

Ο Τυφλοπόντικας

που σκάβει επίμονα

#2

Φάμπρικα Υφανέτ
2017

2

Ο Τυφλοπόντικας

που σκάβει επίμονα

ΚΑΛΟΚΑΙΡΙ
2017

ΦΑΜΠΡΙΚΑ ΥΦΑΝΕΤ

Το παρόν έντυπο τυπώθηκε στη Θεσσαλονίκη το καλοκαίρι του 2017 σε 1,000 αντίτυπα. Διανέμεται χωρίς αντίτιμο σε στέκια, καταλήψεις, κοινωνικούς χώρους και η κάλυψη των εξόδων γίνεται με ελεύθερη συνεισφορά. Αποτελεί προϊόν συλλογικής, κριτικής επεξεργασίας, όσων μας απασχόλησαν τη χρονιά που πέρασε. Η χρήση του είναι ελεύθερη για κινηματικούς σκοπούς.

Η συνέλευση της Φάμπρικα Υφανέτ συναντιέται κάθε Τρίτη βράδυ στις 21:00 στην κατάληψη, Ομήρου με Περδίκας γωνία.

Για επικοινωνία:

<http://yfanet.espivblogs.net/>

e-mail: contact@yfanet.net

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

σελ.09

ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ, ΑΝΘΡΩΠΙΣΜΟΣ
ΚΑΙ ΙΔΙΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ

σελ.21

ΜΗ ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΕΣ ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ
ή αλλιώς, γιατί δεν είναι καθόλου παράλο-
γο να είσαι ταυτόχρονα δίπλα και απέναντι
στις μετανάστριες

σελ.35

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΣΤΗΝ
ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΩΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΩΝ
ΡΟΩΝ

σελ.47

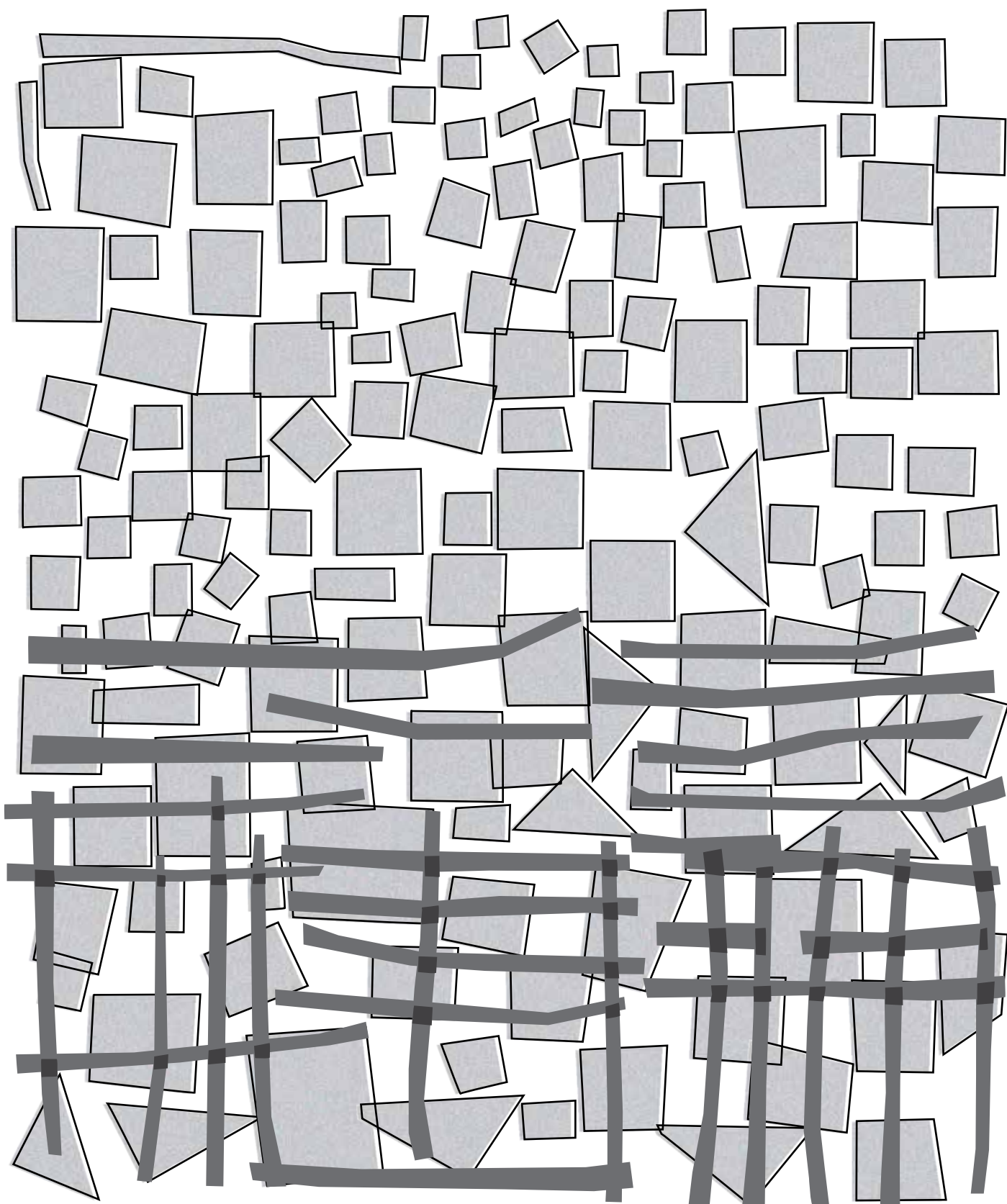
NO BORDER CAMP 2016:
Ένας κριτικός απολογισμός

σελ.75

ΑΜΕΡΙΚΗ – ΓΕΡΜΑΝΙΑ, mutatis mutandis

σελ.87

ΜΙΑ ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΑ ΑΠΟΤΙΜΗΣΗΣ ΤΟΥ
ΑΓΩΝΑ ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗΣ ΣΤΟΥΣ «5»

ΕΝΤΙΤΟΡΙΑΛ

Αν δείτε στον ύπνο σας τυφλοπόντικες, σημαίνει ύπουλους εχθρούς που караδοκούν να σας βλάψουν. Αν δείτε πως πιάσατε τυφλοπόντικα, σημαίνει πως θα ξεπεράσετε τις δυσκολίες και θα κερδίσετε επιφανή θέση. Αν δείτε τυφλοπόντικες πάνω σε κάποιον, προβλέπονται αρρώστια και τσακωμός. Αν δείτε τυφλοπόντικες μέσα στο σπίτι σας να ροκανίζουν τα έπιπλα σας, το όνειρο είναι δυσσιώνιο και σας προειδοποιεί για μεγάλες συμφορές μέσα στην οικογένεια.

Σαλονίκη, Μάης '17, δυο χρόνια μετά. Δεν το βλέπεις στον ύπνο σου, όντως συμβαίνει. Κρατάς στα χέρια σου τον τυφλοπόντικα II, μια έκδοση με υπόγεια διανομή και διαδρομή, και σίγουρα όχι περιοδική. Κι αν απορείς που χάθηκε ο τυφλοπόντικας τόσο καιρό, η απάντηση είναι η προφανής: έσκαβε. Κι όσο απίθανο κι αν φαίνεται, δεδομένης της οπτικής του οξύτητας και του γεγονότος ότι τριγυρνάει σε λαγούμια και στοές, τα είδε όλα.

Είδε μετανάστες να πνίγονται στα *καταγάλανα νερά του Αιγαίου* και τα νεκρά τους σώματα δίπλα σε ξαπλώστρες στις *αξέχαστες ελληνικές παραλίες*· να εγκλωβίζονται στα σύνορα και να ποδοπατιούνται για να περάσουν τα σύνορα· να στοιβάζονται σε στρατόπεδα συγκέντρωσης με άθλιες συνθήκες μακριά από τα βλέμματα της ελληνικής κοινωνίας, με τις Μ.Κ.Ο. να αναλαμβάνουν την μπίζνα του ανθρωπισμού, και τα πανεπιστήμια να σχεδιάζουν τη διαχείριση των μεταναστών.

Είδε να παρακολουθούν τις εξελίξεις από την τηλεόραση ως μια Τραγωδία. Η ελληνική κοινωνία να συμμετέχει από απόσταση στο σκοτεινό πένθος που μαστίζει τις ψυχές που θυσιάστηκαν στον τεράστιο, ακατανόητο και αιώνιο μηχανισμό της ζωής. Βλέπεις, η Τραγωδία ξεκουράζει, γιατί η ελπίδα, αυτό το σφαλερό κι απατηλό πράγμα, δεν παίζει κανένα ρόλο σ' αυτήν. Δεν υπάρχει καμιά ελπίδα. Είσαι παγιδευμένος. Όλος ο ουρανός έχει πέσει πάνω σου και το μόνο που μπορείς να κάνεις είναι να κραυγάσεις.

Είδε τον ΣΥ.ΡΙΖ.Α. να *χαράζει εθνική στρατηγική προς το κοινό συμφέρον των κοινωνικών εταίρων* (δηλαδή του κεφαλαίου και της εργασίας) και να επιστρατεύει για τον σκοπό αυτό τους συνήθεις υπόπτους: έθνος και ανάπτυξη. Με τα δικά του λόγια: *εθνική ανεξαρτησία και παραγωγική ανασυγκρότηση*. Να προσπαθεί να κρύψει τους ταξικούς ανταγωνισμούς κάτω από το χαλάκι σε βαθμό που υπουργός του να δηλώνει, πως, *μόνο αν φτάσουμε σε σημείο όπου θα αναπτυσσόμαστε, μπορούμε να ξαναρχίσουμε να μιλάμε για συγκρουόμενα συμφέροντα εργασίας και κεφαλαίου*.

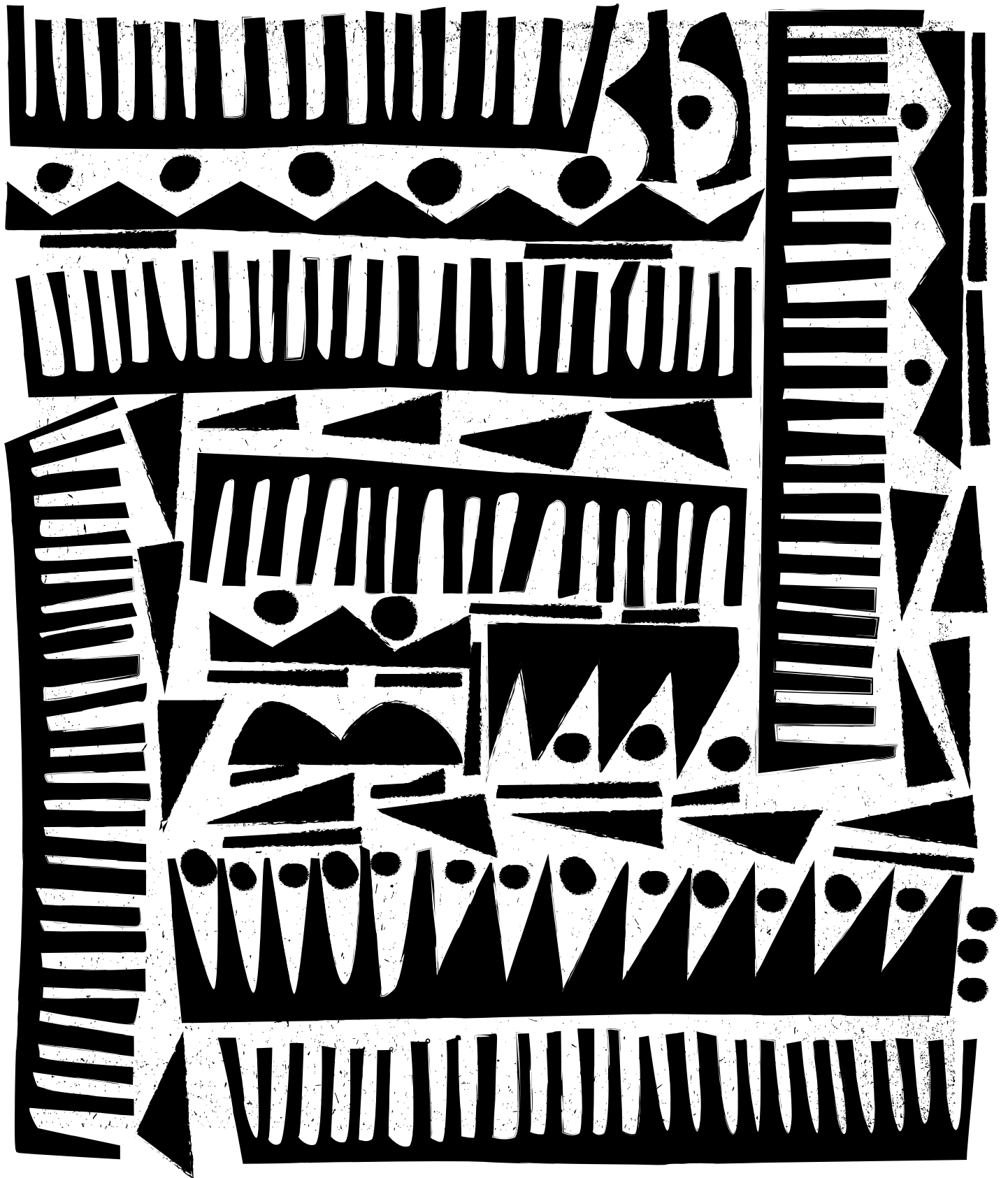
Είδε τις *ηρωικές* διαπραγματευτικές προσπάθειες στα Eurogroup και τους εκάστοτε διαπραγματευτές να επιστρέφουν με την αποτελεσματικότητα και το εξαντλημένο ύφος του τουρίστα που εκδράμει στη νεκρά θάλασσα για ψαροντούφεκο. Κι έτσι, να εμπεδώνεται στους ψηφοφόρους το αίσθημα της ανημποριάς και να διδάσκεται πως η πολιτική ως διαχωρισμένη πρακτική δεν έχει καμιά σχέση με τη ζωή μας.

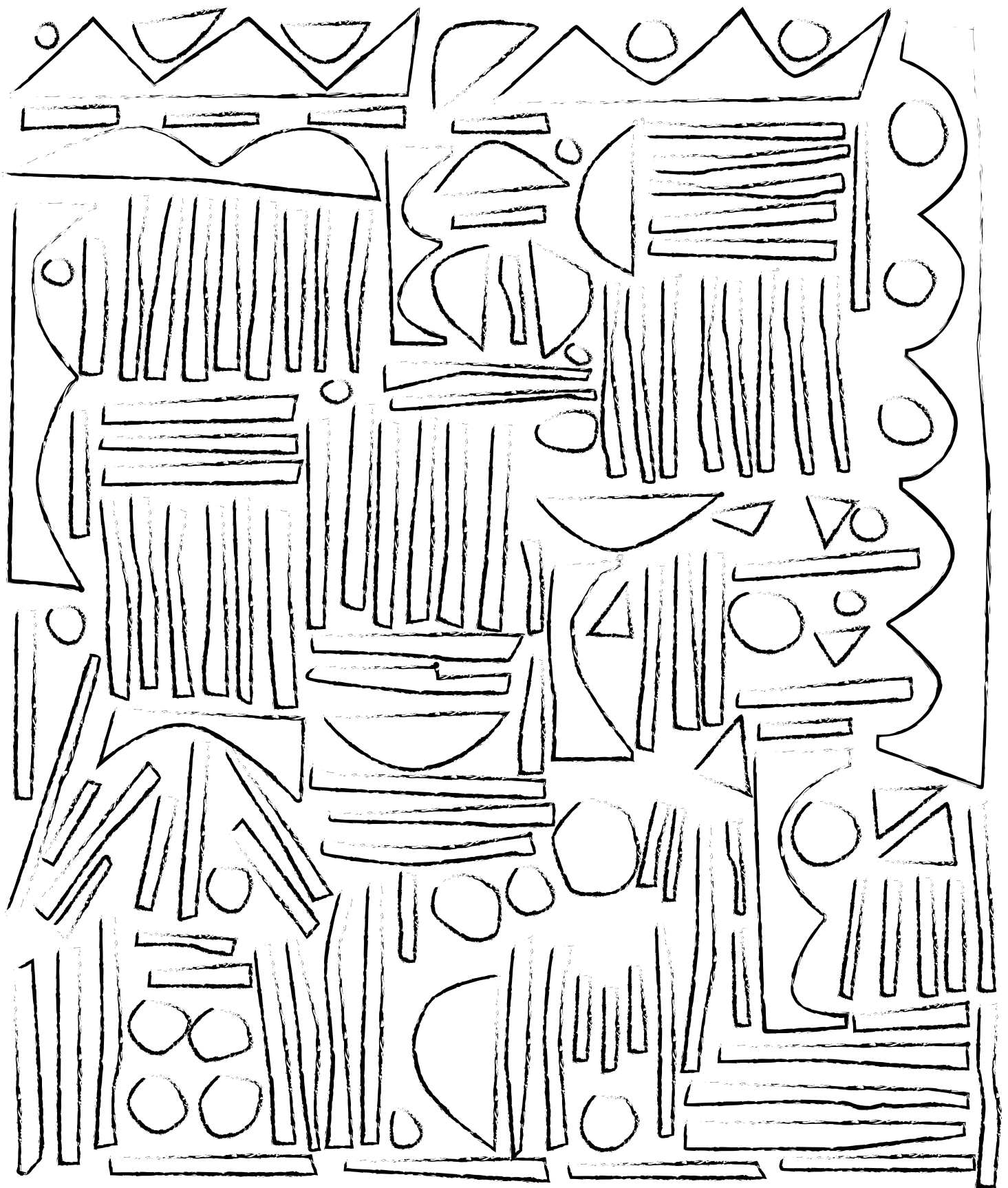
Είδε, όμως, και αγώνες. Αγώνες με τους μετανάστες και όχι για τους μετανάστες· αγώνες να εδαφικοποιούνται και να αρθρώνουν λόγο και δράση ενάντια σε αυτόν τον κόσμο· να αποδομούν την κυρίαρχη αφήγηση και να φτιάχνουν στιγμές αμφισβήτησης. Από τις πορείες ενάντια στα στρατόπεδα συγκέντρωσης, στις καταλήψεις στέγης μεταναστών. Από τις παρεμβάσεις σε συνέδρια συνάντησης αστυνομίας, στρατού και επιστημόνων, στην αλληλεγγύη στους 5 διωκόμενους για

συμμετοχή στην πορεία του NoExpro. Θα έλεγε, λοιπόν, κανείς, πως καμιά φορά στα υπόγεια είναι η θέα.

Ο Αριστοτέλης ισχυριζόταν ότι δεν μπορεί να υπάρξει τραγωδία χωρίς δράση, ενώ μπορεί να υπάρξει χωρίς χαρακτήρες. Ο Σαίξπηρ με τον Άμλετ έρχεται να ανατρέψει τα δεδομένα αιώνων: Ο πρωταγωνιστής από την αρχή γνωρίζει τον δολοφόνο και ξέρει τι να πράξει γι' αυτό, αλλά η δράση που θα ανακούφιζε το κοινό αναβάλλεται διαρκώς. Αν ήταν ιστορία μηχανιστικής αντεκδίκησης και αυτοδικίας, θα είχε τελειώσει σε ένα τρίλεπτο με ένα σπαθί να στάζει αίμα. Στον Άμλετ, όμως, κολλάει η ρετσινιά του χασομέρη, επειδή συνεχώς διερωτάται και συλλογίζεται. Εν τέλει, όλος ο κόσμος τους καταρρέει.

Η έκδοση αυτή, λοιπόν, δεν είναι κόκκινο βιβλιαράκι, διδακτορική διατριβή, καζαμίας ή ονειροκρίτης κι ούτε προορίζεται γι' αυτούς που αναζητούνε τέτοια. Είναι για 'μας, όπως το φάντασμα που κινεί την ιστορία εμφανιζόμενο στην αρχή του θεατρικού, κι ο Άμλετ παρομοιάζει με γερο-τυφλοπόντικα: Ταυτόχρονα τίποτα, κάτι, και τα πάντα.

ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ, ΑΝΘΡΩΠΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΙΔΙΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ

Το παρακάτω κείμενο αποτελεί μια προσπάθεια αποτύπωσης των συζητήσεων που έγιναν στο εσωτερικό της συνέλευσής μας το προηγούμενο διάστημα. Μια πιο θεωρητική προσέγγιση στη μετανάστευση κρίθηκε αναγκαία προκειμένου να χαρτογραφήσουμε το έδαφος πάνω στο οποίο οργανώνουμε την κίνησή μας, όλα όσα πρέπει να προσμετρήσουμε στην προσπάθειά μας να συναντηθούμε με τους μετανάστες. Τέλος, επιχειρεί να αντλήσει κάποια συμπεράσματα από τα όσα πράξαμε.

Καπιταλιστική αναδιάρθρωση και μετανάστευση

Ξεκινώντας, θα θέλαμε να επισημάνουμε ότι οι μετακινήσεις πληθυσμών παρατηρούνται από την απαρχή της ανθρωπότητας. Παρ' όλα αυτά μιλώντας για μετανάστευση στο ιστορικό πλαίσιο του καπιταλισμού, εννοούμε τη μετανάστευση εργασίας.

Η ανάγκη του κεφαλαίου να αποκαταστήσει την κερδοφορία του, να επεκταθεί και να αγκαλιάσει όλο και μεγαλύτερο κομμάτι της ανθρώπινης δραστηριότητας, οδηγεί στη βίαιη αναδιάρθρωση των κοινωνικών σχέσεων σε διάφορες περιοχές. Πρόκειται λοιπόν, για έναν μετασχηματισμό των κοινωνικών δομών, της εργασιακής συνθήκης, των έμφυλων ρόλων, του αστικού δικαίου, της πρόσβασης στο προνοιακό κράτος (για να αναφέρουμε μερικά παραδείγματα) και αποσκοπεί στην υποτίμηση ενός κομματιού του ντόπιου πληθυσμού. Η διαδικασία αυτή μπορεί να πάρει τη μορφή ενός πολέμου, μπορεί να απαιτεί την αυταρχικοποίηση του κράτους ή τη διαφυλετική βία, ίσως να περνάει μέσα από τον θρησκευτικό φανατισμό ή να εκφραστεί με υψηλά ποσοστά ανεργίας, ανάλογα με τις κοινωνικές συνθήκες σε κάθε περιοχή. Συχνά, κρίνεται αναγκαία χάριν πειθάρχησης ενός πληθυσμού μετά από μία εξέγερση, όπως στις αραβικές χώρες ή αφορά ανταγωνισμούς στο εσωτερικό του κεφαλαίου για τον έλεγχο πλουτοπαραγωγικών πηγών. Βέβαια, μια αναδιάρθρωση του κεφαλαίου δεν έρχεται πάντα σαν απάντηση σε μια από τα κάτω ανυποταξία. Πολλές φορές είναι οι παραδοσιακοί τρόποι οργάνωσης της κοινωνίας και οι αξίες τους, που βάζουν εμπόδια και δεν ανταποκρίνονται στις σύγχρονες συνθήκες κυκλοφορίας των εμπορευμάτων. Στο παραπάνω πλαίσιο, πολλοί είναι αυτοί που επιλέγουν να μεταναστεύσουν, προκειμένου να βελτιώσουν τις συνθήκες ζωής τους.

Θα προσπαθήσουμε να εξετάσουμε τη μετανάστευση, σαν μια συγκρουσιακή σχέση, με δύο αντίρροπες δυνάμεις που αντιπαλεύουν. Από τη μία, την κινητικότητα της εργασίας και την επιθυμία των ανθρώπων να βελτιώσουν τις συνθήκες ζωής τους και από την άλλη την τάση του κεφαλαίου να ελέγξει την κίνησή τους και να τη χρησιμοποιήσει προς όφελός του. Σε αυτήν την προσπάθεια, κομβική για εμάς είναι η έννοια της αυτονομίας της μετανάστευσης, την οποία θα προσπαθήσουμε να εξηγήσουμε. Μια έννοια που δεν είναι ούτε ουδέτερη, ούτε «αντικειμενική». Είναι

όμως κομμάτι της οπτικής μας πάνω στον κοινωνικό ανταγωνισμό, της οπτικής μας για την ανάγνωση της ιστορίας. Μια οπτική που ακόμα και σε περιόδους που κάθε πτυχή της ζωής μας υπάγεται στο κεφάλαιο, επιλέγει να εστιάσει στον ανθρώπινο παράγοντα, να δημιουργήσει χώρο για να πράξουμε.

Αυτονομία της μετανάστευσης

Το κεφάλαιο, όπως είπαμε, προσπαθεί να ελέγξει την κίνηση των μεταναστών και να την καναλιζάρει με βάση τις ανάγκες του για εργατικό δυναμικό. Παρά τις δυσμενείς αντικειμενικές συνθήκες διαβίωσης που αντιμετωπίζουν στις χώρες τους, οι άνθρωποι που επιλέγουν να μεταναστεύσουν παίρνουν οι ίδιοι την τελική απόφαση. Δεν είναι απλά άβουλα όντα που άγονται και φέρονται ερήμην τους. Η επιλογή της μετανάστευσης συχνά αποτελεί συλλογική απόφαση, προκειμένου να επιτευχθεί η επιβίωση μιας κοινότητας (τα μέλη μιας οικογένειας/χωριού αποφασίζουν ότι κάποιος θα πάνε στο εξωτερικό για αναζήτηση εργασίας και θα στέλνουν χρήματα πίσω). Η μετανάστευση ενεργοποιεί κοινωνικά δίκτυα συντροφικών σχέσεων (κάποιοι συντοπίτες οργανώνουν να φυγαδεύσουν κάποιον αντικαθεστωτικό) ή και δημιουργεί νέες σχέσεις αλληλεγγύης και αλληλοβοήθειας κατά τη διάρκεια της διαδρομής. Χαρτογραφώντας άγνωστες περιοχές, οι μετανάστες οργανώνουν δικά τους δίκτυα προκειμένου να μοιραστούν τις εμπειρίες τους, να επισημάνουν τους κινδύνους και να δώσουν κουράγιο στους υπόλοιπους.

Τα παραπάνω δεν σημαίνουν ότι οι μετανάστες δεν λαμβάνουν υπόψιν τους τις συνθήκες που επικρατούν στις χώρες τους, τον τρόπο που οργανώνεται η ζωή γύρω τους, τα κοινωνικά, πολιτικά και πολιτισμικά πλαίσια μέσα στα οποία καλούνται να πάρουν τις αποφάσεις τους (ανεργία, φτώχεια, έμφυλη καταπίεση, δικτατορίες, πόλεμοι). Η αυτονομία της μετανάστευσης δεν εκκινεί από κάποιο σημείο έξω από την καπιταλιστική πραγματικότητα, για να έρθει κατόπιν η δεύτερη να τη δαμάσει, αλλά παράγεται εντός της και εμπεριέχει τις μορφές που παίρνει η αντίσταση στις προσαγές της. Ακόμα, θα λέγαμε ότι δεν παραμένει αναλλοίωτη στο χρόνο, ούτε προϋποθέτει κάποιους πάγιους φορείς της. Προφανώς δεν πρόκειται για μια πολιτική τάση εντός των μεταναστών, αλλά μια δυναμική σχέση εντός των κοινοτήτων τους, που συγκροτείται και αποσυντίθεται σε στιγμές, από τη μια όταν αντιστέκεται στην προσπάθεια του καπιταλισμού να την ελέγξει, και από την άλλη όταν υποχωρεί υπό την πίεσή του.

Ελπίζουμε να γίνεται αντιληπτό ότι δεν θέλουμε να ρομαντικοποιήσουμε τη μεταναστευτική εμπειρία, η οποία είναι και ψυχοφθόρα και επικίνδυνη. Με την έννοια της αυτονομίας της μετανάστευσης θέλουμε να υπογραμμίσουμε τον πλούτο των ανθρώπινων σχέσεων, πρακτικών και συναισθημάτων που προσπαθεί να μετασχηματίσει δημιουργικά τις αντικειμενικές συνθήκες που τον περιβάλλουν. Εκεί έρχεται το κεφάλαιο και το κράτος, ως πολιτική του μορφή, να εκμεταλλευτεί αυτήν την ανθρώπινη ικανότητα προς όφελός του. Απομυζώντας αυτόν τον πλούτο, υποτιμά τη ζωή ανάγοντάς την στη βιολογική της διάσταση και μετατρέπει τους μετανάστες σε στατιστικά, είτε ως θύματα μιας «ανθρωπιστικής κρίσης», είτε ως εργατικό δυναμικό προς αξιοποίηση.

Ανθρωπισμός και θυματοποίηση

Αυτή η διαδικασία, κατά την οποία η ζωή φαίνεται να απογυμνώνεται από τους κοινωνικούς προσδιορισμούς της και να εκπίπτει σε επιβίωση, γίνεται αντιληπτή στις κοινωνίες που «υποδέχονται» τους μετανάστες, ως έλλειμμα ανθρωπινότητας. Έχοντας στο μυαλό τους τον ανθρωπότυπο του πολίτη, ο οποίος υπάγεται στην εξουσία ενός κράτους και μέσω της αναγνώρισης από αυτό αποκτούν νόημα τα ανθρώπινα δικαιώματά του, πολλοί είναι αυτοί που θεωρούν ότι οι μετανάστες έχουν απανθρωπιστεί. Αναλαμβάνουν λοιπόν, μέσω της φιλανθρωπικής δραστηριότητας, να τους εμψυχήσουν λίγο από την ανθρωπινότητά τους και να τους περιθάλψουν.

Η λογική όμως του ανθρωπισμού είναι απλουστευτική και υποτιμάει τους μετανάστες, καθώς αφαιρεί την υποκειμενική τους διάσταση και τους μετατρέπει σε αντικείμενα – αποδέκτες της φιλανθρωπίας των ντόπιων. Οι εικόνες θυματοποίησης τους και ο οίκτος προς το πρόσωπό τους, έρχονται να μυστικοποιήσουν τις αιτίες που πυροδοτούν τη μετανάστευση, για να την εμφανίσουν έπειτα σαν ένα καιρικό φαινόμενο, μια φυσική καταστροφή. Τις επιπτώσεις αυτής της καταστροφής έρχονται να τις διαχειριστούν οι κινήσεις φιλανθρωπίας, σχεδόν με τον ίδιο τρόπο που διάφορα τμήματα της κοινωνίας επωμίζονται το κόστος της αναδιάρθρωσης που επιβάλλουν τα αφεντικά ανά τον πλανήτη.

Ως κομμάτι αυτής της αναδιάρθρωσης, η στρατηγική του κεφαλαίου να επενδύσει στη φιλανθρωπία, προϋποθέτει τη μετακύλιση του κόστους διαβίωσης των μεταναστών σε τμήματα του ντόπιου πληθυσμού, προκειμένου οι κρατικοί μηχανισμοί να προλάβουν να οργανωθούν και να αναλάβουν οι ίδιοι τη διαχείρισή τους.

Εθνική φιλανθρωπία και ιδιότητα του πολίτη

Κάτι τέτοιο συνέβη και στην περίπτωση της Ελλάδας, από το καλοκαίρι του '15 και την απότομη αύξηση της ροής των μεταναστών, ως το οριστικό κλείσιμο των συνόρων, την υπογραφή της συμφωνίας μεταξύ Ε.Ε. – Τουρκίας¹ και το άνοιγμα της στρόφιγγας των ευρωπαϊκών κονδυλίων προς το ελληνικό κράτος.

Στο παραπάνω διάστημα, η κυβέρνηση προσπάθησε να ενθαρρύνει και να εγκολπώσει στο πολιτικό της πρόγραμμα τις αυθόρμητες κινήσεις φιλανθρωπίας από τα κάτω. Η ρητορική του κράτους παρουσίασε τη φιλανθρωπία σαν γνώρισμα του ελληνικού λαού που «ξέρει από προσφυγιά». Σε αυτό το σημείο, ήταν η ιδιότητα του έλληνα πολίτη, που θεωρήθηκε τόσο αυτονόητη σαν γνώρισμα της ανθρώπινης φύσης, σαν κληρονομιά από τους «παππούδες μας», η οποία αποζητούσε αναγνώριση. Η «συμμετοχή» στην εξουσία, μέσω της υπαγωγής της ζωής στο κράτος με την ιδιότητα του πολίτη, εμφανίστηκε σαν θεμέλιο και αποτέλεσμα της «λαϊκής κυριαρχίας». Αυτή η σύγκλιση μεταξύ κράτους και κοινωνίας ήταν που έδωσε τον εθνικό χαρακτήρα στις κινητοποιήσεις. Σε αυτή τη συνθήκη, πολλοί είδαν στα πρόσωπα των μεταναστών μια επιβεβαίωση ότι δεν βρίσκονται ακόμα στον πάτο του κοινωνικού βαρελιού, στην «απέξω». Η «εθνική φιλανθρωπία» εμφανίστηκε σαν μια διέξοδος από μια τέτοιου είδους εφιαλτική εξέλιξη της ταξικής πάλης στο εσωτερικό της ελληνικής κοινωνίας. Στη συνέχεια, αναδύθηκε κοινωνικά ως ηθική υπεροχή απέναντι στους πολίτες άλλων κρατών, με διαφορετικές πολιτικές στρατηγικές από το ελληνικό. Συναντήθηκε με τον αντί – Ε.Ε. εθνικισμό (βλέπε Ο Τυφλοπόντικας #1, «Την είδα απόψε λαϊκά»), αποτελώντας το αντιρατσιστικό δεκανίκι του. Συμπλήρωσε ιδανικά την κρατική πολιτική, απαιτώντας από την Ε.Ε. να δείξει αλληλεγγύη στην Ελλάδα και χάρισε στην κυβέρνηση το πιο δυνατό διαπραγματευτικό της όπλο στα deal με την Ε.Ε.: πλατιά κοινωνική νομιμοποίηση. Ήταν μια νομιμοποίηση που χιζόταν από καιρό πριν, μέσα από την κεφαλαιοποίηση των αγώνων της προηγούμενης περιόδου, από τον ΣΥ.ΡΙΖ.Α. Οι πρότερες αναφορές της κυβέρνησης στον αντιρατσιστικό

1 Η συμφωνία μεταξύ Ε.Ε.- Τουρκίας «για τον τερματισμό της παράνομης μετανάστευσης» υπογράφηκε στις 18 Μαρτίου του 2016. Η υπογραφή αυτή σήμαινε και την προσωρινή λήξη των ενδο-ευρωπαϊκών διακρατικών «εχθροπραξιών», σχετικά με τη διαχείριση της κίνησης των μεταναστών. Αυτές οι «εχθροπραξίες» είχαν ως διακύβευμα την ανοιχτότητα των συνόρων από τις χώρες του νότου προς τον βορρά. Εμφανίστηκαν ως ανεπίσημη πολιτική μη καταγραφής τμήματος των μεταναστών από την Ελλάδα και την Ιταλία και απαντήθηκαν με φράχτες και αστυνόμευση απ' τα ενδιάμεσα κράτη (Μακεδονία, Σερβία, Αυστρία κλπ). Ήταν τα μέτρα που επέλεξε να πάρει ο κάθε κρατικός σχηματισμός, ώστε να διασφαλίσει ότι δεν θα βρεθεί μεγάλο μέρος των μεταναστών εγκλωβισμένο στην επικράτειά του, μιας και δεν υπήρχε δυνατότητα να απορροφηθούν στην εγχώρια καπιταλιστική παραγωγή. Ταυτόχρονα, οι κινήσεις αυτές αποτελούσαν την πιο θεαματική έκφραση της διαπραγμάτευσης για την κατανομή των κονδυλίων στήριξης, στα πλαίσια της Ε.Ε.

χώρο, της επέτρεψαν να εντάξει στο πολιτικό της λεξιλόγιο την «αλληλεγγύη» και να τη χρησιμοποιήσει κατά το δοκούν. Τα μήντια σύμπλευσαν σε μεγάλο βαθμό με την κυβερνητική γραμμή και προσδώσανε, σε κάθε διάγγελμα για «άμεση βοήθεια στους μετανάστες», την αντήχηση που θα έπειθε και τον πλέον δύσπιστο: «οι πρόσφυγες δεν ήρθαν για να μείνουν στην Ελλάδα». Κάπως έτσι, οι πρακτικές της φιλανθρωπίας από τα κάτω μετατράπηκαν σε πολιτικό πρόταγμα, που ενσωματώθηκε στην κρατική διαχείριση των μεταναστών, αποτελώντας την ανθρωπιστική της όψη.

Οι δυο όψεις της διαχείρισης

Αξίζει να επιμείνουμε σε αυτό το σημείο, ότι παρόλο που μιλάμε για κρατικές μορφές διαχείρισης, αυτές δεν εφαρμόζονται αποκλειστικά από τους φορείς και τους μηχανισμούς του κράτους. Διαπερνούν το σύνολο της αστικής κοινωνίας και βρίσκουν έκφραση σε ένα σύνολο κοινωνικών πρακτικών, από τις διεθνείς συνθήκες και τις διακρατικές συμφωνίες, μέχρι το μοριακό επίπεδο της καθημερινής συνάντησης, στους δρόμους, τις γειτονιές, τα σχολεία των πόλεων. Αυτό γιατί το κράτος αποτελεί την αντανάκλαση των κοινωνικών σχέσεων στο πεδίο της πολιτικής, ενώ ταυτόχρονα ο τρόπος που οργανώνεται η «κοινωνία» διαμορφώνεται και αναπαράγεται από το κράτος.

Πέραν, λοιπόν, της ανθρωπιστικής εκδοχής της κρατικής διαχείρισης, υπάρχει και η πιο στρατιωτική εκδοχή της. Η περιφρούρηση των-χερσαίων και υδάτινων-συνόρων, οι απελάσεις, οι αστυνομικές επιχειρήσεις στα κέντρα των πόλεων, τα πογκρόμ φασιστικών μορφωμάτων, έρχονται να καταστήσουν την περίθαλψη, τη φροντίδα και τις διασώσεις αυτονόητο συμπλήρωμα, να επιβεβαιώσουν την ανθρωπιστική διαχείριση. Οι πολιτικές της αναχαίτισης και καταστολής των μεταναστριών από την άλλη, αναδύονται ως αυτονόητες εντός της οργανωτικής λογικής του κράτους, εκεί που η μετακίνηση ανθρώπων αναγορεύεται σε «πρόβλημα» ή σε «κρίση». Η αναγωγή της μετανάστευσης σε «ανθρωπιστική κρίση» είναι αυτή που προσδίδει στον στρατό και την αστυνομία κοινωνική νομιμοποίηση, εντάσσοντάς τους στις «ανθρωπιστικές δυνάμεις για την αντιμετώπισή της»².

Οι δύο πλευρές της διαχείρισης (ανθρωπιστική/στρατιωτική) εναλλάσσονται με βάση τις ανάγκες του κεφαλαίου και τους ανταγωνισμούς εντός του, αλληλοεπικαλύπτονται σε στιγμές και συνυπάρχουν, ενώ πολλές κοινωνικές πρακτικές είναι δύσκολο να καταταχθούν σε μια από τις δύο κατηγορίες. Αυτό γιατί, παρότι μερικές φορές παρουσιάζονται να συγκρούονται, ο ορίζοντάς τους είναι κοινός. Αποσκοπούν στην υποτίμηση των μεταναστών, στο διαχωρισμό τους από τον ντόπιο πληθυσμό, στη διαμόρφωσή τους ως παρανομοποιημένο εργατικό δυναμικό.

Παρανομοποιημένη ένταξη

Η αναπαραγωγή της καπιταλιστικής σχέσης συνεχίζει αφενός, να προσπαθεί να εντάξει στην κυκλοφορία του κεφαλαίου τμήματα του πληθυσμού που έχουν μείνει στην απέξω, ενώ αφετέρου, συνεχίζει να παράγει πληθυσμούς που περισσεύουν, που πλεονάζουν με βάση τις ανάγκες συνέχισης αναπαραγωγής της σχέσης. Το κεφάλαιο μέσω των κρατικών πολιτικών, αποσκοπεί να τους ενσωματώσει κοινωνικά δια του αποκλεισμού. Σε αυτό το άτυπο καθεστώς βρίσκονται αποκλεισμένοι συνολικά από έναν κοινωνικό ρόλο που θα μπορούσαμε να αντιληφθούμε ως

² Ο στρατός από τους πρώτους μήνες του 2016 ανέλαβε κείριο ρόλο στο στήσιμο και τη διαχείριση των «δομών» για τους μετανάστες. Παραχώρησε στρατόπεδα, μαγείρεψε και μοίρασε εκατοντάδες χιλιάδες μερίδες φαγητό και συνέδραμε στην ολοκλήρωση της κατασκευής των hotspots. Στο πλαίσιο της κατασκευής της εθνικής αφήγησης ότι «Η Ελλάδα είναι το πρόσωπο της αλληλεγγύης της Ευρώπης προς τους πρόσφυγες», ο στρατός διεκδικεί την περαιτέρω νομιμοποίησή του σε σχέση με το σύνολο της λειτουργίας του, μέσα από την παροχή υπηρεσιών σε υποτιμημένες ομάδες όπως οι πρόσφυγες.

«κανονικό» (δουλειά, μισθός, πολιτικά δικαιώματα, προστασία, κοινωνική ζωή) (βλέπε Ο Τυφλοπόντικας #1, «Την πάσα ελπίδα αφήσατε όσοι περνάτε»). Οι μετανάστες για το κεφάλαιο παρανομοποιούνται επειδή έτσι είναι πιο φθηνοί, και υποτιμούνται επειδή είναι παράνομοι, χωρίς κάποια νομική αναγνώριση.

Η παρανομοποίηση των μεταναστών συμπίπτει με την εμπέδωση, στο δημόσιο λόγο, της διάκρισης μεταξύ πρόσφυγα και μετανάστη³. Τα κράτη και οι διεθνείς οργανισμοί διαχωρίζουν και ταξινομούν τους μετανάστες σε κατηγορίες, αποδίδοντας στην καθεμία και διαφορετική νομική αναγνώριση. Τα κριτήρια αυτής της ταξινόμησης ορίζονται από τα ίδια τα κράτη και μεταβάλλονται με βάση τους σχεδιασμούς τους. Η τάδε εθνικότητα μπορεί τη μια μέρα να χαρακτηρίζεται ως «πρόσφυγες» και την επόμενη ως «μετανάστες». Τα κράτη δεν μπορούν να αναγνωρίσουν νομικά όλους τους μετανάστες ταυτόχρονα και να τους παρέχουν τα ίδια δικαιώματα. Πρέπει να διασπάσουν τις κοινότητές τους, προσδίδοντας σε κάποιους το στάτους του «νόμιμου» και υποδεικνύοντας κάποιους ως «παράνομους».

Η τελική ταξινόμηση επικυρώνεται στις υπηρεσίες εξέτασης ασύλου, όπου τα κράτη επιλέγουν ποιος είχε το δικαίωμα να διασχίσει τα σύνορα και ποιος όχι. Εκεί, πίσω από μια επίφαση αντικειμενικότητας, κρύβεται μια μακρά διαδικασία που προσπαθεί να εξατομικεύσει τη μεταναστευτική εμπειρία στο μέγιστο δυνατό βαθμό. Ο κάθε μετανάστη ξεχωριστά, αναλαμβάνει να καταθέσει την προσωπική του ιστορία, να αποδείξει ότι λέει την αλήθεια, να διαλύσει τα σύννεφα της διαρκούς υποψίας ότι μπορεί να ψεύδεται, να διεκδικεί κάτι για το οποίο δεν είναι δικαιούχος.

Συνοριοποίηση

Αρκετά πριν επικυρωθεί σε ένα γραφείο εξέτασης ασύλου, η παραπάνω διαδικασία, η πάλη για το τι είναι άξιο να αναπαραχθεί κοινωνικά, η σύγκρουση για το τι χωράει στο θαυμαστό νέο κόσμο και τι όχι, λαμβάνει χώρα στα σύνορα. Εκεί, που πραγματοποιείται ένα πρώτο φιλτράρισμα των μεταναστών, που καναλιζάρονται οι «ροές», απ' την πλευρά του κεφαλαίου, που εμποδώνεται η συνθήκη της παρανομοποιημένης ένταξης. Εκεί, που παράγεται ο διαχωρισμός ανάμεσα στο «μέσα» και το «έξω», βασική προϋπόθεση της κατάτμησης του πλανήτη σε έθνη-κράτη.

Τα σύνορα μπορεί να εμφανίζονται ως προϋπάρχοντα και σταθερά αντικείμενα, προκύπτουν όμως μέσα από επαναλαμβανόμενες διαδικασίες, μέσα από συγκρουσιακές σχέσεις. Τόσο οι έλεγχοι, οι φράκτες και οι πνιγμοί, όσο και τα διαβατήρια, οι κόφτες και οι διασώσεις, αποτελούν ένα μικρό κομμάτι αυτής της πάλης, με διακύβευμα τη διαπερατότητα και τη σταθερότητα των συνόρων. Κάθε

3 Ένα ενδιαφέρον σημείο, είναι το γεγονός, ότι με βάση τις νέες συνθήκες, έχει αναθεωρηθεί πλήρως η ταυτότητα του πρόσφυγα ως του ατόμου που κατάγεται από τη Συρία αντί του ορισμού που παρουσιάζεται από την υπηρεσία ασύλου: «το άτομο, το οποίο βρίσκεται έξω από την πατρίδα του, και το οποίο διατρέχει βάσιμο φόβο δίωξης, λόγω της φυλής, της θρησκείας, της εθνικότητας, της συμμετοχής του σε ιδιαίτερη κοινωνική ομάδα ή των πολιτικών του πεποιθήσεων, και λόγω αυτού του φόβου δεν μπορεί να γυρίσει εκεί». Έτσι, βλέπουμε πώς, ενώ πολιτικές διώξεις και πολεμικές συγκρούσεις συνεχίζονται να διεξάγονται σε χώρες όπως το Αφγανιστάν, το Πακιστάν ή το Μαρόκο, οι άνθρωποι που κατάγονται από εκεί παίρνουν κυρίως την ταυτότητα του παράνομου μετανάστη. Έχουμε, έτσι το συχνό φαινόμενο, οι μετανάστες από αυτές τις χώρες, να αρνούνται την εθνική τους ταυτότητα (έστω και προσωρινά), προκειμένου να ενταχθούν και αυτοί στην κατηγορία του πρόσφυγα και με αυτό τον τρόπο να ανατιμηθούν σε ένα βαθμό. Επιπλέον, διαπιστώνουμε την εγγραφή της έννοιας του πρόσφυγα στην προσπάθεια (ανα)συνκρότησης της ελληνικής ταυτότητας από το κράτος, που βασίστηκε στην ιστορία των οικονομικών μεταναστών του '50 και των μικρασιατών του '22. Η επίκληση στην «ελληνική προσφυγιά», προσπάθησε να μπολιάσει την αλληλεγγύη προς τους «πρόσφυγες» με το εθνικό στοιχείο, κατέστησε την εθνική ομοψυχία απαραίτητη σε συνθήκες «κρίσεων» και τέλος παρέτεινε την αορατότητα των ήδη «παράνομων μεταναστών».

στιγμή αυτής της σύγκρουσης τα σύνορα αντικειμενοποιούνται, εμφανίζονται ως αυτονόητο γεγονός, σαν κάτι που «προφανώς και ήταν πάντα εκεί». Με τη σειρά τους, οι εμπλεκόμενες στη σύγκρουση δραστηριότητες γίνονται αντιληπτές ως τα λογικά αποτελέσματα αυτού του «αυτονόητου γεγονότος».

Σε αυτή τη σύγκρουση, η ανθρώπινη κινητικότητα προηγείται των τεχνικών επιτήρησης και ελέγχου, όπως επισημάναμε στην αρχή του κειμένου. Αυτός είναι ένας μόνο από τους λόγους που τα σύνορα δεν θα μπορούσαν να είναι ποτέ τελείως αδιαπέραστα, πάρα την ένταση της αστυνόμευσης. Ο άλλος είναι ότι κάτι τέτοιο προβλέπεται από το κεφάλαιο. Ένα μέρος των μεταναστών άλλωστε, προορίζεται να στελεχώσει θέσεις εργασίας σε διάφορα ευρωπαϊκά κράτη. Η βασική λειτουργία των συνόρων, απ' τη σκοπιά του κεφαλαίου, είναι να φροντίσουν για την ορθή κατανομή του εργατικού δυναμικού των μεταναστριών και να ρυθμίσουν τους όρους της κοινωνικής τους ένταξης. Για αυτό, πίσω ακόμα και από τις πιο αδιάλλακτες δηλώσεις για «σφράγισμα των συνόρων» ή «ολικό αποκλεισμό των μεταναστών», η παρανομοποιημένη ένταξη αναδύεται στον ορίζοντα σαν πιθανή συνθήκη. Στη δημόσια σφαίρα τα σύνορα φαντάζουν συνεχώς εν δυνάμει παραβιασμένα, για αυτό και το αίτημα για περισσότερη αστυνόμευση επανέρχεται αέναα στην συζήτηση. Ένα αίτημα που ανοίγει το δρόμο για όλο και περισσότερες επενδύσεις στη βιομηχανία της φύλαξης.

Διακινητές

Ταυτόχρονα, τα σύνορα αποτελούν το έδαφος και οικονομικών συναλλαγών. Αυτό το διαπιστώσαμε και στα μέρη μας, με το περίφημο ελληνικό επιχειρηματικό δαιμόνιο να ανθεί όπου συγκλίνανε οι μεταναστευτικές ροές, όπου εμφανίστηκε κόσμος που βρισκόταν στην ανάγκη. Μια από τις πιο επικερδείς δραστηριότητες όμως, είναι αυτή της διακίνησης μεταναστών, κάτω από την επίβλεψη ή την ανοχή των κρατικών μηχανισμών. Τα κυκλώματα αυτά χαράσσουν τις οδούς διέλευσης μεταναστών, συμμετέχοντας στο φιλτράρισμα της ροής τους. Οι πιο εύποροι καταλήγουν στα πιο ασφαλή κανάλια, με περισσότερες πιθανότητες να φτάσουν στον προορισμό τους, ενώ οι πιο φτωχοί σε πιο δύσβατα και επικίνδυνα. Οι μηχανισμοί διακίνησης αποτελούν τμήμα μιας «παράνομης» (μη αναγνωρισμένης) οικονομίας που απασχολεί/εκμεταλλεύεται αρκετούς εργαζόμενους, συχνά και μετανάστες. Προφανώς προσπαθούν να αντλήσουν όσο το δυνατόν περισσότερο κέρδος από αυτούς που διασχίζουν τα σύνορα, αναγκάζοντάς τους συχνά να υποθηκεύσουν τη μελλοντική τους εργασία.

Παρόλα αυτά, η ρητορική που παρουσιάζει τους διακινητές σαν την πηγή όλων των δεινών για τους μετανάστες και κατασκευάζει το τέρας του «σύγχρονου δουλέμπορου», μας αφήνει μια κρατική επίγευση. Συσκοτίζοντας το ρόλο του κράτους σ' αυτή τη διαδικασία, αποτελεί τμήμα της προσπάθειας να ξεπλυθούν οι κρατικές ευθύνες για τους χιλιάδες θανάτους στα σύνορα και να περιοριστεί ο αντίκτυπός τους στα μήντια. Είναι η στιγμή, που η ανθρωπιστική διαχείριση δίνει τη θέση της στη στρατιωτική, και η υπεράσπιση της νομιμότητας έρχεται να συγκαλύψει τη βία κατά των μεταναστών. Τα κράτη παρουσιάζονται σαν οι μοναδικοί αρμόδιοι για την ανθρώπινη κινητικότητα και οι μετανάστες, για άλλη μια φορά, σαν τα θύματα που άγονται και φέρονται δια της βίας. Ακόμα και αν αποτελεί δική τους επιλογή να μετακινηθούν με αυτόν τον τρόπο, σε αντίθεση με τη συνθήκη της δουλείας.

Δεν αρνούμαστε ότι υπάρχουν πράγματι κυκλώματα διακίνησης που εκμεταλλεύονται τους μετανάστες, αλλά επιλέγουμε να σταθούμε στην κρατική χρήση της κατηγορίας για παράνομη διακίνηση. Αυτή η κατηγορία συχνά γίνεται αρκετά ασαφής και μπορεί να συμπεριλάβει πολλές από τις σχέσεις αλληλεγγύης μεταξύ των μεταναστών, που αναπτύσσονται κατά την προσπάθειά τους να

περάσουν τα σύνορα.⁴ Σίγουρα πάντως προοικονομεί την ένταση της αστυνόμευσης στα σύνορα.

Camps

Όσοι καταφέρουν να διασχίσουν τα σύνορα, το πιθανότερο είναι να καταλήξουν σε κάποιο από τα κέντρα κράτησης, ανοιχτού ή κλειστού τύπου, προκειμένου να πραγματοποιηθεί η καταγραφή τους. Τα camps αυτά, αποτελούν - για το κεφάλαιο - άλλον έναν κόμβο σύγκλισης και φιλτραρίσματος των μεταναστευτικών ροών. Εκεί γίνεται η καταγραφή, η διαλογή και το καναλιζάρισμά τους. Ταυτόχρονα, τα camps συμβάλλουν στην εμπέδωση της παρανομοποίησης μέσω της πειθάρχησης των «φιλοξενούμενων» τους. Παρατείνοντας χρονικά τη διαβίωση μέσα σε άθλιες συνθήκες, ισχυροποιούν τους διαχωρισμούς στο εσωτερικό των μεταναστών. Στα camps, επιβεβαιώνονται οι εθνικοί διαχωρισμοί, ενισχύονται οι έμφυλοι ρόλοι, ενώ παλιές και νέες ιεραρχίες και εξαναγκασμοί παγιώνονται μέσα από το εμπόριο.⁵ Ακόμα γίνονται πρόσφορο έδαφος για να αναπτυχθούν κυκλώματα πορνείας, διακίνησης ναρκωτικών, κλπ.

Παρόλο που τα camps έκαναν ακόμα πιο δυσχερή τη θέση των ήδη ταλαιπωρημένων από το ταξίδι μεταναστών, εκεί γεννήθηκαν και οι πρώτες συλλογικές αντιστάσεις τους ενάντια στη νέα συνθήκη που βίωναν.⁶ Το γεγονός ότι βρίσκονταν τόσοι μετανάστες με άπλετο χρόνο σε μια κοινή καθημερινότητα σε ένα συγκεκριμένο τόπο, τους βοήθησε να διεκδικήσουν συλλογικά καλύτερες συνθήκες διαβίωσης, να εξεγερθούν ενάντια σ' αυτό το καθεστώς, αλλά ακόμα και να δημιουργήσουν μόνιμες σχέσεις αγώνα μεταξύ τους. Οι αντιστάσεις αυτές προσέφεραν την (έστω προσωρινή) έξοδο από τη συνθήκη των camps. Η μεταφορά, βέβαια, κάποιων από αυτούς σε ξενοδοχεία και σε σπίτια δεν μπορεί να ιδωθεί εν τέλει ως μονοσήμαντη. Πέρα απ' το γεγονός ότι κατέστη δυνατό μόνο για λίγους και λίγες, κατακερμάτισε, επιπλέον, τις όποιες συλλογικές σχέσεις είχαν δημιουργηθεί⁷, δημιούργησε ανασφάλεια σε σχέση με τον χρόνο διάρκειας των νέων παροχών⁸ και οδήγησε στον περιορισμό των μεταναστών σε συγκεκριμένους χώρους, σε πλήρη εξάρτηση από τις Μ.Κ.Ο.

Οικονομία της φιλανθρωπίας

Το ελληνικό κεφάλαιο, βλέποντας ότι οι χιλιάδες μετανάστες αδυνατούν να απορροφηθούν από την ελληνική οικονομία, οργάνωσε ένα νέο πεδίο παραγωγής αξίας πάνω στη διαχείριση των ζωών τους. Μαζί με τα κονδύλια από την Ε.Ε., έστησε μια οικονομία της περιθάλψης, στην οποία άνοιξαν νέες θέσεις εργασίας για τον ντόπιο πληθυσμό.

4 Κάτι τέτοιο συνέβη στην υπόθεση του Μαχμούτ Α. που κατηγορήθηκε για διακίνηση, επειδή κολλούσε αφίσες στην Ειδομένη που παρότρυναν άλλους μετανάστες να διασχίσουν συλλογικά τα σύνορα.

5 Διαπιστώσαμε και οι ίδιοι στις επισκέψεις μας στα camps, ότι πέραν της οργάνωσης της καθημερινότητας γύρω από εθνοτικές σχέσεις, η συνθήκη «οι άντρες κάνουν πολιτική – οι γυναίκες προσέχουν τα παιδιά» χρειαζόταν πολλή προσπάθεια για να διαρρηχθεί. Ακόμα, πολλές φορές, παρατηρήσαμε έναν αυθόρμητο συλλογικό ενθουσιασμό να υποχωρεί υπό το βάρος του λόγου των «αρχηγών». Υπήρξαν βέβαια και μερικές στιγμές όπου τα παραπάνω δεδομένα ανατράπηκαν.

6 Ενδεικτικά αναφέρουμε την απεργία πείνας στο Ελληνικό, τον αγώνα της Sanaa Taleb, την εξέγερση στο camp του Ωραιοκαστρου - όταν οδηγός παρέσυρε και σκότωσε μια μετανάστρια και το παιδί της.

7 Σε κουβέντες με μετανάστες που είχαν διεκδικήσει και κέρδισαν τη μεταφορά τους σε ξενοδοχεία, ακούσαμε με ενδιαφέρον την παραδοχή ότι «καλύτερα τελικά στο camp». Μας μεταφέρθηκε ότι, παρά τις καλύτερες συνθήκες διαβίωσης, το αίσθημα της πλήξης και η αποκοπή από την κοινωνική ζωή υπερίσχυαν.

8 Το επίδομα που δίνεται από τα μέσα Σεπτεμβρίου σε μορφή προπληρωμένης κάρτας μέσω του Ερυθρού Σταυρού (250 ευρώ για οικογένειες και 90 ευρώ για μεμονωμένα άτομα) διατίθεται μόνο σε όσους και όσες είναι δηλωμένοι ότι μένουν σε camps.

Όπως το είδαμε εμείς, σίγουρα, ένα μέρος των πτυχιούχων ανθρωπιστικών και κοινωνικών σπουδών (αλλά και όχι μόνο) βρήκε απορρόφηση σε αυτό το νέο πεδίο. Η νέα αγορά που άνοιξε συνέβαλε επιταχυντικά στην αναδιάρθρωση των εργασιακών σχέσεων που προωθούσε ήδη το κράτος. Παρατηρήσαμε δύο πράγματα να συμβαίνουν ταυτόχρονα. Από τη μία, ένα τμήμα της ντόπιας εργατικής τάξης ανατιμήθηκε, είτε μεταπηδώντας από την ανεργία σε κάποιο πόστο, είτε όταν βρέθηκε να αμείβεται με μισθούς ορισμένους από την Ε.Ε. ή τον Ο.Η.Ε., μισθούς που δύσκολα θα έβρισκε στην ελληνική πραγματικότητα. Από την άλλη, η συνθήκη του «ωφελούμενου» καθιερώθηκε και εξαπλώθηκε κοινωνικά. Ακόμα η εργασία στα camps ή σε αντίστοιχες δομές, πραγματοποιούνταν συχνά μέσα σε άθλιες συνθήκες, με απλήρωτες υπερωρίες και χωρίς δικαιώματα, υπό το βάρος ενός υποτιθέεται «ανώτερου σκοπού», της παραγωγής φιλανθρωπικού έργου. Σε πολλές άλλες περιπτώσεις, ο εθελοντισμός νομιμοποιήθηκε κοινωνικά ως προϋπόθεση για τη μετέπειτα εργασία.

Ανάμεσα σε αυτές τις δυο τάσεις δεν μπορούμε να πούμε, προφανώς, αν η ελληνική εργατική τάξη ανατιμήθηκε ή υποτιμήθηκε, στο σύνολο της. Αυτό που μπορούμε να πούμε είναι ότι οξύνθηκε ο ανταγωνισμός στο εσωτερικό της. Ότι ο αγώνας δρόμου για την εξειδίκευση, τα πτυχία, τις θέσεις εργασίας εντάθηκε και ανοίχτηκε σε νέα πεδία. Ότι βρεθήκαμε να παρακολουθούμε με αμηχανία κάθε ανθρώπινη δεξιότητα, κοινωνικότητα, ευαισθησία, ακόμα και κινηματική δράση, να υπάγεται χωρίς δεύτερη σκέψη σε μια διαδικασία κατάρτισης βιογραφικού.

Επίλογος

Μέσα στο παραπάνω πλαίσιο, θα αναρωτιόταν κανείς, τι περιθώρια υπάρχουν για μια συνάντηση με τους μετανάστες, προς μια κατεύθυνση ξεπεράσματος των διαχωρισμών. «Θα συναντηθούμε στους κοινούς μας αγώνες...», μοιάζει η αυτονόητη απάντηση. Φάνηκε όμως, ότι οι αγώνες των ντόπιων ορίζονται μέσα σε αρκετά διαφορετικές συνθήκες από αυτούς των μεταναστών. Η επίκληση στην ταξική συγγένεια («τα ταξικά αδέρφια») σαν βάση της παραπάνω συνάντησης, παραβλέπει το γεγονός ότι η τάξη αυτή είναι ήδη διαιρεμένη. Σε αυτή τη διαίρεση, κάποιοι υπάγονται σε ένα νομικό καθεστώς που τους επιτρέπει πχ να οργανώνουν αγώνες στους χώρους εργασίας και στο πεδίο της αναπαραγωγής, ενώ κάποιοι παραμένουν πάντα στο υπόλοιπο.

Δεν αρνούμαστε ότι το καταλληλότερο πεδίο για τη συγκρότηση συντροφικών σχέσεων είναι κατά τη διάρκεια ενός κοινού αγώνα, πάνω σε συγκεκριμένα επίδικα. Όταν όμως αυτοί οι αγώνες απουσιάζουν ή βρίσκονται σε ύφεση, η παραπάνω επίκληση μένει στο επίπεδο του αφηρημένου προτάγματος. Πρόκειται για ένα ειλικρινές πρόταγμα, που όμως αφορά τους ντόπιους αλληλέγγυους. Αυτό, κυρίως, που εμείς είδαμε να αναδύεται με συλλογικούς όρους απ' την πλευρά των μεταναστών, ήταν ένας αγώνας για την πρόσβαση στην πόλη, πιο συγκεκριμένα, για την πρόσβαση στην κοινωνική ζωή.

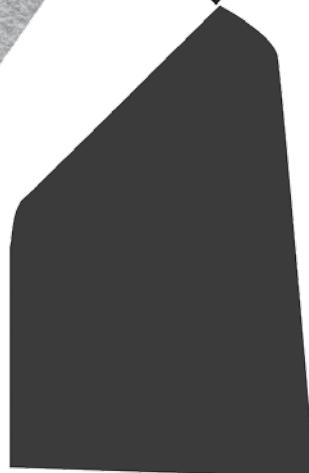
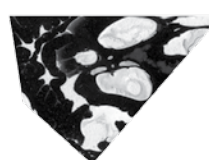
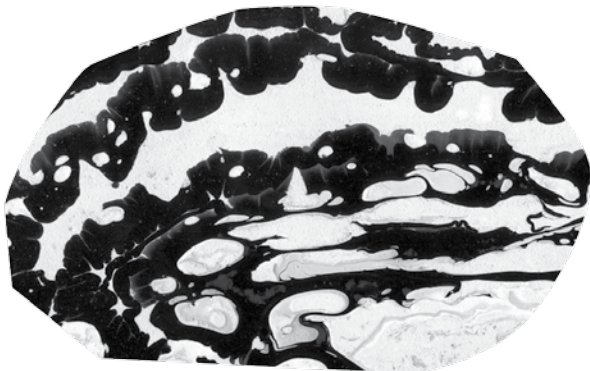
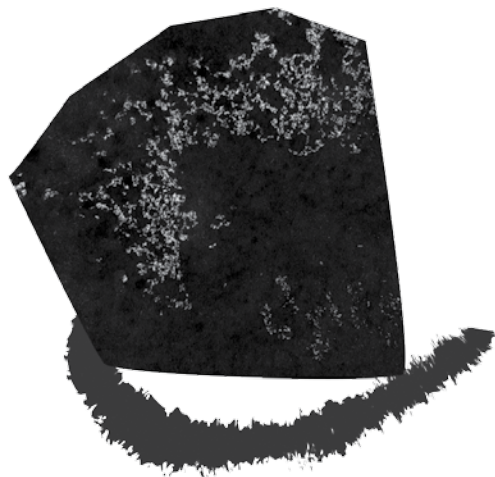
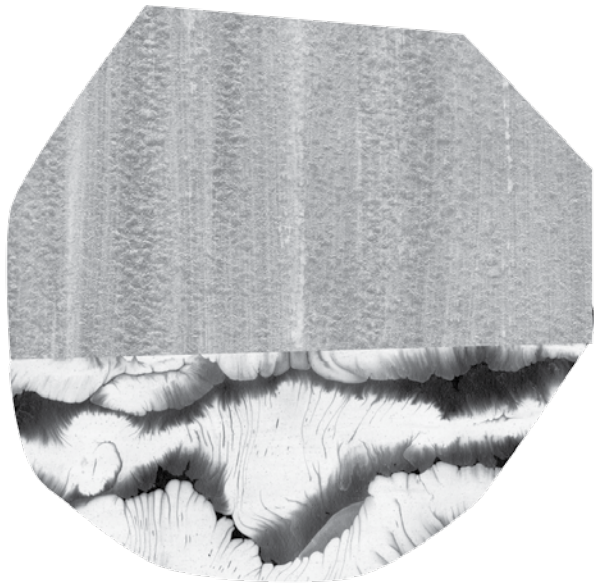
Για τον λόγο αυτό, σαν Φάμπρικα Υφανέτ, αναγνωρίσαμε την αναγκαιότητα ύπαρξης ενός σταθερού σημείου συνάντησης ντόπιων και μεταναστών, ενός σημείου, που θα μπορούμε να κοινωνικοποιούμαστε με όρους καθημερινότητας. Σε ένα τέτοιο πλαίσιο θα θέλαμε η περίφημη ισότητα να είναι αμοιβαία και πέρα από απλά μια δική μας πολιτική επιλογή, πέρα από την ανταλλακτική σχέση «δίνω περιθαλψη – παίρνω πολιτική στήριξη». Μας φαίνεται αδιάφορο και αφελές άλλωστε, να προσπαθούμε να κάνουμε τους μετανάστες, αναρχικούς ή κινηματίες. Η ύπαρξη ενός τέτοιου σημείου, παραμένει ανοιχτό διακύβευμα για το κίνημα στη Θεσσαλονίκη μετά την αποτυχία του No Border Camp να δημιουργήσει έναν τέτοιο χώρο και τις εκκενώσεις των καταλήψεων στέγης που ήδη υπήρχαν.

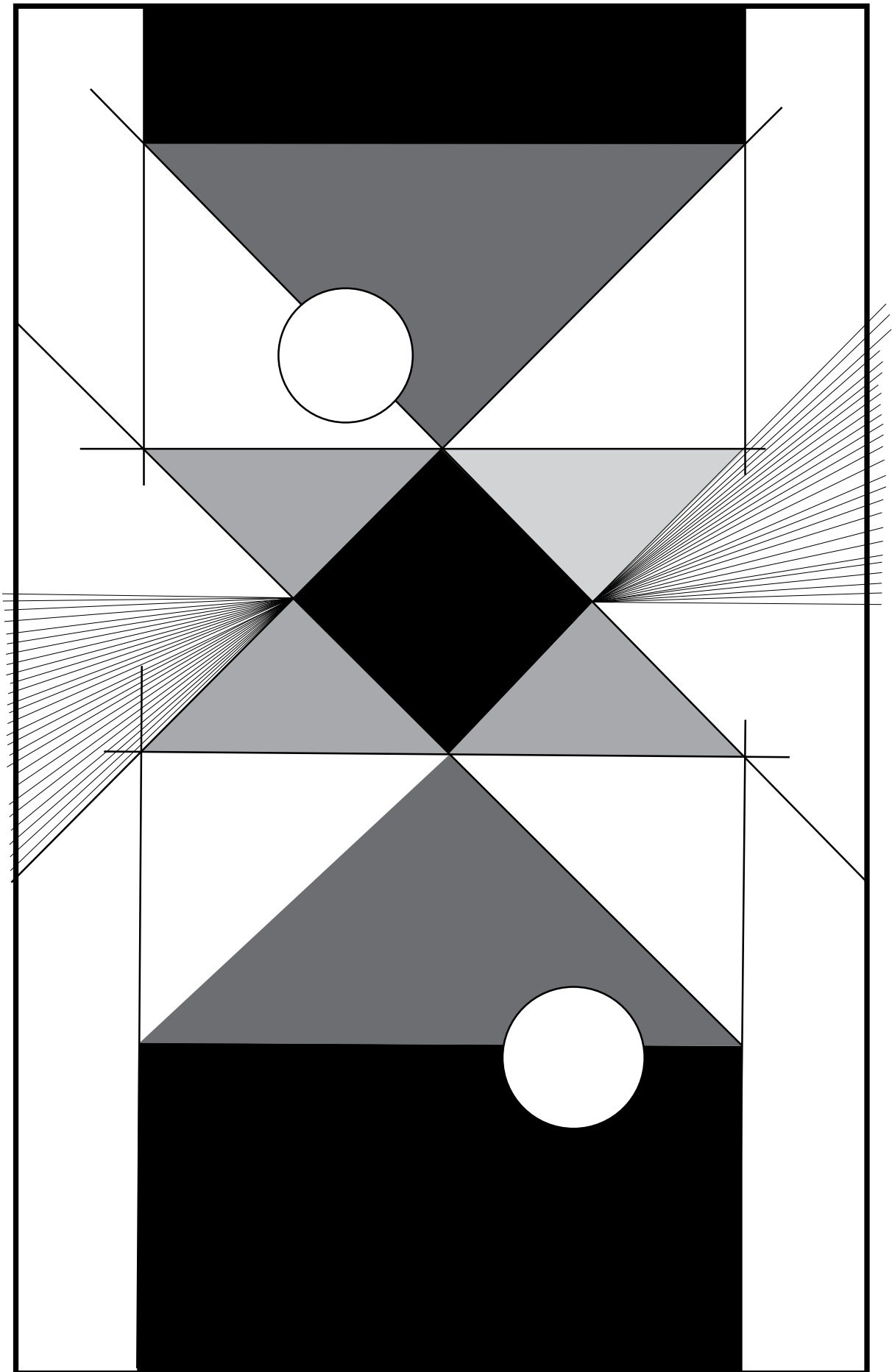
Σε αυτό το σημείο, ίσως να φαίνεται ότι απλά υπεραμυνόμαστε των καλών μας προθέσεων. Για να μην υπάρχουν παρερμηνείες, έχουμε τις χειρότερες των

προθέσεων για αυτόν τον κόσμο, τον κόσμο του κεφαλαίου. Δεν θα κρυφτούμε. Η ενασχόληση μας με το λεγόμενο «μεταναστευτικό» ήταν πολιτική απόφαση. Στο πεδίο αυτό αναγνώσαμε μια κοινωνική πόλωση, μια όξυνση των ανταγωνισμών η οποία δε θα έπρεπε να μας αφήσει αδιάφορους. Στις πορείες, τις αφίσες, τα κείμενα, τις παρεμβάσεις στα camps, το No Border Camp, τις δράσεις αλληλεγγύης, τις εκδηλώσεις και τις κουζίνες στην κατάληψη μας, που πραγματοποιήσαμε, είχαμε στο πίσω μέρος του μυαλού μας τη συγκρότηση σχέσεων αλληλεγγύης, τις κοινές διαδικασίες με τους μετανάστες, τους αγώνες και τις κοινότητες της συλλογικής μας ανατίμησης. Είχαμε αποδεχτεί ότι η δημιουργία μιας δημόσιας σφαίρας από τα κάτω, απαιτεί μια κινηματική διαμεσολάβηση για να προκύψει.

Δεν είμαστε τυχοδιώκτες, αλλά ούτε πρόκειται να μείνουμε καθηλωμένοι από τις τύψεις για τα προνόμια που, θα έλεγε κανείς, ότι απολαμβάνουμε ως πολίτες, σε σύγκριση με τους μετανάστες. Η αναγνώριση μιας ταυτότητας είναι το πρώτο, μικρό βήμα για το ξεπέρασμά της και την άρση των διαχωρισμών που αυτή παράγει. Και αυτό επιτεύχθηκε, έστω και σε στιγμές, στις παραπάνω διαδικασίες που αναφέρθηκαν. Εκεί που αντιληφθήκαμε ότι πέραν του να αδράξουμε τους καρπούς του πολιτικού μας κόπου, η συνάντηση με τους μετανάστες λειτούργησε σαν ένα παράθυρο σε μια άλλη κοινωνικότητα. Μια κοινωνικότητα που τόσο εμείς, όσο μάλλον και άλλα κομμάτια του κινήματος την είχαμε ανάγκη. Εκεί που οι σχέσεις εξουσίας που μας διαχωρίζουν από τους μετανάστες, φανερώθηκαν σε όλο το βάθος και την πολυπλοκότητά τους και συνάμα μέσα από την απλότητα της καθημερινής συνήθειας. Εκεί που μετρήσαμε την κοινωνική διεισδυτικότητα του λόγου και των πρακτικών μας. Όχι με όρους αναζήτησης της αυτοεπιβεβαίωσης, αλλά σαν μια διερώτηση, για όλα αυτά που μας συγκροτούν ταυτόχρονα ως πολιτικά υποκείμενα, αλλά και ως «έλληνες πολίτες». Και αυτή είναι μια χρήσιμη διερώτηση.

Τουλάχιστον για αυτούς, που έχουν δηλώσει ότι πράττουν πολιτική, για το ξεπέρασμα της πολιτικής σαν διαχωρισμένη σφαίρα.

ΜΗ ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΕΣ ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ

ή αλλιώς, γιατί δεν είναι καθόλου παράλογο να είσαι ταυτόχρονα δίπλα και απέναντι στις μετανάστριες

Η μαζική κίνηση μεταναστριών προς την Ευρώπη, καθώς και η -καθόλου τυχαία- επιλογή των θαλάσσιων ελληνοτουρκικών συνόρων ως βασικό πέρασμα προς αυτήν μας έφερε αντιμέτωπους με μια νέα πραγματικότητα. Στην πραγματικότητα αυτή, η διαχείριση των μεταναστών από τα ευρωπαϊκά κράτη σήμανε -ειδικότερα στην Ελλάδα- την άψογη σύμπλευση ενός φιλανθρωπικού προσωπίου με μια στρατιωτικού τύπου διαχείριση. Αποτέλεσμα αυτού, όπως συχνά έχουμε δει να συμβαίνει και σε πολλούς άλλους πολέμους που «γίνονται με σκοπό τη σωτηρία και τη φροντίδα κακόμοιρων πληθυσμών», ήταν να μπουν δυναμικά στην καθημερινότητά μας -και ακόμα περισσότερο στην καθημερινότητα των ίδιων των μεταναστριών- οι Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις. Εντός, εκτός και γύρω από αυτές, σηκώθηκε και ένα μεγάλο κύμα εθελοντών (ή μάλλον εθελοντισμών) διαφορετικών ταχυτήτων.

Μέσα σ' αυτήν την πραγματικότητα λοιπόν, όσοι και όσες προσπαθήσαμε να συναντηθούμε, να μιλήσουμε σε πρώτο πρόσωπο και να αγωνιστούμε από κοινού με τους μετανάστες, -θέλαμε δεν θέλαμε- ήρθαμε αντιμέτωποι με Μ.Κ.Ο. και εθελοντές. Η συμβολή και ο ρόλος των πρώτων και στα δυο πρόσωπα της αντιμεταναστευτικής πολιτικής (φιλανθρωπικό/στρατιωτικό), θεωρούμε ότι είναι παραπάνω από επαρκής λόγος για να ασχοληθούμε μαζί τους. Για να εξετάσουμε το ρόλο τους στη διαχείριση των μεταναστών σήμερα, θεωρούμε σημαντικό αρχικά, να δούμε λίγα πράγματα σχετικά με το πώς προκύπτει ιστορικοκοινωνικά η μορφή Μ.Κ.Ο. και ο εθελοντισμός, ως κομμάτι της μορφής της κοινωνικής οργάνωσης που ήρθε να αντικαταστήσει το κράτος πρόνοιας, καθώς και με ποιούς τρόπους χρησιμεύει σε αυτήν. Τέλος, θα ασχοληθούμε με το ζήτημα της εργασίας στις Μ.Κ.Ο. και τις αντιφάσεις εντός της.

Πως φτάσαμε κοινωνικοϊστορικά στο σχήμα Μ.Κ.Ο

Οι απαρχές των Μ.Κ.Ο., και γενικότερα αυτού που ονομάζουμε κοινωνία των πολιτών, μπορούν πιθανόν να βρεθούν μερικούς αιώνες πίσω, σε οργανώσεις που πρωταρχικό σκοπό είχαν την εξάλειψη της δουλείας, αρχικά στις ΗΠΑ και αργότερα και στην Ευρώπη. Το πρώτο κύμα μαζικής δημιουργίας τους συμβαίνει όμως μετά τη λήξη του α' παγκόσμιου, όταν 200 νέες οργανώσεις στήνονται με σκοπό τη διατήρηση της παγκόσμιας ειρήνης, ως κομμάτι της συνθήκης των Βερσαλλιών. Η αναγνώριση του θεσμικού τους ρόλου θα έρθει επισήμως βέβαια, μόνο μετά το πέρας και του β' παγκόσμιου πολέμου.

Η συσχέτισή τους με τον πόλεμο πρέπει να επισημάνουμε ότι δεν είναι καθόλου τυχαία. Τα κύρια πεδία δράσης τους σχετίζονται με την αντιμετώπιση κάποιου είδους κρίσης. Τέτοια είναι καταρχάς τα πεδία πολέμου, οι περιβαλλοντικές καταστροφές και οι ανθρωπιστικές κρίσεις. Για την ακρίβεια, αρχικά τουλάχιστον, τις Μ.Κ.Ο. τις συναντάμε κατά κύριο λόγο σε σημεία όπου υπάρχει καταστροφή ή

απαξίωση ανθρώπινου (και μη) κεφαλαίου. Η αποστολή των Μ.Κ.Ο. σε πολεμικά πεδία, δεν λειτουργεί μόνο καταπραϋντικά, με μια λογική «έρχομαι να κλείσω τις πληγές». Πολλές φορές, η παρουσία τους είναι αναγκαίο και αναπόσπαστο κομμάτι, για τη διεξαγωγή μιας πολεμικής σύρραξης. Η αναδιοργάνωση των κοινωνικών σχέσεων και του έθνους-κράτους σήμανε και αναδιάρθρωση των όρων πάνω στους οποίους στηρίζονται οι πολεμικές επιχειρήσεις. Έτσι, οι πόλεμοι των τελευταίων δεκαετιών προπαγανδίζονται ως πόλεμοι ενάντια στην τρομοκρατία και τα δικτατορικά καθεστώτα, ως ανθρωπιστικό ενδιαφέρον για τον ντόπιο πληθυσμό. Και για να δικαιολογηθεί αυτό, προφανώς δεν φτάνει η αποστολή ένοπλων ταξιαρχών και αρμάτων μάχης.¹

Η δράση των Μ.Κ.Ο. δε σταματά με το πέρας του πολέμου. Αντιθέτως, εξίσου (καπιταλιστικά) χρήσιμο είναι και το κομμάτι που ακολουθεί έναν πόλεμο ή και μια φυσική καταστροφή: η ανοικοδόμηση. Μέσω της συμμετοχής τους στην ανοικοδόμηση, οι Μ.Κ.Ο. συνεισφέρουν στη γενικότερη αναδιάρθρωση των κοινωνικών σχέσεων. Αυτή μπορεί να εμπεριέχει εκτοπίσεις πληθυσμών, γκετοποίηση, ιδιωτικοποιήσεις δημόσιων χώρων και άλλα πολλά.

Από εκεί και πέρα βέβαια, και με το πέρας των χρόνων και την όλο και μεγαλύτερη υποχώρηση του κράτους στις προνοιακές λειτουργίες, τα πεδία στα οποία δραστηριοποιούνται οι Μ.Κ.Ο. συνεχώς διευρύνονται και ο αριθμός τους πολλαπλασιάζεται. Ως βασικός πλέον πυλώνας του τρίτου τομέα² της κοινωνίας, η δράση τους δεν είναι απλά συμπληρωματική σε τομείς που υπάρχει έλλειψη, αλλά εξέχουσας σημασίας για την εύρυθμη συνέχιση λειτουργίας του κεφαλαιοκρατικού τρόπου παραγωγής και τη διατήρηση της κοινωνικής ειρήνης. Για να γίνουμε πιο σαφείς σε αυτό που θέλουμε να πούμε: δεν είναι αποτέλεσμα καλών προθέσεων που είναι κατ' εξαίρεση αναγκαίες όταν -για κάποιο τυχαίο λόγο;- το κράτος δεν δύναται να καλύψει συγκεκριμένες ανάγκες. Αντιθέτως, είναι κύριο και απαραίτητο συστατικό της νεοφιλελεύθερης μορφής κράτος.

Για το πέρασμα από το κράτος πρόνοιας στη νεοφιλελεύθερη μορφή κράτος έχουμε αναφερθεί εκτενέστατα στον προηγούμενο τυφλοπόντικα³ Θεωρούμε σημαντικό και θέλουμε να τονίσουμε όμως και εδώ κάποια πράγματα σχετικά με τις Μ.Κ.Ο. και τον εθελοντισμό. Η καταγωγή και εγκαθίδρυσή τους δεν είναι απλά αποτέλεσμα της απόσυρσης του κράτους από τις προνοιακές λειτουργίες, το κενό της οποίας ήρθαν να καλύψουν. Ούτε είναι απλά μια προσπάθεια αύξησης της συμμετοχής των πολιτών στα κοινά. Γιατί και στις δυο περιπτώσεις βγαίνει εντελώς απ' έξω, δεν συνυπολογίζεται δηλαδή, ο παράγοντας του κοινωνικού ανταγωνισμού. Υπονοείται έτσι, πως ο μετασχηματισμός αυτός της μορφής κράτος είναι μια «από τα πάνω» κατασκευή. Εμείς αντιθέτως πιστεύουμε ότι η αναδιάρθρωση και ο μετασχηματισμός της μορφής του κράτους είναι αποτέλεσμα της ίδιας της ταξικής πάλης και του τρόπου με τον οποίο αυτή επιχειρείται να αφομοιωθεί. Σχετίζεται δηλαδή άμεσα με το περιεχόμενο των αγώνων του προηγούμενου διαστήματος και τη μορφή που αυτοί πήραν.

Και εξηγούμε. Η αμφισβήτηση και κριτική από πλευράς ανταγωνιστικού κινήματος (κυρίως στα 70's) του κράτους πρόνοιας είχε ως αποτέλεσμα τη

1 Κάπως έτσι και η «με στρατιωτικούς όρους» διαχείριση των μεταναστών συνοδεύτηκε με την ευρεία δράση των Μ.Κ.Ο. και τη φιλανθρωπική ρητορική και διαχείριση.

2 «Αυτός ο τομέας που υποτίθεται ότι καταλαμβάνει ένα χώρο πέρα από το κράτος και την ιδιωτική πρωτοβουλία, ένα χώρο κενό ανάμεσα σε αυτά τα δύο, επιφορτίζεται από την κυριαρχία με ένα σημαντικό ρόλο σήμερα. Κεντρική σημασία στην ανάπτυξη αυτού του τομέα (που εκφράζεται υλικά με τις μη-κυβερνητικές οργανώσεις), είναι ο εθελοντισμός, μια ιδεολογία συμμετοχής στο πολιτικό και κοινωνικό γίγνεσθαι και «προσφοράς στον συνάνθρωπο», που διαφέρει ριζικά από τις μορφές συμμετοχής σε προηγούμενες κοινωνικές συνθήκες.» το κιβώτιο, τεύχος 3.

3 Βλέπε κείμενο «Από το κράτος πρόνοιας στην κοινωνία των πολιτών», Ο Τυφλοπόντικας, τεύχος #1, σελ. 25

δημιουργία εναλλακτικών αντιδομών που αρνούνταν τη διαμεσολάβηση των κυρίαρχων δομών και τη λογική του κέρδους. Από εναλλακτικές κοινότητες και κοινόβια, ως εναλλακτικά ιατρεία και ελευθεριακά σχολεία. Από ομάδες υπεράσπισης των δικαιωμάτων των ασθενέστερων κοινωνικών ομάδων και δίκτυα αλληλεγγύης, ως οργανώσεις για την οικολογία και καταλήψεις στέγης. Και η λίστα συνεχίζεται. Ο καθοριστικός παράγοντας εδώ είναι η ίδια η δυναμική του ανταγωνιστικού κινήματος. Όσο αυτό είναι στα “high” του, οι δομές αυτές εντός του είναι παράλληλα ανταγωνιστικές στο υπάρχον (και όχι απλά εναλλακτικές) αλλά και αποτελεσματικές για τα υποκείμενα που τις περιβάλλουν. Η ύφεση όμως του κοινωνικού ανταγωνισμού και η επέλαση του νεοφιλελευθερισμού, εκκινούν μια διαδικασία αφομοίωσης⁴ που έχει ως αποτέλεσμα τη μείωση της αποτελεσματικότητας των δομών αυτών, καθώς αυτή στηριζόταν στη δυναμική και άρα την ίδια την αποτελεσματικότητα των κινήματων. Πολλά από αυτά τα εγχειρήματα, αναζητώντας τη χαμένη τους αποτελεσματικότητα, θα αφήσουν την «αγκαλιά» του κινήματος και θα εισχωρήσουν, αλλά και θα συνδημιουργήσουν, την «κοινωνία των πολιτών». Κάπως έτσι, θα χάσουν σιγά σιγά τα ανταγωνιστικά τους χαρακτηριστικά και θα αναγκαστούν να αλλάξουν τον τρόπο δράσης αλλά και τους όρους ύπαρξής τους. Η διαδικασία αυτή ουσιαστικά ήταν κομμάτι της φιλελευθεροποίησης, καθώς, μεταλαμπαδεύοντας την ευθύνη κάλυψης βασικών (και όχι μόνο) αναγκών από το κράτος στους πολίτες, ιδιωτικοποίησε το κόστος αναπαραγωγής μας.

Το ξαναλέμε λοιπόν, η νεοφιλελεύθερη μορφή του κράτους, ως αποτύπωμα των κοινωνικών σχέσεων, είναι το αποτέλεσμα της ενσωμάτωσης ενός μεγάλου κομματιού της ριζοσπαστικής κριτικής που άσκησαν τα κοινωνικά υποκείμενα στη μορφή του κράτους πρόνοιας. Και κομμάτι αυτής της διεργασίας είναι και η δημιουργία των Μ.Κ.Ο. με τη μορφή που γνωρίζουμε σήμερα.

Ο τρίτος τομέας θα αποτελέσει από δω και πέρα σημαντικό παράγοντα στη χάραξη των εκάστοτε κρατικών πολιτικών. Καθώς επωμίζεται το κοινωνικό κόστος κάθε προνοιακής λειτουργίας που το νεοφιλελεύθερο κράτος θέλει να ξεφορτωθεί, αποκτά πολλαπλές αξίες χρήσης για το κεφάλαιο. Καταρχάς και κυριότερα προσφέρει δωρεάν εργασία⁵, πράγμα που από μόνο του εξοικονομεί ένα τεράστιο κεφάλαιο. Κατά δεύτερον, συμβάλλει σημαντικά στη διατήρηση της κοινωνικής συνοχής, επομένως και στη διατήρηση της κοινωνικής ειρήνης.

Οι Μ.Κ.Ο. σήμερα

Όπως είπαμε και νωρίτερα, το εύρος των πεδίων δράσης των Μ.Κ.Ο. είναι τεράστιο, εμάς όμως (στο συγκεκριμένο κείμενο) μας απασχολεί ο ρόλος τους στη διαχείριση των μεταναστών και μεταναστριών σήμερα. Το να βρεις ποια ακριβώς είναι τα συμφέροντα που κρύβονται πίσω από τον φιλανθρωπικό μανδύα των Μ.Κ.Ο. δεν είναι κάτι πολύ δύσκολο. Καπιταλισμό έχουμε, οπότε, follow the money, που λένε. Πέρα από ένα μικρό ποσοστό που προέρχεται όντως από δωρητές, οι κύριες πηγές χρηματοδότησης είναι τα ίδια τα κράτη, οι διάφοροι διακρατικοί

4 «Η αφομοίωση δεν είναι μία διαδικασία που λαμβάνει χώρα σε κάποιους σκοτεινούς κύκλους διανοούμενων του συστήματος οι οποίοι κάθονται να συζητήσουν τι είναι χρήσιμο για την ανάπτυξη του καπιταλισμού. Η αφομοίωση είναι τόσο μία παθητική διαδικασία των υποκειμένων του ανταγωνισμού και όσο και μία ενεργητική διαδικασία των ιδίων υποκειμένων, και αυτό το λέμε επειδή τις περισσότερες φορές η αφομοίωση γίνεται αντιληπτή μόνο σαν παθητική διαδικασία. Με δυο λόγια, τις περισσότερες φορές τα ανταγωνιστικά υποκείμενα που αφομοιώνονται είτε αναγκάζονται είτε επιθυμούν να αφομοιωθούν (γιατί δεν μπορούν να βρουν άλλες λύσεις, γιατί ματαιώθηκαν, γιατί βασικά ηττήθηκαν και παρέμειναν ηττημένα). Προφανώς αυτή η πρόταση δεν εξηγεί τα πάντα, υπάρχουν π.χ. και μία σειρά αντικειμενικών λόγων που θα ωθήσουν τα άτομα στο να στελεχώσουν τις καπιταλιστικές λειτουργίες μέσα στο '80.» το κιβώτιο, τεύχος 3.

5 Πλέον μεγάλο ποσοστό που εργάζεται στις Μ.Κ.Ο. (ιδίως στο τομέα των μεταναστών) αμείβεται κανονικά, αλλά στο ζήτημα της εργασίας θα επανέλθουμε αργότερα.

σχηματισμοί, μεγάλα καπιταλιστικά τραστ, διεθνείς οργανισμοί και κάθε είδους αφεντικά. Η διαπίστωση αυτή δεν είναι αποτέλεσμα κάποιας μυστικής έρευνας, τα στοιχεία υπάρχουν δημόσια αναρτημένα στο διαδίκτυο. Σκοπός μας εδώ δεν είναι όμως να τα παρουσιάσουμε. Αλλά, να πούμε τα βασικά και ολοφάνερα. Η χρηματοδότηση δεν είναι μια μονόπλευρη σχέση. Αντιθέτως, ο χρηματοδότης ελέγχει και καθοδηγεί από κει και πέρα τις μεθόδους δράσης, τον τρόπο που θα διοχετευτούν τα χρήματα και θα μετατραπούν σε «ανθρωπιστική βοήθεια», το συνολικό πλαίσιο. Η λογική εδώ είναι παρόμοια με αυτήν που γνωρίζουμε από τα ερευνητικά προγράμματα στα πανεπιστήμια.⁶ Κάπως έτσι αποδεικνύεται και η άμεση σχέση που έχουν οι περισσότερες Μ.Κ.Ο. με τους κρατικούς μηχανισμούς ως κύριους χορηγούς τους, πράγμα που με τη σειρά του, προσδίδει ένα σχεδόν τραγελαφικό υφάκι στην ονομασία τους. Ο πόλεμος άλλωστε ήταν και θα είναι και πόλεμος των λέξεων.

Σε αυτό το σημείο αξίζει μια μικρή παρένθεση. Ενα βασικό όπλο των Μ.Κ.Ο. για να μπορούν να λειτουργούν με σχετική ευχέρεια στα πεδία της μάχης (όποια κι αν είναι αυτά), είναι η αρχή της αμεροληψίας. Την αρχή αυτή ασπάστηκε πρώτος ο «Ερυθρός Σταυρός», αλλά με τον καιρό υιοθετήθηκε από το σύνολο των Μ.Κ.Ο.. Σύμφωνα με αυτήν, οι οργανώσεις διατηρούν μια ουδέτερη στάση ανάμεσα στις αντιμαχόμενες πλευρές. Υποτίθεται δηλαδή ότι είναι απολίτικες. Αυτό το κρίσιμο γνώρισμά τους έχει το εξής πολύ σημαντικό αποτέλεσμα: δεν τις αφορά, δεν μιλάνε ποτέ για τη ρίζα του προβλήματος, αλλά έρχονται να καλύψουν μόνο μερικές από τις συνέπειές του. Για να το γειώσουμε στο σήμερα. Οι Μ.Κ.Ο. προσεγγίζουν την κίνηση των μεταναστών σχεδόν όπως ένα καιρικό φαινόμενο, αποπολιτικοποιώντας την τελείως. Δεν τις αφορά πώς και γιατί προσπαθούν να περάσουν βουνά, θάλασσες, σύνορα, ελέγχους. Δεν τις αφορούν επίσης οι πολιτικές του ελληνικού και των άλλων ευρωπαϊκών κρατών που όσους και όσες δεν πνίγουν στα σύνορα, τους πετάνε σε ανοιχτά και κλειστά κέντρα κράτησης υπό άθλιες συνθήκες. Σε αυτές τις άθλιες συνθήκες λοιπόν οι Μ.Κ.Ο. θα είναι αυτές που θα έρθουν να προσφέρουν ένα πιάτο φαΐ και ιατροφαρμακευτική περίθαλψη. Πράγμα που (θα 'λεγε ένας πονηρός νους) κάνει τις συνθήκες αυτές αναγκαίες για τη συνέχιση της ύπαρξης και άρα χρηματοδότησής τους. Η έκφραση «δεν τις αφορούν» λοιπόν είναι τουλάχιστον χλιαρή. Στην καλύτερη εθελουφυλούν. Στην πραγματικότητα όμως, φαίνεται ότι δεν δρουν αυτόνομα, αλλά είναι κομμάτι της αντιμεταναστευτικής πολιτικής.

Η θέαση λοιπόν των Μ.Κ.Ο., ως ανιδιοτελείς ομάδες πολιτών που θέλουν απλόχερα να προσφέρουν στα κατώτερα κοινωνικά στρώματα μια λίγο πιο αξιοπρεπή ζωή, φαντάζει αστεία. Γιατί, όπου παίζει χρήμα, κυριαρχεί ο νόμος της αγοράς. Τι θέλουμε να πούμε: η χρηματοδότηση των Μ.Κ.Ο. από διαφόρων ειδών χορηγούς, είναι (για τους ίδιους) μια επένδυση. Ο σκοπός είναι το κεφάλαιο που προσφέρεται να έχει (αν όχι άμεσα, σε βάθος χρόνου) ανταποδοτικές ωφέλειες. Αυτές μπορεί να προέλθουν με πολλούς τρόπους ανάλογα με το πεδίο δράσης καθώς και ανάλογα με το ποιος είναι ο εκάστοτε χρηματοδότης. Αν οι χορηγοί πιστεύουν ότι από συγκεκριμένα πεδία (ή ορισμένους τρόπους δράσης) δεν έχουν τίποτα να κερδίσουν, δεν χρηματοδοτούν. Με αυτό τον τρόπο, τα σχέδια δράσης των Μ.Κ.Ο. στήνονται με τρόπο τέτοιο, ώστε να είναι ελκυστικά για τους χορηγούς που θέλουν να προσελκύσουν.⁷ Δεν ξέρουμε για 'σας, πάντως εμάς μας θυμίζει τον άτυπο νόμο

⁶ Περισσότερα για τα ερευνητικά προγράμματα του πανεπιστημίου και τη σχέση τους με τη μεταναστευτική πολιτική στο κείμενο «Ο ρόλος του πανεπιστημίου στη διαχείριση των μεταναστευτικών ροών» αυτού του εντύπου στη σελίδα 35.

⁷ «...η παροχή χρημάτων όχι μόνο δεν γίνεται απροϋπόθετα από τους χορηγούς, αλλά επιπλέον ακόμα και η προοπτική μιας μελλοντικής χρηματοδότησης καθιστά τις Μ.Κ.Ο. εκ των προτέρων υπόλογες και απολύτως ελεγχόμενες από τους δωρητές τους, καθώς περιορίζει τους τομείς και τις μεθόδους δράσης στο επιθυμητό και σαφώς καθορισμένο από τους χορηγούς πλαίσιο. Αυτό που διαπιστώνεται από τους ερευνητές είναι ότι οι χορηγίες μεγάλης κλίμακας από τράπεζες, πολυεθνικές εταιρείες και ιδρύματα γίνονται βάσει κάποιων κριτηρίων «πραγματιστικής λογοδοσίας» από μέρους των Μ.Κ.Ο... / ...Η

περί ζήτησης-προσφοράς.

Βέβαια, είναι πλέον τόσα πολλά τα πεδία δράσης που συχνά μπορεί να υπάρχουν αντικρουόμενα συμφέροντα μεταξύ μιας Μ.Κ.Ο. και κομματιών του κεφαλαίου. Έτσι, μια ανάλυση που λέει, ότι οι Μ.Κ.Ο. είναι απλά τσιράκια των κρατών και των αφεντικών δεν είναι αντιπροσωπευτική της πραγματικότητας, καθώς δεν βλέπει το πλήθος των ανταγωνισμών εντός του «στρατοπέδου» του κεφαλαίου. Επίσης οι πηγές χρηματοδότησης, μπορεί να είναι τόσες πολλές και διαφορετικές μεταξύ τους, που δεν διασφαλίζεται ότι η δράση των Μ.Κ.Ο. θα είναι πάντα σε σύμπλευση με τις κρατικές πολιτικές. Αλλωστε υπάρχουν Μ.Κ.Ο. που λαμβάνουν τρισεκατομμύρια, όπως π.χ. οι «Γιατροί του κόσμου», και άλλες με ελάχιστο μπάτζετ. Η μεγάλη γκάμα των Μ.Κ.Ο. είναι αυτή που αρχικά δίνει τη δυνατότητα σε κάποιες από αυτές να δρουν πιο αυτόνομα. Το ελληνικό κράτος αντιλήφθηκε νωρίς πως αυτή η -εν μέρει- αυτονομία της φιλανθρωπίας, μπορεί να του δημιουργήσει προβλήματα, και για τον λόγο αυτό, αρχικά προέβη σε μια ρητορική περί «ανεξέλεγκτης δράσης των Μ.Κ.Ο. (πού πάνε τα κρατικά κονδύλια, ασυδοσία, διαφθορά κλπ)», και κατόπιν πέρασε σε διαδικασία καταγραφής και ελέγχου τους. Η διαδικασία αυτή, καταρχάς άλλαξε τους όρους του παιχνιδιού, καθώς ωφέλησε τις μεγαλύτερες Μ.Κ.Ο. και μείωσε -αν δεν σταμάτησε τελείως- τη δραστηριότητα μικρότερων που διατηρούσαν μια έστω μικρή αυτονομία.

Δεν πρέπει να ξεχνάμε επίσης, ότι η δράση των Μ.Κ.Ο. απαντάει σε πραγματικές ανάγκες. Το ζήτημα είναι να μην βλέπουμε και εμείς αυτές τις ανάγκες ως άλλο ένα καιρικό φαινόμενο, αλλά να κατανοούμε πως η μη κάλυψή τους από το κράτος σχετίζεται με το νεοφιλελεύθερο μοντέλο διαχείρισης και είναι κομμάτι μιας συνολικής πολιτικής που στοχεύει στην (ημι)παρανομοποίηση των μεταναστριών.

Οι Μ.Κ.Ο. και οι μετανάστες/ριες

Όπου δεν φτάνει το γκλομπ του μπάτσου, φτάνει η πένα του δημοσιογράφου, λέγαμε για την καταστολή. Αναλογικά για τους μετανάστες θα μπορούσαμε να πούμε πως, όπου δεν φτάνει η στρατιωτικού τύπου διαχείριση (μπάτσοι, στρατόπεδα, frontex κλπ), φτάνουν τα χάρδια των Μ.Κ.Ο. και των εθελοντών. Για να γίνουν οι μετανάστριες ένα εύκολο διαχειρίσιμο εργατικό δυναμικό, δεν αρκεί η παρανομοποίησή τους μέσω της δημιουργίας της εικόνας του άλλου, του ξένου, της απειλής. Αυτό είναι μόνο το ένα σκέλος. Το δεύτερο, και ίσως σημαντικότερο, είναι να εμποδωθούν από τον ντόπιο πληθυσμό ως θύματα, ως άβουλα όντα. Να υποτιμηθεί η ικανότητά τους να απαντάνε οι ίδιοι στις ανάγκες τους, να παίρνουν οι ίδιες αποφάσεις για τη ζωή τους, να αγωνίζονται για ένα καλύτερο αύριο.

Έτσι, μέσω της θυματοποίησης, οι μετανάστες μετατρέπονται από άνθρωποι σε αντικείμενα στο έλεος του ντόπιου πληθυσμού, των Μ.Κ.Ο. και του εκάστοτε κράτους. Δεν μπορούν να δράσουν οι ίδιες, παρά μόνο να αποδεχτούν τη βοήθεια αλλωνών προς αυτούς. Η σχέση εδώ είναι διαλεκτική. Από τη μία, αυτό αποτελεί κομμάτι της διαδικασίας που έρχεται να απογυμνώσει τις μετανάστριες από την ανθρωπινότητά τους. Ως μη-άνθρωποι, είναι και μη-πολίτες, ως μη-πολίτες είναι

προκαταρκτική αξιολόγηση των Μ.Κ.Ο. πραγματοποιείται σε συνάρτηση με την «πολιτική ορθότητα» μιας Μ.Κ.Ο., δηλαδή την από μέρους της οργάνωσης αποδοχή των «πολιτικών ορθών» οικονομικών πρακτικών και κοινωνικών προτύπων. Με άλλα λόγια, κανένα ίδρυμα δεν θα ενίσχυε τη δράση μιας Μ.Κ.Ο. που θα έσπρωχνε τους ανήλικους εργάτες των κλωστοϋφαντουργείων του Μπαγκλαντές και της Καμπότζης να απεργήσουν ενάντια στα ντόπια και αλλοδαπά αφεντικά τους. Κανένας μεγαλοσχήμων της φιλανθρωπίας, σαν την Αντζελίνα Τζολί ή τον Πάπα δεν θα φωτογραφιζόταν δίπλα σε Νιγηριανούς που έχουν καταλάβει τις εγκαταστάσεις της Shell μετά από την εμφάνιση μιας πετρελαιοκηλίδας. Γιαυτό άλλωστε και δεν υπάρχουν τέτοιες Μ.Κ.Ο., ούτε αυτού του πνεύματος φιλανθρωπία. Αφού δεν υπάρχει ζήτηση (τέτοιου είδους υπηρεσιών από τους δωρητές), δεν υπάρχει και προσφορά (τέτοιων δράσεων από τις οργανώσεις). Στη διεθνή βιβλιογραφία αυτό ονομάζεται «προσεταρισμός των Μ.Κ.Ο.»” μπροσούρα “άνθρωπισμός χωρίς σύνορα, αλλά με περιφράξεις», Μουσαφεράτ, Μυτιλήνη.

και μη-άνθρωποι. Και εκεί χιτίζεται ο βίαιος και ταυτόχρονα πιο διακριτικός (σε αντίθεση με τους πιο εξόφθαλμους, βλ. κέντρα κράτησης, σύνορα, απελάσεις) διαχωρισμός τους από τους ντόπιους. Από την άλλη, η δράση των Μ.Κ.Ο. και η φιλανθρωπία των ντόπιων είναι αυτή που μέσω της προσφοράς και της βελτίωσης των συνθηκών επιβίωσής (και όχι ζωής) τους, θα τους ξαναδώσει λίγη από την ανθρωπινότητά τους πίσω. Για να ειπωθούν οι μετανάστες ως άνθρωποι, είναι αναγκαίο λοιπόν, πρώτα να περάσουν από τα χέρια των Μ.Κ.Ο..

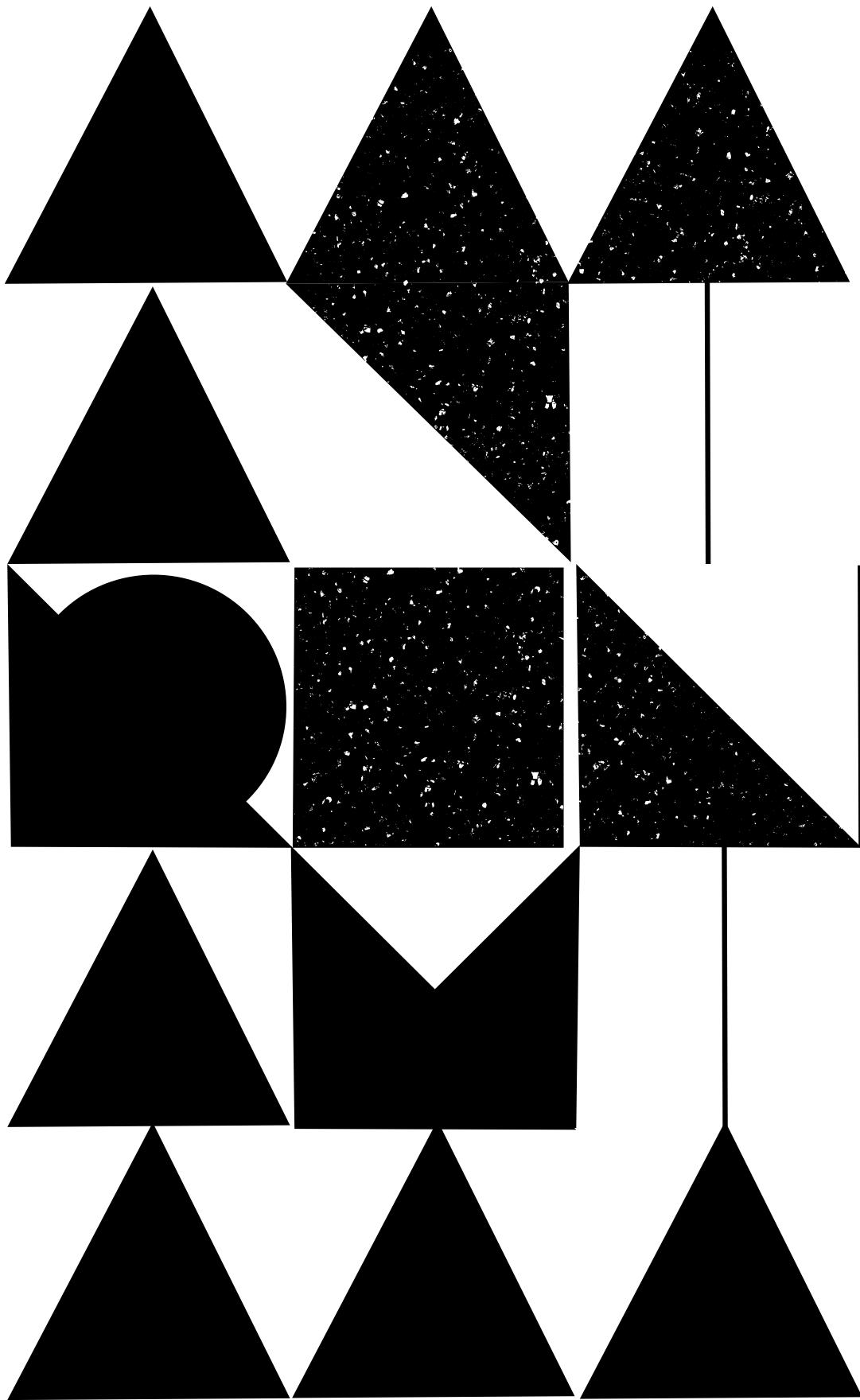
Και εδώ εισάγεται άλλος ένας διαχωρισμός, μεταξύ των ίδιων των μεταναστριών αυτή τη φορά. Τη φιλανθρωπία των Μ.Κ.Ο. -και άρα την επιστροφή της ανθρωπινότητάς τους, και άρα το δικαίωμά τους να διεκδικήσουν τη νομιμοποίησή τους, την εισοδό τους δηλαδή στην κοινότητα του πολίτη- την αξίζουν μόνο κάποιοι. Οι υπόλοιπες, είτε θα πνιγούν στο Αιγαίο, είτε θα κλειστούν σε κλειστά κέντρα κράτησης, είτε θα απελαθούν πίσω στις χώρες τους. Με τον τρόπο αυτό, οι Μ.Κ.Ο. παίζουν το παιχνίδι της αντιμεταναστευτικής πολιτικής, καθώς η δράση τους κατευθύνεται μόνο προς το κομμάτι που πρόκειται να ενσωματωθεί ως ένα σημείο - παραμένοντας βέβαια υποτιμημένο.

Να τονίσουμε εδώ, ότι το ποιοι και πόσοι θα είναι αυτοί που θα αξίζουν μια πιο ευνοϊκή -φιλανθρωπική- διαχείριση, δεν είναι απλά αποτέλεσμα κρατικών επιλογών, άλλα είναι άμεσα συνδεδεμένο με την κίνηση των ίδιων των μεταναστών, και την πίεση που αυτή ασκεί.

Στο σήμερα τώρα, οι Μ.Κ.Ο. ανέλαβαν (από κοινού με το στρατό και την εξαναγκαστική και δωρεάν εργασία που αυτός φέρει εντός του) σχεδόν το σύνολο της αναπαραγωγής των μεταναστριών στην Ελλάδα, κατεβάζοντας το κόστος για το ελληνικό κράτος στο ελάχιστο. Οι δραστηριότητές τους επεκτείνονταν σε όλα τα κομμάτια της κίνησης των μεταναστριών. Διάσωση στη θάλασσα, ιατροφαρμακευτική φροντίδα, προσωρινή στέγαση, σίτιση, νομική βοήθεια, μαθήματα ελληνικών, μεταφορά, ψυχολογική υποστήριξη, καθαριότητα, ενασχόληση ανηλίκων, φροντίδα ευπαθών ομάδων, παροχή χρημάτων. Οι δραστηριότητες αυτές μπορεί να είναι όλες κομμάτι μιας συνολικότερης διαχείρισης, αλλά δεν πρέπει να κρίνονται όλες με τον ίδιο τρόπο. Διαφορετικό είναι να διασώζεις μετανάστες από σίγουρο πνιγμό και διαφορετικό να προσπαθείς να τους καθησυχάσεις ώστε να μην εξεγερθούν ενάντια στις συνθήκες κράτησης τους. Διαφορετικό είναι να δρας σε έναν ξενώνα μεταναστριών στο κέντρο της πόλης και διαφορετικό σε ένα κλειστό κέντρο κράτησης - φυλακή. Διαφορετικό είναι να μεταφέρεις μετανάστες στα δημόσια νοσοκομεία και διαφορετικό να δίνεις παυσίπονα ανεξαρτήτως πάθησης σε ένα κέντρο εκτόπισης.

Υπάρχει κάτι όμως που διαπερνά ακόμα και τις πιο «άκακες» δραστηριότητες των Μ.Κ.Ο.. Όλες τους αναπαράγουν τον διαχωρισμό μεταξύ αυτού που προσφέρει και αυτού που δέχεται. Δεν προσπαθούν να συναντηθούν με τους μετανάστες με ίσους όρους, να μιλήσουν μαζί τους σε πρώτο πρόσωπο, να αγωνιστούν από κοινού ενάντια στις συνθήκες διαβίωσης, τα σύνορα και την παρανομοποίησή τους. Δεν προσπαθούν και δεν θέλουν εν τέλει να σπάσουν το διαχωρισμό μεταξύ τους. Το να προσφέρεις κάτι σε κάποιον που το έχει ανάγκη δεν είναι από μόνο του πρόβλημα. Το πρόβλημα είναι ότι η προσφορά δεν γίνεται στα πλαίσια μιας αλληλεγγύης που θέλει να αμβλύνει τις μεταξύ μας διαφορές.

Όσον αφορά στους εθελοντές, στην «καλύτερη» των περιπτώσεων γίνεται για να απαντήσει στις ενοχές των αυτοαναφερόμενων πρωτοκοσμικών που βρίσκονται σε μια διαρκή αναζήτηση των πιο καταπιεσμένων υποκειμένων για να τα φροντίσουν. Αλλά δεν είναι σκοπός αυτού του κειμένου η ψυχολογικοποίηση των εθελοντών. Όσον αφορά στις Μ.Κ.Ο., τα πράγματα είναι πιο απλά. Η λογική τους είναι αυτή μιας επιχείρησης. Βλέπουν πού υπάρχει ζήτηση ενός προϊόντος (στην περίπτωση του μεταναστευτικού, η ανάγκη προσφοράς μιας υπηρεσίας όπως σίτιση στέγαση κλπ) και έρχονται να την καλύψουν. Η ζήτηση από μόνη της όμως δεν αρκεί. Για να

μεγιστοποιηθεί η «ευαισθητοποίηση» των πολιτών, και άρα η ροή χρήματος προς τα ταμεία των Μ.Κ.Ο., πρέπει να διαμεσολαβήσει το θέαμα. Εικόνες πνιγμένων παιδιών και μεταναστών που ζουν υπό άθλιες συνθήκες, αλλά και Μ.Κ.Ο. να επιχειρούν στο σημείο της κρίσης, θα κατακλύσουν το σύνολο των social media, μετατρέποντας τον πόνο και τον θάνατο σε θέαμα. Θα αναδείξουν με τον τρόπο αυτό τη χρησιμότητά τους και την ανάγκη χρηματοδότησής τους, για να τον μετατρέψουν τελικά και σε κεφάλαιο.

Η εργασία

Όταν στη Βόρεια Ευρώπη ξεκινάει το πέρασμα από το κράτος πρόνοιας στο νεοφιλελεύθερο κράτος, στην Ελλάδα ουσιαστικά εγκαθιδρύεται το πρώτο. Ως αποτέλεσμα, η γενίκευση του φαινομένου Μ.Κ.Ο. θα συμβεί εδώ αρκετά αργότερα. Μια πρώτη στιγμή καμψής θα αποτελέσει ο πόλεμος στο Κόσοβο. Τα τελευταία δυο χρόνια όμως είναι που ο αριθμός τους και οι δραστηριότητες θα αυξηθούν ραγδαία. Την εμφάνισή τους θα κάνουν εκατοντάδες Μ.Κ.Ο. και διεθνείς οργανώσεις από το εξωτερικό, ενώ ταυτόχρονα θα στηθούν εκατοντάδες νέες ελληνικές και θα επεκταθεί κατά πολύ (υλικά και οικονομικά) η δραστηριότητα των ήδη υπαρχουσών.

Οι Μ.Κ.Ο. θα αποτελέσουν έτσι ένα νέο και εξαιρετικά δυναμικό παράγοντα εντός της αγοράς εργασίας. Μπορεί η δράση τους να στηρίζεται κατά πολύ στον εθελοντισμό, το μεγαλύτερο κομμάτι όμως που τις στελέχωσε είναι «κανονικοί» εργαζόμενοι. Και βάζουμε το κανονικοί σε εισαγωγικά, γιατί χρησιμοποιώντας το χαρτί της «κοινωνικής προσφοράς», οι Μ.Κ.Ο. θα εισάγουν και θα συμβάλουν σημαντικά στην εδραίωση μιας νέας ηθικής για την εργασία. Ο ιδεολογικός μηχανισμός που πείθει τον εργαζόμενο ότι αυτό που κάνει δεν είναι ακριβώς εργασία, αλλά συνεισφορά στο κοινωνικό σύνολο, συμβάλλει στην περαιτέρω ελαστικοποίηση των σχέσεων εργασίας.

Δεν θεωρούμε υπερβολή λοιπόν, να πούμε ότι οι Μ.Κ.Ο. και η εργασία σε αυτές θα αποτελέσουν σημαντικό κομμάτι της αναδιοργάνωσης της εργασίας στον ελλαδικό χώρο. Αλλά σημαντικά κομμάτια της αναδιοργάνωσης αυτής, θα αποτελέσουν τα διάφορα προγράμματα κοινωφελούς εργασίας και τα voucher. Μεγάλο κομμάτι κόσμου που είχε πεταχτεί τα τελευταία χρόνια εκτός εργασίας, θα επιστρέψει σε αυτήν με χειρότερους όρους. Αυτό που πρέπει να γίνει ξεκάθαρο είναι πως οι νέες αυτές συνθήκες εργασίας⁸ δεν αποτελούν απλά μια προσωρινή λύση του ελληνικού κράτους για να διαχειριστεί την ανεργία. Αντιθέτως, ως κομμάτι της αναδιοργάνωσης της εργασίας αλλά και των κοινωνικών σχέσεων, ήρθαν για να μείνουν. Και προφανώς δεν θα είναι ένας τομέας που θα κινείται παράλληλα με μια συνθήκη μόνιμης και σταθερής εργασίας, αλλά θα συμβάλει στην ελαστικοποίηση των σχέσεων εργασίας συνολικότερα.

Στις Μ.Κ.Ο. θα συναντήσουμε λοιπόν τρεις ταχύτητες εργαζομένων. Στον πάτο βρίσκονται οι εθελοντές, που παρά τις παχυλές χρηματοδοτήσεις των Μ.Κ.Ο., θα φύγουν απ' αυτές παίρνοντας μαζί τους στην καλύτερη μια «συστατική επιστολή», μια κοινωνική αναγνώριση της συνεισφοράς τους, μια αίσθηση ανωτερότητας και ένα ακόμα μπούλετ στο βιογραφικό τους. Το κυριότερο κομμάτι αποτελούν οι εργαζόμενοι που αμείβονται, η σχέση εργασίας των οποίων είναι άκρως ελαστική. Η καταπάτηση στοιχειωδών εργατικών δικαιωμάτων, οι πολύμηνες καθυστερήσεις στις πληρωμές των μισθών, η ανασφάλιστη εργασία, οι απλήρωτες υπερωρίες, είναι μια καθημερινότητα⁹ σε οργανώσεις που παίρνουν εκατομμύρια για να

8 Με τον όρο νέες, δεν εννοούμε ότι οι συνθήκες αυτές εμφανίζονται ξαφνικά ως κάτι τελείως καινούριο και διαφορετικό με βάση κρατικούς σχεδιασμούς· η εδραίωσή τους αποτελεί μια συνθήκη που εξελίσσεται σταδιακά και αποτελεί αποτέλεσμα του ίδιου του κοινωνικού ανταγωνισμού (όπως περιγράψαμε στο πρώτο κομμάτι του κειμένου).

9 Περισσότερα σχετικά με τις συνθήκες εργασίας στο κείμενο «Κράτος, ΜΚΟ και αλληλεγγύη στην

προσφέρουν τις φιλανθρωπικές κατά τ' άλλα υπηρεσίες τους. Τέλος, υπάρχει και ένα μικρό κομμάτι που εργάζεται (κυρίως στο διοικητικό κομμάτι των Μ.Κ.Ο.) υπό πιο μόνιμες συνθήκες και παίρνει μισθούς αρκετά υψηλότερους από αυτούς που έχουμε συνηθίσει στην Ελλάδα τα τελευταία χρόνια.

Η ένταξη αυτή, κομματιού του ντόπιου πληθυσμού εκ νέου στην εργασία, καθώς λειτουργεί ως βαλβίδα αποσυμπίεσης της κοινωνικής δυσαρέσκειας, συμβάλλει σημαντικά στη διατήρηση της κοινωνικής συνοχής. Έτσι, εξασφαλίζει -μαζί με πολλούς άλλους παράγοντες βέβαια- την απρόσκοπτη συνέχιση κερδοφορίας του κεφαλαίου. Εδώ είναι σημαντικό να αναφέρουμε ότι οι Μ.Κ.Ο. δεν συμβάλλουν μόνο με αυτόν τον τρόπο στη διατήρηση της κοινωνικής ειρήνης. Αυτή επιτυγχάνεται προφανώς και με την κάλυψη των βασικών -και όχι μόνο¹⁰- αναγκών των ίδιων των μεταναστών. Έτσι, ένα υποτιμημένο κομμάτι του ντόπιου εργατικού δυναμικού αναλαμβάνει και γίνεται κομμάτι της διαχείρισης του πιο υποτιμημένου -μεταναστευτικού- εργατικού δυναμικού. Η διάσπαση της κοινότητας των από-τα-κάτω στο μεγαλείο της.

Στο σημείο αυτό είναι σημαντικό να αναφερθούμε σε κάτι που μας προβληματίσε σχετικά με την εργασία στις Μ.Κ.Ο.. Προφανώς, εντός του κεφαλαιοκρατικού τρόπου παραγωγής δεν υπάρχουν ακριβώς αθώες εργασίες. Κάθε εργασία, πέρα από τη μορφή της, έχει και ένα περιεχόμενο, το οποίο αλλάζει ανάλογα με τη φύση της εργασίας. Στον τομέα των υπηρεσιών λοιπόν, το αντικείμενο με το οποίο ασχολείται ο εργαζόμενος είναι ο ίδιος ο άνθρωπος. Στις Μ.Κ.Ο. τώρα, που είναι και ο τομέας που μας ενδιαφέρει, κοιτώντας τις σχέσεις εργασίας που επικρατούν εντός τους, αλλά και το αντικείμενο της εργασίας τους, που είναι οι μετανάστες, παρατηρούμε το εξής: η ανατίμηση¹¹ ενός κομματιού του ντόπιου εργατικού δυναμικού περνάει μέσα από τη διαχείριση ενός ακόμα πιο υποτιμημένου, των μεταναστών.

Ενδιαφέρον παρουσιάζουν επίσης οι πολιτικές καταβολές μεγάλου κομματιού των εργαζομένων. Είναι κοινό μυστικό ότι πολλές Μ.Κ.Ο. προτίμησαν άτομα με κινηματικό παρελθόν και παρόν. Έτσι, -μεταξύ άλλων- τις στελέχωσαν και υποκείμενα του προηγούμενου κύκλου αγώνων. Από τη μία φαντάζει λογικό, οι άνθρωποι που θα έρχονταν σε επαφή με τους μετανάστες, να έχουν αντιρατσιστικές καταβολές, καθώς η δράση των Μ.Κ.Ο. θεωρείται ευρέως υποστηρικτική προς τους μετανάστες. Βέβαια τα πράγματα δεν είναι ακριβώς έτσι.

Από την άλλη, το γεγονός ότι η κινηματική δράση και η αλληλεγγύη προς τους μετανάστες είναι ατού σε βιογραφικά και ικανά να σου εξασφαλίσουν δουλειά, μας προβληματίζει. Αν συνυπολογίσει κανείς, ότι -παρασυρόμενοι από μια «κατάσταση εκτάκτου ανάγκης»- δεν ήταν λίγοι εκείνοι που αντικατέστησαν την κινηματική τους δράση με την εργασία τους στις Μ.Κ.Ο., συχνά υπεραμυνόμενοι της συνεισφοράς τους προς τις μετανάστες μέσα από την εργασία, μπορούμε με επιφύλαξη να πούμε ότι η ενσωμάτωση αυτή, είναι κομμάτι μιας γενικότερης απόπειρας αφομοίωσης¹² ριζοσπαστικών χαρακτηριστικών.

Ειδομένη» του Σωματείου Βάσης Εργαζομένων στις Μ.Κ.Ο. και γενικότερα στο site τους "<https://svemko.espinblogs.net>"

10 Είναι πολλές οι φορές που οι Μ.Κ.Ο. θα αναλάβουν ρόλο πυροσβέστη ώστε να αποφευχθούν εξεγέρσεις μεταναστών και θα διαμεσολαβήσουν μεταξύ αυτών και της αστυνομίας.

11 Η ανατίμηση εδώ εννοείται με όρους οικονομικούς, δηλαδή από εκεί που ένα κομμάτι του ντόπιου πληθυσμού ήταν άνεργο, πλέον εργαζόταν και είχε εισόδημα. Κατά πόσο η επανένταξη στην εργασία με τέτοιους όρους -χωρίς δηλαδή τη γενικότερη αύξηση της τιμής που ο εργάτης πουλάει την εργατική του δύναμη (ως αποτέλεσμα αγώνων)-, είναι ανατίμηση του εργατικού δυναμικού είναι ένα άλλο μεγάλο ζήτημα που δεν είναι σκοπός του κειμένου να αναλύσει.

12 Να σημειώσουμε εδώ, για να μην παρεξηγούμαστε, ότι δεν υπήρχαν κομμάτια του κινήματος που επέλεξαν συλλογικά να αντικαταστήσουν την κινηματική τους δράση με την εργασία στις Μ.Κ.Ο., παρά μόνο μεμονωμένα άτομα. Ήταν όμως ένας υπολογίσιμος αριθμός, και για τον λόγο αυτό η ενσωμάτωση

Εμείς με τη σειρά μας, προσπαθούμε να βλέπουμε τα πράγματα όπως αυτά είναι και να τους κάνουμε κριτική στο μέτρο που τους αρμόζει. Μας φαίνονται λοιπόν αστείες τόσο οι απόψεις που θεωρούν ότι η εργασία σε Μ.Κ.Ο. είναι κομμάτι της αλληλεγγύης προς τους μετανάστες, όσο και οι λογικές που θεωρούν τους εργαζόμενους σε Μ.Κ.Ο. δεσμοφύλακες και ταξικούς εχθρούς. Να θυμηθούμε ότι κάποτε αυτά ακούγονταν και για τους δασκάλους. Όπως είπαμε και προηγουμένως βέβαια, είναι διαφορετικό να εργάζεσαι σε έναν ξενώνα φιλοξενίας ασυνόδευτων ανηλίκων και διαφορετικό σε ένα στρατόπεδο συγκέντρωσης.

Αφενός, υπήρξαν φορές που οι εργαζόμενοι ήταν αναγκασμένοι να σταθούν μαζί με τους μπάτσους απέναντι από τις επιθυμίες των μεταναστριών. Αφετέρου, δεν ήταν λίγες οι φορές, που εργαζόμενες, αγνόησαν τη συνθήκη μυστικότητας που καλούνται να υπογράψουν (πράγμα που μπορεί να τους κοστίζει τη δουλειά τους), δημοσιεύοντας πληροφορίες για τις συνθήκες που επικρατούν στις διάφορες (κρατικές και μη) δομές. Η δημοσιότητα και οι αντιδράσεις που προκαλούνταν, συχνά πίεζαν προς μια κατεύθυνση βελτίωσης των συνθηκών. Έτσι, και οι δυο απόψεις κρύβουν ένα μικρό ποσοστό αλήθειας μέσα τους, δεν μπορούν όμως να σταθούν ως τέτοιες.

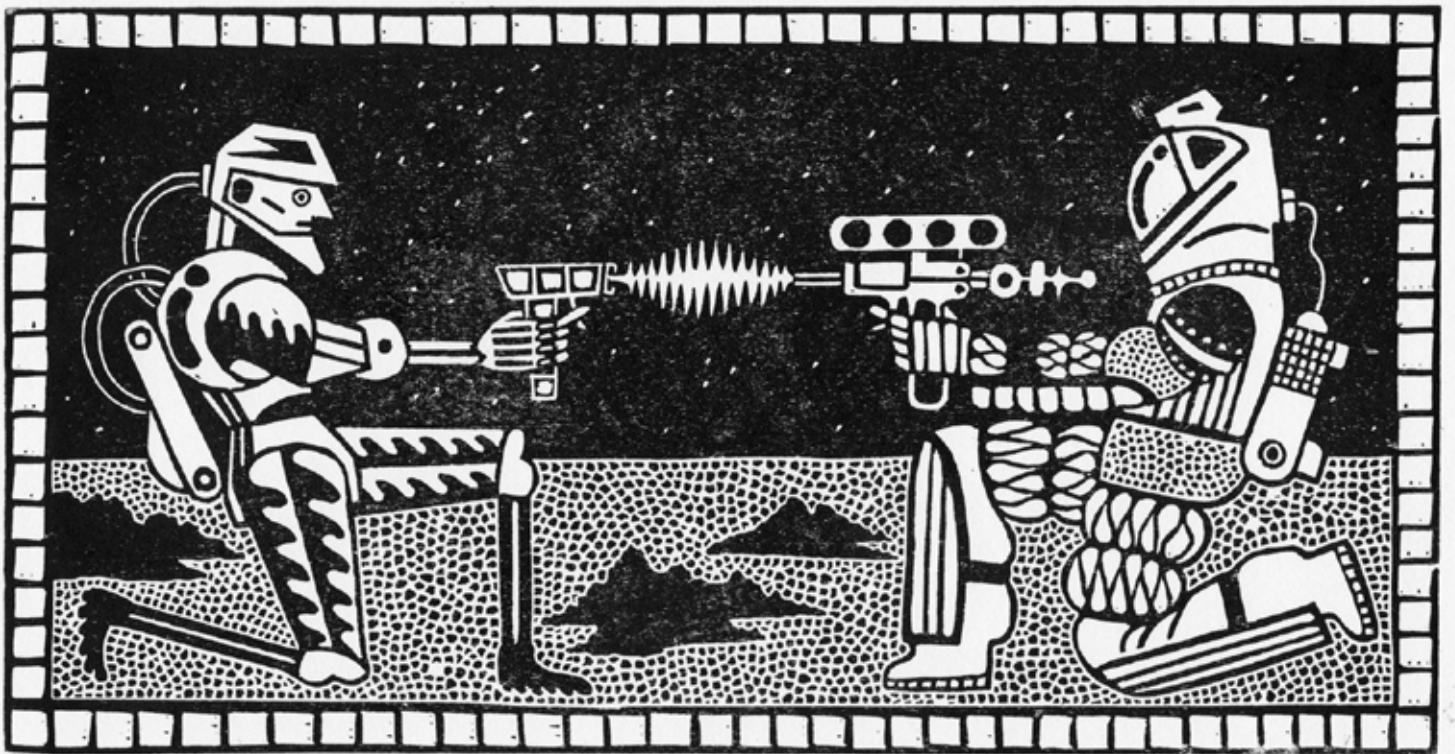
Το ζήτημα για εμάς βρίσκεται στο κατά πόσο οι εργαζόμενοι στις Μ.Κ.Ο. προσπαθούν να οξύνουν τις αντιθέσεις εντός της εργασίας τους. Κατά πόσο είναι πρόθυμοι να δημιουργήσουν ρωγμές στους τρόπους διαχείρισης των μεταναστριών. Κατά πόσο, οι αγώνες τους για βελτίωση των όρων εργασίας τους, προσπαθούν να κάνουν κριτική στο ίδιο το περιεχόμενο της εργασίας τους, προσπαθούν να μιλήσουν για κάθε πτυχή της αντιμεταναστευτικής πολιτικής. Κατά πόσο στο μοριακό επίπεδο της καθημερινότητας δεν αντιμετωπίζουν τους μετανάστες ως άψυχα αντικείμενα της εργασίας τους. Αλλά και κατά πόσο εν τέλει οι αρνήσεις και οι διεκδικήσεις τους δεν γίνονται με ατομικούς όρους, αλλά οργανώνονται συλλογικά και -το κυριότερο- προσπαθούν να συνδεθούν και να συναντηθούν με τους αγώνες και τα αιτήματα των ίδιων των μεταναστών, σπάζοντας στην πράξη τον διαχωρισμό που η ίδια η εργασία τους επιβάλλει.

αυτή, θεωρούμε πως είναι κομμάτι μιας γενικότερης απόπειρας αφομοίωσης. Η αφομοίωση αυτή βέβαια δεν λειτουργεί με όρους άσπρου/μαύρου, αλλά είναι μια αρκετά ρευστή διαδικασία. Έτσι, δεν ήταν λίγα τα κομμάτια του κινήματος που -επηρεασμένα από την όλη κατάσταση- παρόλο που η δράση τους δεν εντάχθηκε σε κάποια Μ.Κ.Ο. και διατήρησε κινηματικά χαρακτηριστικά, αναλώθηκαν κατά κύριο λόγο στο κομμάτι της προσφοράς και κάλυψης αναγκών των μεταναστών ως διαχωρισμένο υποκείμενο.

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΣΤΗΝ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΩΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΩΝ ΡΟΩΝ

Το κείμενο που ακολουθεί αποτέλεσε την εισήγηση της εκδήλωσης «Ο ρόλος του πανεπιστημίου στη διαχείριση των μεταναστευτικών ροών» της συνέλευσης Φάμπρικα Υφανέτ, που πραγματοποιήθηκε τον Ιούλιο του 2016 στο πλαίσιο του No Border Camp, που διοργανώθηκε στη Θεσσαλονίκη. Για τις ανάγκες της έκδοσης το κείμενο δημοσιεύεται ελαφρώς τροποποιημένο.

Από το καλοκαίρι του 2015 οι μεταναστευτικές κινήσεις, κυρίως από τη Συρία, προς χώρες της κεντρικής και βόρειας Ευρώπης αυξήθηκαν ραγδαία, ενώ συνεχίστηκε και η μετανάστευση από άλλες χώρες της Ασίας και της Αφρικής. Διευκρινίζουμε: αυτό δεν σημαίνει πως ξαφνικά προέκυψε το μεταναστευτικό από το πουθενά. Κίνηση μεταναστών υπήρχε και πιο πριν προς την Ευρώπη, ωστόσο τα γεγονότα στη Συρία, ανέδειξαν το μεταναστευτικό σε πρώτο ζήτημα στον δημόσιο λόγο. Η επίσημη ρητορική του ελληνικού κράτους σε σχέση με τους μετανάστες έχει διαφοροποιηθεί από τότε αρκετά. Όταν γραφόταν αυτό το κείμενο, παρακολουθούσαμε τη μετατόπιση της κυρίαρχης αντιμεταναστευτικής πολιτικής να έχει αλλάξει άρδην, κάνοντας πια λόγο για «προσφυγιά» και όχι για «λαθρομετανάστευση», για «κέντρα ανοιχτού τύπου» (κι ας τα φυλάει ο στρατός), για ανθρωπισμό, και άλλα τέτοια. Στην πορεία (όταν, δηλαδή, φάνηκε πως μεγάλο κομμάτι του κόσμου που βρισκόταν στην Ελλάδα μέχρι να συνεχίσει το ταξίδι του προς τη βόρεια Ευρώπη έχει εγκλωβιστεί εντός των ελληνικών συνόρων, οπότε και το ελληνικό κράτος καλείται να αναλάβει τη διαχείριση των πληθυσμών αυτών πέραν των όρων της προσωρινότητας), η φιλόδοξη ρητορική που είχε κυριαρχήσει σε πρώτο χρόνο ατόνησε και συμφιλιώθηκε πλήρως με την άλλη όψη της αντιμεταναστευτικής πολιτικής - την στρατιωτικοποίηση της διαχείρισης των μεταναστευτικών πληθυσμών.¹

Στο πλαίσιο αυτό, προσπαθήσαμε να διαυγάσουμε τον ρόλο του πανεπιστημίου στο μεταναστευτικό ζήτημα, έχοντας μάλιστα ήδη επιλέξει στο πλαίσιο της διοργάνωσης του No Border Camp να καταλάβουμε και να οικειοποιηθούμε χώρους του Α.Π.Θ., με στόχο να συναντηθούμε μετανάστες και αλληλέγγυες και να βρούμε τους τρόπους και τους όρους που αυτή η συνάντηση μπορεί να συνεχιστεί διανοίγοντας προοπτικές αγώνα. Το κείμενο σχηματικά χωρίζεται σε δύο σκέλη: αφενός πώς το πανεπιστήμιο, ως τμήμα του κοινωνικού εργοστασίου, στήνει ή βοηθά στο χτίσιμο της αντιμεταναστευτικής πολιτικής με πολύ άμεσο και απτό τρόπο μέσω ερευνητικών προγραμμάτων, μεταπτυχιακών κτλ. Αφετέρου, το πώς ο ίδιος θεσμός προβάλλεται στον δημόσιο λόγο ως αλληλέγγυος στους μετανάστες, ζητώντας από τους φοιτητές και τις φοιτήτριες να στελεχώσουν εθελοντικά τα κέντρα κράτησης, διοργανώνοντας φιλικές εκδηλώσεις, εκπονώντας έρευνες με αντικείμενο τη μετανάστευση και στήνοντας συνέδρια που κόπτονται για τις συνθήκες ζωής των μεταναστών, με ομιλητές κρατικούς, στρατιωτικούς εκπροσώπους και περσόνες διεθνών οργανισμών και Μ.Κ.Ο. Όλων αυτών, δηλαδή, που με διαφορετικού επιπέδου συμβολή στήνουν και υλοποιούν τη διαχείριση

¹ Για περαιτέρω ανάλυση βλέπε κείμενο «Μετανάστευση, ανθρωπισμός και η ιδιότητα του πολίτη», σελ. 9

και την περαιτέρω υποτίμηση των μεταναστ(ρι)ών. Δεν παραλείπει, παράλληλα, να επιτίθεται σε συλλογικότητες και διοργανώσεις, όπως το No Border Camp, απειλώντας με βίαιη εκκένωση ένα camp, όπου οι ίδιοι οι μετανάστες βγήκαν μπροστά, κατέβηκαν στον δρόμο διαδηλώνοντας, μιλήσανε για τις ζωές τους και τις συνθήκες διαβίωσης στα camps, σε πρώτο πρόσωπο και όχι ως θύματα, για τα οποία μπορούν να μιλήσουν μόνο κάποιοι ερευνητές και επαγγελματίες της φιλανθρωπίας. Όλα τα παραπάνω φυσικά, συνυπάρχουν αρμονικά στο πλαίσιο της ακαδημαϊκής ελευθερίας του λόγου ειδικά, και της δημοκρατίας γενικά, ως οι δύο πλευρές του ίδιου νομίσματος, που δεν είναι άλλο από τη διαχείριση των μεταναστευτικών πληθυσμών από το κράτος και το κεφάλαιο.

Το καπιταλιστικό πανεπιστήμιο

Το πανεπιστήμιο δεν αποτελεί ουδέτερο εξωκοινωνικό θεσμό, όπου παράγεται γνώση ανεξάρτητη και αυτόνομη, γνώση για τη γνώση. Αντίθετα, αναπαράγεται εντός του το σύνολο των καπιταλιστικών σχέσεων. Σχεδόν από την αρχή της θεσμοθέτησής του παρατηρείται η σύμπλευση της επιστήμης και της τεχνολογικής οργάνωσης με τις απαιτήσεις του κεφαλαίου. Το πανεπιστήμιο αποτελεί δυναμικό κομμάτι των σχέσεων αυτών, καθώς αφενός αναλαμβάνει την εξειδίκευση του εργατικού δυναμικού και αφετέρου είναι το μέσο οργάνωσης της έρευνας για την παραγωγή γνώσης χρήσιμης για τα αφεντικά. Λειτουργεί ως κομμάτι της παραγωγικής διαδικασίας, εναρμονισμένο με τις απαιτήσεις της αγοράς, καθώς παράγει εξειδικευμένους εργάτες και εργάτριες και επιστημονική γνώση (ή τουλάχιστον τέτοια είναι η επιδίωξη του, άσχετα με το βαθμό που καταφέρνει την παραπάνω σύνδεση ανά περιόδους). Το εκπαιδευτικό σύστημα δεν μένει ωστόσο στάσιμο, αλλά αναδιαρθρώνεται διαρκώς. Αναπροσαρμόζονται μαζί και οι φορείς της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης για να εξυπηρετήσουν τις ανάγκες του κεφαλαίου. Για να επιτευχθεί αυτό, το πανεπιστήμιο μεταξύ άλλων σταδιακά ιδιωτικοποιείται, το κόστος φοίτησης μετακυλιέται στους ίδιους τους φοιτητές και τις φοιτήτριες, ενώ εντατικοποιούνται τόσο οι σπουδές, όσο και ο έλεγχος εντός του. Μια μικρή σημείωση εδώ: ούτε ευαγγελιζόμαστε τη δημόσια και δωρεάν παιδεία, ούτε θεωρούμε πως η ιδιωτικοποίηση των πανεπιστημιακών ιδρυμάτων είναι προαπαιτούμενο της εξωτερικής χρηματοδότησης της έρευνας. Μια χαρά έχουν καταφέρει να συνυπάρχουν ως τώρα δημόσιο πανεπιστήμιο και έρευνα. Αντίθετα, όλο αυτό αποτελεί κομμάτι της συνεχούς διαδικασίας της αναδιάρθρωσης, ανάλογα με τα δεδομένα του εκάστοτε κοινωνικού σχηματισμού, για να επιτευχθεί η αναπροσαρμογή του πανεπιστημίου στις ανάγκες της κεφαλαιοκρατικής συσσώρευσης.

Τόσο το ίδιο το πανεπιστήμιο, όσο και τα διάφορα ερευνητικά επιστημονικά κέντρα (περισσότερο ή λιγότερο συνδεδεμένα με τους επίσημους ακαδημαϊκούς φορείς), εκτός από κρατικές επιχορηγήσεις, οι οποίες όλο και λιγοστεύουν, χρηματοδοτούνται και από ιδιωτικούς φορείς και εταιρείες με σκοπό την παραγωγή αποτελεσμάτων έρευνας χρήσιμων για την αναπαραγωγή των καπιταλιστικών σχέσεων.

Αυτή η διαδικασία δημιουργεί μια αμφίδρομη σχέση μεταξύ ακαδημαϊκής έρευνας, κράτους και επιχειρήσεων μια σχέση αλληλοτροφοδοτούμενη, καθώς τα γνωσιολογικά κέντρα, τα πανεπιστημιακά ιδρύματα δηλαδή, μέσω των μεταπτυχιακών και διδακτορικών ερευνών τους, και τα ανεξάρτητα ερευνητικά κέντρα, τα οποία τροφοδοτούνται από καθηγητές και μεταδιδακτορικούς, είναι αυτά στα οποία επενδύουν υλικά και ιδεολογικά κράτος, στρατός, εθνικοί και υπερεθνικοί θεσμοί, αλλά και επιχειρήσεις. Στόχος είναι, πέρα από την παραγωγή γνώσης χρήσιμης στον εμπορευματικό κόσμο, η συνεργασία της τεχνοεπιστημονικής κοινότητας της κάθε χώρας με το κράτος, τον στρατό και το σύμπλεγμα της ασφάλειας. Έτσι, παρέχονται υποτροφίες και επιχορηγήσεις από

τη μία, και από την άλλη παρέχεται η γνωσιολογική ανατροφοδότηση.²

Τα πρώτα ερευνητικά κέντρα στην Ελλάδα συνδεδεμένα, αλλά και ανεξάρτητα από το εκπαιδευτικό σύστημα, που στοχεύουν καταστατικά στη σύνδεση της εκτέλεσης ερευνητικού έργου με την οικονομική ανάπτυξη, εμφανίζονται τη δεκαετία του 1920, παρουσιάζοντας λύσεις για την άνθηση της αγροτικής οικονομίας της χώρας και τη διαχείριση της οικονομικής κρίσης την επόμενη δεκαετία. Σε ευρωπαϊκό επίπεδο, κατά τη δεκαετία του '70 τα ερευνητικά κέντρα προτείνουν για λογαριασμό των αφεντικών τρόπους οργάνωσης της εργασίας που αναδιαρθρώνεται, για το ξεπέρασμα της τότε κατάστασης, και παρέχουν στα κράτη συμβουλές σχετικά με τις διεθνείς τους σχέσεις. Έκτοτε, το εύρος με το οποίο καταπιάνονται, αγγίζει πληθώρα θεμάτων και σε μεγάλο βαθμό καταφέρνει ακόμη και τη χάραξη της κεντρικής πολιτικής των κρατών σε σχέση με ζητήματα, όπως η διαχείριση της κίνησης των μεταναστ(ρι)ών, η ασφάλεια, ο έλεγχος των συντοριακών γραμμών, η στρατιωτικοποίηση του ελέγχου κλπ.

Μάλλον τα όσα ειπώθηκαν παραπάνω, κάνουν έκδηλη τη σχέση των ακαδημαϊκών ιδρυμάτων με κράτος και αφεντικά. Διάφορες σχολές, καθηγητάδες, μεταπτυχιακά ή ερευνητικά projects, χρηματοδοτούνται από εταιρείες, το NATO ή τους εκάστοτε εθνικούς στρατούς για να παράξουν γνώση και καινοτομία χρήσιμη για τους διάφορους σκοπούς τους. Φυσικά, η παραγόμενη γνώση/καινοτομία δεν είναι από μόνη της καλή ή κακή, για να προλάβουμε τυχόν κατηγορίες ότι τη δαιμονοποιούμε. Μία νέα τεχνολογία μπορεί να είναι εξαιρετικά χρήσιμη στην ιατρική για τη θεραπεία της χ ασθένειας και ταυτόχρονα εξαιρετικά επικίνδυνη στα χέρια του στρατού. Δεν προτάσσουμε ούτε αφορισμούς, ούτε ευχολόγια. Οφείλουμε, ωστόσο, να δούμε το ιστορικό πλαίσιο μέσα στο οποίο συμβαίνει το κάθε ερευνητικό, ποιος το χρηματοδοτεί και για ποιον, να λάβουμε υπόψη μας τις συνέχειες και ασυνέχειες μεταξύ αυτής της τάχα ουδέτερης γνώσης και επιστήμης, και του στρατού, του κράτους, των αφεντικών. Έτσι μόνο, μπορούμε να καταλάβουμε την σχέση αυτή στο τώρα και να της επιτεθούμε. Εξάλλου, υπάρχει μία πληθώρα παραδειγμάτων που δικαιολογούν το να είμαστε τουλάχιστον επιφυλακτικές. Τα παραδείγματα που ακολουθούν τα αντήσαμε από την έκδοση «Τώρα είμαστε όλοι καθάρματα. Πόλεμος, επιστήμη, ακαδημία και η λειτουργία τους στο ελληνικό παράδειγμα» που εκδόθηκε τον Γενάρη του 2016 από την ομάδα των διαρρηκτ(ρι)ών της φοιτητικής κουλτούρας.

Πρώτα όμως, χρειάζεται να παραθέσουμε δυο-τρία στοιχεία σχετικά με την οργάνωση και τους βασικούς οργανισμούς που διαμορφώνουν και οργανώνουν την αντιμεταναστευτική πολιτική σε ευρωπαϊκό επίπεδο, ώστε να γίνει καλύτερα σαφής η σχέση τους με τα διάφορα ερευνητικά που έτρεξαν ή τρέχουν ακόμα στα ελληνικά ακαδημαϊκά ιδρύματα και έχουν να κάνουν με ζητήματα διαχείρισης της ασφάλειας των συνόρων και της κίνησης των μεταναστ(ρι)ών. Τα θεμέλια της ευρωπαϊκής πολιτικής περί συνόρων μπορούν να αναζητηθούν στο Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα Έρευνας για την Ασφάλεια (E.S.P.R.) του 2004, το οποίο ενσωματώθηκε στο 7ο Πρόγραμμα-πλαίσιο για την έρευνα και την τεχνολογική ανάπτυξη με διάρκεια εφαρμογής από το 2007 ως το 2013. Κατά τα χρόνια αυτά, δημιουργείται η θεσμική υποδομή για την υποστήριξη της έρευνας εξοπλισμών ασφαλείας και ένα και κάτι δις πηγαίνει σε διάφορα ερευνητικά που αναλαμβάνουν εταιρείες οπλικών

2 Στο παρόν κείμενο δεν θα αναλύσουμε σε βάθος τους λόγους που στη σημερινή συγκυρία πολύς κόσμος επιλέγει να κάνει μεταπτυχιακό ή διδακτορικό. Αντιλαμβανόμαστε τις επιλογές αυτές σε έναν βαθμό ως κομμάτι της αναδιάρθρωσης της εκπαίδευσης, αλλά και της ίδιας της εργασίας. Εν πολλοίς, οι επιλογές αυτές γίνονται πλέον με όρους επιβίωσης σε συνθήκες επισφάλειας, και όχι (ή όχι πάντα) καριερισμού, καθώς η αναδιάρθρωση της εργασίας έχει κατακερματίσει τις κοινότητες που συγκροτούνταν εντός των εργασιακών χώρων και διεκδικούσαν συλλογικά την ανατίμησή τους, έχει επιβάλλει την αναγκαιότητα για διαρκή εξειδίκευση με σπουδές, προγράμματα επιμόρφωσης και δια βίου μάθησης, ενώ η ίδια η μορφή της εργασιακής σχέσης έχει γίνει σε μεγάλο βαθμό αβέβαιη και ατομική υπόθεση για την καθεμία, μέσα από την προώθηση νέων εργασιακών μοντέλων, όπως τα κοινοφελή, τα voucher κτλ.

συστημάτων σε συνεργασία με ακαδημαϊκά ιδρύματα. Το 2005 δημιουργείται η Ευρωπαϊκή Διεύθυνση για τον Συντονισμό των Επιχειρήσεων στα Εξωτερικά Σύνορα (FRONTEX) υπό την επιτήρηση της οποίας λειτουργεί το EUROSUR (σύστημα συντονισμού επιτήρησης) που ενεργοποιήθηκε το 2013. Το σύστημα αυτό ουσιαστικά επεξεργάζεται όλες τις πληροφορίες που παρέχουν οι συνοριοφύλακες των κρατών-μελών της Ε.Ε. και οι αποστολές της FRONTEX παρέχοντας μία συνολική εικόνα των μετακινήσεων των μεταναστευτικών πληθυσμών. Επίσης, αναφέρουμε την Κοινή Πολιτική για την Άμυνα και την Ασφάλεια (C.S.D.P.), το στρατιωτικό σκέλος της ευρωπαϊκής επιτροπής, που αναβαθμίστηκε το 2014. Στόχος της, μεταξύ άλλων, είναι η χρηματοδότηση για έρευνα και ανάπτυξη των εξοπλισμών (ενδεικτικά: στόλος μη επανδρωμένων αεροσκαφών), όσο και οι απαραίτητες θεσμικές προσαρμογές, ώστε οι εξοπλισμοί αυτοί να μπορούν να χρησιμοποιηθούν και στο αστικό περιβάλλον. Τέλος, το «Ορίζοντας 2020» προβλέπει κάτι παραπάνω από 4,5 δις για την περαιτέρω ανάπτυξη του Ευρωπαϊκού Συστήματος Διαχείρισης των Συνόρων μέσω του Ταμείου Εσωτερικής Ασφάλειας. Το Α.Π.Θ. πραγματοποίησε μέσα στον Ιούνη του 2016 ημερίδα σε συνεργασία με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, για την ενημέρωση και υποστήριξη ερευνητών του Α.Π.Θ. σχετικά με το πρόγραμμα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Έρευνας (E.R.C.) που θα τρέξει στα πλαίσια του «Ορίζοντα 2020». Κι άλλα δις κι άλλα ερευνητικά δηλαδή.

2-3 παραδείγματα ερευνητικών από τα ελληνικά Α.Ε.Ι.

I. JASON

Χρονοδιάγραμμα: 2013-2015

Έτρεξε από το εργαστήριο Φωτογραμμετρίας της σχολής Τοπογράφων/Αγρονόμων του Ε.Μ.Π.. Σύμφωνα με την επίσημη περιγραφή του προγράμματος, «επιχειρεί να ερευνήσει τεχνολογίες στο πεδίο του μηχανικού, προκειμένου να υλοποιήσει ένα έξυπνο σύστημα που συνδυάζει δορυφορικά συστήματα, τεχνολογίες τηλεπικοινωνιών, αλγόριθμους φωτογραμμετρίας και εξαγωγή μετρήσεων από συλλογές εικόνων που λαμβάνονται από επίγειους και εναέριους δέκτες, προκειμένου να επιτύχει καλύτερη επίβλεψη των συνόρων». Και αλλού: «για την στήριξη των κρατών-μελών στις προσπάθειές τους για τη μείωση του αριθμού των παράνομων μεταναστών που εισέρχονται στην Ε.Ε.».

Συντονίστρια εταιρεία του ερευνητικού η SpaceHellas. Το Ε.Μ.Π. συνεργάστηκε επίσης, στα πλαίσια του προγράμματος, και με την IridaLabs. Οι δύο αυτές εταιρείες αποτέλεσαν τους πυλώνες και ενός άλλου προγράμματος, με την ονομασία AC-RITAS, που έτρεξε το 2013, και στόχο είχε την κατασκευή ενός ολοκληρωμένου συστήματος διαστημικού ελέγχου των συνόρων. Αξίζει να σημειωθεί, η σχέση της IridaLabs με την Ακαδημία, αφού η εταιρεία στήθηκε από ερευνητές του Πανεπιστημίου Πατρών και ασχολείται με την παραγωγή τεχνολογιών αναγνώρισης προσώπων και κίνησης. Τέλος, άλλοι συνεργάτες στο JASON είναι το εργαστήριο ηλεκτρονικής του τμήματος Φυσικής του Πανεπιστημίου Πατρών και το εργαστήριο κινητών ραδιοεπικοινωνιών του Ινστιτούτου Συστημάτων Επικοινωνιών και Υπολογιστών (Ε.Μ.Π.).

II. Wall against migration (φράχτης στον Έβρο)

Έτη κατασκευής: 2011-12

Η κατασκευή του φράχτη στον Έβρο συμπεριλαμβάνεται στο «ολοκληρωμένο πρόγραμμα διαχείρισης των συνόρων για την αντιμετώπιση της παράνομης μετανάστευσης», όπως είναι η επίσημη ονομασία του. Σε αυτό συμπεριλαμβάνονται, εκτός από την ανύψωση του φράχτη, μια σειρά από τεχνολογίες ελέγχου, όπως η προμήθεια με αυτοκινούμενα εξοπλισμένα με θερμικές κάμερες και η εγκατάσταση συστήματός radar για την επιτήρηση των θαλάσσιων συνόρων.

Η κατασκευή τόσο του φράχτη, όσο και των υπόλοιπων τεχνολογιών ελέγχου, συγχρηματοδοτήθηκε από εθνικούς πόρους και το Ταμείο των Εξωτερικών Συνόρων της Ε.Ε., ενώ η υλοποίηση τους έγινε εξ ολοκλήρου σε εργαστήρια του Ε.Μ.Π. Αν λογαριάσουμε συνεπώς, τη συμμετοχή αυτού του πανεπιστημιακού ιδρύματος και στα προγράμματα Jason και Poseidon, σκιαγραφείται ένας χάρτης συμφερόντων γύρω από το στρατοβιομηχανικό σύμπλεγμα, μέσα στο οποίο οι ακαδημαϊκοί του ιδρύματος έχουν κάθε λόγο να περηφανεύονται για τα κατορθώματά τους.

III. POSEIDON

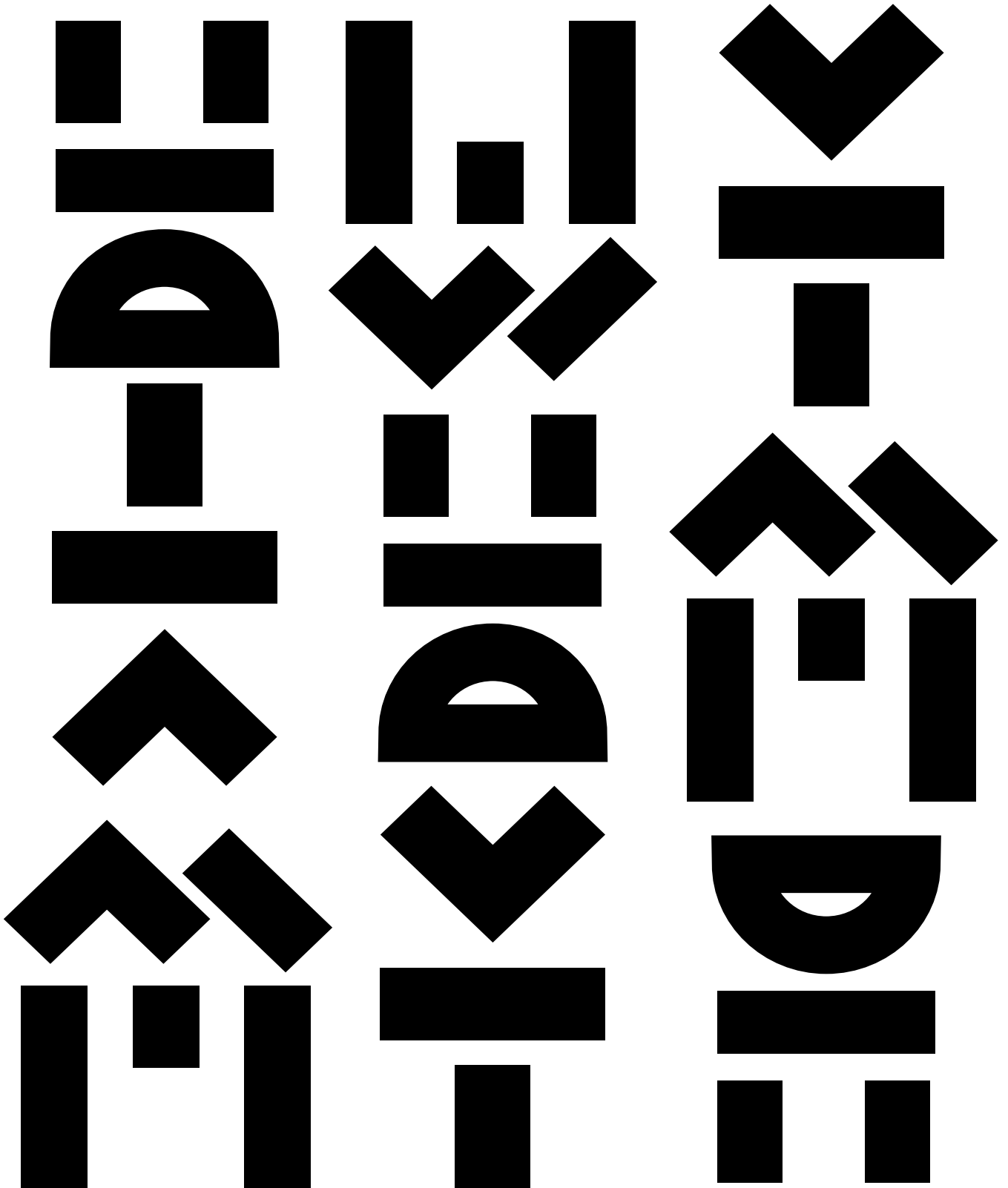
Τέλος, ένα ακόμη ερευνητικό πρόγραμμα του Ε.Μ.Π., το οποίο παρέδωσε πρόσφατα τα αποτελέσματά της έρευνάς του, είναι το POSEIDON. Σύμφωνα με την παρουσίαση του προγράμματος, αυτό προτείνει ως απάντηση «στη λαθρομετανάστευση διαμέσου των θαλάσσιων οδών, τη λαθρεμπορία και την παράνομη αλιεία», «την ανάπτυξη ενός ευφυούς, οικονομικού και βιώσιμου συστήματος επιτήρησης θαλάσσιου χώρου με τη χρήση συστοιχιών καμερών και δικτύου αισθητήρων. Το σύστημα θα εντοπίζει, θα παρακολουθεί και θα εστιάζει σε πλωτά μέσα και επιβάτες ακόμα και υπό συνθήκες χαμηλού φωτισμού, κυματισμού ή άλλες καιρικές συνθήκες, ενώ θα ειδοποιεί έγκαιρα τις αρχές. Επιπρόσθετα, θα μπορεί να τοποθετείται σε δυσπρόσιτες περιοχές».

Συμπερασματικά, ακούμε από διάφορες μπάντες να ευαγγελίζονται ένα πανεπιστήμιο ουδέτερο, όπου μέσα του θεραπεύονται οι αντικειμενικές επιστήμες, η γνώση για την ευχαρίστηση της γνώσης. Θέση μας είναι πως δεν υπάρχει τέτοιο πανεπιστήμιο, τέτοια γνώση, τέτοια επιστήμη. Το πανεπιστήμιο είναι αναπόσπαστο κομμάτι της καπιταλιστικής μηχανής. Η σύνδεσή του με τα προγράμματα σαν τα παραπάνω, με την παραγωγή γνώσης και τεχνολογίας για τον στρατό στα σύνορα, δεν είναι παρεκτροπή της λειτουργίας του, αλλά εγγενές της κομμάτι. Η τεχνολογία που παράγεται δεν είναι ούτε ουδέτερη, ούτε αθώα, όπως ίσως μπορεί να αμυνθούν μεταπτυχιακοί, διδάκτορες και καθηγητές. Η τεχνολογία που παράγεται στα προγράμματα αυτά, χρηματοδοτούμενη από στρατό, FRONTEX, NATO κλπ, επιστρέφει ακριβώς εκεί, και δεν κάνει άλλο από το να εμπλουτίζει τους τρόπους με οποίους οργανώνεται αυτή την στιγμή ο θάνατος των μεταναστ(ρι)ών στα χερσαία και υδάτινα σύνορα της Ευρώπης.

Όλα τα παραπάνω, είναι αρκετοί λόγοι, ώστε τα μέιλ που έρχονταν ανά διαστήματα από την αρχή της περσινής ακαδημαϊκής χρονιάς στα πανεπιστημιακά μας μέιλ και ζητούσαν εθελοντές στα κέντρα κράτησης ή μας ενημέρωναν πως τα ιδρύματα στέκονται αλληλέγγυα στους μετανάστες και τις μετανάστριες, μας φαίνονται αστεία ή και τραγικά. Παρόλα αυτά, δεν πιστεύουμε πως όλα αυτά αποτελούν μια ανεξήγητη αντίφαση. Από τη μία, τα αλισβερίσια που περιγράφηκαν παραπάνω και, από την άλλη, η δημόσια φιλανθρωπική ρητορική, αποτελούν τις δύο όψεις του ίδιου νομίσματος, σε αγαστή σύμπνοια με την κρατική αντιμεταναστευτική πολιτική, που οργανώνει τον θάνατο στα σύνορα μέσω του στρατού και παράλληλα κάνει λόγο για «προσφυγική κρίση» προωθώντας τη φιλανθρωπία.

Λίγα λόγια για τη φιλανθρωπία που μας πλασάρεται ως αλληλεγγύη (και) μέσα στο πανεπιστήμιο

Από το καλοκαίρι του 2015 σχηματικά, έχει αλλάξει άρδην η επίσημη ρητορική του ελληνικού κράτους αναφορικά με το μεταναστευτικό προς μία ανθρωπιστική κατεύθυνση. Οι «λαθρομετανάστες» μετονομάστηκαν σε «πρόσφυγες», στους οποίους ο ελληνικός λαός πρέπει να σταθεί αλληλέγγυος κατά το γνωστό «οι παππούδες μας πρόσφυγες, οι γονείς μας μετανάστες». Ανασυστήνεται έτσι, η εθνική ενότητα, στο όνομα μιας ντεμέκ αλληλεγγύης, η οποία αποκρύπτει όλους τους ευφάνταστους τρόπους, με τους οποίους το αθάνατο ελληνικό επιχειρηματικό δαιμόνιο αντλεί κέρδος από τους μετανάστες, συμμετέχοντας σε μια μεγάλη αλυσίδα οικονομικής εκμετάλλευσης που ξεκινά από τους μπάτσους στα σύνορα

και τελειώνει στα ελληνικά μαγαζιά στα νησιά, ενώ παράλληλα καταφάσκει και εμπεδώνει τον διαχωρισμό μεταξύ ντόπιων και ξένων, του οικείου και του Άλλου. Από αυτόν τον διαχωρισμό εκκινούν και οι διάφορες φιλανθρωπικές δράσεις που εκπορεύονται και από το πανεπιστήμιο.

Την περσινή ακαδημαϊκή χρονιά, μέχρι και το καλοκαίρι του '16 που γράφτηκε αυτό το κείμενο, το Α.Π.Θ. μας ενημέρωνε διαρκώς μέσω των πανεπιστημιακών μας μέιλ πως «στο πλαίσιο του κοινωνικού ρόλου του ιδρύματος, αποφάσισε να συμβάλει ουσιαστικά στον αγώνα για την παροχή βοήθειας προς τους πρόσφυγες κατά την παραμονή τους στη χώρα μας». Ο «αγώνας» του Α.Π.Θ. περιλάμβανε την άμισθη εργασία των φοιτητρι(ρι)ών στα κέντρα κράτησης στα Διαβατά και αλλού, σε διάφορους τομείς (εγκατάσταση ασύρματων δικτύων, απασχόληση παιδιών), τη διοργάνωση συναυλιών «αλληλεγγύης», όπου συγκεντρώνονταν πακέτα μακαρόνια για τους μετανάστες και χρηματικό αντίτιμο για τους διοργανωτές, και την αποστολή μερίδων φαγητού από τη φοιτητική λέσχη του Α.Π.Θ. στο λιμάνι της Θεσσαλονίκης, όπου διέμεναν μετανάστριες. (Την ίδια στιγμή, βέβαια, και μέχρι σήμερα, το Α.Π.Θ. απαγόρευε την είσοδο στις εγκαταστάσεις της λέσχης σε άνεργους ή μετανάστες). Τέλος, μια μερίδα προοδευτικών ακαδημαϊκών έχει βγει στο προσκήνιο με αφορμή το ζήτημα των μεταναστ(ρι)ών, οργανώνοντας συνέδρια, έρευνες στα πλαίσια προπτυχιακών μαθημάτων κλπ. Σε αυτό θα επανέλθουμε στη συνέχεια.

Γιατί καταδεικνύουμε αυτές τις κινήσεις του Α.Π.Θ., ενώ πολύ πιο σημαντικές ροές κεφαλαίων από και προς τα ιδρύματα στήνουν την αντιμεταναστευτική πολιτική, θα μπορούσε να αναρωτηθεί κανείς. Επειδή, δεν θεωρούμε πως η λογική της φιλανθρωπίας είναι κάτι ξέχωρο ή αντιπαραθετικό προς την αντιμεταναστευτική πολιτική. Η τελευταία στοχεύει πάγια στον έλεγχο και τη διαχείριση της κίνησης των μεταναστ(ρι)ών, έτσι ώστε να διασφαλίζονται τα συμφέροντα κράτους και κεφαλαίου. Μπορεί οι «λαθρομετανάστες» να μετονομάστηκαν σε «πρόσφυγες» και η ανθρωπιστική ρητορική να κυριαρχεί στη δημόσια σφαίρα, ωστόσο η στρατιωτικοποίηση του συστήματος διαχείρισης των μεταναστών το τελευταίο διάστημα, με την αστυνομία και τον στρατό να αναλαμβάνουν ένα μεγάλο κομμάτι του, καταδεικνύει ξεκάθαρα πως, όσο φιλανθρωπικά και αν αυτό επενδύεται σε επίπεδο ρητορικής, η αντιμεταναστευτική πολιτική (με τους διαχωρισμούς που επιβάλλει, την παρανομοποίηση των μεταναστών και την καταστολή), έχει στον πυρήνα της ως στόχο να εξασφαλίσει πως οι μετανάστ(ρι)ες θα παραμείνουν ένα πειθαρχημένο, φθηνό και εύκολα διαχειρίσιμο εργατικό δυναμικό. Οι όποιες φιλάνθρωπες κινήσεις μπορεί να κάνουν σε έναν βαθμό τους όρους της διαχείρισης αυτής πιο υποφερτούς, απαντώντας σε μεγάλο βαθμό στις πραγματικές ανάγκες των μεταναστ(ρι)ών, από την άλλη, όμως, θεσμίζουν και κανονικοποιούν τη φιλανθρωπία ως μετωπυμία της αλληλεγγύης. Η «αλληλεγγύη» δεν ενοχλεί και προωθείται όσο εκπορεύεται από το κράτος, το πανεπιστήμιο, τις Μ.Κ.Ο. και τα κάθε είδους μαγαζιά που απομυζούν κονδύλια και κέρδη στις πλάτες των μεταναστών' δεν ενοχλεί όσο βαφτίζεται ως τέτοια η άμισθη εργασία των εθελοντών, οι οποίοι, αν και εκκινούν από μια ανθρωπιστική σκοπιά του ζητήματος (που όμως δεν βλέπει στα πρόσωπα των μεταναστριών παρά θύματα), δεν προσπαθούν να στήσουν κοινούς αγώνες με τις μετανάστριες για την ανατίμηση της ζωής, αλλά συνεισφέρουν στην μετακύλιση του κόστους επιβίωσης των μεταναστών από το κράτος στην κοινωνία' δεν ενοχλεί όσο η «αλληλεγγύη» αυτή έρχεται να ενδυναμώσει την κοινότητα του έθνους, γινόμενη εθνική αλληλεγγύη του «λαού που ξέρει από προσφυγιά», αποκρύπτοντας την εκμετάλλευση των μεταναστών και επικυρώνοντας τον μεταξύ μας διαχωρισμό.

Προοδευτική ακαδημία, μετανάστες, κίνημα

Στο φιλανθρωπικό προφίλ του πανεπιστημίου, όπως περιγράφηκε παραπάνω, εγγράφεται μια άλλη μερίδα ερευνητικών προγραμμάτων, κυρίως αυτά των ανθρωπιστικών σπουδών. Τις τελευταίες δεκαετίες έχει λάβει χώρα μία στροφή

στον τομέα των ανθρωπιστικών - κοινωνικών επιστημών, σε σύμπλευση με τις μεταποικιακές σπουδές. Το ανθρωπολογικό ενδιαφέρον στρέφεται από τις αποικίες στη μητρόπολη, και κυρίως σ' αυτές της ευρωπαϊκής περιφέρειας, όπου το υλικό παρουσιάζεται άφθονο. Το αντικείμενο της έρευνας χάνει τον μακρινό, εξωτικό του χαρακτήρα και προσλαμβάνει τα χαρακτηριστικά του κοινωνικού -πολιτισμικού φαινομένου, πολύ πιο κοντινού στην πραγματικότητα, κοινωνική και ιστορική, των ίδιων των ερευνητριών.

Αποτέλεσμα αυτών είναι η εμφάνιση πλήθους ανθρωπολογικών και άλλων ερευνών με επίκεντρο υποκείμενα και ομάδες, τους τρόπους οργάνωσής τους/μας, τις κοινωνικές σχέσεις στις οποίες μετέχουν/με, τις αντιστάσεις που αυτά φέρουν/με, τη μετανάστευση, τα κοινωνικά κινήματα - συχνά από ανταγωνιστική σκοπιά. Πολλές φορές παρατηρούμε, πως η συλλογική μας κίνηση αποτελεί πρώτη ύλη για διάφορες ερευνητικές εργασίες ή αντικείμενο διατριβών. Αξίζει μάλλον να ειπωθεί, πως δεν θεωρούμε ότι τα παραπάνω συμβαίνουν εντός της Ακαδημίας, έξω και ανεξάρτητα από τον κοινωνικό ανταγωνισμό, καθώς το ίδιο το πανεπιστήμιο αποτελεί κομμάτι του σε πολλαπλά επίπεδα. Με όρια και προβληματικές που θα αναλυθούν στη συνέχεια, τέτοια φαινόμενα οξύνουν σε έναν βαθμό τον ανταγωνισμό εντός ενός συγκεκριμένου κοινωνικού πεδίου. Από την άλλη, η ενασχόληση ακαδημαϊκών με το κίνημα στην παρούσα συγκυρία, γίνεται αντιληπτή και ως απόρροια της ταξικής πάλης τα τελευταία χρόνια στην Ελλάδα. Η επιλογή μερίδας του κόσμου του κινήματος να ασκεί πολιτική κριτική και δράση μέσα από την εργασία του, στο πανεπιστήμιο, αλλά και αλλού, αποτελεί άλλη μία όψη της ήττας των κινημάτων.

Η γνώση που παράγεται μέσα στα ακαδημαϊκά ιδρύματα, προφανώς εγγράφεται μέσα στο πλαίσιο του πανεπιστημίου, που, όπως περιγράφηκε στο πρώτο μέρος του κειμένου, δεν μπορεί να ιδωθεί ως αποκομμένος ουδέτερος χώρος παραγωγής αντικειμενικής γνώσης. Το πλαίσιο αυτό υπαγορεύει και τους όρους με τους οποίους η γνώση αυτή ανα-παράγεται ως σχέση (ως σχέση διαχωρισμένης διανοητικής εργασίας, ως σχέση εργασιακής εκμετάλλευσης και ανταγωνισμού εντός της ακαδημαϊκής ιεραρχίας, ως χτίσιμο καριέρας). Ωστόσο, η υπαρκτή διαλεκτική σχέση μεταξύ της γνώσης/θεωρίας που παράγεται εντός της Ακαδημίας και των ριζοσπαστικών κινήματων, καθιστά δύσκολο ή και προβληματικό το να υψώσουμε έναν τοίχο μεταξύ των δύο, προσπαθώντας να υπερασπιστούμε κάποιου είδους «καθαρή» επαναστατική θεωρία. Η γενεαλογία βέβαια, της σχέσης αυτής δεν μπορεί να αναλυθεί εδώ, καθώς ξεφεύγει από το κεντρικό θέμα του κειμένου, δηλαδή τη διάρθρωση της σχέσης αυτής όσον αφορά το μεταναστευτικό τα τελευταία χρόνια στην Ελλάδα.

Τα ελληνικά πανεπιστήμια έχουν να επιδείξουν μια σειρά ερευνών ανθρωπολογικών, κοινωνιολογικών κλπ, οι οποίες, ειδικά τα τελευταία χρόνια με την αύξηση των μεταναστευτικών μετακινήσεων προς την Ευρώπη, τοποθετούν ως αντικείμενο της έρευνάς τους τόσο τους ίδιους τους μετανάστες και τις μετανάστριες, όσο και τις μορφές αλληλεγγύης που εμφανίζονται γύρω από αυτούς.

Σε αντίθεση με τις τεχνοεπιστημονικές έρευνες, τα πράγματα είναι πολύ πιο απλά με τις ανθρωπιστικές: μερικοί πρόθυμοι φοιτητές για εθελοντισμό, καμία χρηματοδότηση, κανένας εξοπλισμός, μονάχα ένα αυτοκίνητο και το σημειωματάριο για την καταγραφή της επαφής με τους μετανάστες και έτοιμες για Ειδομένη.

Και τι εννοούμε με αυτό; Την περασμένη πλέον ακαδημαϊκή χρονιά, τόσο στο Α.Π.Θ., όσο και στα υπόλοιπα τμήματα ανθρωπολογίας στο Ε.Κ.ΠΑ. και στο Πανεπιστήμιο Αιγαίου, παραδίδονταν μαθήματα ανθρωπολογίας, στα οποία με αντάλλαγμα τον βαθμό, οι φοιτητές και οι φοιτήτριες έπρεπε να συμμετάσχουν σε ορισμένα project ανθρωπολογικής επιτόπιας έρευνας στην Ειδομένη, τα camps και σε χώρους μετεγκατάστασης μεταναστών. Σε αυτά, οι φοιτήτριες, υπό την επίβλεψη του καθηγητή και του διδακτορικού του επιτελείου, θα έρχονταν σε

άμεση επαφή με τους μετανάστες, την τοπική κοινωνία, τις εθελόντριες, ακόμη και τις συνελεύσεις αλληλέγγυων, για να εξάγουν συμπεράσματα σχετικά με την κατάσταση των μετανασ(ρι)ών, τις προσωπικές τους μαρτυρίες για τον πόλεμο και την μετακίνηση, την πρόσληψη της κατάστασης από την τοπική κοινωνία και τους λόγους που οδηγούν πολιτικές συλλογικότητες να σταθούν αλληλέγγυες ή ακόμη και να χτίσουν από κοινού κοινότητες με τις μετανάστ(ρι)ες. Επιπλέον, μερίδα ακαδημαϊκών σε συνέδρια, ημερίδες κλπ, εγκαλούσαν (και εγκαλούν) την ακαδημαϊκή κοινότητα, τους φοιτητές, τους διδακτορικούς, άλλους καθηγητές, να συνδράμουν με το έργο τους, παράλληλα με τη μετατόπιση των ίδιων των ανθρωπιστικών επιστημών, στην ευαισθητοποίηση της κοινωνίας στεκόμενοι «αλληλέγγυοι» στους μετανάστες.

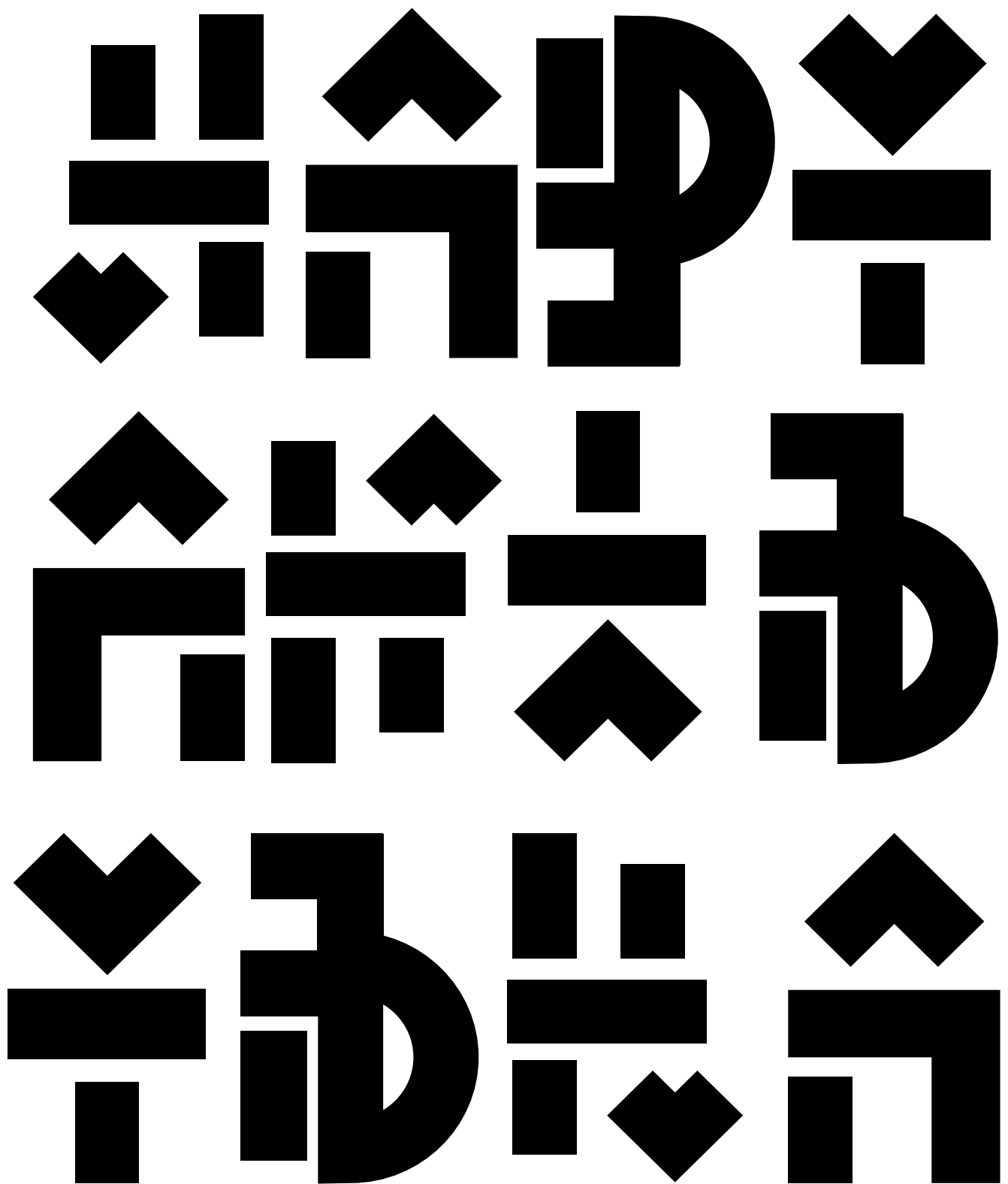
Μπορεί όντως αυτή η τάση της Ακαδημίας να επηρεάζει τη μεταναστευτική πολιτική, προωθώντας τη θέσμιση ευνοϊκότερων όρων όσον αφορά τη διαχείριση των μετανασ(ρι)ών. Ωστόσο, τα κινήματα, στα οποία υπάρχουμε, δεν τα ενδιαφέρει η υποτίμηση των μεταναστών να πάρει ανθρωπιστικότερα χαρακτηριστικά. Γιατί γνωρίζουμε πως, ακόμα και έτσι, η διαχείρισή τους θα προωθεί την υποτίμησή τους, αναπαράγοντας την ίδια κοινωνική σχέση που παράγει και τη δική μας υποτίμηση· πως το ξεπέρασμα της «προσφυγικής κρίσης», όπως την ονομάζουν, με τέτοιους όρους θα είναι μόνο προς όφελος των αφεντικών. Αυτό που επιδιώκουμε είναι να συναντηθούμε και να αγωνιστούμε εναντίον της υποτίμησής μας από κοινού. Τέτοιες προσπάθειες έγιναν τόσο μέσα από την κατάληψη στέγης μετανασ(ρι)ών του Ορφανοτροφείου, όσο και με τη διοργάνωση του No Border Camp, που διάνοιγαν προοπτικές αγώνα και συνάντησης πέρα από τα όρια της φιλανθρωπικής διαχείρισης που προωθεί η κρατική μεταναστευτική πολιτική. Η δυναμική των σχέσεων που άρχισαν να δημιουργούνται μέσα σ' αυτά τα εγχειρήματα, η παρουσία των μεταναστών με όλο και μεγαλύτερη συχνότητα στο κέντρο της πόλης λόγω αυτών, αλλά και οι προοπτικές αγώνα, ήταν ό,τι τα κατέστησε επικίνδυνα, και τελικά προκάλεσε την καταστολή τους. Τέλος, συνετέλεσε στην απόφαση καταστολής των εγχειρημάτων αυτών (στο ίδιο πλαίσιο εκκενώθηκαν η κατάληψη Huriija που δημιουργήθηκε αμέσως μετά το No Border Camp, και η κατάληψη στη λεωφόρο Νίκης), η αναγκαιότητα απάντησης με θεαματικούς όρους στο επίπεδο του δημόσιου λόγου από την πλευρά του κράτους.

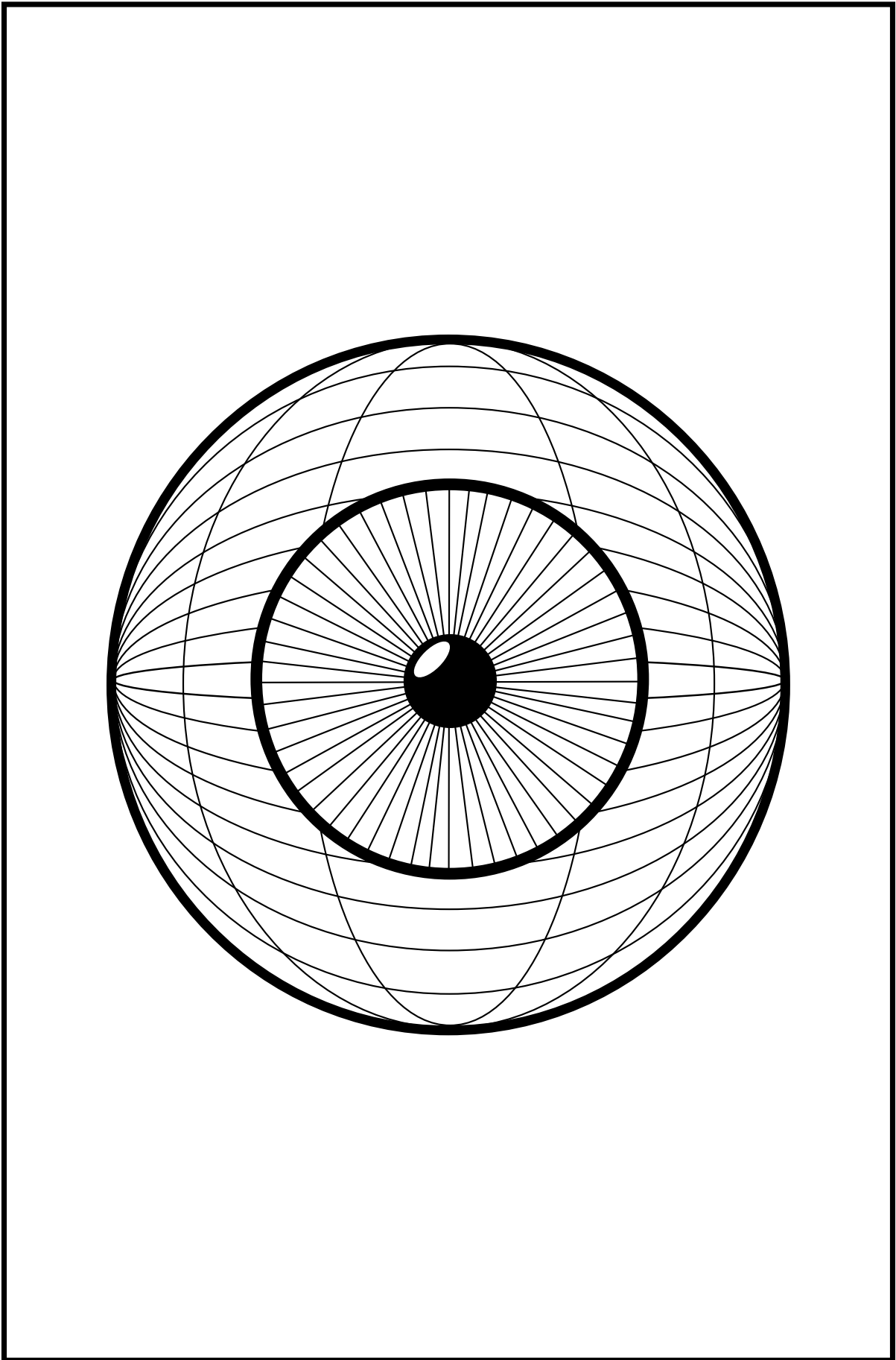
Σε αυτό το πλαίσιο, οι ποσοτικές και ποιοτικές έρευνες, οι ανθρωπολογικές αναλύσεις σχετικά με τους μετανάστ(ρι)ες, τα κινήματα, τους αλληλέγγυους, ενδιαφέρει το κράτος, καθώς είναι η ματιά του πάνω στις αντιστάσεις εναντίον του. Όλες οι έρευνες και τα προγράμματα, άσχετα με την πρόθεση του ερευνητή ή της ερευνήτριας, βρίσκονται πάντα στην υπηρεσία κράτους και κεφαλαίου και συμβάλλουν, περισσότερο ή λιγότερο, στη χάραξη τόσο της μεταναστευτικής πολιτικής, όσο και της κρατικής πολιτικής σχετικά με τη διαχείριση των κινήματων.

Σαν απόρροια των παραπάνω, προκύπτει το να είμαστε επιφυλακτικές κάθε φορά που η συλλογική μας κίνηση αποτελεί αντικείμενο έρευνας σε ακαδημαϊκά project, μεταπτυχιακά και διατριβές, άσχετα με την εμπλοκή του εκάστοτε ερευνητή και ερευνήτριας στις διαδικασίες μας. Οι λογικές που ευαγγελίζονται την εκούσια αλληλεπίδραση μεταξύ Ακαδημίας και κινήματων έχουν στον πυρήνα τους έναν διαχωρισμό μεταξύ σκέψης (θεωρίας) και πράξης. Οι ακαδημαϊκοί, δηλαδή, παράγουν τη θεωρία και τα κινήματα βάζουν τα χέρια. Για μας, τα κινήματα δεν χρειάζονται ακαδημαϊκούς να χαράξουν στρατηγικές για τα ζητήματα που θέτουν, ούτε να παράξουν τη θεωρία πίσω από την δράση τους. Τα κινήματα αναστοχάζονται πάνω στην κίνησή τους και με βάση αυτή τη συλλογικά επεξεργασμένη εμπειρία παράγουν τη θεωρία τους. Επιπρόσθετα, δεν μπορούμε να παραβλέψουμε, πως όλη αυτή η ερευνητική παραγωγή, σε αντίθεση με τη συλλογική αποτύπωση της κινηματικής εμπειρίας «για τους σκοπούς του ανταγωνιστικού κινήματος», όπως συνηθίζουμε να γράφουμε στα έντυπα που εκδίδουμε, φέρει ατομικά ονόματα συγγραφέων και συνεργατών συμβάλλοντας στο γέμισμα του εκάστοτε βιογραφικού. Τα συλλογικά περιεχόμενα και πρακτικές μας γίνονται μεταπτυχιακά,

διδασκασικά και papers, μετατρέποντας τη συλλογική εμπειρία σε ατομικό κεφάλαιο. Ας μην ξεχνάμε πως υπάρχουν εξίσου προοδευτικοί ακαδημαϊκοί κύκλοι που υπόσχονται καριέρες. Κάπου εκεί, αναδεικνύεται μία γραμμή, η οποία συχνά γίνεται δυσδιάκριτη, μεταξύ προοδευτικής Ακαδημίας και κινήματων.

‘Όλα τα παραπάνω, λοιπόν, είναι μια προσπάθεια ανάλυσης αυτού που ζούμε μέσα κι έξω από το πανεπιστήμιο’ μια προσπάθεια κατανόησης του πλέγματος των κοινωνικών σχέσεων, μέσα στις οποίες υπάρχουμε και προσπαθούμε να εφεύρουμε τους τρόπους και τους όρους συνάντησής μας με τους μετανάστες και τις μετανάστριες, όχι για να τους/τις παρατηρήσουμε και μελετήσουμε σαν κάτι ‘Άλλο και ξένο, αλλά θέλοντας να αγωνιστούμε και να ζήσουμε μαζί. Δεν ειπώθηκαν λοιπόν, για να πούμε εδώ τι να κάνουμε, αλλά μάλλον πιο πολύ για να προσπαθήσουμε να καταλάβουμε τι κάνουμε, τι όρια και τι προοπτικές ανοίγονται μπροστά μας, ένα είδος «θεωρίας», ας πούμε, που κοιτά προς την άρση του διαχωρισμού μεταξύ θεωρίας και πράξης, που δεν είναι διατριβή, αλλά η αποτύπωση της συλλογικής μας κίνησης, που δεν χωράει σε βιογραφικά, αλλά στις διαδικασίες του κινήματος για την όξυνση του ανταγωνισμού (προς όφελός μας).

NO BORDER CAMP 2016: Ένας κριτικός απολογισμός

Εισαγωγικά...

Ποιοι μίλησαν για το No Border; Σχεδόν όλοι – άσχετα με το τι θέση είχαν (ή νόμιζαν ότι είχαν) σε σχέση με αυτό, τι αποστάσεις κράτησαν, τι σκοπούς δήλωναν ή έκρυβαν. Από τον δήμαρχο Θεσσαλονίκης μέχρι τον πιο μάχιμο δημοσιογράφο, και από τον πρότανη του Α.Π.Θ. μέχρι όψιμους αγωνιστές, ορκισμένους φίλους των μεταναστών, όλοι είχαν κάτι να πουν για το No Border, καλό ή κακό δεν είχε και τόση σημασία· σημασία είχε να (φαίνεται ότι) είσαι κομμάτι των εξελίξεων. Τελικά, οι μόνοι που δεν ενδιαφέρθηκαν να μιλήσουν για το No Border εκείνες τις μέρες του Ιουλίου ήταν οι ίδιοι οι μετανάστες, γιατί είχαν κάτι πολύ καλύτερο να κάνουν: **μίλησαν για τις ζωές τους**. Μιλάμε, φυσικά, για εκείνους κι εκείνες, τους άνδρες, τις γυναίκες και τα παιδιά, που εκείνες τις μέρες διαδήλωσαν στην πόλη, μίλησαν δημόσια για τις συνθήκες των camps, προσπάθησαν να σπάσουν το καθεστώς ομηρίας, στο οποίο τους κρατούσε (και τους κρατάει ακόμα) το ελληνικό κράτος, και συνδέθηκαν με αλληλέγγυους σε ένα κοινό έδαφος γνωριμίας και αγώνα. Αυτοί και αυτές δεν ενδιαφέρθηκαν για «ζημιές», σπασμένες κλειδαριές και βαμμένα λεωφορεία. Δεν βρήκαν λόγο να κάτσουν να σκεφτούν αν τελικά το No Border ήταν πολύ βίαιο ή πολύ ειρηνικό για τα γούστα τους. Αυτά τα αναλύουν (συνήθως εκ των υστέρων, μιας που η κριτική είναι ευκολότερη, όταν δεν απαιτεί δράση) όσοι αρέσκονται στη θέαση των γεγονότων από μία ασφαλή απόσταση. Η «αντικειμενικότητα», ως γνωστόν, σώζει ζωές – σαν τη ζώνη ένα πράγμα. Μόνο που αυτή η αναθεματισμένη ζώνη έχει κι ένα κακό: δυσκολεύει την κίνησή σου, σε κρατά ακίνητο και καθηλωμένο σε μία συγκεκριμένη θέση. Και να 'ταν μόνο αυτό, πάει στο διάολο, αλλά όταν την ίδια στιγμή βρίσκεσαι και σ' ένα αμάξι που πάει με χίλια (και το τιμόνι το 'χουν άλλοι), τότε το αποτέλεσμα δεν μπορεί να 'ναι καλό...

Για όσους, λοιπόν, ακόμα πιστεύουν ότι στα δημόσια πολιτικά γεγονότα αντιστοιχεί και μία αποτίμηση, κριτική και αξιολόγηση, αυτό είναι το δημόσιο κείμενο απολογισμού της συλλογικότητας Φάμπρικα Υφανέτ για το No Border Camp 2016 που διεξήχθη στη Θεσσαλονίκη από τις 15 μέχρι τις 24 Ιουλίου. Δημόσιο, γιατί ό,τι είπαμε, πράξαμε και υποστηρίξαμε εκείνες τις μέρες δεν απευθυνόταν σε κάποια κλειστή κοινότητα, αλλά σε όλο το κοινωνικό σύνολο. Συλλογικό, γιατί στο No Border βρεθήκαμε από την αρχή μέχρι το τέλος σαν συλλογικότητα, όχι σαν άτομα, και συλλογικά υπερασπιστήκαμε τα χαρακτηριστικά του. Κείμενο απολογισμού, γιατί όταν κάποιες πολιτικές διαδικασίες συναντάνε τα όρια τους, δεν προσπαθείς να κρύψεις κάτω απ' το χαλάκι τα κακώς κείμενά τους, αλλά τα αναδεικνύεις, τα κρίνεις και προχωράς παρακάτω. Το ευκαίριο θα ήταν όλα τα παραπάνω να γίνονταν σε ένα δημόσιο πεδίο διαλεκτικής αντιπαράθεσης από όσους και όσες συμμετείχαν, με τον α' ή β' τρόπο, στις διαδικασίες του No Border. Δυστυχώς, κάτι τέτοιο δεν κατέστη δυνατό και η ευθύνη γι' αυτό μας βαραίνει όλους εξίσου. Ωστόσο, θεωρούμε ότι ένα τέτοιο κείμενο, έστω και κάποιους μήνες μετά την ολοκλήρωση του No Border, έχει αξία, αν μη τι άλλο γιατί δείχνει προς την αντίθετη κατεύθυνση από αυτήν που οδηγούν οι καφενειακές συζητήσεις και τα κουτσομπολιά. Με άλλα λόγια, στην ατομική κεφαλαιοποίηση της εμπειρίας, αντιπροτάσσει τη συλλογική, δημόσια αποτίμηση. Κι αυτή η αποτίμηση, προφανώς, δεν είναι απλά ανοιχτή στην κριτική, αλλά την επιζητά.

Η κοινωνική συνθήκη και η προετοιμασία του camp

Δεν μπορούμε να μιλήσουμε για το No Border χωρίς να δώσουμε πρώτα μία συνοπτική εικόνα της κατάστασης που επικρατούσε στη Θεσσαλονίκη, αλλά και γενικότερα στον ελλαδικό χώρο, σε σχέση με τους μετανάστες από το φθινόπωρο του '15 και μετά.¹ Πιο συγκεκριμένα, αναγνωρίζουμε ως κομβικό σημείο τη χρονική στιγμή που αρχίζει να φαίνεται ότι το κλείσιμο των συνόρων Μακεδονίας-Ελλάδας είναι θέμα χρόνου (Σεπτέμβρης του '15 – τελικά τα σύνορα έκλεισαν τον Φλεβάρη του '16²) και χιλιάδες μετανάστες θα βρεθούν εγκλωβισμένοι στην Ειδομένη. Όλους αυτούς του μήνες, και μέχρι την οριστική εκκένωση του άτυπου καταυλισμού της Ειδομένης (Μάιος του '16), χιλιάδες μετανάστες και μετανάστριες θα συγκρουστούν επανειλημμένα με τις δυνάμεις καταστολής για να περάσουν στη Μακεδονία, θα μπλοκάρουν για μεγάλο χρονικό διάστημα τη σιδηροδρομική γραμμή της Ειδομένης, θα ράψουν τα στόματά τους κάνοντας απεργία πείνας, θα διεκδικήσουν, με λίγα λόγια, τις ίδιες τους τις ζωές. Την ίδια στιγμή, κράτος και Μ.Κ.Ο. απλά συντηρούν την απόγνωση πουλώντας φιλανθρωπία, και προετοιμάζουν το επόμενο βήμα της «διαχείρισης του μεταναστευτικού», δηλαδή τη μεταφορά τους στα relocation camps («κέντρα μετεγκατάστασης»). Μία κίνηση σαφώς προσανατολισμένη στο να εκτονώσει την έκρυθμη κατάσταση της Ειδομένης και να διευκολύνει, έπειτα, τον έλεγχο και την επιτήρηση των μεταναστών μέσω της διασποράς τους σε διαφορετικά μέρη. Την ίδια χρονική περίοδο, αλληλέγγυος κόσμος θα συνδεθεί με τους μετανάστες στην Ειδομένη, τη Λέσβο και αλλού, και θα στηθούν δομές αλληλεγγύης, μία κοινωνική κίνηση που θα κορυφωθεί με τις πρώτες καταλήψεις στέγης μεταναστών/μεταναστριών (Νοταρά 26 στην Αθήνα, Ορφανοτροφείο στη Θεσσαλονίκη). Όσον αφορά τα αντανακλαστικά ενός μέρους της ελληνικής κοινωνίας μπροστά στο ενδεχόμενο χιλιάδες μετανάστες να «ξεμείνουν» εντός συνόρων, αυτά γρήγορα εκφράστηκαν με χουντικές σημαίες να κυματίζουν στην Ειδομένη, με αιτήματα για περισσότερη επιτήρηση και ασφάλεια, και με διαμαρτυρίες στο ενδεχόμενο ύπαρξης κέντρων μετεγκατάστασης στις γειτονιές τους. Φαίνεται ότι η «ελληνική φιλοξενία» και οι «ανιδιοτελείς πρακτικές» (που κάποιοι βιάστηκαν να τις εντάξουν στο πολιτικό τους λεξιλόγιο) είχαν ημερομηνία λήξης: τη μέρα που τα σύνορα θα έκλειναν.

Αυτή ήταν η κοινωνική συνθήκη, με λίγα λόγια, όταν τον Φλεβάρη του '16 γνωστοποιείται το κάλεσμα για τη συνδιοργάνωση του No Border Camp στη Θεσσαλονίκη. Εδώ χρειάζεται μια σύντομη, ιστορική παρένθεση: το δίκτυο No Border στήθηκε στα τέλη των 90's με αφορμή την ολοένα και μεγαλύτερη «θωράκιση» των ευρωπαϊκών συνόρων απέναντι στις μεταναστευτικές διαδρομές. Πιο συγκεκριμένα, τον Οκτώβρη του '99 στο Tampere της Φινλανδίας διάφορες ευρωπαϊκές συλλογικότητες διαδήλωσαν ενάντια στη σύνοδο των κυβερνητικών εκπροσώπων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η οποία είχε ως περιεχόμενο την εφαρμογή της Συνθήκης του Άμστερνταμ, μίας συμφωνίας με σαφείς αντιμεταναστευτικές διατάξεις. Αυτή η κοινή εμπειρία, δύο μήνες μετά, θα οδηγήσει στην πρώτη συνάντηση No Border. Το εγχείρημα αυτό, για τα επόμενα χρόνια, θα οργανώσει καμπάνιες ενάντια στις απελάσεις, θα μιλήσει κεντρικά για την αντιμεταναστευτική πολιτική των ευρωπαϊκών κρατών και θα οργανώσει κατασκηνώσεις (camps)-συναντήσεις³ με σκοπό τη διαρκή δικτύωση και ανταλλαγή πληροφοριών, τον συντονισμό δράσεων αλληλεγγύης στους μετανάστες και τη δημιουργία δομών και

¹ Για μία πιο εκτενή ανάλυση, βλ. «Μετανάστευση, ανθρωπισμός και η ιδιότητα του πολίτη», σελ. 9

² Η έννοια «κλείσιμο των συνόρων» κρίνεται ως ανεπαρκής για να περιγράψει μία ολόκληρη διαδικασία που σαν στόχο δεν έχει μόνο τον εγκλωβισμό ενός σημαντικού μέρους των μεταναστών στη χώρα (και το ταυτόχρονο «άνοιγμα» νέων περασμάτων, ίσως πιο φτηνών, αλλά και πιο επικίνδυνων), αλλά και το «σπρώξιμο» αυτού του κομματιού στα χέρια των διακινητών και της μαφίας που βλέπουν τα κέρδη τους να αυξάνονται κατακόρυφα (όσο πιο «σφιχτά» τα σύνορα, τόσο πιο ακριβή η ταρίφα). Κλειστά σύνορα, λοιπόν, για όποιον/α δεν έχει αρκετό κομπόδεμα να πληρώσει.

³ Στην Ελλάδα τα προηγούμενα χρόνια δράσεις του No Border είχαν διοργανωθεί στην Πάτρα (2008) και στη Λέσβο (2009).

δικτύων αλληλεγγύης.

Επανερχόμαστε στο τώρα και το κάλεσμα για το No Border Camp 2016. Η πρωτοβουλία για το κάλεσμα αυτό ήρθε από συντρόφους και συντρόφισσες από την Ελλάδα και το εξωτερικό⁴ που τους συνέδεε μία κοινή ανάγνωση της πραγματικότητας: έτσι όπως είχε διαμορφωθεί η κατάσταση στην Ειδομένη και τα νησιά του Αιγαίου, ένα No Border Camp στην Ελλάδα ήταν επιτακτικό, ώστε να αναδείξει το ζήτημα των μεταναστών/μεταναστριών κόντρα στις κυρίαρχες αφηγήσεις των Μ.Μ.Ε., του «φιλόανθρωπου» κράτους και των Μ.Κ.Ο. Η Θεσσαλονίκη, σαν η πιο κοντινή μεγάλη πόλη στα σύνορα με τη Μακεδονία (και δεδομένου του ιστορικού αγώνων, κινηματικών δομών, συλλογικοτήτων κλπ. που αυτή είχε), επιλέχθηκε ως το πιο κατάλληλο έδαφος για να φιλοξενήσει μία τέτοια διοργάνωση.

Αφήνοντας για την ώρα κατά μέρος τους διακηρυγμένους στόχους του No Border (όχι γιατί αυτοί στερούνται σημασίας, αλλά γιατί ήδη έχουν κατατεθεί δημόσια από την πρώτη στιγμή και οποιοσδήποτε/οποιαδήποτε μπορεί να τους βρει στην πρώτη εφημερίδα του No Border), θα θέλαμε να κεντράρουμε σε κάποιους από τους όρους με τους οποίους λειτούργησε η συνέλευση του No Border.

Εξ αρχής αποφασίστηκε ότι αυτή η συνέλευση δεν θα ήταν ένα συντονιστικό συλλογικοτήτων, αλλά μία πολιτική συνέλευση (με συμμετοχή ομάδων και ατόμων από Ελλάδα και εξωτερικό) που θα είχε και την ευθύνη της διοργάνωσης του camp. Τι σημαίνει αυτό; Σημαίνει παραγωγή λόγου, λόγου που δε θα (έπρεπε να) έβγαινε από ένα «minimum συμφωνιών», αλλά θα ήταν το κοινό έδαφος υποκειμένων που συναντώνται σε μία διαλεκτική διαδικασία· σημαίνει συγκρότηση σχέσεων που θα πηγαινούν ένα βήμα παραπέρα από τις καθιερωμένες συμμαχίες που βαδίζουν σε τεντωμένο σχοινί και έχουν ημερομηνία λήξης· σημαίνει, τελικά, ότι κάθε λέξη, πράξη, απόφαση μάς βαραίνει όλους και όλες εξίσου. Για το κατά πόσο (δεν) πέτυχε, τελικά, αυτή η διαδικασία θα αναφερθούμε αργότερα στο κείμενο. Τώρα αρκεστούμε να πούμε ότι το εγχείρημα αυτό σκόνταψε σε όρια που ίσως δεν ήταν ανυπερέβλητα, αλλά έφαγε κι αρκετές τρικλοποδιές.

Ένα δεύτερο πολύ σημαντικό σημείο που θα πρέπει να σταθούμε είναι ο *τόπος* που στέγασε τις προπαρασκευαστικές συνελεύσεις του No Border, δηλαδή η (πρώην) κατάληψη στέγης μεταναστριών/τών Ορφανοτροφείου⁵ στην Τούμπα. Αναφερθήκαμε και παραπάνω στην κίνηση που υπήρχε τους προηγούμενους μήνες με σκοπό τη δημιουργία δομών και δικτύων αλληλεγγύης προς τους μετανάστες. Η κατάληψη του Ορφανοτροφείου εντάσσεται σαφώς σε αυτό το πολιτικό πλαίσιο και από την πρώτη στιγμή στηρίχτηκε από ένα μεγάλο μέρος ομάδων και ατόμων του ανταγωνιστικού κινήματος της Θεσσαλονίκης. Μία συνέλευση που δήλωνε ότι «[θέτουμε ως κεντρικό στόχο το] να φτιαχτούν νέες σταθερές αυτοργανωμένες δομές υποστήριξης και αλληλεγγύης σε μετανάστες, καθώς επίσης να ενισχυθούν και να δικτυωθούν οι υπάρχουσες»⁶ δεν θα μπορούσε παρά να στηρίξει και στηριχτεί με τη σειρά της από έναν τέτοιο χώρο. Έναν χώρο που για εκείνη την περίοδο αποτέλεσε το πλέον κεντρικό σημείο του ανταγωνιστικού κινήματος στη Θεσσαλονίκη συγκροτώντας ένα έδαφος αλληλεπίδρασης ντόπιων και μεταναστών, χτίζοντας δομές και σχέσεις αλληλεγγύης που δεν θέλησαν να μείνουν περιχαρακωμένες, αλλά να διαχυθούν στους δρόμους της πόλης με πορείες και παρεμβάσεις, και συμμετέχοντας σε κινήσεις που σπάνε τον αποκλεισμό

⁴ Πιο συγκεκριμένα, η προοπτική ενός No Border Camp στη Θεσσαλονίκη συζητήθηκε από κόσμο που δραστηριοποιείται στο Αυτοδιαχειριζόμενο Στέκι Κύκλις, καθώς και σε διεθνείς συναντήσεις που πραγματοποιήθηκαν σε Σόφια, Λιουμπλιάνα, Γκέτινγκεν και Αμβούργο.

⁵ Το κτίριο του παλιού Ορφανοτροφείου καταλήφθηκε για πρώτη φορά το 2005 με σκοπό να αποτελέσει συλλογικό στεγαστικό εγχείρημα. Εκκενώθηκε το 2013, λίγο μετά την παραχώρηση του κτιρίου από το Υπουργείο Υγείας, στο οποίο ανήκε, στην Εκκλησία. Ανακαταλήφθηκε τον Δεκέμβριο του '15 και (ξανα) εκκενώθηκε (και γκρεμίστηκε) το καλοκαίρι του '16.

⁶ <http://noborder2016.espivblogs.net/el/objectives/>

μεταναστών και ντόπιων από δομές περίθαλψης και υγείας. Με άλλα λόγια, η συλλογικοποίηση των μεταναστών, η δικτύωσή τους και η άρθρωση των αιτημάτων τους για χαρτιά, άσυλο και δικαιώματα συνέβαινε (και) εκεί, με αποτέλεσμα η συνέλευση του No Border να επιχειρήσει από την πρώτη στιγμή να επικοινωνήσει μαζί τους και να οργανώσει από κοινού το camp και τα χαρακτηριστικά του.⁷

Μία οργάνωση που εξ αρχής φανέρωσε τις πρακτικές της δυσκολίες: Μέσα σε 5 μήνες θα έπρεπε να δημιουργηθεί μία πλατφόρμα επικοινωνίας της συνέλευσης No Border με ομάδες και άτομα από διαφορετικές πόλεις και χώρες, να γίνει η σύνδεση με μεταναστευτικές ομάδες και να προετοιμαστεί κοινωνικά το έδαφος, ώστε να πραγματοποιηθεί το camp στη Θεσσαλονίκη με τους όρους που το ίδιο έθετε (δηλαδή αντιθεσμικά, αδιαμεσολάβητα και αυτοοργανωμένα, μακριά από media, χορηγούς και κόμματα). Όσον αφορά τον σχεδιασμό του camp, αυτός απαιτούσε ότι κάμποσοι χιλιάδες αλληλέγγυοι και μετανάστες θα έπρεπε να συμβιώσουν για 9 μέρες στο πανεπιστημιακό campus (το οποίο σήμαινε ότι το όλο μέρος έπρεπε να προετοιμαστεί κατάλληλα τις προηγούμενες μέρες με τη δημιουργία ντουζιέρων, τουαλετών, info point, κουζίνας, bar, χώρων συνελεύσεων και εκδηλώσεων), ο χώρος αυτός να περιφρουρηθεί κατά τη διάρκεια της διεξαγωγής του camp, να οργανωθούν οι δημόσιες παρεμβάσεις/πορείες, οι δημιουργικές εκδηλώσεις και τα workshops, καθώς και να επιτευχθεί η καθημερινή παρουσία των μεταναστών από τα relocation camps στο No Border.

Πολλά από τα παραπάνω συνηθίζεται να λέγονται «τα πρακτικά» μιας συλλογικής διαδικασίας. Τελικά, όμως, το πώς θα επιλέξεις να ταΐσεις 3.000 ανθρώπους είναι ζήτημα απλά διαχειριστικό ή η προσέγγιση σου φανερώνει και κάτι για τον τρόπο, με τον οποίο στέκεσαι στον καθημερινό πόλεμο ενάντια στην εξουσία; Το τι στάση θα κρατήσεις απέναντι στα media είναι ζήτημα διαδικαστικό; Είναι το ίδιο το να στηρίξεις τις πολιτικές σου εκδηλώσεις πάνω σε ακαδημαϊκές περσόνες με το να μιλήσουν οι συλλογικότητες, οι πολιτικές ομαδοποιήσεις και τα υποκείμενα του αγώνα για τις εμπειρίες και τα σχέδια τους; Φυσικά, όλα τα παραπάνω ειπώνονται ρητορικά –η απάντηση έχει δοθεί εδώ και χρόνια από όλους αυτούς και αυτές που επιμένουν να φωνάζουν ότι τα μέσα και οι σκοποί είναι πράγματα αδιαχώριστα, κι ας λένε ότι θέλουν όσοι γοητεύονται από την αμεσότητα μιας συνέντευξης σε ένα «εναλλακτικό» μέσο ή από τα ηχηρά «ονόματα» που θα φέρουν φράγκα στο ταμείο του καλού σκοπού. Μόνο με βάση το παραπάνω σκεπτικό μπορεί να προσεγγιστεί (και να κριθεί) ο τρόπος με τον οποίο το No Border επέλεξε να βάλει τα χαρακτηριστικά του. Το ότι η κουζίνα (που εξυπηρετούσε καθημερινά τις διατροφικές ανάγκες χιλιάδων ανθρώπων) λειτουργούσε με ελεύθερη συνεισφορά, έμπρακτα έσπαγε άλλον ένα διαχωρισμό μέσα σε μία πολιτική κίνηση που διαδήλωνε ενάντια σε κάθε σύνορο και κάθε διαχωρισμό. Το ότι καμία συναυλία δεν στηρίχτηκε σε κάποιο «μεγάλο» όνομα (με όρους εμπορικότητας/θεάματος), έδινε ένα διαφορετικό στίγμα από την τάση που θέλει κάθε πολιτικό φεστιβάλ να αναζητά και την αρωγή hot καλλιτεχνών που θα αναγκάσουν τα πλήθη να έρθουν, να αφήσουν τον οβολό τους και να αποχωρήσουν έχοντας ακούσει καλή μουσική με φτηνότερο εισιτήριο απ' ό,τι το συνηθισμένο (και με λίγο πιο κακό ήχο, ίσως). Το ότι το No Border δεν χρησιμοποίησε κανένα («εναλλακτικό» ή μη) μέσο μαζικής ενημέρωσης δεν έγινε λόγω κάποιας τάσης προς απομόνωση, αλλά γιατί ήθελε το ίδιο να επικοινωνήσει τα περιεχόμενα του με τους δικούς του όρους, χωρίς να διαμεσολαβείται από κανέναν ειδικό της πληροφορίας και της ενημέρωσης. Το ότι το camp διεξήχθη σε κατειλημμένο πανεπιστημιακό έδαφος, χωρίς καμία συνομιλία με «αρχές και υπεύθυνους», δήλωνε ότι όλους αυτούς τους έχουμε χεσμένους πατόκορφα, και γι' αυτό και δεν μας εξέπληξε καθόλου η στάση τους

⁷ Μία συνολική κριτική της δομής του Ορφανοτροφείου όχι μόνο ξεφεύγει από τους σκοπούς του κειμένου, αλλά είναι και αναντίστοιχη της συνέλευσής μας, αφού συλλογικά δεν συμμετείχαμε στο εγχείρημα, αλλά το πλαισιώσαμε μέσα από πρωτοβουλίες ή συντονισμούς που με τον έναν ή τον άλλον τρόπο τελικά εδαφικοποιήθηκαν εκεί. Για μας, αυτό είναι άλλη μία απόδειξη ότι τα πολιτικά εγχειρήματα δεν είναι παγιωμένες στιγμές στον κινηματικό χωροχρόνο, αλλά τόποι αντιπαράθεσης και σύνθεσης.

(αυτών κι άλλων τόσων) από τη μέρα που έγινε η κατάληψη της Νομικής.

Πριν φτάσουμε, όμως, στη μέρα εκείνη, πρέπει να γίνει και μία αναφορά στην πρακτική αποτύπωση όλων των παραπάνω, δηλαδή το πώς λειτούργησε το No Border στο εσωτερικό του και πώς ανοίχτηκε εξωτερικά. Για το πρώτο σκέλος, ο καταλληλότερος τρόπος, ώστε να φέρει εις πέρας η συνέλευση όλες τις δυσκολίες ενός τέτοιου εγχειρήματος, ήταν να δημιουργήσει υπο-ομάδες που θα ασχολούνταν αποκλειστικά με κάποιον τομέα (π.χ. legal team, ομάδα κουζίνας, ομάδα υποδομών, ομάδα τύπου και αντιπληροφόρησης, ομάδα οικονομικών κ.ά.)· υπο-ομάδες που κάθε φορά τροφοδοτούσαν τη συνέλευση με τη δουλειά και την πορεία τους. Για το δεύτερο σκέλος, δηλαδή την προπαγάνδισή του No Border με βάση τα χαρακτηριστικά που αναφέραμε παραπάνω, η συνέλευση έκανε την πρώτη της εμφάνιση στο κοινωνικό πεδίο με έκδοση αφίσας και τρίγλωσσης εφημερίδας⁸ (ελληνικά, αραβικά, αγγλικά). Το σημαντικότερο στοιχείο σχετικά με τα 2 τεύχη της εφημερίδας του No Border ήταν ότι κατά το μεγαλύτερο μέρος τους δεν αποτελούνταν από κείμενα της συνέλευσης, αλλά από συνεντεύξεις, αφηγήσεις και διηγήσεις μεταναστών που βρίσκονταν είτε στην Ειδομένη είτε στα relocation camps. Την ίδια περίοδο η συνέλευση του No Border θα παρουσιάσει δημόσια το σκεπτικό και τις προθέσεις της σε διάφορες πόλεις της Ελλάδας και του εξωτερικού, συμμετέχοντας σε εκδηλώσεις συντρόφων και συντροφισσών που ενδιαφέρθηκαν να πλαιασίσουν και να κοινωνικοποιήσουν την προσπάθεια αυτή. Τέλος, η πιο ουσιαστική κίνηση πριν τη διεξαγωγή του No Border ήταν οι εβδομαδιαίες παρεμβάσεις στα relocation camps γύρω από τη Θεσσαλονίκη, που μόλις είχαν ανοίξει μετά την εκκένωση της Ειδομένης. Οι παρεμβάσεις μας εκεί ήταν φυσικό επακόλουθο της θέλησής μας να γνωρίσουμε από πρώτο χέρι τις συνθήκες, στις οποίες ζούσαν μετανάστες και μετανάστριες αφότου μεταφέρθηκαν εκεί, να σπάσουμε το καθεστώς απομόνωσής τους και να συνδεθούμε μαζί τους με το βλέμμα στραμμένο στις δυναμικές που θα μπορούσαν να αναπτυχθούν εντός της πόλης, εν όψει της διεξαγωγής του camp, αλλά και της ήδη υπάρχουσας εμπειρίας του Ορφανοτροφείου. Από την πρώτη στιγμή θεωρήθηκε κομβικό να σπάσει αυτός ο κοινωνικός αποκλεισμός των μεταναστών, καθώς εκτιμήσαμε ότι απαραίτητη προϋπόθεση για την ανάπτυξη οποιασδήποτε ριζοσπαστικής προοπτικής ήταν η παρουσία τους εντός του αστικού ιστού, όπου μπορούσε να υπάρξει μία πραγματική αλληλεπίδραση με ανθρώπους, δομές και κινήσεις που στόχευαν προς μία τέτοια κατεύθυνση. Με αυτό το σκεπτικό καλέστηκε και η πρώτη πορεία από τη συνέλευση του No Border, στις 28 Ιουνίου, όπου για πρώτη φορά υπήρξε μπλοκ με τη δυναμική παρουσία και συμμετοχή μεταναστών από τα relocation camps. Το μήνυμα της πορείας σαφές: απέναντι σε όσους θεωρούν τους μετανάστες και τις μετανάστριες «υποδεέστερους» ή «θύματα», απέναντι στις πολιτικές του εκτοπισμού και της παρανομοποίησης, δημιουργούμε σχέσεις αλληλεγγύης και μοιράσματος, διαδηλώνουμε μαζί για χαρτιά, βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης και αξιοπρέπεια, και γνωστοποιούμε προς κάθε ενδιαφερόμενο πως τους μετανάστες δεν τους θέλουμε απομονωμένους στη βιομηχανική περιοχή της Θεσσαλονίκης, αλλά δίπλα μας, στις γειτονιές μας, στους χώρους που υπάρχουμε και αγωνιζόμαστε. Λίγες μέρες μετά, στις 14 του Ιούλη, καταλήφθηκε η Νομική για να στεγάσει τις ανάγκες του camp.

Οι μέρες του camp

i) Η μηντιακή επίθεση

«Δεν ξέρουμε ποιοι, δεν ξέρουμε πόσοι, δεν έχει επικοινωνήσει κανείς μαζί μας, δεν ζητήθηκε άδεια, ούτε ενημερώθηκε το Πανεπιστήμιο, και προφανώς δεν έχει δοθεί άδεια. (...) Η προστασία και η λειτουργία του Δημόσιου Πανεπιστημίου είναι ζήτημα όλης της κοινωνίας, αλλά δε μπορεί να διασφαλίζεται χωρίς τη συνδρομή

⁸ Και τα δύο τεύχη της εφημερίδας του No Border μπορούν να βρεθούν διαδικτυακά εδώ: <http://noborder2016.espivblogs.net/el/noborder-newspaper/>

των αρμόδιων οργάνων της Πολιτείας.»

Π.Μήτκας, πρότανης Α.Π.Θ., 13/07/2016

«Ευχαρίστως να πάρουν άδεια, να εγκατασταθούν κάπου, να κάνουν μία συναυλία, αλλά να κατασκηνώσεις σε έναν χώρο τόσο καιρό είναι ουσιαστικά μία κατάληψη, και η κατάληψη είναι ο ορισμός της ανομίας. Για μένα είναι ξεκάθαρη περίπτωση ότι πρέπει να επέμβει το νόμιμο κράτος, είτε λέγεται αυτό αστυνομία, είτε το υπουργείο Εσωτερικών, Παιδείας, πρέπει να εφαρμοστούν οι νόμοι αλλιώς η ανομία θα κυριαρχεί μόνιμα.»

Γ.Μπουτάρης, δήμαρχος, 13/07/2016

«Δεν δείχνουν αρκετά φιλικό όταν τους πλησιάζεις για ερωτήσεις ή για λήψη εικόνων.»

parallaximag.gr, 14/07/2016

«Ενέργειες όπως το “No border camp”, απαξιώνουν την εικόνα των ακαδημαϊκών ιδρυμάτων μας στα μάτια των νεαρών επιστημόνων, επιτείνουν την τάση φυγής τους και καθιστούν την επιστροφή τους στη χώρα λιγότερο ελκυστική.»

Σ.Ε.Β.Ε., 21/07/2016

«Δεν είναι δυνατό να επιτρέπεται σε μια ομάδα ατόμων να προκαλεί καταστροφές στη δημόσια περιουσία, είτε στο Πανεπιστήμιο, είτε στο Δημαρχείο της Θεσσαλονίκης. Θα έπρεπε η Ελληνική Κυβέρνηση να αντιμετωπίζει τέτοια φαινόμενα με αποφασιστικότητα, σεβόμενη την ειρήνη στην περιοχή μας και τα χρήματα των φορολογουμένων, από τα οποία συντηρούνται αυτοί οι χώροι. (...) Είναι θέμα πολιτικής βούλησης η εντολή προς την ΕΛ.ΑΣ. για να παρέμβει η οποία έχει αποδείξει ότι μπορεί να είναι αποτελεσματική, όπως έγινε και στην περίπτωση της Ειδομένης, όπου και πάλι η Κυβέρνηση επί μήνες παρακολουθούσε την κατάσταση απαθής. Είναι απαράδεκτο να μην δίνεται η εντολή για παρέμβαση της ΕΛ.ΑΣ. σε τέτοιες καταστάσεις ανομίας.»

Α.Τζιτζικώστας, περιφερειάρχης, 25/07/2016

Αυτά είναι μερικά, μόνο, αποσπάσματα από τις αντιδράσεις πάσης φύσεως καλοθελητών (αρχών, υπευθύνων, αφεντικών, «εναλλακτικών») με το που ξεκίνησε το στήσιμο του No Border Camp στο πανεπιστημιακό campus του Α.Π.Θ. Δεν θα ήμασταν υπερβολικοί, αν λέγαμε ότι με αφετηρία τη συνέντευξη Τύπου της συγκλήτου του Α.Π.Θ. στις 13 Ιουλίου, είδαμε μέρα με τη μέρα να δημιουργείται ένα απόλυτα εχθρικό κλίμα στην πόλη μέσω συνεχών κινδυνολογικών δημοσιευμάτων στα Μ.Μ.Ε. και εκκλήσεων για επέμβαση της αστυνομίας και εκκένωση του camp. Την ίδια στιγμή, συμβάντα όπως οι «αισθητικές επεμβάσεις» στα Μ.Μ.Μ. και η δυναμική παρέμβαση στον Διεθνή Οργανισμό Μετανάστευσης (σε κτίριο το δημαρχείου) γιγαντώνονταν με φανερό σκοπό να κατασκευαστεί η εικόνα του «απόλυτου καταστροφέα» που ήρθε να διαταράξει την καλοκαιρινή ραστώνη της πόλης. Με αφορμή τα δημοσιεύματα αυτά, μπορούμε να εξάγουμε κάποια ενδιαφέροντα συμπεράσματα για τον τρόπο, με τον οποίο η μηντιακή, και όχι μόνο, εξουσία επέλεξε να διαχειριστεί το ζήτημα του No Border.

Πρώτα απ' όλα, έχει αρκετό ενδιαφέρον το γεγονός ότι για άλλη μια φορά ξεθάφτηκε και χρησιμοποιήθηκε ο όρος της «ανομίας», μία έννοια που πλέον τείνει να ταυτιστεί με οτιδήποτε κινείται αυτόνομα και επιθετικά προς τον κόσμο αυτόν και τις αξίες του· μία έννοια με θεολογικές καταβολές που, εν μέσω κρίσης και με αφορμή την εκκένωση της Villa Amalias, χρησιμοποιήθηκε κατά κόρον μηντιακά για να περιγράψει στέκια, καταλήψεις, αυτοδιαχειριζόμενους χώρους και οτιδήποτε άλλο περιφρονεί τις κυρίαρχες θεσμίσεις· μία έννοια τόσο γενική κι αόριστη που μπορεί να σημαίνει τίποτα και τα πάντα ταυτόχρονα, και μάλλον αυτός είναι κι ο σκοπός της εξαρχής: να καλύψει, κάτω από τη νεφελώδη νοηματοδότησή της, ένα διευρυμένο πλέγμα ιδεών, πράξεων και δράσεων που μπορεί να μην έχουν πάρει ακόμα ανατρεπτικές διαστάσεις, αλλά κινούνται προς αυτήν την κατεύθυνση.

Ένα δεύτερο σημείο που αξίζει να σχολιαστεί είναι το εξής: γιατί (θα μπορούσε να αναρωτηθεί κάποιος), εφόσον το No Border Camp είχε γνωστοποιηθεί ήδη μήνες πριν, δεν έγινε κάποια προσπάθεια καταστολής/αποτροπής του από τα πριν, π.χ. με ένα «σφράγισμα» του πανεπιστημιακού χώρου ή με την καταστολή της κινητοποίησης, όταν αυτή ήταν σε προπαρασκευαστικό στάδιο; Αφού η διεξαγωγή του (σύμφωνα με τις αρχές) εγκυμονούσε τόσους κινδύνους για την τάξη και την ασφάλεια της Θεσσαλονίκης και των κατοίκων της, γιατί η επίθεση περιορίστηκε στη μηντιακή σφαίρα και δεν εκφράστηκε (και) μέσω της αστυνομικής ισχύος; Αυτά θα ήταν εύλογα ερωτήματα, αν αγνοούσαμε τους τρόπους διαχείρισης και επιβολής της εξουσίας, όπως αυτοί έχουν διαμορφωθεί τα τελευταία (πολλά) χρόνια. Πιο συγκεκριμένα, το να προεξοφλείς ότι οι κατασκηνωτές του No Border θα καταστρέψουν το πανεπιστήμιο, τη δημόσια περιουσία κλπ., το να περιμένεις να καταγγείλεις την κινητοποίηση μόλις μία μέρα πριν αυτή διεξαχθεί και το να καλείς τις αρχές να επέμβουν πριν καν συμβεί το οτιδήποτε, φανερώνει ένα και μόνο πράγμα: προετοιμάζεις κοινωνικά το έδαφος για να *συμβεί* αυτό που απεύχεσαι, ώστε *μετά* να μπορέσεις να το διαχειριστείς, να το εκμεταλλευτείς, να το προσανατολίσεις προς την κατεύθυνση που θέλεις. Όπως πολύ σωστά το έχει θέσει ο Agamben, είναι αυτή η πλευρά της εξουσίας που ενεργεί *όχι με σκοπό να επιβάλει την τάξη, αλλά να διαχειριστεί την αταξία*, μία ιδιότυπη «στρατηγική της έντασης». Μία τέτοια ανάγνωση της πραγματικότητας αφήνει στο (κάθε) κίνημα δύο επιλογές: είτε επιβεβαιώνει την κυριαρχία (και τις δικές του αυταπάτες, φυσικά) ακολουθώντας προκαθορισμένες διαδρομές, είτε συνειδητοποιεί ότι ο κοινωνικός ανταγωνισμός είναι μία πιο περίπλοκη διαδικασία από απλά δύο πόλους σε διαρκή σύγκρουση (το τι από τα δύο επέλεξε να κάνει το No Border φάνηκε, κατά τη διάρκεια των ημερών του Ιούλη, σε διάφορες περιπτώσεις...).

Μια άλλη παρατήρηση που μπορούμε να κάνουμε διαβάζοντας αποσπάσματα σαν τα παραπάνω, είναι ότι ελάχιστη έως καθόλου αναφορά δε γίνεται στο *περιεχόμενο* των δράσεων του No Border. Αντιθέτως, αυτό που επανειλημμένα προβάλλεται είναι ο *τρόπος*, με τον οποίο το No Border επέλεξε να παρέμβει στη δημόσια σφαίρα, και κυρίως οι πλευρές αυτές που θα επενεργήσουν με τον κατάλληλο τρόπο στο θυμικό και την αντίληψη ενός μεγάλου μέρους της ελληνικής κοινωνίας. Κατάληψη – αντί για συνομιλία και αδειοδότηση. Εχθρική αντιμετώπιση των δημοσιογράφων – αντί της συνεργασίας και προβολής μέσω των καθεστωτικών media. Χρήση πρακτικών που ξεφεύγουν από τη νομιμότητα – αντί της διαμαρτυρίας που θα σεβαστεί «το γράμμα του νόμου». Θα έλεγε κανείς, ότι τελικά το ίδιο το περιεχόμενο του No Border, δηλαδή η ανάδειξη του ζητήματος των relocation camps, η αλληλεγγύη στους μετανάστες και η στήριξη των δομών/δικτύων αλληλεγγύης, έπρεπε πάση θυσία να θαφτεί κάτω από στομφώδεις τίτλους για «κατασκηνωτές από την Ευρώπη που ήρθαν για να μείνουν» ή για «την πολιτεία που για άλλη μία φορά κάνει τα στραβά μάτια». Δύο συμπεράσματα μπορούμε να βγάλουμε από αυτό: πρώτον, ότι η δημόσια συζήτηση έπρεπε με κάθε δυνατό τρόπο να μετατοπιστεί από το «είναι» στο «φαίνεται», δηλαδή από τη συζήτηση για την κρατική διαχείριση των μεταναστευτικών ροών και τον ρόλο των Μ.Κ.Ο. σε αυτή, σε μία ατέρμονη συζήτηση περί ασύλου, ζημιών, «μεταφερόμενων» αλληλέγγυων/προβοκατόρων κλπ. Κάτι τέτοιο φυσικά και δεν μας εξέπληξε, μιας και η κατάσταση που είχε δημιουργηθεί μετά την εκκένωση της Ειδομένης (δηλαδή με χιλιάδες μετανάστες εγκλωβισμένους σε camps, μακριά από κάθε κοινωνική αναφορά και σε άθλιες συνθήκες από άποψη φαγητού, θέρμανσης και υγιεινής) είχε γίνει σωπηρά αποδεκτή ως κάτι που δεν έχριζε κινητοποιήσεων και διαμαρτυριών, ως μία αξιοπρεπή (;) λύση σε όσους είχαν εγκλωβιστεί μέσα στη χώρα· και όσο λιγότερος θόρυβος υπήρχε γύρω από αυτό το θέμα, τόσο καλύτερα για όλους μας. Και για όσους/όσες τυχόν απόρησαν πού πήγε όλο αυτό «φιλομεταναστευτικό» κύμα της αριστεράς που τον χειμώνα του 2011 έβγαζε τη μία καταγγελία μετά την άλλη ενάντια στην αδιαλλαξία της κυβέρνησης του ΠΑ.ΣΟ.Κ. προς τους 300 μετανάστες-απεργούς πείνας, να θυμίσουμε ότι από τότε μεσολάβησαν 5 χρόνια «αγανακτισμένων», «πλατειών», «δημοψηφισμάτων» και «ελπίδων» που απλά και ξάστερα έκαναν το «μεταναστευτικό» ναρκοπέδιο για όποιον είχε ως μοναδικό

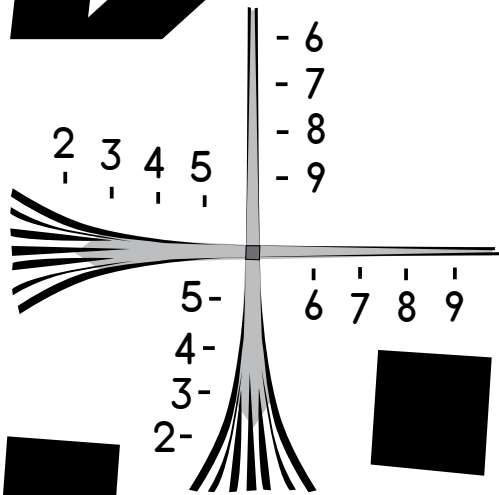
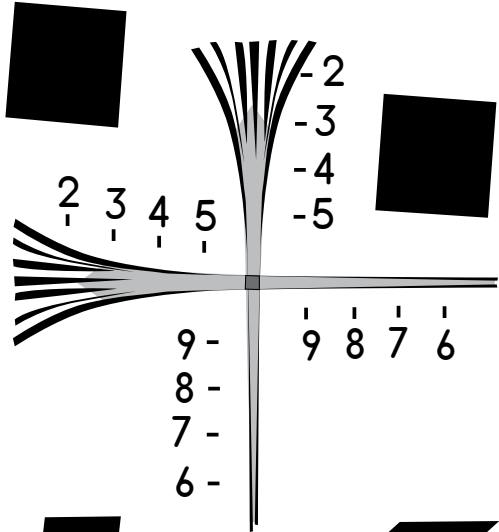
16:9

3:2

4:3

1:1

1

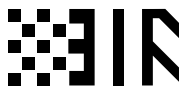
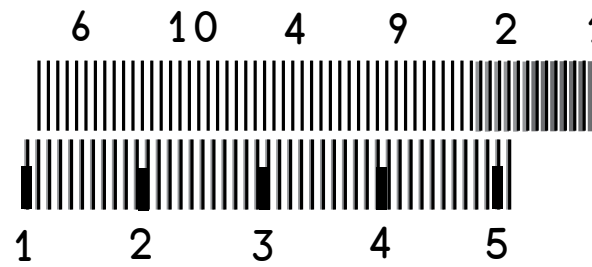
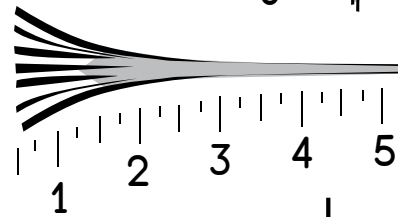
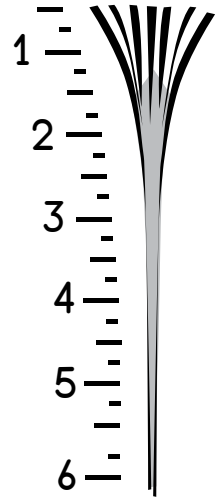
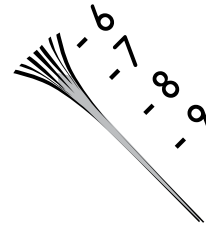
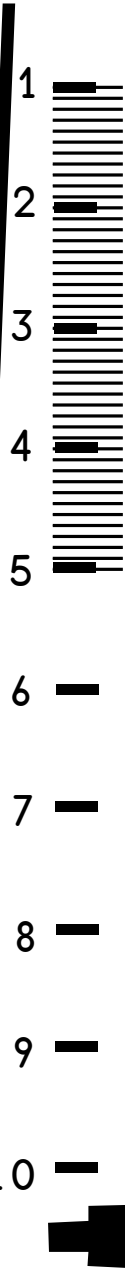

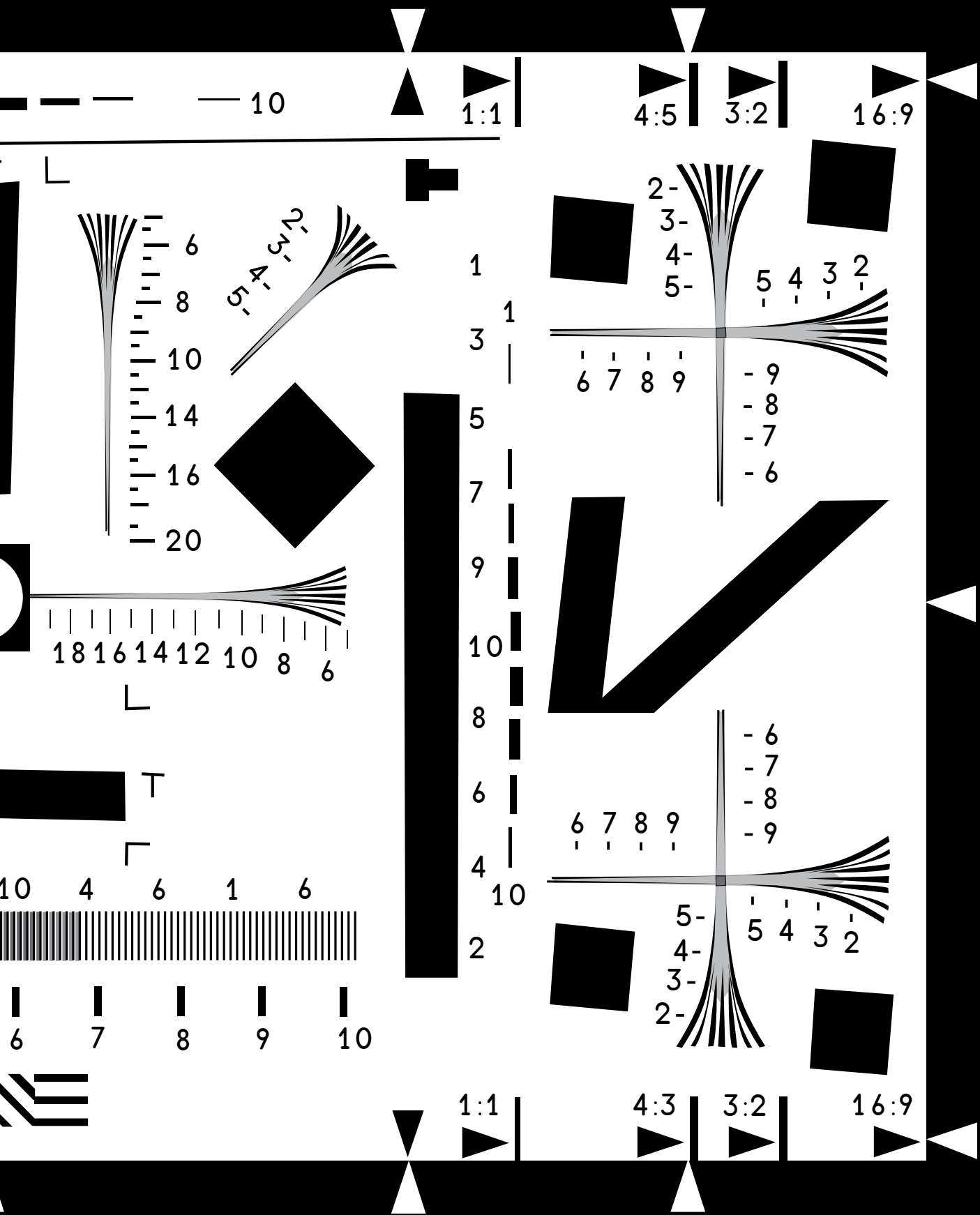
16:9

3:2

4:3

1:1

ενδιαφέρον να συλλέξει τις ψήφους των αντιμνημονιακών πατριωτών του 21ου αιώνα. Μα, τόσο κόσμο να τον σπρώξουμε στα χρυσαύγουλα;

Η δεύτερη παρατήρηση έχει να κάνει με το πώς προσεγγίζεται το θέμα των μεταναστών/τριών από όλους τους παραπάνω στις περιπτώσεις που αυτό χρειαζόταν να γίνει. Σ' αυτήν την περίπτωση, λοιπόν, βλέπουμε ξεκάθαρα να προβάλλονται δύο τρόποι διαχείρισης που, αν και φαινομενικά μπορεί να μοιάζουν αντιθετικοί μεταξύ τους, στην ουσία αποτελούν τις δύο πλευρές του ίδιου νομίσματος. Από τη μία, λοιπόν, έχουμε τον Τζιτζικώστα (και τον κάθε Τζιτζικώστα – τυχαία η αναφορά) που συγχάιρει την αποτελεσματικότητα της Ελληνικής Αστυνομίας στην εκκένωση της Ειδομένης (άλλη μία «εστία ανομίας», σύμφωνα με τα λεγόμενα του) και ζητά να δει την ίδια πυγμή να χρησιμοποιείται κι αλλού (όπως κι έγινε τους επόμενους μήνες σε όλες τις περιπτώσεις που μετανάστες και μετανάστριες των camps διαμαρτύρονταν δυναμικά για τις συνθήκες διαβίωσής τους). Από την άλλη, έχουμε τον κύριο Μπουτάρη (και τον κάθε Μπουτάρη – στην ίδια συνομοταξία θα βρει κανείς πάσης φύσεως «φιλόανθρωπους») που απορεί γιατί δεν γίνεται καμιά συναυλία αλληλεγγύης (πάντα με την απαραίτητη άδεια!) προς τους πρόσφυγες, βρε αδερφέ! Κανένα πρόβλημα με την αλληλεγγύη, σου λένε, αρκεί αυτή να διοχετεύεται μέσα από τα φίλτρα της εξουσίας ή της ελεημοσύνης (βλέπε εκκλησία, Μ.Κ.Ο., «ευσαιθητοποιημένους φορείς» ή και πολιτικές κινήσεις τύπου κοινωνικών ιατρείων που αρέσκονται να απο-υποκειμενοποιούν τους μετανάστες με γλυκανάλατες αφίσες ανθρωπιστικού περιεχομένου).

Όλα τα παραπάνω δεν αναφέρονται ως μία, ναρκισσιστικού τύπου, απόδειξη επαναστατικότητας ή αυτο-επιβεβαίωσης («αφού η εξουσία δηλώνει ότι είμαι επικίνδυνος, σημαίνει ότι είμαι κιάλας»). Αυτό είναι ένα σφάλμα που εδώ και χρόνια διαπράττουν κομμάτια του αναρχικού χώρου, κομμάτια που αρέσκονται στο να ικανοποιούν τα φαντασιακά τους κατεστημένα μέσα από τον ετεροκαθορισμό και τη διαμεσολάβηση του παραμορφωτικού καθρέφτη του θεάματος. Μακριά από τέτοιες λογικές, όλα τα παραπάνω καταθέτονται ως μια προσπάθεια να ερμηνεύσουμε, από τη μεριά μας, όλη αυτήν τη μηντιακή επίθεση και να μοιραστούμε τους τρόπους με τους οποίους το No Border υπερασπίστηκε την πολιτική του ύπαρξη. Ως προς το πρώτο σκέλος μιλήσαμε ήδη. Ως προς το δεύτερο, θα θέλαμε να σχολιάσουμε τη θέση οργανωμένων κομματιών του No Border που έκριναν (στις απολογιστικές συζητήσεις της συνέλευσης, αλλά και με δημόσια απολογιστικά κείμενα) ως λανθασμένη την τακτική της συνέλευσης να μην υπερασπιστεί τις θέσεις της με μία δημόσια συνέντευξη Τύπου εκείνες τις μέρες, αλλά και τη γενικότερη στάση που επιλέξαμε ως προς την αντιμετώπιση των media.

Πάνω σ' αυτό, λοιπόν, θα επαναλάβουμε τα αυτονόητα: όποιος γοητεύεται από την απήχηση, την επιρροή και την εμβέλεια μιας κάμερας ή ενός μικροφώνου, όποιος θεωρεί τον αποκλεισμό από τα media συνώνυμο της εξαφάνισης, όχι μόνο έχει υποβιβάσει την κοινωνική παρέμβαση σε ένα απλό ζήτημα ισχύος (μετρήσιμο σε φύλλα, ακροαματικότητα και νούμερα τηλεθέασης), αλλά αγνοεί κάτι βασικό: ότι αυτή αποτελεί, πρώτα από όλα, ζήτημα *κοινωνικών σχέσεων*. Που σημαίνει ότι η αποτελεσματικότητά της δεν βασίζεται στις τεχνικές της διαμεσολάβησης και του θεάματος, αλλά στις δυνάμεις και τις αδυναμίες δρώντων υποκειμένων. *Ο λόγος και οι πράξεις* (μαζί, αδιαίρετα) των υποκειμένων αυτών είναι που θα αναμετρηθούν στο κοινωνικό πεδίο, κι όχι οι δηλώσεις και τα μηνύματα που προσμένουν (και τροφοδοτούνται μέσα από) τις αφομοιωτικές δυνατότητες της αστικής δημοσιότητας. Στα στημένα ακροατήρια προτιμάμε να σιωπούμε. Η, όπως είχε γραφτεί παλιότερα, *τα κινήματα μιλάνε πράττοντας*. Μέσα από ποιες πράξεις, λοιπόν, μίλησε το No Border;

ii) Days of summer, nights of love

Θέλοντας να αποφύγουμε μία απλά δημοσιογραφική καταγραφή γεγονότων, θα θέλαμε να σταθούμε στις στιγμές εκείνες που, κατά τη γνώμη μας, συμπύκνωναν

με τον πιο πετυχημένο τρόπο τις προθέσεις αυτής της κινητοποίησης. Η πρώτη τέτοια στιγμή ήταν, χωρίς αμφιβολία, οι τακτικές μηχανοκίνητες παρεμβάσεις στα relocation camps γύρω από τη Θεσσαλονίκη. Ξαναμιλήσαμε για αυτές στην αρχή του κειμένου, όταν αναφερθήκαμε στο προπαγανδιστικό μέρος του No Border, και θα τις ξανασυναντήσουμε και στη συνέχεια του κειμένου. Ο λόγος για την επιμονή μας στην ανάδειξη αυτής της προσπάθειας δεν είναι άλλος από το ότι σ' αυτήν την κίνηση είδαμε (και βλέπουμε ακόμα) την ουσιαστική σύνδεση των μεταναστών και μεταναστριών από τα camps όχι μόνο με το No Border, αλλά γενικότερα με το ανταγωνιστικό κίνημα της Θεσσαλονίκης. Οι δικές μας επισκέψεις εκεί και οι καθημερινές επισκέψεις μεταναστών στο camp του No Border έθεσαν τις βάσεις, ώστε να μπορούμε να μιλάμε για ένα ξεπέραςμα του διαχωρισμού που ήθελε να θέσει το κράτος ως προς την κοινωνική αναπαραγωγή των μεταναστών.

Το δεύτερο σημείο που θα σταθούμε είναι οι εξορμήσεις σε Παρανέστι και Ξάνθη. Πιο συγκεκριμένα, στις 20 Ιουλίου, 1000 περίπου αλληλέγγυοι και μετανάστες διαδήλωσαν έξω από το στρατόπεδο συγκέντρωσης του Παρανεστίου, ενώνοντας τις φωνές τους για το κλείσιμο όλων των στρατοπέδων συγκέντρωσης και το άνοιγμα των συνόρων. Μία μικρή ομάδα που περιελάμβανε γιατρούς και δικηγόρους απαίτησε και κατάφερε να μπει μέσα στο στρατόπεδο, ώστε να υπάρξει μία πιο άμεση επαφή με τους έγκλειστους μετανάστες και να μεταφέρει προς τα έξω τις συνθήκες κράτησής τους. Το ίδιο επιχειρήθηκε να γίνει και στο στρατόπεδο συγκέντρωσης έξω από την Ξάνθη, μόνο που εκεί συναντήσαμε την αρνητική στάση των μπάτσων. Έχοντας ήδη συζητήσει για το ενδεχόμενο αυτό στις συνελεύσεις που είχαν προηγηθεί, αποφασίσαμε να συγκρουστούμε με την αστυνομία στο σημείο όπου μας απαγόρευαν τη διέλευση, με τη συμμετοχή των περιφρουρήσεων όλων των μπλοκ της διαδήλωσης. Συντεταγμένα, στη συνέχεια, πλησιάσαμε το στρατόπεδο από διαφορετική μεριά, ώστε να υπάρχει οπτική και ακουστική επαφή με τους έγκλειστους μετανάστες και σταθήκαμε στο σημείο για ώρα φωνάζοντας συνθήματα.

Την επόμενη μέρα, Πέμπτη 21 Ιουλίου, πραγματοποιήθηκε η κεντρική πορεία του No Border στους δρόμους της Θεσσαλονίκης με τη συμμετοχή περίπου 3000 ατόμων, 600-700 εκ των οποίων ήταν μετανάστες και μετανάστριες από τα relocation camps. Την πορεία αυτή θα τη θυμόμαστε για την πολυχρωμία και την ποικιλία των υποκειμένων που την αποτελούσαν, ανθρώπων με διαφορετικές καταβολές και διαφορετικά σκεπτικά αγώνα που εκείνη τη στιγμή ενώθηκαν κάτω από ένα κοινό αίτημα. Θα τη θυμόμαστε γιατί σε μία Θεσσαλονίκη που τα τελευταία χρόνια οι πορείες (της αριστεράς αλλά και του αναρχικού χώρου) με το ζόρι μαζεύουν 500 άτομα, ξαφνικά είδαμε πώς είναι μία πόλη να γεμίζει από φωνές, συνθήματα, σημαίες και stencil απ' άκρη σ' άκρη, να μπλοκάρουν όλοι οι κεντρικοί της δρόμοι και να διαδηλώνεις χωρίς μιζέρια, ηττοπάθεια και φόβο.⁹ Θα τη θυμόμαστε γιατί εκείνη τη μέρα οι κάτοικοι της Θεσσαλονίκης είδαν ποιοι ήταν αυτοί οι μυστήριοι ταραχοποιοί, για τους οποίους άκουγαν όλη μέρα στην τηλεόραση. Αλλά, κυρίως, θα τη θυμόμαστε για το δυναμικό μπλοκ των μεταναστών που προπορευόταν, γιατί στα συνθήματα τους, στα πρόσωπα και την ορμή τους μπορέσαμε να «κλέψουμε» κάτι και για μας, κάτι που έλειπε από τις διαδικασίες και τις καρδιές μας εδώ και καιρό. Οι βουτιές στον Θερμαϊκό, οι καθιστικές διαμαρτυρίες, τα σκαρφαλώματα έξω από τη Δ.Ε.Θ. φανέρωναν ένα συλλογικό υποκείμενο που εκείνη τη στιγμή ασφουκτιούσε και ούρλιαζε για αναγνώριση. Αυτή η μέρα ήταν δικιά τους, όσο ήταν και δική μας.

⁹ Και για να προλάβουμε τυχόν «καλοπροαίρετους»: φυσικά και δεν μπορούμε να συγκρίνουμε με βάση αριθμητικά δεδομένα μία οποιαδήποτε τοπική πορεία με την κεντρική πορεία του No Border (όπου συμμετέχουν άτομα από πολλές άλλες πόλεις, χώρες κλπ.). Μπορούμε, όμως, να συγκρίνουμε τα χαρακτηριστικά τους, το κλίμα τους, την πυγμή τους. Μπορούμε να συγκρίνουμε τη «γεύση» που αφήνουν σε οργανωτές, συμμετέχοντες και περαστικούς. Κι από αυτήν την άποψη, κάτι τέτοιο στην πόλη είχαμε να δούμε (και να νιώσουμε) καιρό.

Τελευταία δημόσια παρέμβαση του No Border ήταν η διαδήλωση στον φράχτη του Εβρου, όπου κι εκεί υπήρξε σύγκρουση με τις αστυνομικές δυνάμεις. Μία μέρα πριν, στις 22 Ιουλίου, πρωτοβουλία συντρόφων κατέλαβε και το άδειο κτίριο επί της Καρόλου Ντηλ (κατάληψη Hurriga) με σκοπό αυτό να αποτελέσει τη δεύτερη κατάληψη στέγης μεταναστών/μεταναστριών στην πόλη μετά το Ορφανοτροφείο.¹⁰ Κλείνοντας αυτήν την καταγραφή των ημερών του No Border, να σημειώσουμε ότι πέρα από από τις παραπάνω κεντρικές κινητοποιήσεις, «εντός των τειχών» του Α.Π.Θ. διεξήχθησαν διάφορες εκδηλώσεις-workshops από μία πλειάδα ομάδων και ατόμων με θέματα, όπως η μετανάστευση και η κρατική διαχείριση, η δικτύωση δομών αλληλεγγύης, η επικοινωνία εμπειριών αγώνα, οι έμφυλες διαστάσεις της μετανάστευσης, ο ρόλος θεσμών, όπως το πανεπιστήμιο, σε αυτήν κλπ.¹¹

Απολογιστικές σκέψεις

Όλα τα παραπάνω γεγονότα που βιώσαμε συλλογικά, οδήγησαν σε συζητήσεις στο εσωτερικό της συνέλευσής μας με σκοπό την αποτίμηση της όλης διαδικασίας του No Border. Ήδη ένα μέρος αυτού του απολογισμού καταγράφηκε παραπάνω. Παρ' όλα αυτά, κι αφού πλέον δόθηκε μία πιο ολοκληρωμένη εικόνα ολόκληρης της κινητοποίησης, από τα πρώτα στάδια της προετοιμασίας μέχρι το τέλος της, νιώθουμε την ανάγκη να σταθούμε ξεχωριστά σε κάποια σημεία.

1) Πυροτεχνήματα και στρακαστρούκες

Το πρώτο τέτοιο σημείο είναι η κοινή διαπίστωση ότι το No Border δεν στηρίχτηκε από την πλειοψηφία των οργανωμένων συλλογικοτήτων του κινήματος.¹² Το γιατί συνέβη αυτό δεν μπορούμε να είμαστε απόλυτα σίγουροι, από την άποψη ότι (απ' όσο ξέρουμε) καμία συλλογικότητα δεν πήρε την ευθύνη να θέσει τις αντιρρήσεις της δημόσια, όταν έγινε το πρώτο ανοιχτό κάλεσμα, να βάλει κάποια διαφορετικά χαρακτηριστικά που θα την κάλυπταν, να δικαιολογήσει, εν τέλει, την απουσία της. Φυσικά απουσιολόγιο δεν κρατάει κανείς, αλλά όταν διοργανώνεται κάτι τόσο κεντρικό στην πόλη/χώρα σου, κι εσύ επιλέγεις να απέχεις μεν, αλλά να «κριτικάρεις» στα καφενεία δε, αποφεύγοντας να θέσεις τον λόγο σου υπό κριτική, τότε συντηρείς μία τάση ανέξοδη και αντικινηματική που περισσότερο θυμίζει φοιτητικά αριστεριστικά πείσματα παρά πολιτικές συμπεριφορές που θέλουν να περνιούνται και για σοβαρές. Τέτοιου είδους καφενειακές τοποθετήσεις θα έπρεπε να αντιμετωπίζονται ως αυτό που είναι, δηλαδή ανεύθυνες προσωπικές απόψεις και τίποτα παραπάνω. Παρ' όλα αυτά, εμείς θα θέλαμε να σταθούμε στην αφετηρία τέτοιων συλλογισμών (γιατί, με τον έναν ή τον άλλον τρόπο, κάτι πήρε και μας τ' αυτί μας) που υποτίθεται ότι είναι μία κάποια κριτική στο No Border από τη σκοπιά των «στημένων ραντεβού» (που παγιδεύουν τη δυναμική των αγωνιζόμενων) ή του «μεγάλου πυροτεχνήματος» (που έρχεται από το πουθενά και φεύγει με τον ίδιο θεαματικό τρόπο).

Για να τα ξεκαθαρίζουμε, λοιπόν: τα ραντεβού τα στήνει το κράτος, κι όχι το κίνημα. Το No Border ήρθε ως αποτέλεσμα μιας πρωτοβουλίας ανθρώπων από τα κάτω, αλληλέγγυων στους μετανάστες, υποκειμένων που (με τον έναν ή τον άλλον τρόπο) αγωνίζονται ενάντια σε διαχωρισμούς, σύνορα και καταπίεση. Αυτοί οι άνθρωποι κάθισαν επί μήνες και όρισαν τα χαρακτηριστικά του No Border, αποφάσισαν τι θέλουν να κάνουν, πώς θα το κάνουν, με ποιους θα το κάνουν. Όποιος, λοιπόν, ψάχνει για «ραντεβού», καλά θα κάνει να τα ψάξει σε στιγμές όπου το

10 Η κατάληψη Hurriga εκκενώθηκε από τους μπάτσους λίγες μέρες μετά, στις 27 Ιουλίου, σε μία συντονισμένη επίθεση της αστυνομίας που είχε ως αποτέλεσμα και την εκκένωση άλλων δύο καταλήψεων στέγης: του Ορφανοτροφείου και του κτιρίου στη Λεωφόρο Νίκης (όπου έμεναν ντόπιοι και μετανάστες).

11 Η εισήγηση της Φάμπρικα Υφανέτ με θέμα «Ο ρόλος του πανεπιστημίου στη διαχείριση των μεταναστευτικών ροών» μπορεί να βρεθεί στη σελίδα 35.

12 Κι αν αφήσουμε, προς το παρόν, τη συζήτηση για το αν πρέπει να μιλάμε για «κίνημα» ή για «χώρο» στην άκρη...

παιχνίδι ορίζεται εκ των προτέρων, από κάποιον μακριά από μας, σε στιγμές με προδιαμορφωμένα χωρικά και χρονικά πλαίσια. Σε στιγμές (λέγε με Δ.Ε.Θ.) που οι όροι αντιπαράθεσης μπαίνουν από τα πάνω, σε στιγμές (λέγε με Πολυτεχνείο) που η «οργή» εκφράζεται με εθιμοτυπικούς όρους, σε στιγμές (λέγε με 6 Δεκέμβρη) που η κάθε λογής συγκρουσιακότητα γίνεται πιο εύκολα διαχειρίσιμη. Σε αντίθεση με όλα αυτά, το No Border έθεσε το ίδιο τους όρους διεξαγωγής του, δεν σύρθηκε πίσω από καμία φορτισμένη ημερομηνία κι ούτε αναγκάστηκε να «αυτο-δημιουργηθεί» για να είναι συνεπές σε κάποιο άτυπο ραντεβού με την εξουσία.

Όσον αφορά τα σχόλια περί «πυροτεχνήματος», «μεγάλων γεγονότων» κλπ: μία μεγάλη αδυναμία του αναρχικού χώρου είναι ότι αδυνατεί να συλλάβει τον εαυτό του ως ένα κίνημα με ιστορική συνέχεια· με παρελθόν, παρόν και μέλλον. Αυτή η αποσπασματική αντίληψη της ιστορίας είναι που ευθύνεται και γι' αυτήν την εσφαλμένη κριτική στο No Border. Τι εννοούμε με αυτό; Η πρωτοβουλία για το No Border 2016 στη Θεσσαλονίκη δεν μπορεί να ιδωθεί ως ένα αποκομμένο γεγονός, εγκλωβισμένο σε μία ιστορική ασυνέχεια του χρόνου, έξω από τις πολιτικές ζυμώσεις και διαδικασίες της Θεσσαλονίκης. Όποιος μιλάει με όρους «πυροτεχνήματος» κάνει αυτό ακριβώς το σφάλμα, δεν λαμβάνει υπόψη του την κοινωνική και ιστορική συνθήκη γύρω του, κάτι που δείχνει το λιγότερο πολιτική μυωπία. Πώς ονομάζουμε ένα No Border εν έτει 2016 στη Θεσσαλονίκη «αποκομμένο γεγονός»; Πώς γίνεται αυτόματα να διαγράψουμε κινήσεις όπως το Ορφανοτροφείο, να ξεχάσουμε ότι κάποιος και κάποιες τον προηγούμενο χρόνο έβαλαν ως πρώτο θέμα στην πολιτική τους ατζέντα την αντίδραση στα στρατόπεδα συγκέντρωσης μεταναστών, να μην λάβουμε υπόψη μας τη μεγάλη αντιπατριωτική δουλειά που έχει γίνει εδώ και χρόνια στην πόλη, να βάλουμε στην άκρη το γεγονός ότι τα τελευταία χρόνια στη Θεσσαλονίκη έχουν γίνει δεκάδες πορείες αλληλεγγύης στους μετανάστες;¹³ Πώς γίνεται να μη λάβουμε υπόψη μας τις δραματικές αλλαγές των τελευταίων μηνών πριν το No Border όσον αφορά το μεταναστευτικό, με τα γεγονότα της Ειδομένης, τις νέες καταλήψεις στέγης, τα relocation camps γύρω από τη Θεσσαλονίκη, τα καινούρια ευρωπαϊκά και βαλκανικά δίκτυα αλληλεγγύης να θέτουν νέους όρους αγώνα και να απαιτούνε πολλά περισσότερα από μία απλή διαδήλωση αλληλεγγύης που θα περάσει από την Εγνατία;

Επιμένουμε: το No Border, ενταγμένο στο παραπάνω πλαίσιο σκέψης, ήταν πρόσφορο έδαφος ώστε να γεννηθούν νέα εγχειρήματα, να σφυρηλατηθούν νέες σχέσεις, να προκύψουν ακόμα περισσότερες κινητοποιήσεις. Το ότι δεν στηρίχτηκε όσο θα έπρεπε ήταν ένας από τους λόγους που συνετέλεσε στο να μην πραγματοποιηθούν πολλά από τα παραπάνω. Στον αντίλογο που ίσως υπάρξει σχετικά με το ότι η υπογραφή «No Border» από μόνη της εντάσσει την όλη κινητοποίηση σε ένα ξεχωριστό πλαίσιο αναφοράς (με τα δικά της χαρακτηριστικά, όρια, κληροδοτήματα, στοιχεία αυτοαναφορικότητας κλπ)¹⁴, απαντάμε ότι κάθε διαδικασία έχει τα χαρακτηριστικά που θα της δώσει. Η συνέλευση του No Border, με τους όρους που στήθηκε, ήταν κάτι παραπάνω από ανοιχτή στο να συζητήσει σκεπτικά, τρόπους δράσης και στοχεύσεις. Φυσικά μία τέτοια διαδικασία απαιτεί και από τους συμμετέχοντες μία κάποια ποιότητα, ποιότητα στο να μπορέσουν να σχεδιάσουν μακροπρόθεσμα, να συζητήσουν ισότιμα, να επιλέξουν στρατηγικές. Στοιχεία, δηλαδή, που συνήθως ο α/α χώρος δεν πληρεί, για τον απλό λόγο ότι τόσα χρόνια έχει συνηθίσει να απαντά άμεσα και αντανάκλαστικά (αλλά αποτελεσματικά, πολλές φορές) σε προκλήσεις της εξουσίας. Όταν όμως οι συνθήκες απαιτούν κοινό σχεδιασμό, συνδιαμόρφωση και ζύμωση για μεγάλο χρονικό διάστημα μεταξύ των

13 Ενδεικτικά, τους προηγούμενους μήνες βρεθήκαμε στον δρόμο, αλλά και έξω από στρατόπεδα συγκέντρωσης, μαζί με άλλες συλλογικότητες της πόλης, με αφορμή τις διώξεις των εξεγερμένων μεταναστών της Αμυδαλέζας, την απεργία πείνας της μετανάστριας Σάναα Τάλεμπ, τα γενικότερα αιτήματα για χαρτιά και άσυλο κ.ά.

14 Όλα τα παραπάνω στοιχεία ήταν παράγοντες που προβλημάτισαν και τη δική μας συνέλευση σχετικά με το κατά πόσο θα ήταν εφικτό να ξεπεραστούν και η όλη διοργάνωση να πάρει διαφορετικά χαρακτηριστικά από τα συνηθισμένα.

υποκειμένων, αυτό συνήθως εκλαμβάνεται ως μία τεχνητή συνάντηση. Μαζί με την ευθυνοφοβία, το πολιτικό κόστος που αναλαμβάνει κάποιος οργανώνοντας μία τέτοια διαδικασία, καθώς και τις μικροπολιτικές έριδες που πάντα κυριαρχούν πάνω στις κινηματικές ανάγκες, τα παραπάνω αποτελούνε μάλλον τις κύριες αιτίες που πολλοί αποφάσισαν να απουσιάσουν από το No Border. Το γεγονός αυτό μας αφήνει με μία πικρία από την άποψη ότι θα μιλούσαμε για άλλες ποιότητες λόγου και δράσεων, αν η διαδικασία είχε πλαισιωθεί από περισσότερο κόσμο, ενώ ίσως είχαν αποφευχθεί (ή τύχαιναν καλύτερης διαχείρισης) κάποια από τα αρνητικά στοιχεία που παρατηρήσαμε και θα αναφέρουμε παρακάτω.

ii) Τα όρια μίας πολιτικής συνέλευσης

Το κυριότερο τέτοιο αρνητικό χαρακτηριστικό είναι το προφανές: ότι το No Border απέτυχε σε έναν από τους κύριους σκοπούς του, να γεννήσει νέα εγχειρήματα αγώνα στην πόλη. Αναφέραμε και πριν ότι δομές, όπως η κατάληψη του Ορφανοτροφείου και τα δίκτυα αλληλεγγύης από τα νησιά του Αιγαίου μέχρι την κεντρική Ευρώπη, θεωρήθηκαν από τη συνέλευση του No Border ζητήματα κομβικής σημασίας που έπρεπε να αναδειχθούν, να συζητηθούν συλλογικά και να εμπνεύσουν νέες κινήσεις. Εξαιρώντας την πρωτοβουλία για την κατάληψη Hurriya (μιας και δεν προήλθε από την κεντρική συνέλευση του No Border), κάτι τέτοιο δεν έγινε. Αν θέλουμε να αναζητήσουμε τους λόγους γι' αυτό, θα πρέπει να ψάξουμε στην αδυναμία της συνέλευσης να μπορέσει να υπάρξει με πολιτικούς όρους, κυρίως κατά τη διάρκεια του camp.

Ήδη από τις προπαρασκευαστικές συνελεύσεις παρατηρήσαμε ότι τα πρακτικά θέματα που συνεχώς προέκυπταν (θέματα που λόγω της φύσης της διοργάνωσης απαιτούσαν άμεση συζήτηση και λύση) έτειναν να εξοβελίζουν την πολιτική συζήτηση που υπήρχε εντός της συνέλευσης. Θέλαμε η συνέλευση του No Border να υπάρξει ως ένα έδαφος διαλεκτικής, με πολιτικά περιεχόμενα που θα πηγάζουν απευθείας από τις διαδικασίες της και θα είναι προϊόν συνδιαμόρφωσης διαφορετικών σκεπτικών, ποικίλων προσεγγίσεων και αλληλοσυγκρουόμενων απόψεων. Τελικά αυτή η συζήτηση δεν προχώρησε, τουλάχιστον όχι τόσο όσο εμείς θα θέλαμε. Ακόμα χειρότερα, με την αφετηρία του camp η συνέλευση σχεδόν έπαψε να υφίσταται πολιτικά, υπέπεσε σε ένα διαχειριστικό όργανο που έπρεπε να φέρει εις πέρας τις ειλημμένες αποφάσεις των προηγούμενων μηνών. Την ίδια στιγμή, η ξαφνική μετατροπή μίας συνέλευσης των 30-40 ατόμων που μιλάνε την ίδια γλώσσα σε μία υπέρ-συνέλευση των εκατοντάδων από διαφορετικές χώρες (με διαφορετική κουλτούρα, ανάγκες και εμπειρίες) έκανε ακόμα πιο δύσκολο το να επικοινωνήσουμε πολιτικά. Η σημαντικότερη αυτή έλλειψη της συνέλευσης δεν φάνηκε μόνο στο κλείσιμο του No Border, όπου ήταν απλά αδύνατο να γίνει μία αποτίμηση της όλης διαδικασίας, αλλά και καθ' όλη τη διάρκεια της κινητοποίησης, όταν πολλές φορές φάνηκε η τεράστια απόσταση που χώριζε άτομα και ομάδες που υποτίθεται ότι είχαν συνδιαμορφώσει ένα κοινό πλαίσιο.

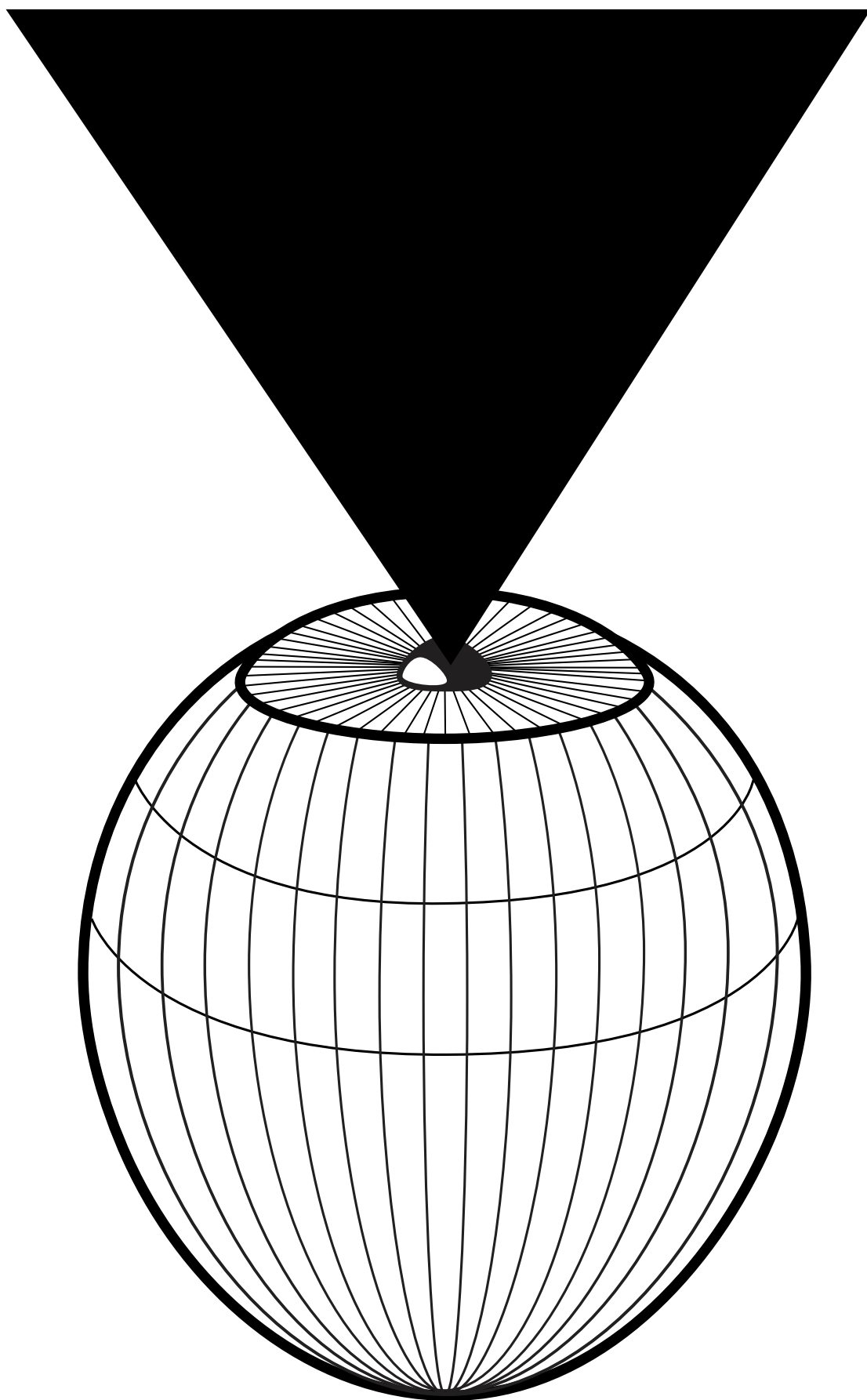
Αυτή η έλλειψη πολιτικής ζύμωσης δεν ήταν ένα χαρακτηριστικό που παρατηρήσαμε μόνο στις πολιτικές διαδικασίες του camp, αλλά και στην ίδια του την καθημερινότητα. Θεωρούμε ότι συναντήσεις σαν αυτή του No Border, με την παρουσία χιλιάδων ανθρώπων από διάφορες πόλεις και χώρες, θα έπρεπε να αποτελούν και μία ευκαιρία γνωριμίας με νέα σκεπτικά και εργαλεία, μία ευκαιρία ανταλλαγής εμπειριών, συγκρότησης σχέσεων. Μιλάμε εδώ για τις διαδικασίες εκείνες που αναπτύσσονται «έξω» από τα αμφιθέατρα και τις δημόσιες εκδηλώσεις, αφού ένας χώρος που φιλοξενεί έναν τόσο μεγάλο αριθμό ανθρώπων (με, υποτίθεται, παρόμοιες αγωνίες και στοχεύσεις) για τόσες πολλές μέρες, δυνητικά λειτουργεί και ως ένα περιβάλλον ώσμωσης, διαρκούς συζήτησης κλπ. Εφόσον εδώ αναφερόμαστε σε διαδικασίες που αναπτύσσονται σε ένα πιο μοριακό επίπεδο, δεν μπορούμε να είμαστε απόλυτοι στη διαπίστωση μας ότι τέτοιες στιγμές δεν

υπήρξαν¹⁵, αλλά, όντας καθημερινά στον χώρο του camp, δεν αποκομίσαμε την εντύπωση ότι οι συμμετέχοντες πραγματικά ενδιαφέρθηκαν να δημιουργήσουν έναν τόπο που θα λειτουργούσε και ως τέτοιος, δηλαδή ως *τόπος πολιτικής συνύπαρξης*. Αντίθετα, μείναμε με την αίσθηση ότι πολύς κόσμος συναντήθηκε τον Ιούλη στη Θεσσαλονίκη με όρους ευκαιριακούς και χωρίς δυνατότητα συνέχειας, ένα φαινόμενο που συνηθίζουμε να λέμε και «αναρχοτουρισμό». Σ' αυτό το σημείο χρειάζεται μία διευκρίνιση: ο όρος αυτός δεν θα έπρεπε να συσχετιστεί με όρους εντοπιότητας, όπως και συνηθίζεται, αλλά να εκφράζει συνολικά την αδιαφορία για συλλογικές αποφάσεις, την αποστασιοποίηση από την καθημερινή τριβή, τις παράλληλες διαδικασίες, την επιδερμικότητα έναντι της δέσμευσης. Από αυτήν τη σκοπιά, θα αδικούσαμε πολλούς συντρόφους από το εξωτερικό, εάν τους προσάπαμε αυτόν τον χαρακτηρισμό, όταν τα παραπάνω στοιχεία τα είδαμε και τα αναγνωρίσαμε σε ένα μεγάλο μέρος των ντόπιων αγωνιστών. Φυσικά αυτή η κριτική ξεφεύγει από τα όρια του No Border, μιας κι αυτό το φαινόμενο το διαπιστώνουμε καθημερινά εδώ και χρόνια στις διαδικασίες του κινήματος (συνελεύσεις, πολιτικές εκδηλώσεις, συντονισμούς), όπου απλά απουσιάζει κάθε ίχνος πολιτικού διαλόγου, κινηματικής προοπτικής, κουλτούρας επικοινωνίας. Και το χειρότερο είναι ότι η κατάσταση αυτή εκλαμβάνεται από τα υποκείμενα του αγώνα ως κάτι το τετελεσμένο και φυσιολογικό...

Συνεχίζοντας την αποτίμηση του No Border από τη σκοπιά της αλληλεπίδρασης μεταξύ των υποκειμένων, θα πρέπει να αναφερθούμε και σ' άλλο ένα αρνητικό στοιχείο, που είναι αυτό της αποτυχίας της κινητοποίησης να συσπειρώσει νέο κόσμο στις κινηματικές διαδικασίες. Το πώς κάποιος/κάποια αποφασίζει να εμπλακεί κάθε φορά σε οργανωμένες πολιτικές διαδικασίες (πολιτικές ομάδες, συλλογικότητες κλπ) είναι μία συζήτηση που ξεφεύγει από τους σκοπούς αυτού του κειμένου και μπορεί να προσεγγιστεί από διαφορετικές σκοπιές (ηλικίας, εμπειριών, πολιτικής συγκυρίας, κοινωνικών συνθηκών, κουλτούρας κ.ά.). Παρ' όλα αυτά, είναι κοινή διαπίστωση ότι κινητοποιήσεις τύπου No Border (δηλαδή ανοιχτές κοινωνικά, εύκολα προσβάσιμες και με συμμετοχικές διαδικασίες) πάντα ήταν εύφορο έδαφος, ώστε κόσμος μη-οργανωμένος πολιτικά (ή ενταγμένος σε αυτό που λέμε «περιφέρεια» του χώρου) να μπορέσει να έρθει σε περαιτέρω επαφή με ριζοσπαστικά σκεπτικά, να συναποφασίσει δράσεις και περιεχόμενα, να γίνει ζωντανό κομμάτι αυτού που ονομάζουμε ανταγωνιστικό κίνημα. Με σιγουριά μπορούμε να πούμε ότι το No Border απέτυχε στον τομέα αυτόν, κι αν θέλουμε να ψάξουμε τις αιτίες για αυτό, μάλλον θα πρέπει να ερευνήσουμε μια σειρά από λόγους.

Με μία πρώτη ανάγνωση και αυτοκριτική διάθεση, ίσως θα έπρεπε να παραδεχτούμε το γεγονός ότι, παρ' όλη την προετοιμασία της κινητοποίησης (αναφερθήκαμε διεξοδικά σ' αυτό το κομμάτι στην αρχή του κειμένου), το άνοιγμα στην ίδια την πόλη της Θεσσαλονίκης δεν πήρε τις διαστάσεις που θα θέλαμε. Ενώ σωστά η συνέλευση του No Border οργάνωσε και μίλησε σε αρκετές εκδηλώσεις σε διάφορες πόλεις της Ελλάδας και του εξωτερικού, αυτό ίσως να μας δημιούργησε μία ψευδή αίσθηση ότι η κινητοποίηση δεν χρειαζόταν τόσο τη στήριξη του ντόπιου κόσμου (πολιτικοποιημένου και μη), αφού τέτοιες διοργανώσεις στηρίζονται παραδοσιακά από ένα συγκεκριμένο πλήθος ατόμων που με τον έναν ή τον άλλον τρόπο θα βρίσκονταν εκεί. Επιπρόσθετα, το γεγονός ότι (ορθώς) ρίξαμε το μεγαλύτερο βάρος της προπαγάνδης του camp στους ίδιους τους μετανάστες των camps, πιθανώς να αποδυνάμωσε την τοπική απεύθυνση. Ένα δεύτερο ζήτημα που είδαμε να ανακύπτει, είναι το κατά πόσον τα ίδια τα περιεχόμενα του No Border μπορούσαν να συσπειρώσουν όλο αυτό το ετερόκλητο μείγμα κόσμου που όλους τους προηγούμενους μήνες ενεργοποιήθηκε (κάποιοι για πρώτη φορά σε τόσο

15 Ούτως ή άλλως θα ήταν ψέματα, αν ισχυριζόμασταν κάτι τέτοιο, από τη στιγμή που τις μέρες του Ιούλη είχαμε την ευκαιρία να γνωριστούμε με συντρόφους από τη Γερμανία και τη Σλοβενία, οι οποίοι ενδιαφέρθηκαν να φιλοξενήσουν τον λόγο μας σε εκδηλώσεις στους πολιτικούς τους χώρους και σε αυτοοργανωμένους ραδιοφωνικούς σταθμούς.

μεγάλο βαθμό) σε καταλήψεις στέγης μεταναστών ή δίκτυα αλληλεγγύης. Δεν εννοούμε εδώ ότι το No Border από τη μία και οι καταλήψεις στέγης μεταναστών από την άλλη ήταν πράγματα αντίρροπα, αλλά ότι η συνέλευση του No Border, με τα πολιτικά χαρακτηριστικά που αυτή επέλεξε να έχει (και την κριτική που ως ένα βαθμό έκανε στις έννοιες της φιλανθρωπίας και της θυματοποίησης), ήταν δύσκολο να προσεγγιστεί με την ίδια ευκολία που αυτό γινόταν σε περιπτώσεις «έμπρακτης» αλληλεγγύης. Αξίζει να σημειώσουμε, επίσης, ότι από άποψη «timing» το No Border επέλεξε να μιλήσει ακριβώς τη στιγμή που η «αλληλεγγύη» που προωθούνταν από τα διάφορα αριστερά, κρατικά και φιλάνθρωπα think tanks έδινε τη θέση της στη συγνή καταστολή και αστυνόμευση. Τέλος, ένας τρίτος παράγοντας που, σε μικρότερο βαθμό, ίσως να έπαιξε και αυτός τον ρόλο του, ήταν η λάθος ημερομηνία που επιλέχθηκε για τη διεξαγωγή της διοργάνωσης. Πιο συγκεκριμένα, στα μέσα Ιουλίου μιλάμε για μία πόλη ουσιαστικά «νεκρή» από άποψη πολιτικής κίνησης, με τους περισσότερους φοιτητές να έχουν φύγει και την κοινωνική παρέμβαση να αδυνατεί να πάρει διευρυμένες διαστάσεις. Η παρατήρηση αυτή δεν γίνεται με τους συνήθεις αριθμητικούς όρους της αριστεράς («να μετράμε κεφάλια»), αλλά από την άποψη ότι η βιωσιμότητα των περιεχόμενων του No Border και η θέληση για τη δημιουργία νέων δομών αλληλεγγύης θα εξαρτιόταν άμεσα κι από αυτόν τον παράγοντα, όπως και αποδείχτηκε.

Μία άλλη αδυναμία της διαδικασίας της συνέλευσης, υπαρκτή ήδη από τη στιγμή που αυτή διεξαγόταν στο Ορφανοτροφείο, ήταν η δυσκολία της να λειτουργήσει ως τόπος όπου ντόπιοι και μετανάστες θα συναποφασίζαμε ισότιμα για τη διαμόρφωση των χαρακτηριστικών του camp. Οι γλωσσικές διαφορές ήταν μόνο ένα από τα εμπόδια, ίσως και το πιο εύκολα αντιμετωπίσιμο. Νομίζουμε ότι η ουσία της συζήτησης έγκειται στο κατά πόσον τελικά οι ίδιοι οι μετανάστες (στην προκειμένη περίπτωση, οι κάτοικοι του Ορφανοτροφείου) έβλεπαν τον εαυτό τους ως ζωτικό μέρος της όλης διαδικασίας και στο αν εμείς, σαν ενεργά πολιτικά υποκείμενα, είχαμε την απαραίτητη φαντασία, αυτοσυγκράτηση και υπομονή για μία τέτοια συνάντηση. Η καλή θέληση υπήρξε και από τις δύο μεριές, η συνεισφορά των μεταναστών κατοίκων του Ορφανοτροφείου ήταν τεράστια στην επικοινωνία μας με τους μετανάστες των relocation camps, αλλά τελικά η επαφή αυτή δεν έγινε πάνω σε ένα έδαφος κοινών αναγκών ή επιθυμιών, αφού η ίδια η πολιτική φύση της συνέλευσης δεν άφηνε το περιθώριο για κάτι τέτοιο. Το γεγονός αυτό αποτελεί για εμάς ανοιχτό στοίχημα και επίδοκο για κάθε μελλοντικό παρόμοιο εγχείρημα.

iii) Χώροι ασφαλείς (:)

Ξεχωριστή αναφορά θέλουμε να κάνουμε σε ένα φαινόμενο που μας βρήκε πραγματικά απροετοίμαστους, αυτό της προσπάθειας μιας συγκεκριμένης πολιτικής τάσης μέσα στο camp να αναδειχτεί και να ηγεμονεύσει επί των περιεχομένων που είχε βάλει η συνέλευση του No Border. Μιλάμε εδώ για εκείνη την πολιτική τάση που εκφράστηκε κυρίως μέσα από δομές τύπου “women space” και “safe space”¹⁶, μέσα από τη δημοσιοποίηση καταγγελιών ενάντια σε συντρόφους¹⁷ και συντρόφισσες¹⁸, και μέσω της διοργάνωσης εσωτερικής πορείας

16 Οι δομές αυτές ίσως να είναι ως ένα βαθμό άγνωστες στο ελληνικό ανταγωνιστικό κίνημα. Ένας χώρος που χαρακτηρίζεται ως “women space” έχει σαν σκοπό να αποτελέσει ένα μέρος όπου άτομα, τα οποία δεν αυτοχαρακτηρίζονται ως άντρες, μπορούν να συναντηθούν, να αναζητήσουν προστασία από επιθέσεις ή παρενοχλήσεις, να νιώσουν ασφαλείς και να συζητήσουν για τις εμπειρίες τους με σκοπό την αντιμετώπισή τους. Παρομοίως, ένας χώρος που χαρακτηρίζεται ως “safe space” είναι ανοιχτός σε άτομα που έχουν νιώσει απειλούμενα (σωματικά, συναισθηματικά, ψυχολογικά), ώστε να έρθουν κοντά και να συζητήσουν, χωρίς να γίνονται ανεκτές σεξιστικές, ρατσιστικές ή γενικότερα εξουσιαστικές αντιλήψεις.

17 Πιο συγκεκριμένα, σύντροφος καταγγέλλθηκε ως “manarchist” λόγω του ότι ζητούσε με έντονο ύφος να μάθει το όνομα κοριτσιού που είχε χτυπήσει ενώ έπαιζε, ώστε να μεταφερθεί στο νοσοκομείο.

18 Συντρόφισσα καταγγέλλθηκε ως ρατσίστρια γιατί έθεσε αντιρρήσεις στο να φέρνουμε μετανάστες και μετανάστριες από τα relocation camps στο camp του No Border χωρίς πρωτίτερα να έχουμε σχεδιάσει πού αυτοί/ες μπορούν να μείνουν, ποιος θα τους γυρνούσε πίσω, ποιος θα έπαιρνε την ευθύνη για

μέσα στο camp. ¹⁹Θεωρούμε ότι η συγκεκριμένη πολιτική τάση λειτούργησε ξεκάθαρα υπονομευτικά, προσπάθησε με διάφορους τρόπους να εμποδίσει τη διεξαγωγή των διαδικασιών του camp (συνελεύσεις, εκδηλώσεις κλπ) και είχε σαν μοναδικό σκοπό την ανάδειξη της δικής της πολιτικής ατζέντας, ανεξάρτητα του τι είχε συζητηθεί, συμφωνηθεί και διαμορφωθεί συλλογικά τους προηγούμενους μήνες. Πρέπει να σημειωθεί ότι όλα τα παραπάνω δεν τα εκλαμβάνουμε ως κάποια απόρροια «αντιδραστικών» συμπεριφορών, αλλά ως έκφραση συγκεκριμένων πολιτικών ιδεολογιών, αναλύσεων και στοχεύσεων. Ως εκ τούτου, η κριτική μας δεν μπορεί παρά να αφορά τις ιδεολογίες αυτές καθ' αυτές.

Ως αφετηρία τέτοιων σκεπτικών αναγνωρίζουμε τη λογική της ανάδειξης των ταυτοτήτων, όπως αυτή διαμορφώθηκε τις δεκαετίες του '60 και '70, ή αλλιώς την *έκρηξη των υποκειμενικότητων*. Τα κινήματα αυτά (κινήματα γυναικών, ομοφυλόφιλων, μαύρων, φοιτητών κ.ά.) εμπλούτισαν τους αγώνες και τα περιεχόμενα που είχαν διατυπωθεί μέχρι εκείνη τη στιγμή, ανέδειξαν πτυχές που είχαν μείνει εκτός ριζοσπαστικής κριτικής και, τελικά, φανέρωσαν την ίδια την πολλαπλότητα της εξουσίας, όπως αυτή γεννιέται και αναπαράγεται στις καθημερινές μας σχέσεις. Αν και οι ανατρεπτικές δυνατότητες τέτοιων κινήματων έγιναν ορατές σε διάφορες ιστορικές στιγμές, ιδίως σε στιγμές συνάντησης και όσμωσης με κινήματα που μοιράζονταν ένα αντικαπιταλιστικό σκεπτικό, τελικά μέσα στα χρόνια δεν κατάφεραν να ξεφύγουν ούτε αυτά από τη γενικευμένη ήττα που γνώρισαν οι αγώνες εκείνης της εποχής. Δεν είναι τυχαίο που διαδικασίες, όπως η αφομοίωση από κρατικούς μηχανισμούς, η κατάφαση σε θεσμικές λογικές και η στροφή προς εναλλακτικές διεξόδους, είναι στιγμές που τις συναντάμε εξίσου στον τρόπο, με τον οποίο ο νεοφιλελευθερισμός έλεγξε τις εργατικές αρνήσεις (βλέπε επισφαλείς σχέσεις εργασίας, προώθηση του καριερισμού κλπ), στο πώς νεανικές αντικουλτούρες (rock, punk κ.ά.) ενσωματώθηκαν στο star system, στην «εκ νέου» ανακάλυψη του πνευματισμού και των ανατολικών θρησκειών, στην προώθηση νέων, «εναλλακτικών» πολιτικών μορφωμάτων (βλέπε Πράσινους και αντιπυρηνικό κίνημα στη Γερμανία), στην άνθηση του εθελοντισμού και των Μ.Κ.Ο. και αλλού. Η τάση του κεφαλαίου για επέκταση, αλλά και η αδυναμία των κινήματων αυτών να ασκήσουν μία συνολική αντίθεση/κριτική σε αυτήν, οδήγησε στη δημιουργία νέων αγορών (gay bar, vegan restaurants κλπ.) και την αντικατάσταση των κοινοτήτων αγώνα με μηχανισμούς διαμεσολάβησης που περιορίζονται στην ανάδειξη και αντιμετώπιση αποκλεισμών, την παραχώρηση δικαιωμάτων, την αναγνώριση (νομική, πολιτική, κοινωνική κλπ) του εκάστοτε υποκειμένου. Οι όποιες ανατρεπτικές δυνατότητες και ριζοσπαστικές θεωρήσεις θεωρήθηκαν «βαρίδια», όταν πολύ πιο εύκολα μπορούσε να οικοδομηθεί μία ταυτότητα (οικολόγος, gay, εναλλακτικός κ.ά.) που με άνεση μπορούσε να ενσωματωθεί στις κυρίαρχες θεσμίσεις, να αναγνωριστεί πολιτικά και κοινωνικά, και να αγκαλιάσει ένα πλήθος ανθρώπων με διαφορετικές καταβολές, ίσως αντιθετικά συμφέροντα, αλλά όμοιες κοσμοθεωρήσεις. Η κληρονομιά αυτών των κινήματων είναι εμφανής ακόμα και σήμερα, και κομμάτι αυτών θεωρούμε την τάση που εμφανίστηκε στο No Border.

Η κύρια προβληματική με τις ταυτοτικές ιδεολογίες, κι ένα στοιχείο που γίνεται εμφανές σε δομές όπως τα “women space”, είναι οι λογικές περιχαράκωσης και απομονωτισμού που αυτές πολλές φορές μπορεί να φέρουν. Βλέπουμε ότι η συγκρότηση του υποκειμένου γίνεται με βάση την εχθρική αντιμετώπιση του υπόλοιπου κοινωνικού συνόλου, με βάση τον διαχωρισμό, αποκλείοντας εξ αρχής όποιον/α δεν έχει υιοθετήσει μια παρόμοια ταυτότητα. Κοινώς, συγκροτείται μία κοινότητα που δεν την ενδιαφέρει να βρει τι κοινό έχει με τους υπόλοιπους/ες, αλλά τι τους χωρίζει, κι αυτός ο διαχωρισμός αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση

ανήλικα παιδιά κλπ.

19 Η πορεία αυτή, που προσπάθησε να διακόψει τα workshops που διεξάγονταν εκείνη την ώρα, έγινε με αφορμή παρενοχλήσεις που δέχτηκαν συμμετέχοντες του camp (λόγω των ενδυματολογικών τους επιλογών ή του ανοιχτού σεξουαλικού τους προσανατολισμού) από άτομα που βρίσκονταν στον χώρο του camp ή γύρω από αυτόν.

ύπαρξής της. Εμείς επιμένουμε ότι τα απελευθερωτικά σκεπτικά δεν μπορούν να αναπτυχθούν εκεί που υπάρχει απομόνωση, αλλά αλληλεπίδραση, δεν θα είναι προϊόν αποκλεισμού, αλλά σύνδεσης. Αυτόνομες αντισεξιστικές νησίδες απλά δεν μπορούν να υπάρξουν, όπως δεν υπάρχουν αντίστοιχες αντικαπιταλιστικές, κομμουνιστικές κλπ. Ο πόλεμος ενάντια στην εξουσία, το κεφάλαιο, την πατριαρχία δεν θα διεξαχθεί σε περιφραγμένους «καθαρούς» χώρους, αλλά βουτώντας στις αντιφάσεις των κοινωνικών σχέσεων, στην αναμέτρηση με τους γύρω μας, αλλά και με τους ίδιους μας τους εαυτούς. Πόσο προωθητικό είναι, στην τελική, να θέλουμε να κοιτάμε στα μάτια μόνο τους ομοίους μας, να μιλάμε με όσες ήδη έχουν συμφωνήσει μαζί μας;

Μια αντίστοιχη κριτική μπορεί να γίνει στη λογική των “safe spaces” – ούτως ή άλλως μιλάμε για δομές με συγγενικά περιεχόμενα, τρόπους παρέμβασης και αφετηρίες. Κατά τη διάρκεια των ημερών του No Border είδαμε ανθρώπους να αδιαφορούν πλήρως για το πολιτικό πλαίσιο του No Border (οργάνωση διαδηλώσεων, πολιτική συζήτηση, διαμόρφωση δράσεων), αλλά να δίνουν όλη τους την ενεργητικότητα στο να βρουν εκείνες τις συμπεριφορές και τις στάσεις που θα μπορούσαν να θεωρηθούν «απειλητικές» ή «εξουσιαστικές». Η στάση του σώματος κάποιου/ας που μιλάει δημόσια, ο τόνος της φωνής, ακόμα και το βλέμμα αποτέλεσαν πράγματα που ανά πάσα στιγμή ελέγχονταν, κρίνονταν και καταγγέλονταν κατά το δοκούν. Το ζήτημα εδώ δεν είναι τόσο ότι ο υποκειμενισμός έτεινε να υπερκαλύψει κάθε συλλογική αντιμετώπιση των ζητημάτων, αλλά το πώς τα ίδια τα υποκείμενα που κατέφευγαν στο safe space ψυχολογικοποιούσαν αυτά τα ζητήματα εξοβελίζοντας την πολιτική συζήτηση εκτός ορατού πεδίου. Μιλάμε, ουσιαστικά, για μία τάση προς τον αναχωρητισμό και τη δημιουργία επίπλαστων αυτόνομων ζωνών, χωρίς να επιζητείται μία συνολικότερη αντιμετώπιση των ζητημάτων, παρά μόνο η εξασφάλιση ενός προσωπικού ζωτικού χώρου (ο οποίος οριοθετείται χωρικά, επιβάλλει συγκεκριμένους κανόνες και λειτουργεί με βάση αυτούς).

Κανείς δεν μπορεί να αρνηθεί το γεγονός της ύπαρξης σεξιστικών συμπεριφορών ή και επιθέσεων (σωματικών ή ψυχολογικών), όχι μόνο σε κινητοποιήσεις τύπου No Border, αλλά και στις καθημερινές μας πολιτικές διαδικασίες και σχέσεις. Το θέμα είναι το πώς επιλέγουμε να αντιμετωπίσουμε αυτές τις επιθέσεις: τελικά το μόνο που έχουμε να αντιτάξουμε είναι η ιδιοποίηση (σωμάτων, αισθημάτων κλπ), δηλαδή η διεύρυνση του αστικού δικαιώματος στην ιδιοκτησία; Τα σώματα μας «μας ανήκουν» λόγω κάποιου κατοχυρωμένου δικαιώματος ή συλλογικά διεκδικούμε την αυτοθέσμιση κάθε στιγμή που βρισκόμαστε κοντά ο ένας με την άλλη; Δεν θα ήμασταν υπερβολικοί, αν λέγαμε ότι σε συνθήματα τύπου “my body, my choice” βλέπουμε καμουφλαρισμένες φιλελεύθερες απόψεις για το σώμα και την ιδιοκτησία, απόψεις των οποίων η ρίζα βρίσκεται στην αστική αντίληψη του «η ελευθερία του ενός σταματά εκεί που ξενικά η ελευθερία του άλλου». Με τέτοιες αντιλήψεις (θα έπρεπε να) έχουμε ξεμπερδέψει ήδη από τα τέλη του 19ου αιώνα, όταν οι πρώτοι αναρχικοί θεωρητικοί πολέμησαν τέτοια ιδεολογήματα διακηρύσσοντας ότι η ελευθερία «των άλλων» δεν αποτελεί περιορισμό ή άρνηση της δικιάς μας ελευθερίας, αλλά αναγκαίος όρος και επιβεβαίωσή της. Επεκτείνοντας το σκεπτικό αυτό, υποστηρίζουμε ότι η «ασφάλεια», όπως την εννοούν τα υποκείμενα που οργανώνουν δομές τύπου “safe spaces”, μπορεί να υπάρξει μόνο μπροστά σε άλλους ανθρώπους και σε σχέση με αυτούς, όπως και η ελευθερία θα πρέπει να εκλαμβάνεται ως μία σχέση, όχι ως μία κατάσταση που κατασκευάζεται και διαφυλάσσεται. Τη στιγμή που τέτοιοι χώροι θα θεωρηθούν ως αυτοσκοπός και όχι ως *αφετηρία*, θα είναι η στιγμή που κάθε εξωστρεφής πρακτική θα θυσιάσει προς χάριν της εσωτερικής ομοιογένειας. Για μας, κάθε αφετηρία πρέπει απαραίτητα να κοιτάει *μπροστά και έξω από εμάς*, οι συναντήσεις μας (που μας είναι τόσο απαραίτητες) να μην καταλήξουν στατικές, επαναληπτικές διαδικασίες, αλλά να διαμορφώνονται σε μία συνεχόμενη κίνηση («*ξεκινάμε από τις ζωές μας και προχωράμε*», αφίσα του Μωβ Καφενείου από το 2009).

Κλείνοντας την αναφορά αυτή, θέλουμε να τονίσουμε ότι η κριτική μας στις παραπάνω δομές επικεντρώνεται σε συγκεκριμένα χαρακτηριστικά που αυτές έχουν και εμείς θεωρούμε (και βιώσαμε ως) προβληματικά. Η εναντίωση και σύγκρουση με κάθε είδους σεξιστική ή ρατσιστική συνθήκη αποτελεί για εμάς εκ των ων ουκ άνευ, όχι μόνο για να δράσουμε πολιτικά, αλλά για να υπάρξουμε μαζί με άλλους. Από αυτήν τη σκοπιά, λοιπόν, η επιλογή κάποιων να προεξοφλήσουν ότι ο αντισεξιστικός/αντιρατσιστικός χαρακτήρας του No Border δεν τους είναι αρκετός, η επιλογή τους να δημιουργήσουν έναν χώρο όπου εκεί μια γυναίκα θα μπορούσε να νιώσει ασφάλεια, απλά ακύρωσε κάθε προσπάθεια της συνέλευσης No Border να διασφαλίσει τα αντισεξιστικά/αντιρατσιστικά χαρακτηριστικά του camp που είχε θέσει εξαρχής. Είναι προφανές ότι για εμάς **όλο** το No Border θα έπρεπε να θεωρείται ένα “women space”, μόνο που μία τέτοια απόφαση θα απαιτούσε την ανάλογη συνεργασία, δέσμευση και συντροφικότητα από όλους και όλες. Είναι προφανές ότι κάτι τέτοιο δεν έγινε, με ευθύνη της συνέλευσης, αλλά και όλων αυτών που ήρθαν αποφασισμένοι να αναδείξουν τη δική τους ταυτότητα²⁰, αδιαφορώντας για μία συλλογική αντιμετώπιση των προβλημάτων που μπορούσαν να ανακύψουν.

Σαν τελευταία αρνητική παρατήρηση της εμπειρίας του camp, θα αναφέρουμε την εσφαλμένη επιλογή της συνέλευσης να σχεδιάσει ένα 10-ημερο No Border, στοιχείο που φανέρωσε ότι μάλλον υπερεκτιμήσαμε τις δυνάμεις μας, ιδίως εάν αναλογιστούμε τη μικρή συμμετοχή πολιτικών ομάδων στη συνέλευση. Το τέλος του No Border βρήκε τους περισσότερους από εμάς εξουθενωμένους σωματικά και πνευματικά, πράγμα που ίσως δεν θα είχε συμβεί, αν μιλούσαμε για μία πιο μινιμαρισμένη εκδοχή με απαιτήσεις που θα ανταποκρίνονταν και στο δυναμικό (ανθρώπων και ομάδων) που υπήρχε.

iv) Μία θετική αποτίμηση

Σ’ αυτό το σημείο, ίσως να δίνεται η εικόνα ότι το No Border αποτέλεσε μία αποτυχημένη απόπειρα, τόσο στις εσωτερικές του διαδικασίες όσο και στην εξωτερική του απεύθυνση. Χωρίς να παραγνωρίζουμε τις προβληματικές που αναλύσαμε παραπάνω, θέλουμε να κλείσουμε το κείμενο αυτό με μία θετική αποτίμηση, όχι για να διασκεδάσουμε τις εντυπώσεις, αλλά γιατί στην όλη διοργάνωση αναγνωρίσαμε και στοιχεία που λειτούργησαν ενισχυτικά στους σκοπούς που είχε βάλει η συνέλευση, και αυτά είναι που θέλουμε να κρατήσουμε για τη μελλοντική μας δράση.

Το πρώτο προφανές τέτοιο στοιχείο είναι ότι το No Border **κατάφερε να σπάσει τη σιωπή** που υπήρχε γύρω από τα relocation camps, σιωπή που είχε επιβληθεί και από την αριστερή και από τη δεξιά απόχρωση της εξουσίας. Για να γίνει κατανοητή αυτή μας η θέση, κάποιος θα πρέπει να γυρίσει 2 χρόνια πριν και να φέρει στον νου του τον τρόπο, με τον οποίο κυβέρνηση και Μ.Μ.Ε. διαχειρίστηκαν την εικόνα των μεταναστών στα νησιά του Αιγαίου, την Ειδομένη και αλλού, τον τρόπο, με τον οποίο αντέδρασε ένα μεγάλο μέρος της ελληνικής κοινωνίας σ’ αυτήν την εικόνα, καθώς και τα αντανάκλαστικά του κινήματος. Όλοι θυμόμαστε τα καθημερινά, δακρύβρεχτα ρεπορτάζ για τα «εξαθλιωμένα προσφυγόπουλα», την αντικατάσταση της εικόνας του «μετανάστη-εγκληματία» με αυτήν του «μετανάστη-οικογενειάρχη» που αγωνίζεται να ξεφύγει από τη φρίκη του πολέμου, την «ελληνική φιλοξενία» που απλόχερα βοηθούσε τους μετανάστες να φτάσουν εκεί που θέλουν (στον αγύριστο, δηλαδή), την επιλογή ενός μεγάλου μέρους του αντιρατσιστικού κινήματος να θέσει ως πρώτη προτεραιότητα τη συλλογή φαρμάκων, τροφίμων, ρούχων κλπ. Σύντομα αυτό το «φιλομεταναστευτικό» κύμα έφτασε στα όρια του, κυρίως όταν

²⁰ Είναι περιττό να αναφέρουμε ότι η συζήτηση περί «ταυτοτήτων» δεν εξαντλείται σε αυτές που χαρακτηρίζονται ως αντισεξιστικές, φεμινιστικές κλπ. Οι ίδιες ακριβώς προβληματικές λογικές (λογικές διαχωρισμού, αντιπαράθεσης, αυτοεπιβεβαίωσης) συναντιούνται και στις αντίστοιχες αναρχικές ταυτότητες, τις «εξεγερτικές», τις καταληψιακές κλπ.

άρχισε να διαφαίνεται ότι τελικά ένα μεγάλο μέρος των μεταναστών θα «ξέμενε» εντός συνόρων και κάποιον θα καλούνταν να διαχειριστούν αυτήν την έκρυθμη κατάσταση. Για λίγο καιρό ακόμα, οι συγκρούσεις στα σύνορα με τη Μακεδονία, η παρακώλυση της σιδηροδρομικής γραμμής της Ειδομένης και η «γκετοποίηση» του καταυλισμού απασχολούσαν ένα μεγάλο μέρος της εσωτερικής δημοσιογραφίας και προπαγάνδας, μέχρι που τον Μάιο ακολούθησε η «ειρηνική» εκκένωση του καταυλισμού της Ειδομένης και μετά... σιωπή. Κάμποσες χιλιάδες γυναίκες, άνδρες και παιδιά μετατράπηκαν ξαφνικά στους άορατους αυτής της κοινωνίας, εξαφανισμένοι σε ερειπωμένες βιομηχανικές εγκαταστάσεις εκτός πόλεων, μακριά από κάμερες, ευαισθητοποιημένα πλήθη και μοναχικούς αστέρες του Hollywood. Τα «ανοιχτά κέντρα φιλοξενίας» στήθηκαν, έτσι ώστε να ικανοποιηθούν εξίσου οι αντιρατσιστές που κοιμούνται ήσυχοι, εφόσον οι μετανάστες έχουν ένα πιάτο σκατά φαί και μία σκηνή πάνω απ' το κεφάλι τους, και οι ρατσιστές που απλά τους θέλουν μακριά απ' το οπτικό τους πεδίο. Τα «ανοιχτά κέντρα φιλοξενίας» απέδειξαν με τον τραγικότερο τρόπο πόσο εύκολα και γρήγορα η σιωπή αντικαθιστά τους βερμπαλισμούς, πώς η φιλανθρωπία μετατρέπεται σ' ένα κομμάτι της καταστολής, πώς οι λέξεις και οι φράσεις²¹ του δημόσιου κυρίαρχου λόγου επιβεβαιώνουν συνεχώς την παλιά διαπίστωση ότι *οι γλώσσες της εξουσίας είναι πριν απ' όλα γλώσσες αποπλάνησης*.

Η επιλογή του No Border να θέσει ως κεντρικό το ζήτημα των relocation camps, ήδη πριν τη διοργάνωση του camp και σε συνεργασία με άλλους συντρόφους και συντρόφισσες, βασίζεται ακριβώς στη συνθήκη αορατότητας και απομόνωσης που χαρακτηρίζει αυτές τις δομές. Η δημοσιοποίηση των άθλιων συνθηκών των «δομών φιλοξενίας» μέσα από συνεντεύξεις μεταναστών, η διοργάνωση μηχανοκίνητων πορειών σε αυτές σε τακτική βάση, η διαμαρτυρία εναντίον τους μέσα από δράσεις και διαδηλώσεις προσπάθησε, και ως ένα βαθμό κατάφερε, να ανοίξει στην πόλη της Θεσσαλονίκης το ζήτημα της ύπαρξης των relocation camps και να δομήσει έναν ανταγωνιστικό λόγο σχετικά με τον ρόλο των Μ.Κ.Ο., τη στρατιωτική ανάμειξη στα camps, και τις κρατικές στοχεύσεις μέσα από αυτό το μοντέλο διαχείρισης. Ήταν κάτι παραπάνω από προφανές ότι μετά την εκκένωση της Ειδομένης και το κλείσιμο των συνόρων, η ύπαρξη των relocation camps θα ήταν το στοιχείο που θα συμπύκνωνε όλη την αντιμεταναστευτική πολιτική του ελληνικού κράτους, θα ήταν οι χώροι όπου η φιλανθρωπία και η καταστολή θα αποδεικνύονταν αλληλένδετες έννοιες, και ως τέτοιοι έπρεπε να αναδειχτούν και να στιγματιστούν από το εγχώριο ανταγωνιστικό κίνημα. Η απάντηση μας στην επιλογή του κράτους να διασπείρει τους μετανάστες και να τους καταστείλει μέσω της καθημερινής παραγωγής δυστυχίας εν μέσω εκκωφαντικής σιωπής, δεν μπορούσε να είναι άλλη από την ίδια την ανάδειξη αυτού του γεγονότος – σε πρώτο βαθμό. Σε δεύτερο βαθμό, υπάρχει κάτι που ακόμα εκκρεμεί, αν και έχουν γίνει κινήσεις προς αυτήν την κατεύθυνση: η φυσική παρουσία μεταναστών και μεταναστριών από τα camps στις πολιτικές και κοινωνικές διαδικασίες της πόλης. Θα επανέλθουμε σε αυτό αργότερα στο κείμενο.

Το δεύτερο στοιχείο που κρατάμε από το No Border είναι το γεγονός ότι **μίλησε κεντρικά για τους μετανάστες και τις μετανάστριες**, ενάντια στις λογικές φιλανθρωπίας της αριστεράς και τον δεξιό ρατσιστικό λόγο που κυριαρχούσαν μέχρι εκείνη τη στιγμή. Για να μην παρεξηγηθούμε: η «επικαιρότητα», σαν έννοια, περικλείει περισσότερο κινδύνους για τα υποκείμενα του αγώνα, παρά δυνατότητες.

21 «(...) Οι καταλήψεις αυτές είναι καταλήψεις χωρίς αιτία (...) Το κράτος έχει δομές, με τις οποίες εξυπηρετεί τις διάφορες ανάγκες», δήλωση Ν.Τόσκα την ίδια μέρα που 29χρονη μετανάστρια στο camp της Softex έχασε τη ζωή της μετά από ανακοπή καρδιάς (γιατρός στο camp δεν υπήρχε και το ασθενοφόρο καθυστέρησε να έρθει).

«(...) Δεν είναι κανείς στο κρύο (...) Κερδίσαμε το στοιχείο του ξεχειμωνιάσματος», δήλωση Ν.Μουζάλα την ώρα που μετανάστες και μετανάστριες στα relocation camps πάλευαν ενάντια στο χιόνι και την παγωνιά.

Οι ψευδαισθήσεις που γεννιούνται μέσα από τα ειδησεογραφικά ρεπορτάζ και τη συνεχή ροή πληροφοριών πολύ εύκολα μπορούν να αποπροσανατολίσουν ένα κίνημα από τις στοχεύσεις του, να το ξεγυμνώσουν από τα περιεχόμενά του και την ίδια στιγμή αυτό να νομίζει ότι επηρεάζει συνειδήσεις. Δεν τρέφουμε αυταπάτες ότι η ασχολία δημοσιογράφων, κρατικών υπαλλήλων και πανεπιστημιακών μαζί μας αυτόματα δίνει νόημα στους σκοπούς μας. Παρ' όλα αυτά, δεν θα αρνηθούμε και τη δυναμική που αναπτύχθηκε εκείνες τις μέρες, δυναμική που αποτυπώθηκε στον δρόμο, διεκδίκησε το δημόσιο πεδίο και το κατέλαβε. Δεν πιστεύουμε ότι αυτό οφείλεται τόσο σε κάποια ποιοτική διαφορά σε σχέση με άλλες διαδηλώσεις ή καμπάνιες αλληλεγγύης προς τους μετανάστες, όσο στην τομή που δημιουργείται όταν κατασκευάζεται ένα συλλογικό φαντασιακό, στη συγκεκριμένη περίπτωση αυτό που κρύβεται πίσω από την υπογραφή No Border. Η συμμετοχή χιλιάδων διαδηλωτών από όλες τις γωνίες της Ευρώπης, η μαζική συμμετοχή μεταναστών από τα camps σε όλες τις πορείες του No Border, καθώς και η καθημερινή αλληλεπίδραση μαζί τους, οι δημόσιες παρεμβάσεις που έμπρακτα διέχυσαν το κλίμα του camp σε όλη την πόλη, στους τοίχους και τα λεωφορεία της, τα μηχανοκίνητα connoy που κάθε πρωί διατάραζαν την ηρεμία της πόλης για να πάνε στα relocation camps, όλα αυτά κι ακόμα περισσότερα έδειξαν μία δημόσια παρουσία που απουσίαζε εδώ και καιρό από τα πολιτικά πράγματα. Το στοίχημα, όπως είπαμε και παραπάνω, ήταν αυτή η παρουσία να καταφέρει να υπάρξει και μετά τον Ιούλιο, κάτι που δεν επιτεύχθηκε λόγω εσωτερικών αδυναμιών, αλλά και της κρατικής καταστολής που ακολούθησε. Παρ' όλα αυτά, εκείνες τις μέρες του Ιουλίου, το αίτημα που αρθρώθηκε για χαρτιά, ανοιχτά σύνορα και αξιοπρεπείς συνθήκες διαβίωσης, αναγνωρίστηκε (και πολεμήθηκε) ως αυτό που είναι: ένα πολιτικό αίτημα μεταναστών, μεταναστριών και αλληλέγγυων. Κι αυτό το αίτημα ανάγκασε τον καθένα στο κοινωνικό πεδίο να πάρει θέση, κι αυτούς που εκείνη την Πέμπτη κατέβηκαν στον δρόμο διαδηλώνοντας, κι αυτούς που δύο μήνες μετά βρίσκονταν στα σχολεία των παιδιών τους για να σιγουρέψουν ότι σε αυτά δεν θα φοιτήσουν παιδιά μεταναστών. Αναγνωρίζουμε, τελικά, στα γεγονότα που ερμηνεύονται ως «κεντρικά» (κι ένα τέτοιο ήταν και το No Border) αυτήν τη δυνατότητα: τη διαμόρφωση πολιτικών στρατοπέδων εκεί που αυτά είτε δεν υπήρχαν είτε κυοφορούνταν, αλλά δεν εκφράζονταν.

Σαν τελευταίο, και πιο σημαντικό, στοιχείο που κρατάμε από το No Border είναι **οι σχέσεις με τους μετανάστες και τις μετανάστριες που δομήθηκαν σε αυτό.** Είναι αλήθεια ότι κινήσεις σε αυτήν την κατεύθυνση υπήρξαν και πιο πριν στην πόλη της Θεσσαλονίκης, με πιο εμβληματικό παράδειγμα αυτό της κατάληψης του Ορφανοτροφείου. Το No Border, σαφώς προσανατολισμένο προς την ίδια κατεύθυνση από την πρώτη στιγμή, μπόρεσε να συναντηθεί πραγματικά με μετανάστες και μετανάστριες από τα camps εκείνες τις μέρες και να δημιουργήσει σχέσεις μαζί τους, σχέσεις που παρέμειναν και μετά το τέλος της κινητοποίησης. Δεν μας ενδιέφερε μία ευκαιριακή συνάντηση και σίγουρα εχθρευόμαστε κάθε πολιτικό σχέδιο που μεταφράζει τη συμμετοχή μεταναστών σαν μία εξωτική πινακίδα στα «δικά μας πράγματα» ή σαν απλές παρουσίες που θα πληθύνουν τις γραμμές μας. Το ζητούμενο ήταν, και παραμένει, να βρεθούν κοινές αγωνίες και στοχεύσεις, γιατί όταν μιλάμε για σχέσεις, πάντα μιλάμε για σχέσεις αγώνα. Αυτό το πράγμα προφανώς και δεν θα μπορούσε να επιτευχθεί από τη μία μέρα στην άλλη. Η πρώτη κίνηση που έπρεπε να κάνουμε, και κάναμε, δεν ήταν άλλη από τις εβδομαδιαίες παρεμβάσεις στα relocation camps γύρω από τη Θεσσαλονίκη, γεγονός που λίγο καιρό μετά οδήγησε και στη συμμετοχή των μεταναστών στο camp του No Border, καθώς και στις διαδηλώσεις σε Θεσσαλονίκη, Παράνεστι και Ξάνθη. Θέλουμε να σταθούμε σ' αυτό το σημείο, γιατί αυτή ήταν και η πιο έντονη εμπειρία μας από τις μέρες του No Border: οι πρώτες μας συγκεντρώσεις στα relocation camps χαρακτηρίζονταν από αμηχανία, έλλειψη δυνατότητας επικοινωνίας (το σημαντικότερο ρόλο εδώ έπαιξαν, και παίζουν ακόμα, μετανάστες με την εμπειρία του Ορφανοτροφείου) και οι πιο πολλές κατέληγαν απλά σε τραγούδια και χορούς, πράγμα «αδιανόητο» για όσους βιάζονταν να εφαρμόσουν τα (όποια) επαναστατικά τους σχέδια πάνω σε μυαλά και καρδιές. Εμείς οι «αφελείς» επιμένουμε: πρώτα

θα χορέψουμε μαζί, θα τραγουδήσουμε, θα φάμε στις καταλήψεις μας και θα πιούμε τσάι στις σκηνές τους, και, βήμα-βήμα, αν τα καταφέρουμε, θα αρχίσουμε να σκεφτόμαστε τι κοινό έχουμε σ' αυτήν τη ζωή που δεν μας αρέσει, τι μπορούμε να σχεδιάσουμε μαζί, πού μπορούμε να βρεθούμε και να αγωνιστούμε. Το No Border σαφώς μας έδωσε αυτήν τη δυνατότητα, τη δυνατότητα συνάντησης με το βλέμμα στραμμένο στο τι μπορεί να γεννηθεί από τέτοιες συναντήσεις, λόγω της αυξημένης δυναμικής του, της συμμετοχής συντρόφων που ήδη είχαν μία εμπειρία σε τέτοιες συναντήσεις (συντρόφων κυρίως από το εξωτερικό που βρίσκονταν στην Ελλάδα τον τελευταίο χρόνο και συμμετείχαν σε αυτοοργανωμένες δομές σε Μυτιλήνη, Αθήνα, Θεσσαλονίκη και αλλού), καθώς και της ευκολίας, με την οποία οι ίδιοι οι μετανάστες συνδέονταν και έβλεπαν κοντινά τα (απλά και minimum, θα μπορούσε να πει κάποιος) περιεχόμενα του No Border. Το σημαντικότερο σε όλη αυτήν την αλληλεπίδραση είναι ότι και οι ίδιοι οι μετανάστες την είδαν ως τέτοια. Σύντομα είδαμε να οργανώνονται προσπάθειες²² που εμείς απλά τις πλαισιώσαμε, ανταποκρινόμενοι στην αλληλεγγύη και τη στήριξη που ζητούσαν. Είναι προφανές ότι κάτι τέτοιο δεν θα γινόταν ποτέ, εάν οι ίδιοι δεν είχαν δει ότι στη Θεσσαλονίκη υπήρχε μία ανταπόκριση από κόσμο που τον είχαν ήδη γνωρίσει, από κόσμο που πραγματικά ενδιαφερόταν να υπάρχει αυτή η παρουσία στο κέντρο της πόλης. Οι σχέσεις αυτές είναι μάλλον ό,τι σημαντικότερο μας άφησε το No Border, ακριβώς γιατί η σημαντικότητα τους δεν έχει φανεί ακόμα, αλλά θα κριθεί στο μέλλον.

Η καταστολή

Δύο μέρες μετά τη λήξη του No Border το κράτος επέλεξε να απαντήσει με ένα θεαματικό τρόπο: την εκκένωση όλων των καταλήψεων στέγης στη Θεσσαλονίκη που φιλοξενούσαν μετανάστες και μετανάστριες, δηλαδή την κατάληψη του Ορφανοτροφείου, την κατάληψη Hurriya και την κατάληψη στη Νίκης. Τα γεγονότα είναι λίγο-πολύ γνωστά σε όλους, οπότε δεν θα αναφερθούμε εδώ στα γεγονότα εκείνων των ημερών (δηλαδή τις συλλήψεις, τις πορείες διαμαρτυρίας, τις μαζικές καταλήψεις σε γραφεία του ΣΥ.ΡΙΖ.Α. σε όλη την Ελλάδα, την παρέμβαση στη Μητρόπολη και τις συλλήψεις των συντρόφων και συντροφισσών), αλλά θα αρκεστούμε σε έναν μικρό σχολιασμό: πρώτον, θεωρούμε την επίθεση αυτή μία ξεκάθαρη απάντηση στη διοργάνωση του No Border, μία προσπάθεια να ανακτηθεί, από την εξουσία, το χαμένο έδαφος στο πεδίο του θεάματος, αλλά και να αποτρέψει οποιαδήποτε πιθανότητα σύνδεσης δομών αλληλεγγύης με νέα σκεπτικά αγώνα. Δεύτερον, οι εκκενώσεις ήταν μία προσπάθεια καταστολής όχι μόνο των αυτοοργανωμένων δομών αλληλεγγύης, αλλά των **δυνατοτήτων** που αυτές θα είχαν με τη διεύρυνση τους, τη μαζική προπαγάνδισή τους, τη σύνδεσή τους με περισσότερα υποκείμενα. Κοινώς, κατεστάλησαν όχι τόσο για αυτά που πέτυχαν, αλλά για αυτά που θα μπορούσαν να πετύχουν στο μέλλον. Κάθε τέτοια κατάληψη, κάθε τέτοιος χώρος θα ήταν όλο και πιο επικίνδυνος, εάν συνέχιζε να κινείται προς μια ανατρεπτική κατεύθυνση, θα ήταν ένα παράδειγμα προς αποφυγή για τους χιλιάδες μετανάστες που θα περίμεναν να ξεχειμωνιάσουν στα relocation camps. Τρίτον, με αυτές τις εκκενώσεις το κράτος έκανε ξεκάθαρη τη θέση του: την αποκλειστική διαχείριση του μεταναστευτικού θα την έχει αυτό είτε μιλάμε για μία έκφραση φιλανθρωπίας είτε μιλάμε με όρους στυγνής καταστολής. Και ο κοινός παρανομαστής, και στις δύο περιπτώσεις, είναι αυτός: οι μετανάστες δεν θα είναι ορατοί, δεν θα συνδεθούν με άλλα κοινωνικά κομμάτια, θα αντιμετωπίζονται ως αριθμοί και μόνο («σώματα» που πρέπει να εγκλειστούν· «στόματα» που πρέπει να γεμίσουν). Οσο για την επικοινωνία τους με τον έξω κόσμο; Για αυτούς θα μιλάνε

²² Η σημαντικότερη τέτοια αυτοοργανωμένη έκφραση διαμαρτυρίας μεταναστών και μεταναστριών από τα camps (όχι μόνο της Θεσσαλονίκης, αλλά όλης της Ελλάδας) έγινε στις 01/09/16. Η συγκέντρωση στη Θεσσαλονίκη ξεκίνησε το πρωί, συνέχισε το απόγευμα με διαδήλωση στο κέντρο της πόλης και κατέληξε έξω από το γερμανικό προξενείο μέχρι το βράδυ, όπου μετανάστες και μετανάστριες θέλησαν να διανυκτερεύσουν κλείνοντας τον κεντρικό δρόμο. Τελικά, τις πρώτες πρωινές ώρες η αστυνομία βίασε τους επέστρεψε στα camps. Εν είδει αυτοκριτικής, δεν μπορούμε να μην αναφερθούμε στην μηδαμινή στήριξη της κινητοποίησης από το ντόπιο ανταγωνιστικό κίνημα.

όλοι (μπάτσοι, δημοσιογράφοι, ψυχολόγοι), εκτός των ίδιων. Και οι αλληλέγγυοι σε μία γωνία, θα λέγαμε εμείς· να προσπαθούν να ισορροπήσουν ανάμεσα στις αδίστακτες απαιτήσεις των καιρών και τον αταλάντευτο σχεδιασμό για τις πράξεις της επόμενης μέρας. Μια συνθήκη που μοιάζει να κρατά κάμποσους μήνες τώρα.

Λίγες σκέψεις για το μέλλον

Το τέλος του καλοκαιριού βρήκε τη συλλογικότητά μας να συζητά εκτενώς τα νέα δεδομένα που είχαν προκύψει στη Θεσσαλονίκη, ύστερα από τις εκκενώσεις των τριών καταλήψεων και με την εμπειρία του No Border και των καινούριων σχέσεων με μετανάστες από τα camps. Η συζήτηση αυτή, που ακόμη δεν έχει τελειώσει, επικοινωνήθηκε φυσικά και με άλλες συλλογικότητες και άτομα στις απολογιστικές συνελεύσεις του No Border. Εκφράσαμε εκεί τους κύριους προβληματισμούς μας και τις σκέψεις μας για το πώς θα έπρεπε να κινηθούμε τους αμέσως επόμενους μήνες. Ο κύριος άξονας αυτών των συζητήσεων ήταν προφανώς η απουσία ενός κέντρου αγώνα μεταναστών και μεταναστριών στην πόλη. Η ανάγκη που βλέπαμε σε αυτό δεν πήγαζε μόνο από την επιθυμία να υπάρχει ένας αυτοοργανωμένος χώρος όπου οι μετανάστες θα μπορούνε να ζούνε αξιοπρεπώς, μακριά από την αθλιότητα των relocation camps, αλλά κυρίως για τις δυνατότητες που θα έδινε ένας τέτοιος χώρος σε συνδυασμό με τη σταθερή μας επικοινωνία με τους μετανάστες των camps, αλλά και της πόλης γενικότερα. Η δημοσιοποίηση των συνθηκών σε αυτά, η ενίσχυση των αγώνων για χαρτιά, η προπαγάνδισή των αιτημάτων των μεταναστών και μεταναστριών προϋπέθεταν την παρουσία τους και μέσα στην πόλη, την κοινωνικοποίησή τους, τη μεταφορά εμπειριών και αντιπαραδειγμάτων ζωής. Ένας χώρος που από τη μία θα κάλυπτε κάποιες βασικές ανάγκες κοινωνικής αναπαραγωγής και από την άλλη θα λειτουργούσε και ως χώρος ανταλλαγής εμπειριών, ως χώρος σχεδιασμού νέων κινητοποιήσεων, ως χώρος-σημείο αναφοράς για κοινούς αγώνες ντόπιων και μεταναστών ήταν για εμάς το ζητούμενο.

Ήταν εύλογο ότι αυτές μας τις σκέψεις τις επικοινωνήσαμε πρώτα απ' όλα στην ίδια τη συνέλευση του No Border. Ο λόγος για αυτό δεν ήταν άλλος απ' το ότι, αν θέλαμε αυτή η συνάντηση να μην ερμηνευτεί ως κάτι εφήμερο και ευκαιριακό, θα έπρεπε να σηκώσει το βάρος των στοχεύσεών της και να επιχειρήσει να απαντήσει στην κίνηση του κράτους να αποτρέψει κάθε αγωνιστική συνέχεια της κινητοποίησης. Ωστόσο, οι συζητήσεις αυτές όχι μόνο δεν μπόρεσαν να καταλήξουν σε κανένα μελλοντικό σχεδιασμό, αλλά επικύρωσαν και επίσημα την αδυναμία της συνέλευσης να υπάρξει ως τέτοια, να συζητήσει πάνω σε ένα κοινό πλαίσιο. Τα εντελώς διαφορετικά σκεπτικά που τέθηκαν από συλλογικότητες και άτομα, καθώς και το γεγονός ότι η συνέλευση είχε συρρικνωθεί σε μεγάλο βαθμό αριθμητικά, μάλλον επιβεβαίωσε την άποψη ότι τελικά οι πολιτικές συνεργασίες χρειάζονται πολλά παραπάνω από την οργάνωση μιας μεγάλης κινητοποίησης για να μπορέσουν να δουν τον εαυτό τους ως ένα κοινό σώμα. Μια διαπίστωση που, όπως είπαμε και παραπάνω, την είχαμε κάνει ήδη από τις πρώτες προπαρασκευαστικές συνελεύσεις του No Border, αλλά που με τα νέα δεδομένα του καλοκαιριού πιστεύαμε ότι άξιζε και έχριζε επαναδιαπραγμάτευσης.

Τους μήνες που ακολούθησαν, σαν Φάμπρικα Υφανέτ, αποφασίσαμε να συνεχίσουμε εντατικά την ενασχόληση μας με τα ζητήματα που προέκυπταν στα relocation camps γύρω από τη Θεσσαλονίκη, καθώς και να επιμείνουμε στην επικοινωνία και την ενδυνάμωση των σχέσεων με τους μετανάστες που γνωρίσαμε μετά την εμπειρία του No Border. Κομμάτια αυτής της κατεύθυνσης αποτελούνε η διαδήλωση²³ που καλέσαμε με αφορμή τον θάνατο μετανάστριας και του παιδιού της μετά την παράσυρση από αυτοκίνητο έξω από το camp του Ωραιοκάστρου, η δημοσιοποίηση του λόγου των μεταναστών μέσα από πολιτικές εκδηλώσεις, τα συλλογικά φαγοπότια μαζί τους στην κατάληψη, οι επισκέψεις μας στα camps

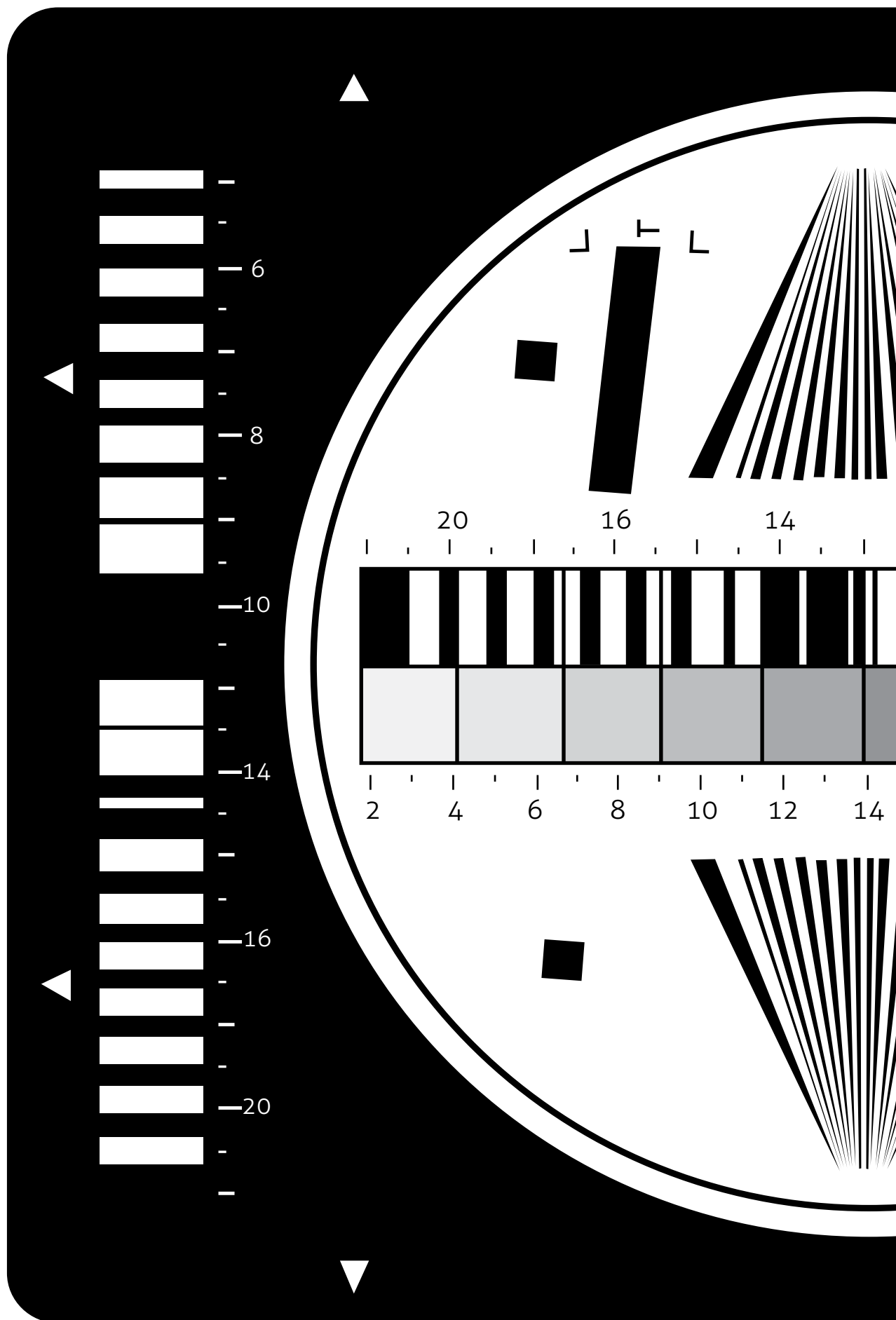
²³ Τη διαδήλωση στήριξε και η Αντιεξουσιαστική Κίνηση Θεσσαλονίκης.

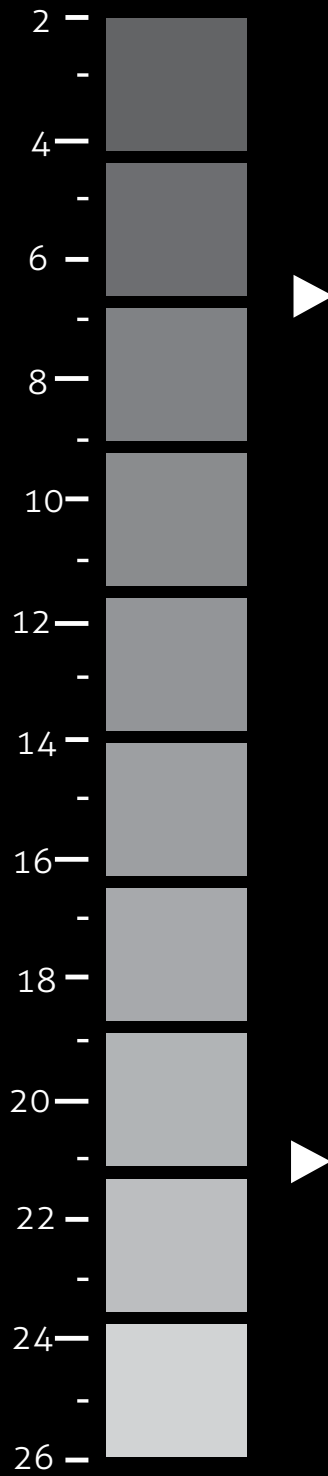
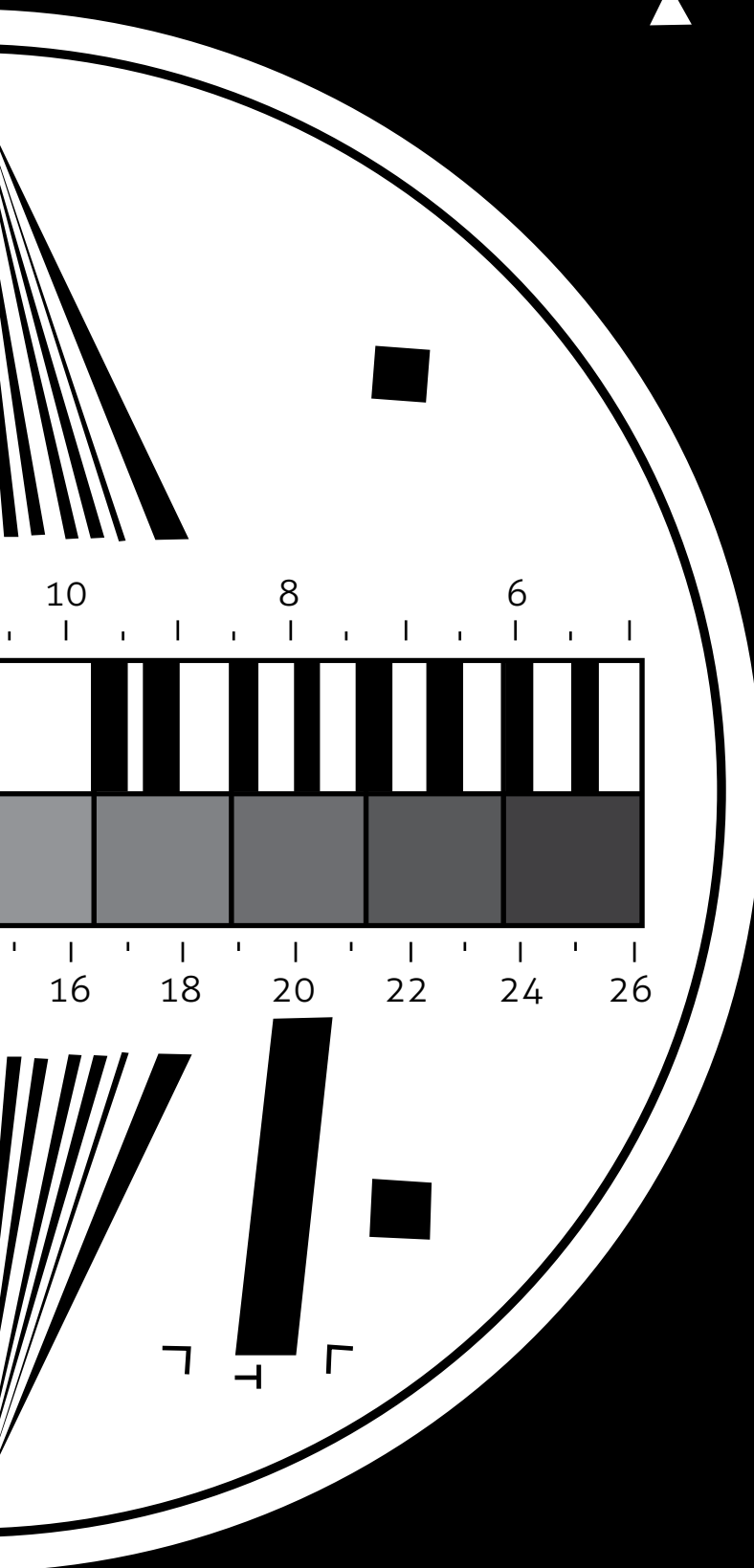
και η πρόθεση μας τα πολιτικά πράγματα που διοργανώνουμε να μπορούν να πλασιώνονται και από αυτούς σε σταθερή βάση. Όλα τα παραπάνω, με στόχο αυτός ο διάυλος επικοινωνίας να μείνει ανοιχτός και να γεννήσει νέα πράγματα μέσα στα όρια της πόλης.

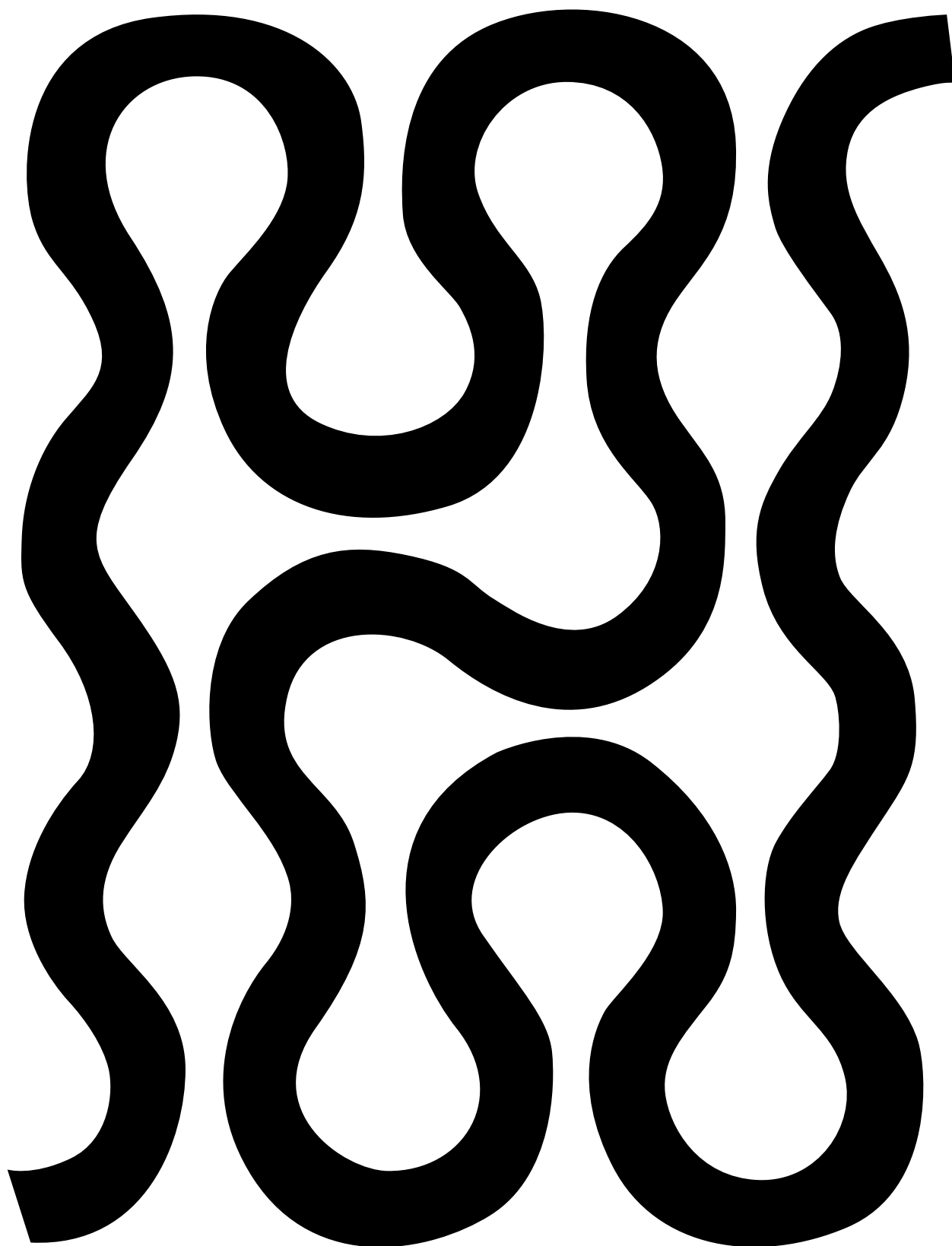
Κλείνοντας, θέλουμε να σημειώσουμε το εξής: το ότι αυτό το απολογιστικό κείμενο δεν «τελειώνει» στις 24 Ιουλίου, όπως μπορεί να περίμενε κάποιος, αλλά φτάνει μέχρι τις πρόσφατες δημόσιες κινήσεις μας, δεν δείχνει τίποτα άλλο απ' το ότι η επιλογή μας να συμμετέχουμε στη διοργάνωση του No Border ήταν μία επιλογή **ενταγμένη στο γενικότερο πολιτικό μας πλαίσιο** σχετικά με τους μετανάστες και την αλληλεγγύη μας προς αυτούς. Τα όποια θετικά ή αρνητικά στοιχεία που αποκομίσαμε εκείνες τις μέρες δεν χάθηκαν σε μία μαύρη τρύπα, ούτε τα κορνιζάραμε σε κάποιο επαναστατικό ανθολόγιο για να τα κοιτάμε τα επόμενα χρόνια. Αντίθετα, τα κριτικάραμε σε ζωντανό χρόνο, τα ζυγίσαμε και τα θεωρήσαμε ως κάτι που θα μπορούσε (και θα έπρεπε) να χρησιμοποιηθεί προς όφελος του κοινωνικού ανταγωνισμού. Μέρος αυτής της διαδικασίας αποτυπώνεται σε αυτό το κείμενο. Το κυριότερο κομμάτι, βέβαια, θα αποτυπωθεί κάπου αλλού: στον δρόμο. Το ότι η συνολική απάντηση που θα έπρεπε να δοθεί μετά τις εκκενώσεις δεν δόθηκε, δεν είναι μία απολογία ήττας, αλλά ένα ξεκαθάρισμα στοχεύσεων και πολιτικής βούλησης. Αν, όπως θέλουμε να υποστηρίζουμε, καταλήψεις δεν είναι τα ντουβάρια, αλλά οι σχέσεις, τότε το μόνο που μας εμποδίζει είναι οι δικές μας αντιφάσεις και περιορισμοί. Κι αυτά ξεπερνιούνται, ως γνωστόν, όταν είσαι σε κίνηση...

Βιβλιογραφία

- Curcio, R.-Franceschini, A. (2007), *Σταγόνες ήλιου στη στοιχειωμένη πόλη*, εκδόσεις Επανοικειοποίηση
- Μπακούνιν, Μ. (1986), *Θεός και κράτος*, εκδόσεις Ελεύθερος Τύπος
- Νάσιος, Χ. (2005), *Κείμενα του Χρήστου Νάσιου από την... πλατεία Εξαρχείων*, εκδόσεις Ιδιομορφή
- Συλλογικό (2002), *Στρασβούργο 19-28 Ιουλίου, No Border Camp*
- Συλλογικό (2004), *Θεσσαλονίκη, Ιούνης 2003-Μια κριτική αποτίμηση*
- Συλλογικό (2008), *Ξεγυμνώνοντας την ηθική*
- Συλλογικό (2008), *Anti media-Συλλογή κειμένων*, εκδόσεις Αντισχολείο
- Συλλογικό (2016), *Vogelfrei-Τρία κείμενα για τη μετανάστευση, τις απελάσεις, το κεφάλαιο και το κράτος του*, Αντίθεση
- Εφημερίδα Εστία Ανομίας
- Εφημερίδα No Border #01
- Εφημερίδα No Border #02
- Κόκκινες Σελίδες #01, *Ποια εργατική τάξη; Πάει αυτή!...*, Λέσχη Κατασκόπων του 21ου Αιώνα
- Περιοδικό Sarajevo
- <https://clandestinanews.wordpress.com/>
- <https://noborder.beyondeurope.net/>
- <https://beyondeurope.net/>
- <http://noborder2016.espivblogs.net/el/>
- <http://harekact.bordermonitoring.eu/>
- <http://moving-europe.org/>
- <https://nomadicuniversality.com/>

ΑΜΕΡΙΚΗ – ΓΕΡΜΑΝΙΑ, mutatis mutandis

Τελικά κάναμε λάθος! Γράφαμε, πριν ένα χρόνο περίπου: (...) *Χωρίς να θέλουμε να οικειοποιηθούμε μπούρδες περί «επανάληψης της ιστορίας», θα λέγαμε ότι η τότε πραγματικότητα αντιστοιχεί σε πολλά με τη σημερινή (και διαφέρει σε άλλα τόσα). Οι Η.Π.Α. και το Ν.Α.Τ.Ο. περισσότερο μοιάζουν με ξεχασμένα τέρατα του παρελθόντος, πλέον το μένος των αντιιμπεριαλιστών (αριστερών και αναρχικών) κατευθύνεται προς Γερμανία μεριά. (...).*¹ Τελικά, απ' ό,τι φαίνεται, λογαριάζαμε χωρίς τον ξενοδόχο. Ποιος είναι ο ξενοδόχος; Μα ποιος άλλος από τον Barack Obama, του οποίου η επίσκεψη στην Αθήνα τη 15η του Νοέμβρη του '16, έδωσε την ευκαιρία να ξαναζωντανέψουν φαντάσματα του παρελθόντος και οι αντιιμπεριαλιστικές κορώνες να βαρέσουν κόκκινο. Και για να δέσει το γλυκό, να σου και η επέτειος του Πολυτεχνείου δυο μέρες μετά – άλλη μια ημερομηνία που ξεκλειδώνει τα αντιαμερικανικά αισθήματα του ελληνικού λαού εδώ και 42 χρόνια με επιτυχία. Το μόνο που δεν έλειπε ήταν οι αφορμές, λοιπόν, ώστε εκείνο το διήμερο ο καθένας να παίζει το ρόλο του όσο καλύτερα μπορούσε: άλλος να τεστάρει το επίπεδο της στρατιωτικοποίησής του στο δρόμο, κάποιος άλλος να εκτονώσει «αυθόρμητα» την οργή του, κάποιος άλλοι να καλέσουν τις κάμερες για μία σύντομη μηντιακή σύγκρουση με τις δυνάμεις της αστυνομίας κλπ κλπ.

Εμάς, από την άλλη, κάτι μας βρώμαγε στην όλη ιστορία. Κάτι τα «φονιάδες των λαών Αμερικάνοι», κάτι οι επιγραφές «έξω αι Η.Π.Α.» πάνω σε ιερές κολώνες, κάτι τα συνθήματα περί αυτοδιάθεσης των λαών, περί μονοπωλίων και ιμπεριαλισμών, όλα μας έδειχναν ότι η ιστορία που πάει να στηθεί το διήμερο 15-17 Νοέμβρη '16 θέλει να επαναλάβει με κακόγουστο τρόπο αντίστοιχα κακόγουστες επιλογές του παρελθόντος. Δεν μπορούσαμε παρά να λείπουμε, συνειδητά, από κάθε έκφραση «λαϊκής δυσαρέσκειας» που στήθηκε (σε Αθήνα, Θεσσαλονίκη και άλλες πόλεις) εκείνες τις μέρες. Ανεξάρτητα αν αυτή η δυσαρέσκεια ντύθηκε με μαυροκόκκινη, κόκκινη ή σκέτη μαύρη στολή. Παρακάτω θα προσπαθήσουμε να εξηγήσουμε, ξανά², τους λόγους αυτής μας της επιλογής.

N.A.T.O. go home

Πριν περάσουμε στην κριτική ανάλυση των αντιιμπεριαλιστικών θέσεων όπως αυτές εμφανίζονται είτε με αφορμή τις προδοσίες των «εντολοδόχων» του Δ.Ν.Τ. είτε την επίσκεψη του εκάστοτε «πλανητάρχη», θα πρέπει να κάνουμε μία απαραίτητη στάση στο ζήτημα **αντιαμερικανισμός**. Η παρένθεση αυτή είναι απαραίτητη όχι μόνο γιατί με αυτόν τον τρόπο θα μπορέσουμε να κάνουμε κάποιες ενδιαφέρουσες συγκρίσεις με την πιο πρόσφατη, μαζική έκφραση αντιιμπεριαλισμού που στοχοποιεί την Ευρωπαϊκή Ένωση και τη Γερμανία, αλλά γιατί έχει ένα ξεχωριστό ενδιαφέρον το να ερευνήσεις ποια είναι εκείνα τα (πολιτικά) αντανάκλαστα που

¹ «Σημειώσεις για λέξεις, εικόνες και κοινότητες», μία έκδοση της Ομάδας Βιβλιοθήκης της Φάμπρικα Υφανέτ, Ιούνης 2016

² Δεν είναι η πρώτη φορά που, σαν συλλογικότητα, καταπιανόμαστε με το θέμα του αντιιμπεριαλισμού. Ενδεικτικά βλέπε «... την είδα απόψε λαϊκά...», Τυφλοπόντικας #01 ή ακόμα καλύτερα την έκδοση «Ένας είναι ο εχθρός» (2007).

ενεργοποιούνται αυτόματα και με τόσο άμεσο και αβίαστο τρόπο στο άκουσμα, και μόνο, λέξεων όπως «Η.Π.Α.», «Ν.Α.Τ.Ο.» κλπ. Αυτό που μας ενδιαφέρει, στην προκειμένη, είναι να βρούμε εκείνες τις στιγμές που δείχνουν με τον καλύτερο τρόπο το πώς μία εθνική ιδεολογία (ο αντιαμερικανισμός στην προκειμένη) λειτουργεί ως τέτοια, δηλαδή ως μία διαδικασία *ομογενοποίησης των ταξικών αντιθέσεων*. Μία διαδικασία που, όπως θα δούμε παρακάτω, δεν είναι απλά αποτέλεσμα άσκησης της κρατικής εξουσίας, αλλά παράγωγο μιας διαλεκτικής σχέσης ανάμεσα στις κοινωνικές διεργασίες που συμβαίνουν εντός ενός συνόλου και τις επιβαλλόμενες διαδικασίες της κυριαρχίας.³

Ξεκινώντας από το λόγο της αριστεράς, η καταγγελία της «αμερικανοκρατίας» εγγράφεται στο ευρύτερο πλαίσιο του αντιδυτικισμού. Η μεταπολεμική ελληνική εμπειρία αποτελεί ένα ακόμα κεφάλαιο στην ιστορία της ξένης επικυριαρχίας που εγκαινιάζεται με τη δημιουργία του νεοελληνικού κράτους. Στις σχετικές αναφορές η αμερικανοκρατία εμφανίζεται συστηματικά ως η συνέχεια της γερμανικής κατοχής, η δε δράση της αριστεράς ηρωοποιείται με αναφορά την *πραγματική πατριωτική αντίσταση* απέναντι και στους δύο κατακτητές.⁴

Όσον αφορά στο δεξιό ακροατήριο, τα πράγματα είναι λίγο διαφορετικά. Μετεμφυλιακά, φιλοαμερικανισμός και αντικομμουνισμός τείνουν σχεδόν να ταυτίζονται, πράγμα που οφείλεται τόσο στην επικράτηση του εθνικιστικού μπλοκ, όσο και στην υπαρκτή εμπλοκή των Η.Π.Α. στα εσωτερικά της χώρας από το Δόγμα Truman και μετά.⁵ Παρ' όλα αυτά, ο φιλοαμερικανισμός κλονίζεται πρωτίστως από τον ίδιο τον εθνικισμό με χαρακτηριστικό σημείο καμψής το ζήτημα του κυπριακού και τις ελληνοτουρκικές σχέσεις τη δεκαετία του 1950 (που οδηγούν σε αντιαμερικανικές εξάρσεις ακόμη και τα πλέον έγκυρα έντυπα της δεξιάς). Πιο συγκεκριμένα, με αφορμή την καταψήφιση, από πλευράς Η.Π.Α., της προσφυγής της Ελλάδας στον Ο.Η.Ε. για το θέμα της Κύπρου, πυροδοτούνται μεγάλες διαδηλώσεις που θα καταλήξουν και σε συγκρούσεις με τους μπάτσους. Αν και οι διαδηλώσεις αυτές πολλές φορές πήραν το χαρακτήρα μίας νεολαιίστικης έκρηξης και ανοιχτής σύγκρουσης με την αστυνομία, δεν μπορούμε να μη σημειώσουμε ότι, τουλάχιστον αρχικά, θεωρήθηκαν αγώνες «νόμιμοι» ακόμα και στα πλαίσια του εμφυλιοπολεμικού κράτους της δεξιάς. Η «νομιμοποίηση» αυτή δεν οφειλόταν σε τίποτα άλλο πέρα από τις ισχυρές δόσεις αντιαμερικανισμού (και αντιαγγλισμού, σ' αυτήν την περίπτωση) και εθνικής ανεξαρτησίας που διαπερνούσαν τις κινητοποιήσεις αυτές πέρα ως πέρα. Είναι περιττό να σημειώσουμε ότι ο αριστερός πατριωτικός λόγος (κυρίως μέσω της Ε.Δ.Α. και της νεολαίας της) όχι μόνο αγκάλασε τις κινητοποιήσεις αυτές, αλλά συνέβαλε ώστε αυτές να εκληφθούν ως κομμάτι της *μαζικής αντιιμπεριαλιστικής υποκειμενικότητας* που μορφοποιούνταν, εκείνα τα χρόνια, στις δυτικές μητροπόλεις. Εντάσσοντας την Κύπρο στη μακρά αλυσίδα των εθνικοαπελευθερωτικών/αντιαποικιακών αγώνων της εποχής, η ελληνική αριστερά όχι μόνο βρήκε το δικό της «Βιετνάμ», αλλά απέδειξε με τον καλύτερο τρόπο το πώς αυτοί οι αγώνες μπορούν να εξυπηρετήσουν τις επεκτατικές βλέψεις

3 Ξεφεύγει και από τους σκοπούς του κειμένου, αλλά και από τις γνώσεις μας, μία αναλυτική αναφορά σε όλα τα στάδια από τα οποία πέρασε η αντιαμερικανική ιδεολογία μέσα στο πέρασμα των χρόνων. Αρκούμε, μέχρι στιγμής, σε μία συνοπτική καταγραφή των στιγμών εκείνων που έδωσαν στην εν λόγω ιδεολογία τα βασικότερα χαρακτηριστικά της.

4 Ενδεικτικά ο Ριζοσπάστης στην 42η επέτειο ίδρυσης του Ε.Α.Μ. κυκλοφορεί με τίτλο (28.09.1983) «Τότε οι Γερμανοί, σήμερα οι Αμερικανοί» (από την αρχή των μνημονίων, θα προσθέσουμε εμείς, «ξαναμανά οι Γερμανοί»).

5 Το Δόγμα Truman διατυπώθηκε το 1947 από τον τότε πρόεδρο των Η.Π.Α., Harry Truman, και είχε σαν σκοπό την αποτροπή της ένταξης Ελλάδας και Τουρκίας στη σοβιετική σφαίρα επιρροής, κάτι που οδήγησε στην ένταξη τους στο Ν.Α.Τ.Ο. πέντε χρόνια αργότερα. Θεωρούμε σημαντικό να σημειώσουμε, σ' αυτό το σημείο, ότι σε αντίθεση με τις συνήθεις αριστερές μυθολογίες περί «αμερικανοκρατίας», εμείς προκρίνουμε μία ανάγνωση της ιστορίας που λέει ότι ο όποιος εξωτερικός παρεμβατισμός πάντα συνέβαινε σε κοινή σύμπλευση με τους εσωτερικούς συσχετισμούς που είχε επιτύχει (ή σκόπευε να επιτύχει) η ντόπια αστική τάξη.

ενός κυρίαρχου κράτους.

Η δεύτερη, χρονικά, στιγμή που ο «αμερικάνικος δάκτυλος» θα ξαναχρησιμοποιηθεί ως ερμηνευτικό σχήμα είναι στη Χούντα των Συνταγματαρχών. Μια ελληνική αριστερά που απέτυχε σε τεράστιο βαθμό να προβλέψει και να αντιδράσει στο πραξικόπημα του '67, δεν βρήκε καλύτερο τρόπο από το να κατηγορήσει τις Η.Π.Α. και τις γεωπολιτικές τους βλέψεις από το να προσπαθήσει να χρησιμοποιήσει τα εργαλεία του ταξικού ανταγωνισμού και της κρίσης της αναπαραγωγής των κοινωνικών σχέσεων για να ερμηνεύσει αυτό το επταετές «διάλειμμα» από την κανονικότητα της δημοκρατίας. Μία μικρή παρένθεση, σ' αυτό το σημείο: δεν αρνούμαστε την πιθανή ύπαρξη/εμπλοκή των νατοϊκών δυνάμεων μέσω της επιχείρησης «Κόκκινη Προβιά»⁶ στο απριλιανό πραξικόπημα ή και πρωτύτερα. Αυτό που αρνούμαστε, όμως, είναι να δεχθούμε μία αστυνομική αντίληψη της ιστορίας που λέει ότι χούντα, πολιτική κρίση, αλλαγές κυβερνήσεων και κρίσης πειθάρχησης, όλα σχεδιάστηκαν και ήρθαν εις πέρας από τη C.I.A. και τους πράκτορες της. Λέμε, δηλαδή, ότι πριν τους «ξένους πράκτορες», υπάρχουν και οι κοινωνικές αντιθέσεις. Περισσότερα για τη συνωμοσιολογική πλευρά του αντιιμπεριαλισμού αργότερα στο κείμενο. Κλείνει η παρένθεση.

Η «προδοσία» της Κύπρου λίγα χρόνια αργότερα θα κάνει ακόμα πιο έντονες τις αντινατοϊκές ρητορείες, αυτήν τη φορά από ολόκληρο το πολιτικό φάσμα. Ο αντιαμερικανισμός της Μεταπολίτευσης, καθότι διαπερνά τις κομματικές και ιδεολογικές διαιρέσεις, αναγνωρίζεται από τη μία ως στοιχείο της εθνικής ενότητας και από την άλλη ως στοιχείο ρήξης και αφύπνισης των παρουσιαζόμενων ως *υγιών δυνάμεων του έθνους*. Τι πιο βολικό, για μία δεξιά που εξαγνιζόταν μέσω της διαδικασίας της Μεταπολίτευσης, να «χρεώσει» τις επεκτατικές της αποτυχίες σε κάποιους δικτάτορες-μαριονέτες της Washington. Τι πιο βολικό, για μία αριστερά που μόλις τώρα νομιμοποιούνταν πολιτικά και κοινωνικά, να δώσει γνήσια πιστοποιητικά πατριωτισμού μιλώντας για ξενόδουλες κυβερνήσεις και προδομένα λαϊκά συμφέροντα. Βλέπουμε, δηλαδή, στο μεν αριστερό λόγο τον αντιαμερικανισμό να ταυτίζεται με την «εθνεγερσία» (και να επιδιώκει τη συσπείρωση όλου του έθνους μέσω της κάθαρσης από τα *προδοτικά* στοιχεία), τη δε Ν.Δ., αμήχανα, να συμπορεύεται με αυτόν για να αποσιωπήσει την πρόσφατη (βίαιη και αυταρχική) ιστορία της, προσπαθώντας να γίνει ελκυστικότερη και να ισορροπήσει τη συγκυρία, τις εσωκομματικές της εξελίξεις και την εγχώρια κομματική αντιπαράθεση. Μ' αυτόν τον τρόπο μπορούμε να πούμε ότι ο αντιαμερικανισμός μετατρέπεται πλέον και με τη βούλα σε *εθνική*, ομογενοποιητική πολιτική ιδεολογία. Για να μετατραπεί σε *επίσημη* εθνική ιδεολογία θα έπρεπε να περιμένουμε την έλευση του ΠΑ.ΣΟ.Κ. στην εξουσία.

Το ΠΑ.ΣΟ.Κ., ήδη από τις απαρχές του, εκπροσωπούσε αυτό που με λίγα λόγια μπορούμε να ονομάσουμε «αριστερά του έθνους-κράτους και του κεφαλαίου». Τα συνθήματα για εθνική ανεξαρτησία και λαϊκή κυριαρχία, οι καταγγελίες για πατριδοκαπηλία εκ μέρους της «αντιδραστικής» δεξιάς και η υιοθέτηση των κλασικών αντιιμπεριαλιστικών θέσεων περί «κέντρου» και «περιφέρειας» όχι μόνο αποτυπώνουν με τον καλύτερο τρόπο το πώς η εθνική ιδεολογία μπορεί να φορέσει αγωνιστικό πρόσημο, αλλά αποτελούν και κάποια από τα κατεξοχήν χαρακτηριστικά του πατριωτικού αριστερού λόγου που παραμένουν επίκαιρα ακόμα και σήμερα (βλέπε αντιμνημονιακό μπλοκ). Η περίφημη «αλλαγή» του 1981 εμφανίζεται ως το τέλος και η δικαίωση μιας μακράς πορείας του λαού που ξεκινά το 1944 και αναφέρεται σε τρεις περιόδους ορόσημα για το χώρο της αριστεράς και του κέντρου (1945-1946, 1950-1952, 1963-1965). Μιας πορείας που είχε παραμείνει ανολοκλήρωτη τις περιόδους αυτές λόγω της επέμβασης των «ξένων δυνάμεων» που εμπόδισαν τις «δημοκρατικές, λαϊκές δυνάμεις» να πραγματώσουν

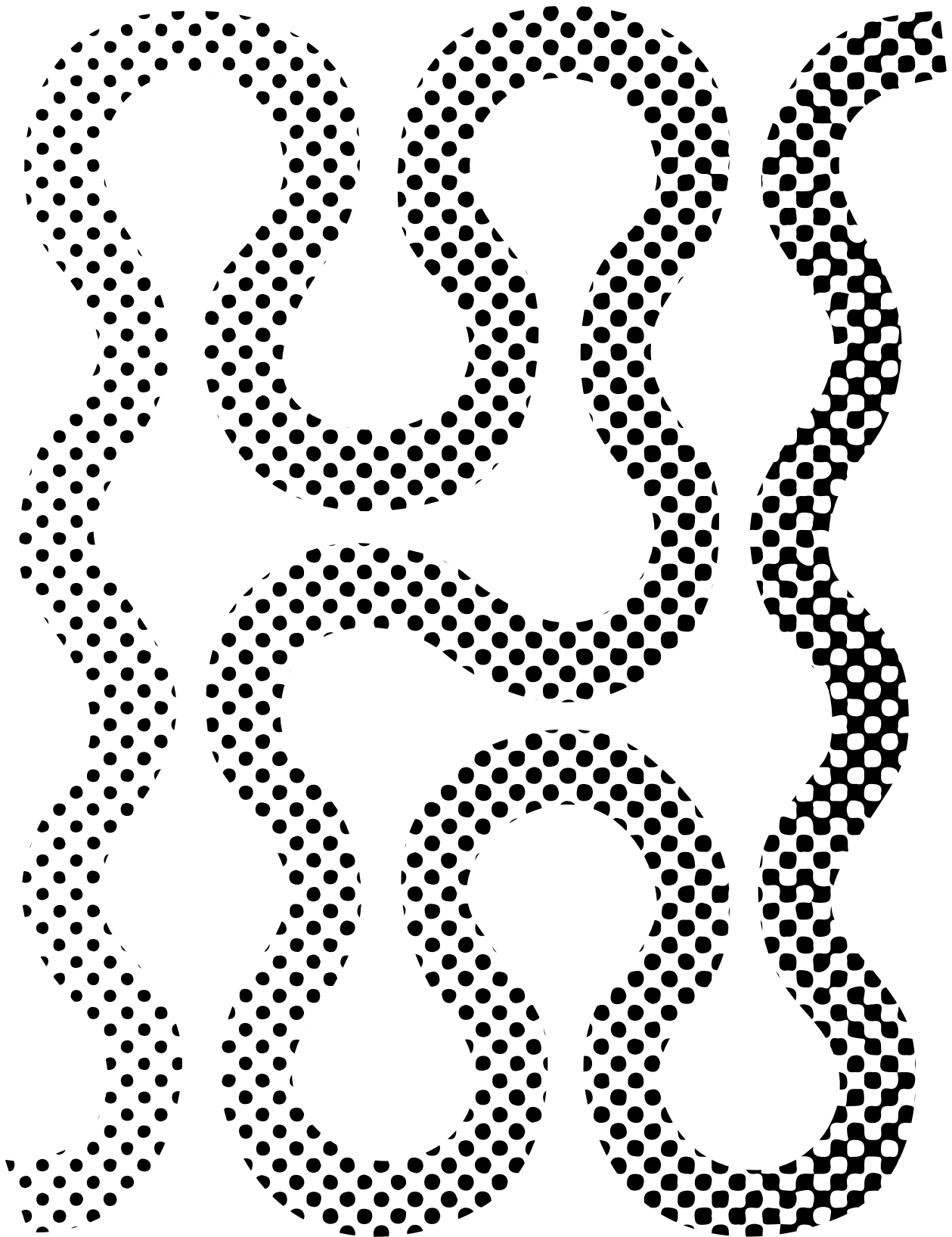
⁶ Με το όνομα «Κόκκινη Προβιά» έχει γίνει γνωστό το σκέλος εκείνο της νατοϊκής επιχείρησης "Stay behind" (που είχε στηθεί με σκοπό την εμπόλεμη αντίδραση σε περίπτωση που οι Σοβιετικοί επιχειρούσαν να καταλάβουν χώρες του δυτικού μπλοκ) που έδρασε στην Ελλάδα.

την Αλλαγή.⁷ Ο αντιαμερικανισμός επιτελεί τη λειτουργία της οικοδόμησης μιας συνεκτικής εθνικής αφήγησης που στηρίζεται στην υποβάθμιση του εσωτερικού εχθρού έναντι του εξωτερικού και με αυτόν ακριβώς τον τρόπο επιστρατεύεται στρατηγικά από το ΠΑ.ΣΟ.Κ. τόσο ως αντιπολίτευση όσο και ως κυβέρνηση.

Αξίζει, σ' αυτό, το σημείο, να επιμείνουμε λίγο ακόμα στο πώς ο αντιαμερικανισμός του ΠΑ.ΣΟ.Κ. κατάφερε να γίνει αναπόσπαστο κομμάτι του δημόσιου λόγου του, δηλαδή του λαϊκισμού. Στην περίπτωση, λοιπόν, του μεταπολιτευτικού παπανδρείκου λαϊκισμού, ο λαϊκισμός (ως λόγος που στρέφεται ενάντια σε άλλους) στρεφόταν εναντίον του αμερικανικού παράγοντα και της αμερικανικής πολιτικής και λειτουργούσε ως αντιαμερικανισμός. Πέραν όμως αυτού, ο λαϊκισμός του Παπανδρέου εκτεινόταν και σε ένα ευρύτερο πεδίο «κλήσης κατά» με διαχωριστικές και πολεμικές συνδηλώσεις. Στρεφόταν εναντίον του κατεστημένου της δεξιάς (δεξιού status quo), των διεφθαρμένων ελίτ (αντιελιτισμός) και των προνομιούχων. Κοινό σημείο του λαϊκιστικού αυτού πεδίου ήταν ή άμεση ή έμμεση διασύνδεσή του με τον αντιαμερικανισμό. Στην κουλτούρα αυτού του λόγου κυριαρχεί η συνωμοσιολογική σκέψη και η συνωμοτική ερμηνευτική των γεγονότων που ως ερμηνευτικά σχήματα έχουν το εξαιρετικό προνόμιο να διαθέτουν ταυτόχρονα ερμηνευτική αξία, εκλογικευτική διάσταση και κατηγορητική ισχύ. Οι Η.Π.Α. θεωρήθηκαν με μια απλουστευτική προσέγγιση ως ο κατεξοχήν εχθρός που εξύφαινε συνωμοσίες προκειμένου να πλήξει το ελληνικό έθνος, καταργώντας τη δημοκρατία και υποστηρίζοντας την τουρκική επιθετικότητα. Το ερμηνευτικό σχήμα που δαιμονοποιούσε τις Η.Π.Α. ήταν απλό και κατανοήσιμο, είχε ικανοποιητική εξηγητική πληρότητα και γι' αυτούς ακριβώς τους λόγους διαδόθηκε ευρύτατα στην πλειοψηφία του ελληνικού λαού, με αποτέλεσμα την όξυνση του αντιαμερικανισμού. Η συνωμοσία των Η.Π.Α., επίσης, προσέλαβε έκτοτε τον χαρακτήρα αντανάκλαστικού σε τέτοιο βαθμό που όποια πέτρα και να σήκωνες, υπήρχε ένας Αμερικάνος πράκτορας από κάτω ως απόλυτη εξήγηση των πάντων. Δεν χρειάζεται, δηλαδή, πλέον στη δεκαετία του 1980 να υπάρχουν κάποια γεγονότα για να μιλήσει ο ιδιότυπος αυτός κυβερνητικός αντιαμερικανισμός για παρέμβαση, αλλά το δόγμα του λειτουργεί ως ένα σταθερό ερμηνευτικό πλαίσιο για την απόδοση νοήματος στα γεγονότα. Με άλλα λόγια ως ένας παραμορφωτικός καθρέφτης για την ερμηνεία των πάντων μέσω της καθ' έξιν δαιμονοποίησης ενός παντοδύναμου εξωτερικού εχθρού. Θα λέγαμε ότι, εν τέλει, ο αντιαμερικανισμός κάνοντας ένα λογικό άλμα λέει το εξής: οι Η.Π.Α. έκαναν αυτό, άρα οι ΗΠΑ είναι αυτό. 'Αρα αν συμβαίνει αυτό, το έκαναν οι Η.Π.Α. και σε βάθος χρόνου μόνο αυτό θα πράττουν γιατί αυτό είναι.

Το τέλος του Ψυχρού Πολέμου είχε σαν αποτέλεσμα την αποσύνδεση του αντιαμερικανισμού από τον κομμουνισμό και τα (όποια) όρια που έθετε στην απήχησή του. Στα πλαίσια της περιόδου αυτής ο αντιαμερικανισμός στην Ελλάδα μετασχηματίζεται και διεισδύει σε μεγάλο βαθμό στο χώρο της δεξιάς (κεντρο- και ακρο-). Οι έρευνες του Ε.Κ.Κ.Ε. (1990, 1996, 2004) δείχνουν ότι από τα μέσα της δεκαετίας του 1990 ο αντιαμερικανισμός είναι στοιχείο της ιδεολογικής ταυτότητας μεγάλης μερίδας οπαδών της Ν.Δ. και του ΛΑ.Ο.Σ. Εγκαινιάζεται, έτσι, ένας νέος αντιαμερικανισμός που, απαλλαγμένος από τον φιλοσοβιετισμό, έχει πλέον μια πολιτική συνιστώσα επικεντρωμένη σε πτυχές της εξωτερικής πολιτικής των Η.Π.Α. και μία πολιτισμική κριτική που εστιάζει στον «αμερικάνικο τρόπο ζωής». Πρώτη φορά, λοιπόν, σαφώς ο αντιαμερικανισμός γίνεται ο συνδεδεμένος κρίκος για το ενιαίο μέτωπο αριστεράς και δεξιάς, για την εθνική συμφιλίωση. Φτάνει, λοιπόν, η Καθημερινή στις 22/04/1999, αναζητώντας αγωνιωδώς ένα δεύτερο πόλο που θα εξισορροπεί την ισχύ των Η.Π.Α., να γράφει: «Όταν τα σοβιετικά στρατεύματα στρατοπέδευαν στο Βερολίνο, μπορεί η μισή Ευρώπη να γνώρισε την καταπίεση, διαφύλαξαν όμως την ειρήνη. Τώρα η «μοναχική υπερδύναμη» οδηγεί τους λαούς στον πόλεμο και την αλληλοσφαγή». Η αντιαμερικανική, αυτή, στροφή της Ν.Δ. συμπίπτει με την περίοδο που είναι στην αντιπολίτευση (1996-2004).

⁷ Έθνος, 17.10.1983, σ.14

Χαρακτηριστικά, ο αντιαμερικανισμός προωθείται σε μια σειρά διαφορετικών ζητημάτων καταδεικνύοντας, έτσι, τη λειτουργικότητα και την προσαρμοστικότητα του στην εθνική συσπείρωση και την πολιτική αντιπαράθεση με λαϊκίστικους, πάντα, όρους. Φτάνει, έτσι, ο Ελεύθερος Τύπος στις 12/09/2005 να εγκυβεί το ΠΑ.ΣΟ.Κ. για κάλπικες ρητορείες όσον αφορά το σύνθημα που γαλούχησε γενεές στην Ελλάδα, «φονιάδες των λαών...». Κι ας μην ξεχνάμε ότι στα πλαίσια του αντιαμερικανισμού της δεξιάς κυκλοφορεί και η ρητορεία περί σχεδίου δολοφονίας του Καραμανλή από πράκτορες της C.I.A. λόγω των σχέσεων που ανέπτυξε με τη Ρωσία.

Εν κατακλείδι, αν ο φιλοαμερικανισμός της δεξιάς στην Ελλάδα αποτελεί ιδεολογική συνέπεια του εμφυλίου και του Ψυχρού Πολέμου, στη συνέχεια ο αντιαμερικανισμός της αποτελεί τμήμα των συνεπειών του τέλους του. Ο αντιαμερικανισμός είναι ενσωματώσιμος από το δεξιό λόγο και μάλιστα η δεξιά διεκδικεί τις δάφνες του γνήσιου εκφραστή του παρ' όλες τις θεωρητικές αντιφάσεις στις οποίες μπορεί να οδηγείται διότι έτσι συσπειρώνει το έθνος απέναντι σε έναν μακρινό εχθρό αμβλύνοντας τις ταξικές διαφορές στο εδώ και στο τώρα.⁸ Αποτελεί, κατ' αυτόν τον τρόπο, ένα καθοριστικό πεδίο συνάντησης και κοινής σύμπλευσης με την ελληνική αριστερά, άλλωστε η δεκαετία του '90 βρήκε παραδειγμάτων όπου συνθήματα, σύμβολα και πολιτικά προτάγματα έφεραν κοντά «άσπονδους εχθρούς και αιώνιους αντιπάλους».

Μία χαρακτηριστική, τέτοια, στιγμή αποτελεί η Κρίση των Ιμίων του 1996, όταν εκείνο το περίφημο «ευχαριστούμε τους Αμερικανούς» του πρωθυπουργού Κώστα Σημίτη έδωσε το πράσινο φως σε όλα τα αντιπολιτευόμενα κόμματα να αγωνιστούν για το ποιος είναι ο πιο πατριώτης απ' όλους. Η Συμφωνία της Μαδρίτης που θα ακολουθήσει το 1997 και η υπόθεση της εγκατάστασης των πυραύλων S-300 την επόμενη χρονιά θα εμφανιστούν επίσης ως ζητήματα ενός παντοδύναμου αμερικάνικου σχεδιασμού και ξενοδοουλίας/εθνοπροδοσίας του Σημίτη (χαρακτηριστικό το σύνθημα «Σημίτη-ρουφιάνε-Αμερικάνε» που δονούσε τα συλλαλητήρια της εποχής).

Αν υπάρχει, όμως, μία χρονιά εκείνης της δεκαετίας που σχεδόν εξ ολοκλήρου να αφιερώθηκε στις αντιαμερικανικές κορώνες, αυτή ήταν το 1999. Ξεκινάμε με τη 16η Φλεβάρη του 1999, μέρα την οποία ο ηγέτης του Ρ.Κ.Κ., Abdullah Ocalan, «παραδόθηκε» από την ελληνική κυβέρνηση στην τουρκική. Το γεγονός αυτό θα πυροδοτήσει μαζικές διαμαρτυρίες τις επόμενες μέρες (πορείες, συναυλίες από «ευαισθητοποιημένους» καλλιτέχνες κλπ) που θα βάλουν στο στόχαστρο (ξανά) τον «προδότη» Σημίτη, τους παντός καιρού υπευθύνους Αμερικανούς και (φυσικά) το τουρκικό κράτος. Και αν τα παραπάνω περιεχόμενα μοιάζουν ολίγον τι «δεξιόστροφα», αυτό δεν πρέπει να μας κάνει εντύπωση, αυτός ήταν και ο λόγος που στις διαδηλώσεις εκείνων των ημερών με άνεση χωρούσαν και ψηφοφόροι του Κ.Κ.Ε., αλλά και οπαδοί της Χρυσής Αυγής.

Μένουμε στο 1999 και τους νατοϊκούς βομβαρδισμούς στον Πόλεμο του Κοσόβου. Αν στην περίπτωση των Ιμίων και του Ocalan ο ρόλος των Αμερικανών ήταν, κατά κάποιον τρόπο, «σκιώδης» αλλά καθοριστικός (σύμφωνα με τα λεγόμενα των ντόπιων πατριωτών), στην περίπτωση του Κοσόβου δεν υπήρχε χώρος για αναστολές. Τα νατοϊκά στρατεύματα που έπρεπε να περάσουν από τη Θεσσαλονίκη, οι «αδελφοί Σέρβοι» που βομβαρδίζονταν και ο «σφαγέας» Clin-

⁸ Σχετικά με τη σύγκλιση αριστεράς και δεξιάς στον αντιαμερικανισμό, είναι ενδιαφέρουσα η παρατήρηση του Philippe Roger για το γαλλικό αντιαμερικανισμό, ο οποίος εμφανίζει επίσης διακομματικό και διαπαραταξιακό χαρακτήρα. Εκεί, παρατηρείται ένα παράδοξο το οποίο έχει να πει πολλά για την εργαλειακότητά του: η Γαλλία δεν συγκρούστηκε ποτέ με τις Η.Π.Α. σε κάποια πολεμική αναμέτρηση και δεν ανέπτυξε σχέση εξάρτησης. Παρόλα αυτά, στη Γαλλία ο αντιαμερικανισμός είναι εντονότερος απ' ό,τι στις υπόλοιπες χώρες της Δυτικής Ευρώπης. Η έννοια του Αμερικανού εχθρού είναι, λοιπόν, ιδιαίτερα ισχυρή παρά την απουσία μίας πολεμικής σύγκρουσης των δύο πλευρών ή κάποιου σαφούς γεγονότος που θα πυροδοτούσε τη γέννηση μιας τέτοιας τάσης και θα την έτρεφε.

τοπ που αποσταθεροποιούσε τα Βαλκάνια για να πριμοδοτήσει τον αλβανικό και τουρκικό εθνικισμό, κατάφεραν να λειτουργήσουν ως εκείνα τα ενοποιητικά στοιχεία που άλλους τους κατέβασαν στο δρόμο με βυζαντινές σημαίες (καθώς η Σερβία θεωρήθηκε πολιτιστικός στόχος λόγω θρησκευματος), άλλους τους έκαναν να μαζεύουν τρόφιμα για να σταλούν στο Κόσοβο και άλλους να ανοίξουν το σπίτι τους για να φιλοξενήσουν κάποιο παιδί από τη Σερβία. Η επίσκεψη του προέδρου των Η.Π.Α. λίγους μήνες αργότερα (Νοέμβρης του '99) έμεινε στην ιστορία ως η στιγμή που τα αντιμπεριαλιστικά σχήματα που κατασκευάζονταν όλο τον προηγούμενο καιρό «αυτο-επιβεβαιώθηκαν» μέσω της σύγκρουσης (και της καταστολής τους) στο δρόμο. Ο α/α χώρος (πέραν μιας *αισχροάς μειοψηφίας* που αντιπαρατέθηκε στον αριστερό, πατριωτικό λόγο) για άλλη μία φορά ήταν παρών.

Τελευταία, μέχρι στιγμής, λαμπερή στιγμή του ντόπιου αντιαμερικανισμού αποτελούν οι αντιπολεμικές κινητοποιήσεις του 2003 με αφορμή τον πόλεμο στο Ιράκ. Παρόλο που δεν ήταν λίγες εκείνες οι φωνές (εκ μέρους του ανταγωνιστικού κινήματος) που προσπάθησαν να απομυστικοποιήσουν τη φύση του πολέμου, τις αιτίες και τις στοχεύσεις του, οι διαμεσολαβητικοί μηχανισμοί έκαναν και πάλι τη δουλειά τους (π.χ. κλείνοντας τα σχολεία και κατεβάζοντας τους μαθητές στον δρόμο ή βάζοντας σημάτκια της ειρήνης στο πέτο των παιδιών στις παρελάσεις) ώστε σαν νούμερο ένα εχθρός να θεωρηθεί, ξανά, το κράτος των Η.Π.Α.

Κλείνοντας τη σύντομη, αυτή, ιστορική επισκόπηση μπορούμε να καταλήξουμε στο ότι ο αντιαμερικανικός λόγος, όπου εκδηλώθηκε, είχε τα εξής τρία κοινά θέματα: πρώτον, την περιστολή της εθνικής κυριαρχίας από τον ηγεμονικό μεταπολεμικό ρόλο των Η.Π.Α.· δεύτερον, τη διαφωνία με τις Η.Π.Α. σε επιμέρους ζητήματα εξωτερικής πολιτικής και τρίτον, την αντίδραση απέναντι στο αμερικάνικο κοινωνικοοικονομικό και πολιτισμικό μοντέλο, που κωδικοποιείται στην έννοια του αμερικανισμού. Πίσω από αυτά, κρύβονται οι έννοιες της απειλής, της εχθρότητας και της υποδούλωσης. Διόλου τυχαία, τέλος, οι φορείς της αντιαμερικανικής σκέψης αισθάνονται αλληλέγγυοι προς συλλογικότητες που αλληλοσυνδέονται με μια υποτιθέμενη κοινή κληρονομιά εκμετάλλευσης από τους ισχυρούς της Δύσης κατά κύριο λόγο.

Γυρνώντας, λοιπόν, στο σήμερα και την επίσκεψη του Barack Obama στην Αθήνα δυο μέρες πριν τη φορτισμένη επέτειο του Πολυτεχνείου, επιστρέφουμε και στο ερώτημα που διατυπώσαμε στην αρχή του κειμένου: τι ήταν αυτό που ώθησε το σύνολο της αριστεράς (και ένα μεγάλο κομμάτι του αναρχικού χώρου) να επενδύσει ξανά στα αντιαμερικανικά αισθήματα του ελληνικού λαού; Πιστεύουμε ότι η απάντηση είναι προφανής, έστω και με τη συνοπτική καταγραφή που κάναμε παραπάνω. Ο λόγος είναι ότι η αντιμπεριαλιστική ιδεολογία έχει γίνει, πλέον, κομμάτι της εθνικής/λαϊκής αφήγησης. Λίγη σημασία έχει το ποιο κράτος/πρόσωπο θα δεχτεί τα βέλη της αντιμπεριαλιστικής κριτικής, αν αυτό θα είναι η Γερμανία και τα κατοχικά της χρέη ή οι Η.Π.Α. και οι κυριαρχικές της βλέψεις στη Μεσόγειο. Σημασία έχει ότι οι θεωρίες της εξάρτησης, ο τριτοκοσμισμός και οι ρητορείες για τις 2-3 πολυεθνικές ή τα κράτη που «κάνουν κουμάντο», θεωρήθηκαν (και θεωρούνται ακόμα) εργαλεία που μπορούσαν εύκολα και αβίαστα και να ερμηνεύουν τις σχέσεις εξουσίας και να συσπειρώσουν κόσμο «έξω» από πολιτικές διαδικασίες. Όσον αφορά στο πρώτο σκέλος (τον αντιμπεριαλισμό σαν θεωρητικό/πολιτικό εργαλείο) θα μιλήσουμε αμέσως μετά, όσον αφορά στο δεύτερο σκέλος, ένα μικρό σχόλιο: όντως, υπήρξαν εποχές που τα εθνικοαπελευθερωτικά κινήματα παρήγαγαν *μαζικά* αριστερές, αντιμπεριαλιστικές φαντασιώσεις. Αυτές οι εποχές περάσανε ανεπιστρεπτί, και η διαπίστωση αυτή δεν βασίζεται απλά και μόνο στα αριθμητικά ποσοστά των ανθρώπων που επέλεξαν να στηρίξουν τις αντιαμερικανικές διαδηλώσεις της 15ης Νοέμβρη 2016. Περισσότερο βασίζεται στη διαπίστωση ότι εάν υπήρχε ποτέ ένα ανατρεπτικό στοιχείο σε κάποιες από αυτές τις ιδεολογίες, αυτό ήταν ότι προσπαθούσαν να *σπάσουν* το φράγμα που χώριζε κάποιον ανταποικιακό αγώνα στη Μέση Ανατολή με έναν ταξικό αγώνα στη μητρόπολη μιας δυτικής πρωτεύουσας. Εννοούμε, με λίγα λόγια, ότι αν

ποτέ «δούλεψαν» τα αντιιμπεριαλιστικά ιδεολογήματα, αυτό συνέβαινε μόνο όταν υπήρχε και ένα επίδικο *εδώ*, όχι μόνο ένα θέαμα *εκεί*. Δυστυχώς, όμως, με σιγουριά πλέον μπορούμε να παραδεχτούμε ότι το θέαμα έχει γίνει ο βασικός παρανομαστής των πολιτικών διαδικασιών και ερμηνειών.

Αντιιμπεριαλισμός reloaded (ξανά και ξανά... μέχρι να μαλλιάσει η γλώσσα μας)

Υποστηρίζαμε ότι ο πρόσφατος αντιαμερικανισμός που αναθερμάνθηκε δεν αποτελεί ένα πισωγύρισμα της ιστορίας, ούτε μία αντίφαση εν μέσω γενικευμένου αντιγερμανισμού, αλλά μία ακόμα απόδειξη των αντιιμπεριαλιστικών αντανάκλαστικών της αριστεράς και του αναρχικού χώρου που έχουν γίνει βασικό κομμάτι της πολιτικής τους ατζέντας. Με βάση τις παρατηρήσεις που κάναμε παραπάνω και παίρνοντας υπόψη τα συμπεράσματα που είχαμε διατυπώσει στο προηγούμενο τεύχος του Τυφλοπόντικα, θα προχωρήσουμε, παρακάτω, στην καταγραφή κάποιων χαρακτηριστικών που βλέπουμε να μοιράζονται οι αντιιμπεριαλιστικές αφηγήσεις μέσα στα χρόνια, αποδεικνύοντας, έτσι, την κοινή φύση των αφηγήσεων που τη μία στιγμή μπορεί να στοχεύουν στη Merkel και την άλλη στις Η.Π.Α.

Το πρώτο τέτοιο χαρακτηριστικό είναι το εθνικό/διαταξικό πρόσωπο της αντιιμπεριαλιστικής ιδεολογίας. Δεν εννοούμε μ' αυτό μόνο το ότι ο αντιιμπεριαλισμός είναι μία ιδεολογία που διατρέχει όλο το πολιτικό σώμα, από την αριστερά μέχρι τη δεξιά, όσο το ότι στο κέντρο της ανάλυσης του βρίσκεται το διαταξικό υποκείμενο του «λαού» και των συμφερόντων του, συσκοτίζοντας, έτσι, τις σχέσεις εξουσίας στο εσωτερικό του κοινωνικού σχηματισμού. Οι κοινωνικές αντιθέσεις, η έμφυλη βία, ο ταξικός ανταγωνισμός εξαφανίζονται από τον ορίζοντα για να δώσουν τη θέση τους στον ενοποιητικό λόγο περί «ισχυρών» και «ασθενέστερων» κρατών. Αν ψάχνει κάποιος το σημείο συνάντησης των ΑΝ.ΕΛ. με το ΣΥ.ΡΙΖ.Α., αν κάποιος αναρωτιόταν πριν κάποια χρόνια πώς γίνεται οι αφίσες της Πατριωτική Συμμαχίας και της Κ.Ο.Ε. να διαφέρουν μόνο στην επιλογή χρώματος, η απάντηση είναι ακριβώς αυτή, η υιοθέτηση του κυρίαρχου λόγου του εθνικού κράτους ενάντια στην παγκόσμια κυριαρχία.

Ένα δεύτερο χαρακτηριστικό που ανιχνεύσαμε κοινό και στον πρόσφατο «αντιγερμανισμό» και στον παλιό καλό αντιαμερικανισμό είναι ότι δεν μιλάμε για απλές πολιτικές ιδεολογίες της αριστεράς, αλλά για *κυρίαρχες λαϊκές ιδεολογίες*. Ξαναγυρνάμε, λοιπόν, στο ερμηνευτικό σχήμα που αναφέραμε και παραπάνω, αυτό της διαλεκτικής σχέσης μεταξύ των ιδεολογιών που παράγονται στο εσωτερικό της κοινωνίας και των διαδικασιών που θεσμοθετούνται και επιβάλλονται από τα πάνω. Βλέπουμε, δηλαδή, τον αντιγερμανισμό/αντιαμερικανισμό να μετατρέπονται σε ένα εγγενές στοιχείο της συλλογικής ταυτότητας, να γίνονται το πεδίο όπου δεν συναντιέται απλά η αριστερά με τη δεξιά, αλλά η τηλεόραση με τους τηλεθεατές της, οι πολίτευόμενοι με τους ψηφοφόρους τους, οι αγώνες του παρελθόντος (με ένα άρωμα νοσταλγίας και χαμένης αθωότητας) με αυτούς του παρόντος και του μέλλοντος. Μιλάμε, ουσιαστικά, για ιδεολογίες που πλέον επενεργούν με συγκεκριμένο τρόπο στο θυμικό μιας διευρυμένης μάζας της ελληνικής κοινωνίας, αποτελώντας κομμάτι της εθνικής της συνείδησης.

Το τρίτο σημείο που θα σταθούμε, είναι αυτό της χρήσης του αντιιμπεριαλισμού ως εργαλείο νομιμοποίησης της αριστεράς στο πατριωτικό ακροατήριο. Είναι γνωστό ότι με το τέλος του εμφυλίου η αριστερά (δηλαδή το Κ.Κ.Ε.) βρέθηκε ηττημένη και με τη ρετσινιά του «προδότη του έθνους» πάνω της (εαμβουλόγαροι, ζήτημα της Μακεδονίας παλιότερα κλπ). Ο αντιιμπεριαλιστικός λόγος, λοιπόν, δεν οφειλόταν μόνο στη σύμπλευση με τα υπόλοιπα κομμουνιστικά κινήματα (και κόμματα) της εποχής, αλλά χρησιμοποιήθηκε και ως μέσο «απεμπλοκής» από ένα τυραννικό εμφυλιοπολεμικό παρελθόν. Οι κατηγορίες για προδοσία και ξενοκίνητα συμφέροντα απλά αντιστρέφονταν, τονίζοντας την εμπλοκή των

«Μεγάλων Δυνάμεων» (Μεγάλη Βρετανία, Η.Π.Α. κλπ.) και διεκδικώντας τις δάφνες της πραγματικής πατριωτικής δύναμης ενάντια στην ξενόδοξη ολιγαρχία της δεξιάς. Μιλάμε, δηλαδή, για δύο ερμηνευτικά σχήματα που καταφάσκουν εξίσου στην εθνική ενότητα, αφού αυτή θεωρείται η «κανονική», ομαλή ροή των πραγμάτων και η όποια εκτροπή της (π.χ. ένας εμφύλιος πόλεμος) ερμηνεύεται ως αποτέλεσμα της δράσης κάποιων «ξένων». Έχει αρκετό ενδιαφέρον, σ' αυτό το σημείο, να προσπαθήσουμε να ερμηνεύσουμε και την αργοπορημένη ανακάλυψη των αντιιμπεριαλιστικών θέσεων από ένα μέρος του αναρχικού χώρου. Δεν πιστεύουμε, λοιπόν, ότι κάποιοι απλά ξαναδιάβασαν τον Lenin και πείστηκαν για το ορθό των επιχειρημάτων του, αλλά ότι η στροφή αυτή είναι μία αντίστοιχη προσπάθεια «νομιμοποίησης» μέσα στο κοινωνικό πεδίο. Σε μία περίοδο ύφεσης αγώνων, όπου τίποτα πλέον δεν φαίνεται αρκετό για να βγάλει τον κόσμο στον δρόμο, δεν είναι περίεργο που κάποιοι ψάχνουν τις κοινωνικές τους αναφορές μέσα στην αρένα του λαϊκισμού. Δυστυχώς, όμως, το πλήρωμα του χρόνου χάθηκε. Μπορεί ο αντιγερμανισμός να έχει σφραγίσει ανεξίτηλα την εποχή που ζούμε κι αγωνιζόμαστε, αλλά η κοινωνική του δυναμική φαίνεται να εξαντλείται στο να φέρει τον (όποιο) ΣΥ.ΡΙΖ.Α. στην εξουσία ή να ψηφίζει ΟΧΙ σε εθνικά δημοψηφίσματα στήριξης της διαπραγματευτικής θέσης του ελληνικού κεφαλαίου.

Ένα άλλο προβληματικό στοιχείο των αντιιμπεριαλιστικών ιδεολογιών είναι ότι μέσω των θεωριών εξάρτησης ταυτίζονται με το δόγμα της ανάπτυξης. Αν κάποιο κράτος είναι «ασθενέστερο» από κάποιο άλλο και καταπιέζεται, δεν υπάρχει άλλη διέξοδος από την εθνική συστράτευση για ανάπτυξη των παραγωγικών δυνάμεων, εξορθολογισμό της παραγωγικής διαδικασίας και ανταγωνισμό των άλλων αγορών. Το πρόβλημα, λοιπόν, δεν έγκειται στο ότι «έχουμε καπιταλισμό», αλλά στο ότι «δεν έχουμε καλό καπιταλισμό», στο ότι κάποιες πλουσιότερες χώρες μας εμποδίζουν να εκσυγχρονίσουμε το κράτος, να ορθολογικοποιήσουμε τους θεσμούς μας, να αυξήσουμε τον εθνικό μας πλούτο κλπ. Κατά αυτό τον τρόπο, όχι μόνο ο αντιιμπεριαλισμός καταφάσκει στην κρατική οντότητα, αλλά υποβιβάζει το κοινωνικό ζήτημα σε ζήτημα διαχείρισης της εκμετάλλευσης. Δεν είναι τυχαίο ότι ΠΑ.ΣΟ.Κ. και ΣΥ.ΡΙΖ.Α. ανέβηκαν στην εξουσία σε διαφορετικές χρονικές περιόδους ρίχνοντας ένα μεγάλο βάρος της πολιτικής τους ατζέντας σ' αυτήν τη θέση, θέση σύμφυτη όλων των αντιιμπεριαλιστικών δυνάμεων.

Θα κλείσουμε αυτήν την παράθεση των κοινών χαρακτηριστικών αντιαμερικανισμού και αντιγερμανισμού με μία αναφορά στο στοιχείο της συνωμοσιολογίας. Παρότι η εν λόγω θεματική ίσως μοιάζει γραφική, πλέον, αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι των αντιιμπεριαλιστικών ιδεολογιών εδώ και χρόνια. Κάτι τέτοιο δεν θα πρέπει να μας παραξενεύει, αφού ο ίδιος ο αντιιμπεριαλισμός ανέκαθεν σχηματοποιούσε τον εχθρό ως κάτι μακρινό και ανίκητο, ως κάτι που δεν εδρεύει στις καθημερινές μας σχέσεις και τον κοινωνικό πόλεμο, αλλά στο ομιχλώδες τοπίο της γεωπολιτικής και των διακρατικών συγκρούσεων. Πολύ εύκολα, λοιπόν, ένας μακρινός εχθρός που δεν βλέπεις ποτέ, μπορεί να πάρει και τη μορφή ενός «σκοτεινού κέντρου», και κοινωνικές διεργασίες που θα έπρεπε να ερμηνεύονται ως απόρροια συμφερόντων και συγκρούσεων στο εσωτερικό του κοινωνικού σχηματισμού, ερμηνεύονται ως αποτέλεσμα ραδιουργιών και εξωτερικών σχεδιασμών. Με άλλα λόγια, τις συνθήκες που ζούμε ενώ θα έπρεπε να τις βλέπουμε ως αποτέλεσμα του κοινωνικού ανταγωνισμού και των σχέσεων εξουσίας όπως αυτές διαμορφώνονται στην εκάστοτε συγκυρία, η συνωμοσιολογία τις ανάγει σε σχέσεις εξάρτησης και τις μυστικοποιεί ως τέτοιες. Και, σαν ακόλουθο, για την απομυστικοποίηση τους δεν αρκεί η συλλογική ευφυΐα, αλλά χρειάζονται ειδικές ικανότητες...

Επίλογος

Το παραπάνω άρθρο γράφτηκε με αφορμή την επίσκεψη του Obama και τις αντιδράσεις των εγχώριων πολιτικών δυνάμεων. Προσπαθήσαμε να ανιχνεύσουμε τις καταβολές του αντιαμερικανισμού (δηλαδή της αντιιμπεριαλιστικής ιδεολογίας με την πλατύτερη απεύθυνση στην Ελλάδα μέσα στα χρόνια), την πορεία του

μέσα στα χρόνια και τους λόγους που αυτός, ακόμα και σήμερα, χρησιμοποιείται ως εργαλείο πολιτικής παρέμβασης από τον αριστερό και τον αντιεξουσιαστικό χώρο. Στη συνέχεια προσπαθήσαμε να βρούμε εκείνα τα κοινά σημεία στις «αντιγερμανικές» ρητορείες των τελευταίων χρόνων της κρίσης και στον παραδοσιακό αντιαμερικανικό λόγο, ώστε να μπορέσουμε να βγάλουμε κάποια γενικά συμπεράσματα σχετικά με την ίδια τη φύση του αντιιμπεριαλισμού – αναλλοίωτη προς όποιον κρατικό σχηματισμό και να στοχεύει. Αποφύγαμε να αναλύσουμε τον αντιιμπεριαλισμό σαν εργαλείο γεωπολιτικής και ανταγωνισμού μεταξύ των κρατών, όχι γιατί αυτή η πλευρά δεν υπάρχει, αλλά γιατί πιστεύουμε ότι συσκοτίζει την κίνηση των υποκειμένων που καθημερινά δρουν και αγωνίζονται.⁹

Η αιτία που επανερχόμαστε στο θέμα του αντιιμπεριαλισμού και στο δεύτερο τεύχος του *Τυφλοπόντικα* δεν είναι κάποια παθολογική μας εμμονή με το θέμα ή κάποιος άτυπος πολιτικός ανταγωνισμός. Είναι απλά η πραγματική μας αγωνία, σαν πολιτικά υποκείμενα, όταν βλέπουμε τις ιδεολογίες αυτές να δυσχεραίνουν ολοένα και περισσότερο την όποια απελευθερωτική προοπτική υπάρχει μέσα στο ριζοσπαστικό χώρο. Δεν πέφτουμε από τα σύννεφα που κάποιοι σύντροφοι και συντρόφισσες αναζητούν σε αυτά τα πολιτικά πεδία ένα σημείο αναγνωρισιμότητας στο κοινωνικό πεδίο. Αυτό που μας εκπλήσσει είναι η αφέλεια τού να πιστεύεις ότι η απουσία καθημερινών αγώνων δεν οφείλεται στο πώς έχουν διαρθρωθεί οι κοινωνικές σχέσεις μετά και την εκλογή του ΣΥ.ΡΙΖ.Α., αλλά στο ότι λείπει μία συγκροτημένη, «αποφασισμένη» μειοψηφία που θα εφορμήσει στα οχυρά του εχθρού. Αυτό που μας εκπλήσσει είναι η αφέλεια τού να πιστεύεις ότι ο λόγος που δεν έχεις πείσει τον κόσμο μέχρι σήμερα για το δίκαιο των επιλογών σου, είναι η έλλειψη «σοβαρών αντιπροτάσεων» που θα πείσουν, τελικά, ένα στημένο ακροατήριο που αναζητά έτοιμες λύσεις (νομίζουμε ότι η πορεία της ρεφορμιστικής αριστεράς, από την αρχή του 20ου αιώνα ήδη, έχει δείξει πού οδηγεί αυτή η ιστορία). Θα συμφωνήσουμε, ωστόσο, ότι η χρήση του εκάστοτε λόγου διαμορφώνει και την αντίστοιχη πολιτική υποκειμενικότητα. Εκεί που κάποιοι βλέπουν κράτη, κάποιοι άλλοι βλέπουν *σχέσεις*. Εκεί που κάποιοι βλέπουν πρόσωπα, κάποιοι άλλοι βλέπουν *ανθρώπους*. Το προς τα πού θα γύρει η ζυγαριά, μένει να το δούμε.

⁹ Παρ' όλα αυτά κι αυτή η πλευρά έχει ένα ξεχωριστό ενδιαφέρον να αναλυθεί, αν μη τι άλλο γιατί πολλές φορές δείχνει στην ακριβώς αντίθετη κατεύθυνση από αυτήν που δείχνουν οι διάφορες θεωρίες εξάρτησης (βλέπε κεφαλαιακή επέκταση της Ελλάδας στα Βαλκάνια τη δεκαετία του '90, η ένταξη στην Ε.Ο.Κ. τη δεκαετία του '80, η απόφαση του ελληνικού κράτους να αποχωρήσει [έστω και για ένα διάστημα] από το Ν.Α.Τ.Ο. όταν ένιωσε τα συμφέροντα του στο Αιγαίο να συγκρούονται με αυτά των συμμάχων της, η χρήση του κουρδικού ζητήματος ως πίεση προς την Τουρκία τη δεκαετία του '90 κ.ά.).

Βιβλιογραφία:

Ελληνική Επιθεώρηση Πολιτικής Επιστήμης #35

Επιστήμη και Κοινωνία #28

Θέσεις #02

Θέσεις #09

Κατσαρός Στέργιος (2000), *Εγώ ο προβοκάτορας, ο τρομοκράτης, Μαύρη Λίστα*

Σημειώσεις της Στέπας #04

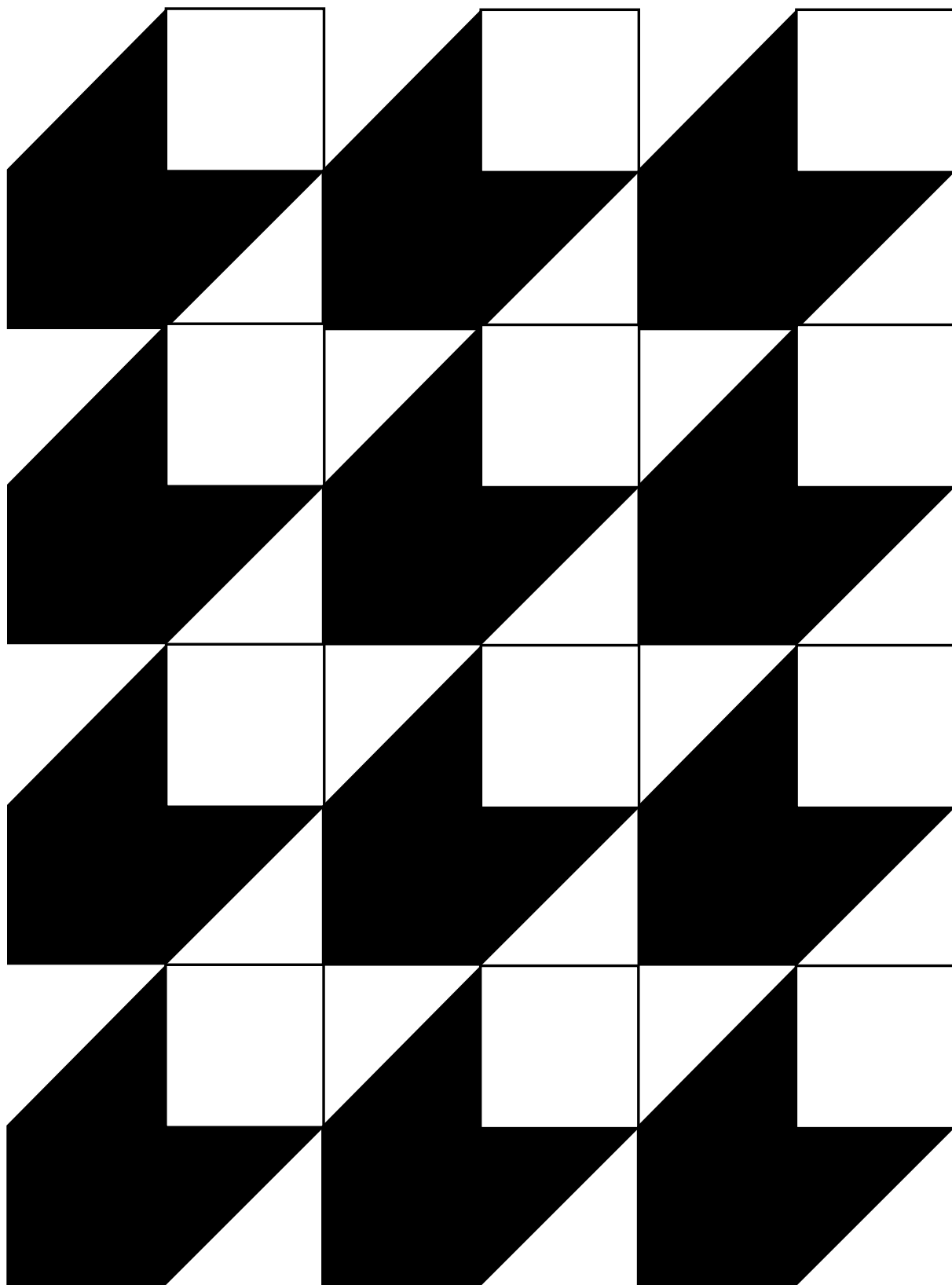
Συλλογικό (2005), *Εισηγήσεις των ανοικτών συνελεύσεων των μητροπολιτικών συμβουλίων, χειμώνας 2004-καλοκαίρι 2005*

Συλλογικό (2007), *“ένας είναι ο εχθρός...”-έθνος, αντιμπεριαλισμός και ανταγωνιστικό κίνημα, Ομάδα ενάντια στον εθνικισμό-Κατάληψη Φάμπρικα Υφανέτ*

Συλλογικό (2011), *Τα μυστικά του θούρκου (β μέρος: 1922-1974)*, εκδόσεις Αντισχολείο

Συλλογικό (2015), *Μεταπολίτευση: Η Ελλάδα στο μεταίχμιο δύο αιώνων*, εκδόσεις Θεμέλιο

Συλλογικό (2016), *Σημειώσεις για λέξεις, εικόνες και κοινότητες*, Ομάδα Βιβλιοθήκης της Φάμπρικα Υφανέτ

ΜΙΑ ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΑ ΑΠΟΤΙΜΗΣΗΣ ΤΟΥ ΑΓΩΝΑ ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗΣ ΣΤΟΥΣ «5»

Τη χρονιά που πέρασε (συγκεκριμένα από τα μέσα Νοεμβρίου του 2015 και για δύο μήνες), στην Αθήνα, τη Θεσσαλονίκη, αλλά και σε άλλες πόλεις, έλαβε χώρα ένας αγώνας αλληλεγγύης σε πέντε συντρόφους από την Αθήνα, για τους οποίους είχε εκδοθεί ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης, ώστε αυτοί να εκδοθούν στις αρχές του ιταλικού κράτους και να δικαστούν στα εκεί δικαστήρια για τη συμμετοχή τους στη διαδήλωση της No Expro την άνοιξη του 2015 στο Μιλάνο. Ως επίδικο του αγώνα αλληλεγγύης τέθηκε λοιπόν η μη έκδοση των πέντε συντρόφων. Περσινά ξινά σταφύλια θα μπορούσαμε να πούμε, και η αλήθεια είναι πως το διάστημα που μεσολάβησε από τότε μέχρι την έκδοση του δεύτερου *Τυφλοπόντικα* θα ήταν αρκετός λόγος το κείμενο αυτό να καταχωνιαστεί στα άδυτα κάποιου σκληρού δίσκου. Επιλέξαμε, τελικά, να το δημοσιεύσουμε, καθώς θεωρούμε πως τα ζητήματα με τα οποία καταπιάνεται ξεπερνούν το πλαίσιο του συγκεκριμένου αγώνα και πως η επεξεργασία τους μπορεί να φανεί χρήσιμη στο μέλλον. Σχετικά με τον αγώνα θα αναφερθούμε σ' αυτόν μόνο σε ό,τι αφορά τη Θεσσαλονίκη, καθώς σαν Φάμπρικα Υφανέτ συμμετείχαμε στο εδώ κίνημα αλληλεγγύης και στις διαδικασίες του, ενώ ο αγώνας στην Αθήνα, έλαβε διαφορετικά χαρακτηριστικά και ποιότητες, τις οποίες δεν μπορούμε να συμπεριλάβουμε στον δικό μας απολογισμό, ελλείψει μάλιστα κάποιου συνολικού απολογισμού από την εκεί συνέλευση.

Η αλληλεγγύη στη Θεσσαλονίκη

Ο αγώνας για το μπλοκάρισμα της έκδοσης των 5 αγωνιζόμενων φοιτητών στην Ιταλία έτρεξε στη Θεσσαλονίκη από τη «συνέλευση αλληλεγγύης στους διωκόμενους για την πορεία No-Expro», στην οποία συμμετείχαν πολιτικές συλλογικότητες και καταλήψεις της πόλης, και κόσμος από τα αυτόνομα σχήματα του Α.Π.Θ. μέσω του συντονισμού αυτόνομων σχημάτων. Στους δύο μήνες που διήρκεσε ο αγώνας πραγματοποιήθηκαν πολλές προπαγανδιστικές δράσεις για το άνοιγμα του ζητήματος στην πόλη της Θεσσαλονίκης. Κάποιες από αυτές ήταν καταλήψεις σε δημόσια κτήρια (στο Ιταλικό Προξενείο, στην Πρυτανεία του Α.Π.Θ. και στην Ε.Σ.Η.Ε.Μ.-Θ), μικροφωνικές, παρεμβάσεις σε εκδηλώσεις, σε ραδιοφωνικούς σταθμούς και στην Ε.Ρ.Τ., καθώς και δύο πορείες στο κέντρο της πόλης. Ωστόσο, παρά τον μεγάλο αριθμό δράσεων που έγιναν και των κείμενων που μοιράστηκαν, ο αγώνας δεν κατάφερε να κοινωνικοποιηθεί σε ευρύτερα κομμάτια του κινήματος.

Πριν ξεκινήσουμε οποιοδήποτε απολογισμό, θεωρούμε σημαντικό να δούμε τη συγκυρία μέσα στην οποία βρισκόμασταν (και βρισκόμαστε ακόμη), καθώς καθορίζει σε μεγάλο βαθμό τόσο τις δυνατότητες και τη δυναμική που μπορεί να αποκτήσει ένας αγώνας, όσο και τα όρια που μπορεί να συναντήσει. Από την άλλη, αυτό το πλαίσιο δεν καθορίζεται από κάποιον εξωτερικό παράγοντα, αλλά και από τους μικρούς ή μεγάλους μας αγώνες. Με άλλα λόγια, η διαμόρφωση της συγκυρίας, μέσα στην οποία ζούμε, είναι η αποτύπωση της ταξικής πάλης, έτσι όπως αυτή διαμορφώνεται τη συγκεκριμένη χρονική στιγμή.

Ο αγώνας αλληλεγγύης στους 5, λοιπόν, μας βρίσκει δύο μήνες πριν την ολοκλήρωση ενός χρόνου κυβέρνησης ΣΥ.ΡΙΖ.Α.-ΑΝ.ΕΛ. Σε μια στιγμή που οι αγώνες ενάντια στη

λιτότητα φαντάζουν ένα μακρινό παρελθόν, όπως και οι «ελπίδες» για έξοδο από τα μνημόνια μέσα από μία σκληρή διαπραγμάτευση. Η διαπραγμάτευση μπορεί να μην πέτυχε, αλλά σίγουρα πέτυχε η ενσωμάτωση των αγώνων της προηγούμενης περιόδου.¹ Η αναδιάρθρωση των κοινωνικών σχέσεων προχωρά με γοργά και σταθερά βήματα και η υποτίμηση της εργασίας μας έχει για τα καλά εμπεδωθεί. Μέσα σε αυτήν τη συνθήκη ύφεσης του κοινωνικού ανταγωνισμού, λοιπόν, αναπτύχθηκε το κίνημα αλληλεγγύης στους 5.

Πώς (δεν) κοινωνικοποιήθηκε ο αγώνας

Στον πυρήνα κάθε κινήματος αλληλεγγύης βρίσκεται η αναζήτηση μιας ομοιότητας, που αφενός συνδέει τα υποκείμενα του αγώνα με τη συνέλευση στη βάση μίας κοινότητας, και αφετέρου επιδιώκει να τον κοινωνικοποιήσει σε άλλα κοινωνικά κομμάτια. Η αναζήτηση της ομοιότητας δεν σημαίνει πως κάνουμε αλληλεγγύη μόνο σε αυτούς και αυτές που βρίσκονται με πολύ απτό και προφανή τρόπο στην ίδια θέση με εμάς εντός της αστικής κοινωνίας. Αλλά, πως αναζητούμε να αναδείξουμε την ομοιότητα με υποκείμενα που, με τον τρόπο που οργανώνονται και μετασχηματίζονται ανάλογα με τη συγκυρία οι κοινωνικές σχέσεις εντός του αστικού κράτους, φαίνεται να είναι κάτι άλλο και διαχωρισμένο από εμάς. Να αναδείξουμε, δηλαδή, πως το 'Άλλο αυτό, παρόλο που μπορεί να είναι ακραία πιο υποτιμημένο ή χωρίς πολιτικά δικαιώματα, βρίσκεται στην ίδια θέση με εμάς μέσα στην αναδιάρθρωση. Η ανάδειξη της σύνδεσης αυτής και το χτίσιμο της αλληλεγγύης στη βάση της πιέζει πραγματικά την κοινωνία του κεφαλαίου. Αυτό επειδή κινείται επιθετικά, και κάποιες φορές ξεπερνά, τους διαχωρισμούς που επιβάλλονται και εγκολπώνουν τα υποκείμενα στον ορίζοντα του κράτους (είτε μέσω της ενσωμάτωσης είτε μέσω του αποκλεισμού), διακινδυνώνοντας έτσι τις καπιταλιστικές κοινωνικές σχέσεις.

Αναφορικά με τη Θεσσαλονίκη, από τις πρώτες συνελεύσεις της συνέλευσης αλληλεγγύης, αναζητήθηκε η κοινή βάση, που θα συνέδεε τη συνέλευση με τους «5» στο πλαίσιο ενός συνανήκειν αφενός, και που, αφετέρου, θα προωθούσε την κοινωνικοποίηση του αιτήματος για μη έκδοση σε ευρύτερα κοινωνικά κομμάτια, ώστε να δημιουργηθεί ένα κίνημα αλληλεγγύης που θα κατάφερνε να πιέσει το κράτος.

Κάπου εκεί αναδύθηκαν εντός της συνέλευσης δύο πολιτικά σκεπτικά: το ένα που έκανε λόγο για διωκόμενους αναρχικούς αγωνιστές, και το άλλο που υπερασπιζόταν τους πέντε ως αγωνιζόμενους φοιτητές. Σημειώνουμε εδώ, πως η όλη κριτική δεν αφορά τη χρήση της μίας ή της άλλης λέξης (αγωνιστής/αγωνιζόμενος) για να φτιάξουμε το σωστό κινήματι λέξιολογία. Ξεκινάμε από τις λέξεις, ώστε να αναδείξουμε τους προβληματισμούς μας αναφορικά με τα σκεπτικά που φέρουν από πίσω τους. Είναι γεγονός πως κάθε κίνημα αλληλεγγύης είναι αναγκαστικά σε έναν βαθμό προσωποκεντρικό. Υπήρχαν, δηλαδή, πέντε συγκεκριμένα φυσικά πρόσωπα, τα οποία διώκονταν ατομικά από το κράτος, και που έπρεπε να μην εκδοθούν. Η υπεράσπιση των πέντε ως (αναρχικών ή φοιτητών στην Αθήνα) αγωνιστών αποτέλεσε κομμάτι της παραπάνω προσωποκεντρικής λογικής παράγοντας έναν διαχωρισμό: από τη μία τους αγωνιστές ως παγιωμένη ταυτότητα, και, από την άλλη, το κίνημα αλληλεγγύης που τους υπερασπίζεται. Εν τέλει, ως λογική, μοιάζει να μην καταφέρνει να ξεπεράσει την ίδια την πρακτική του κράτους και του αστικού δικαίου, που επιρρίπτει ατομικές ευθύνες και διώξεις διαχωρίζοντάς μας και διασπώνοντας τις κοινότητές μας.

Στο ξεπέρασμα αυτό έχει στραμμένο το βλέμμα η έννοια του αγωνιζόμενου. Το σκεπτικό από πίσω της προέτασε μία λογική που ήθελε να αναδείξει πως η στόχευση αυτής της δίωξης δεν αφορούσε μόνο τους πέντε συγκεκριμένους αγωνιστές, αλλά

¹ Για μια αναλυτική περιγραφή και ανάλυση του προηγούμενου κύκλου αγώνων και των ορίων του βλ. Ο Τυφλοπόντικας #1, «Την πάσα ελπίδα αφήσατε όσοι περνάτε».

τους αγωνιζόμενους συνολικότερα, αυτούς που εν δυνάμει μπορεί να βρεθούν και να συμμετέχουν σε μικρούς ή μεγάλους αγώνες. Οτι οι πέντε είναι κάποιιοι από εμάς και δεν έχει και πολλή σημασία που είναι αυτοί και όχι κάποιες άλλες. Αυτό το δεύτερο σκέλος είναι πολύ σημαντικό προκειμένου να κοινωνικοποιηθεί ένας αγώνας, πράγμα το οποίο δεν συνέβη τελικά στη Θεσσαλονίκη. Το γιατί συνέβη αυτό μάλλον δεν έχει να κάνει μόνο με μία κριτική στην ταυτότητα του αγωνιστή, αλλά στην ίδια την ταυτότητα ως τέτοια, κάτι το οποίο συμπεριλαμβάνει και την κοινωνική ταυτότητα του φοιτητή/εργαζόμενου/μέλους συνέλευσης γειτονιάς που προτάχθηκε στον αντίποδα.

Η σημαντικότητα της κοινωνικοποίησης του αγώνα, η επιδίωξη δηλαδή του να επιτευχθεί κάποιου είδους συνειδητοποίηση πως οι πέντε δεν είναι κάποιιοι πέρα από εμάς, αλλά κάποιιοι από εμάς, ήταν το πολιτικό σκεπτικό πάνω στο οποίο προτάχθηκε η υπεράσπιση των πέντε ως αγωνιζόμενων φοιτητών. Φάνηκε ωστόσο, σε συνδυασμό φυσικά με τις αντικειμενικές δυσκολίες που αντιμετωπίσαμε και την ίδια τη ροή που ακολούθησε η συνέλευση αλληλεγγύης, πως, έστω κι έτσι, ο αγώνας απέτυχε να κοινωνικοποιηθεί πέραν της Αθήνας.

Κοιτώντας πλέον από απόσταση και προσπαθώντας να αναστοχαστούμε πάνω στην κίνησή μας αναφορικά με το κίνημα της Θεσσαλονίκης, μπορούμε να πούμε, πως η κοινωνική ταυτότητα που προτάχθηκε, πήγε να αντικαταστήσει την πολιτική, παραμένοντας ωστόσο ταυτότητα· το αποτέλεσμα δηλαδή μιας κοινωνικής κίνησης ενάντια στο κεφάλαιο που αναγκάστηκε να οπισθοχωρήσει. Οι αναφορές σε κοινωνικές ταυτότητες στην πραγματικότητα ήταν αναφορές στον προηγούμενο κύκλο αγώνων (στα πανεπιστήμια, σε σωματεία βάσης και σε συνελεύσεις γειτονιάς) ενάντια στην τότε επιβαλλόμενη αναδιάρθρωση, που έχει πια παρέλθει. Σε μια περίοδο που ο ανταγωνισμός έχει αμβλυνθεί τόσο στα πανεπιστήμια, όσο και σε άλλα κοινωνικά πεδία, η επίκληση στη φοιτητική (ή σε άλλη κοινωνική) ταυτότητα φάνηκε ότι δεν είχε να δώσει και πολλά τελικά στο επίπεδο της κοινωνικοποίησης της αλληλεγγύης και της σύνδεσης με άλλα υποκείμενα (ακόμα και για κόσμο που δραστηριοποιείται στα αυτόνομα σχήματα του Α.Π.Θ. ή σε συνελεύσεις γειτονιάς της Θεσσαλονίκης). Στην Αθήνα, όπου δραστηριοποιούνται οι πέντε, ενεργοποιήθηκαν οι σχέσεις που είχαν δημιουργηθεί τα προηγούμενα χρόνια, με αποτέλεσμα ο αγώνας να αποκτήσει όντως χαρακτηριστικά ενός πολύ δυναμικού κινήματος αλληλεγγύης. Εδώ, ωστόσο, όπου οι σχέσεις αυτές δεν υπήρχαν, η υπεράσπιση των πέντε ως αγωνιζόμενων φοιτητών, αποτέλεσε μάλλον πιο πολύ υπεράσπιση της πολιτικής συμφωνίας και γενικής εγγύτητας σε επίπεδο περιεχομένων που άφησαν οι αγώνες αυτοί. Έλλειψει κάποιας ευρύτερης κοινωνικής κίνησης, που θα μπορούσε να συνδεθεί με τον αγώνα των πέντε, η ταυτότητα, έστω και με κοινωνικό πρόσημο, δεν είχε να πει και πολλά στις κατακερματισμένες κοινότητες του σήμερα.

Η μορφή που πήραν οι διαδικασίες του αγώνα

Σε αυτό το σημείο θα σταθούμε στις αντικειμενικές δυσκολίες που συναντήσαμε και στη μορφή που πήραν οι διαδικασίες μας κατά τη διάρκεια του αγώνα, χωρίς βέβαια να τη βλέπουμε αποκομμένα από τα περιεχόμενά της. Στην τελική, η όποια μορφή παίρνει μία συνέλευση, η ίδια η τροπή της διαδικασίας της, και τελικά ο ίδιος ο αγώνας, είναι απόρροια των πολιτικών σκεπτικών που εκφράζονται εντός της.

Μία αντικειμενική δυσκολία που αντιμετωπίσαμε ήταν το ότι δεν γνωρίζαμε την ακριβή ημερομηνία των εφετειών. Όταν λέμε «αντικειμενικές» δυσκολίες εννοούμε αυτές που ήταν αποτέλεσμα των επιλογών του κράτους. Στη συγκεκριμένη περίπτωση, η ασάφεια ήταν κομμάτι της στρατηγικής του κράτους, προκειμένου αρχικά να «μετρήσει» το κίνημα που θα αναπτυχθεί και στη συνέχεια να ζυγίσει καλύτερα τις πολιτικές αποφάσεις που καλούταν να πάρει. Ταυτόχρονα, αποποιούταν μέρος της πολιτικής ευθύνης της απόφασης

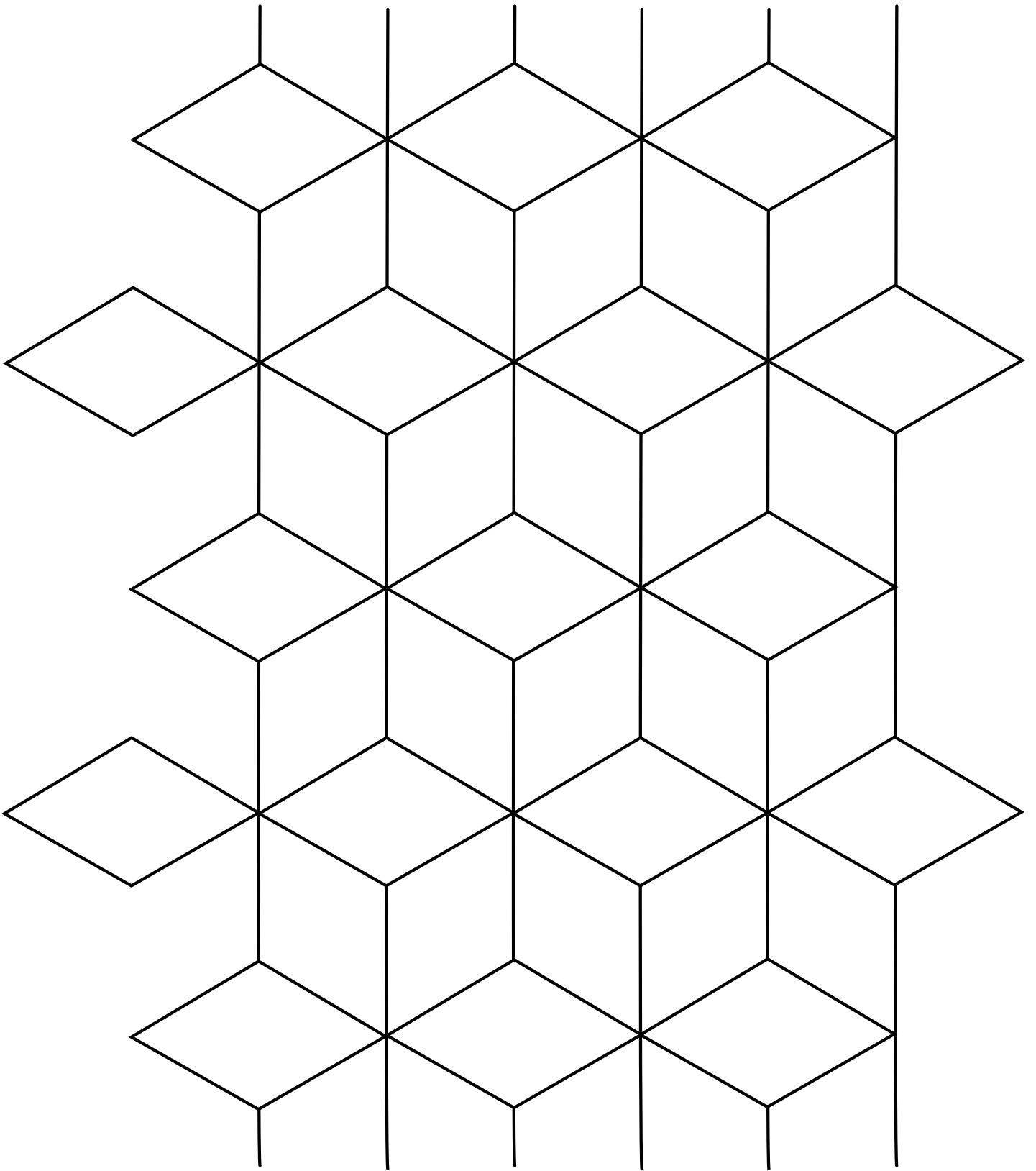
και το ζήτημα περιοριζόταν στη νομική του διάσταση. Χαρακτηριστικό είναι ότι, όταν ξεκίνησε ο αγώνας, είχαμε την πληροφόρηση ότι το εφετείο (μέχρι και την τελευταία εβδομάδα υπήρχε η πεποίθηση ότι θα υπάρχει ένα ενιαίο εφετείο για όλους τους διωκόμενους) θα πραγματοποιηθεί μέσα σε 10 με 15 μέρες, ενώ κατά τη διάρκειά του αγώνα, κάθε εβδομάδα πληροφορούμασταν ότι θα γίνει το δικαστήριο την επόμενη. Έτσι, από τη μία, δεν μπορούσαμε να αναβαθμίσουμε και να πυκνώσουμε τις δράσεις μας γύρω από μια συγκεκριμένη ημερομηνία, ενώ από την άλλη, περιμένοντας ότι θα γίνει σύντομα το εφετείο, κάναμε συνέλευση δύο με τρεις φορές την εβδομάδα (με αυτές που συμμετείχαν σε αυτόνομα σχήματα να πηγαινούν και στον συντονισμό αυτόνομων σχημάτων, που έκανε με την ίδια συχνότητα συνελεύσεις). Το γεγονός αυτό, ήταν και ένας από τους παράγοντες που συνέβαλαν στην κούραση του κόσμου και τη σταδιακή απομαζικοποίηση των διαδικασιών της συνέλευσης. Επιπλέον, ο περιορισμένος χρόνος που φαινόταν ότι είχαμε, συνέβαλε στο να δοθεί μεγαλύτερο βάρος στην πραγματοποίηση δράσεων και λιγότερο στο άνοιγμα του ζητήματος με ποιοτικότερους όρους.

Υπήρχαν, βέβαια, και επιλογές της ίδιας της συνέλευσης που δημιούργησαν δυσκολία στην κοινωνικοποίηση του αγώνα και συνετέλεσαν στο να μην γίνουν προσπάθειες για το άνοιγμα της συνέλευσης σε ευρύτερα κοινωνικά κομμάτια, αλλά, αντίθετα, αυτή να πάρει τη μορφή και τα χαρακτηριστικά μίας κλειστής διαδικασίας. Οι συνελεύσεις (με εξαίρεση τρεις-τέσσερις) και οι δράσεις, οι οποίες πραγματοποιήθηκαν (εκτός από τις δύο πορείες και τη συγκέντρωση έξω από το ιταλικό προξενείο), ήταν μη ανακοινωμένες, με αποτέλεσμα ο κόσμος που πιθανώς θα ήθελε να συμμετέχει σε αυτές, να μην γνωρίζει πότε γίνονται. Όλη αυτή η κλειστότητα, δεν έδωσε χώρο σε άλλο κόσμο που δυνητικά θα ήθελε να εμπλακεί. Όχι μόνο με πρακτικούς όρους (ότι δεν γνωρίζω κάποιο ραντεβού ή πότε είναι η συνέλευση), αλλά και με πολιτικούς όρους, καθώς διαιωνίζει έναν ήδη υπάρχοντα διαχωρισμό ανάμεσα σε αυτούς που τρέχουν τον αγώνα και γνωρίζουν, και αυτούς που παρακολουθούν εξωτερικά. Σε αυτό το σημείο να επισημάνουμε ότι η ευθύνη βαρύνει και τη δική μας συνέλευση, καθώς προχώρησε σε πρωτοβουλίες με τις παραπάνω προβληματικές.

Αξίζει να σημειωθεί ότι οι περισσότερες από τις δράσεις αποφασίστηκαν με κλειστά κινητά. Θα επιλέξουμε να σταθούμε για λίγο σε αυτόν τον συνήθη κινηματικό αυτοματισμό, επειδή θεωρούμε ότι αυτές οι μικρές επιμέρους επιλογές είναι ενδεικτικές των πολιτικών σκεπτικών που υπήρχαν μέσα στη συνέλευση, αλλά και υπάρχουν διαχρονικά μέσα στο ανταγωνιστικό κίνημα.

Η απομάκρυνση των κινητών προκύπτει ως δικλείδα για τη στεγανότητα των δράσεών μας, όταν πλέον, έχει συζητηθεί το πολιτικό τους σκεπτικό και μένει να δρομολογηθεί η πρακτική τους υλοποίηση, ώστε να μην υπάρχει η δυνατότητα να υποκλαπούν οι συζητήσεις μας από την αστυνομία. Για κάποιον λόγο, όταν η απομάκρυνση των κινητών αποτελεί προϋπόθεση για οποιαδήποτε συζήτηση, στο τέλος ο κόσμος καταλήγει να συζητάει μόνο πρακτικισμούς. Παραλείπεται η κουβέντα για τον κοινωνικό αντίκτυπο που θα έχουν οι δράσεις μας, με ποιον τρόπο θα πιέσουν το κράτος, και γενικότερα ποιες είναι οι στοχεύσεις τους. Δημιουργείται η αίσθηση ότι δεν έχει τόση σημασία τι λέμε μέσα στις συνελεύσεις, όσο ο τρόπος που αυτό ειπώνεται, δηλαδή κάτω από άκρα μυστικότητα. Έτσι, χτίζεται το φαντασιακό ότι όλος ο κρατικός μηχανισμός μας παρακολουθεί και γι' αυτό είμαστε εξ ορισμού επικίνδυνοι, και μένει χωρίς επεξεργασία το αν η κίνησή μας, μάς καθιστά όντως επικίνδυνους.

Η επιλογή της μυστικότητας για χάρη της ασφάλειας, πέρα από θέμα διαδικαστικό, κρύβει μέσα της μια συγκεκριμένη πολιτική αντίληψη, η οποία αντιλαμβάνεται την αντιμετώπιση της καταστολής από τα κινήματα ως επιχειρησιακό ζήτημα. Είτε, δηλαδή, να κατέχουμε τα μέσα, τις ικανότητες και την τακτική με στρατιωτικούς όρους να «νικήσουμε» την αστυνομία σε επίπεδο ισχύος, είτε να εξασφαλίσουμε τη μέγιστη δυνατή ασφάλεια, ώστε να μην ανακαλύψουν ή να μην προλάβουν να

αντιδράσουν σε μια δράση που πραγματοποιούμε. Τελικά, η μορφή των δράσεών μας καταλήγουν να μην προκύπτουν μέσα από την πολιτική στοχοθεσία και τα περιεχόμενά μας, αλλά από το άθροισμα των επιμέρους μέτρων ασφαλείας. Αυτή η λογική αντιλαμβάνεται το κράτος μόνο ως ένα μηχανισμό πειθάρχησης και καταπίεσης, το οποίο ανεξάρτητα από τον κοινωνικό ανταγωνισμό καταστέλλει εκδικητικά όποιους αντιστέκονται.

Από την πλευρά μας, το κράτος δεν είναι απλά ένας μηχανισμός της άρχουσας τάξης, αλλά αποτελεί αντικείμενο και αποτέλεσμα της ταξικής πάλης, και ως τέτοιο προσπαθεί να ενσωματώσει κάθε αγώνα με τέτοιο τρόπο, ώστε να συνεχίσει ομαλά η αναπαραγωγή της καπιταλιστικής σχέσης. Η ένταση της καταστολής από το κράτος εξαρτάται από την μορφή που έχει πάρει η ταξική πάλη στη συγκεκριμένη χώρα τη συγκεκριμένη χρονική στιγμή. Εξαρτάται από τη δυναμική των ίδιων των κινημάτων, τα περιεχόμενα που αναπτύσσουν και, τελικώς, αν καταφέρνουν να ξεπερνούν τα όρια που συναντούν. Η ένταση της καταστολής δεν αυξάνεται ντετερμινιστικά μέσα στον χρόνο ανεξάρτητα από την κίνηση μας, αλλά βρίσκεται σε διαλεκτική σχέση μαζί της εντός του κοινωνικού ανταγωνισμού. Οι διώξεις (ειδικά αν αυτές πραγματοποιούνται), οι εκκενώσεις καταλήψεων, οι συλλήψεις, γενικότερα η ποινικοποίηση των κινημάτων, συμβαίνουν εντός αυτής της σχέσης και ακριβώς αναφορικά με αυτήν αντιλαμβανόμαστε τους αγώνες μας και θέτουμε τα επίδικά τους.

Με το να αντικαθιστούμε, λοιπόν, τον δημόσιο χαρακτήρα των δράσεών μας με αναβαθμισμένα μέτρα ασφάλειας, ειδικά όταν δεν υπάρχει κάποιο ιστορικό προηγούμενο διώξεων, δυσχεραίνουμε από μόνοι μας τον κοινωνικό συσχετισμό μεταξύ του κράτους και του κινήματος. Εσωτερικεύουμε συλλογικά τη φοβία ότι κάποιος μας καταδιώκει και υποχωρούμε στα χαρακτηριστικά μας για χάρη της ασφάλειας. Για μας, η ανοιχτότητα των συνελεύσεων και των δράσεων δεν τίθεται ως αυτοσκοπός, αλλά είναι βασική προϋπόθεση, ώστε να μπορούμε να επικοινωνήσουμε καλύτερα τα περιεχόμενά μας και, ταυτόχρονα, να αναλαμβάνουμε την πολιτική ευθύνη όλων όσων κάνουμε. Είναι η μόνη εγγύηση για να εμποδίσουμε την ποινικοποίηση των αγώνων μας και να πιέσουμε για την ικανοποίηση των αιτημάτων τους. Όχι σε μια λογική ηρωοποίησης του εαυτού μας, αλλά πολιτικής υπεράσπισης των δράσεών μας, καθώς τότε είμαστε αναγνωρίσιμοι τόσο κοινωνικά όσο και απέναντι στο κράτος.

Νίκη ή ήττα, αποτιμώντας τους αγώνες μας

Μερικές φορές έρχεται ένα σημείο, ενώ οι αγώνες φαίνεται να συναντούν τα όρια τους, όπου η κοινότητα των αγωνιζόμενων προσπαθεί να ορίσει εκ των προτέρων, την έκβαση του αγώνα που θα συνιστά ήττα και εκείνη που θα χαρακτηριστεί νικηφόρα. Για εμάς, και πέρα από τη στρατηγιστική αντίληψη που αποτιμάει την κοινωνική κίνηση μετρώντας νίκες και ήττες, τα πράγματα είναι λίγο πιο σύνθετα. Οι αγώνες, πόσο μάλλον οι πολιτικοί αγώνες με ορίζοντα τα δικαστήρια του κράτους, αποτιμώνται τόσο με βάση το επίδικο της υπόθεσης, όσο και ως προς την παρακαταθήκη που αφήνουν στο κίνημα. Στη συγκεκριμένη περίπτωση, υπήρχαν πέντε σύντροφοι που κινδύνευαν με απέλαση, και το κίνημα έπρεπε να πιέσει το κράτος, ώστε να αθωωθούν.

Το κράτος αποτελεί την αντανάκλαση, στο πεδίο της πολιτικής, των ανταγωνισμών εντός της κοινωνίας, ενώ παράλληλα παρεμβαίνει και οργανώνει τις σχέσεις εντός της. Αποτελεί αντικείμενο και αποτέλεσμα της ταξικής πάλης, όπως γράφαμε. Οι αιτηματικοί αγώνες, είτε το λένε, είτε όχι, αναγνωρίζουν το κράτος (και τα δικαστήρια του) και ζητούν να διαπραγματευθούν μαζί του (νομική αναγνώριση, άδειες, αθώωση κτλ). Δεν είναι τυχαίο ότι η βασική επιχειρηματολογία από την πλευρά των κινημάτων σε τέτοιες περιπτώσεις, όπως και στους πέντε, στοχοποιεί τις στρεβλώσεις που αναγνωρίζει σε μια έννοια δικαίου που παραμένει αστική (ανεπαρκή αποδεικτικά στοιχεία, παραβίαση ορίων κράτησης, ανθρωπιά

δικαιώματα, σκευωρίες). Αυτό γιατί το κράτος από την πλευρά του, αναγνωρίζει μέσω των νομικών δικαιωμάτων τα υποκείμενα, και τους προσδίδει ένα αφηρημένο στάτους (αυτό του πολίτη), ώστε να μπορούν να διαπραγματευτούν τη θέση τους μέσα στην κοινωνία. Από την άλλη, δεν μπορεί να αναγνωρίσει με τον ίδιο τρόπο το σύνολο των υποκειμένων και αναγκάζεται να αποκλείσει και να υποτιμήσει κάποιους συγκεκριμένα, όταν το απαιτεί η αναδιάρθρωση. Αυτή είναι και η βασική αντίφαση που πιέζουν τα κινήματα σε τέτοιες υποθέσεις. Τα κινήματα αλληλεγγύης πιέζουν έτσι, ώστε να πάρουν θέση, όσο το δυνατόν περισσότερο κομμάτια της αστικής κοινωνίας, υπέρ του αιτήματός τους (επερωτήσεις βουλευτών, ανακοινώσεις ακαδημαϊκών και ελαστικότητα στη δικαστική απόφαση). Πιέζουν έτσι και το κράτος, ζητώντας αναγνώριση.

Αυτός είναι ο τρόπος που τα κινήματα μέσω των αγώνων, επηρεάζουν τη διαμόρφωση της κρατικής μορφής, αφήνοντας παρακαταθήκη για τους αγώνες που έρχονται, το έδαφος, το οποίο κέρδισαν (ή έχασαν) μέσα από τα περιεχόμενα και τις μορφές τους εντός και ενάντια στο κράτος, είτε σε επίπεδο θεσμικών κατοχυρώσεων, είτε αποκτώντας/χάνοντας κοινωνική νομιμοποίηση. Επομένως, τα περιθώρια που έχει κάθε κίνημα να ξεδιπλωθεί, και η καταστολή ή οι διώξεις που ασκεί το εκάστοτε κράτος από την άλλη, δεν είναι θέσφατα. Είναι αντικείμενο και αποτέλεσμα του ανταγωνισμού μεταξύ των δύο μέσα στις ιδιαίτερες συνθήκες του εκάστοτε κοινωνικού σχηματισμού.

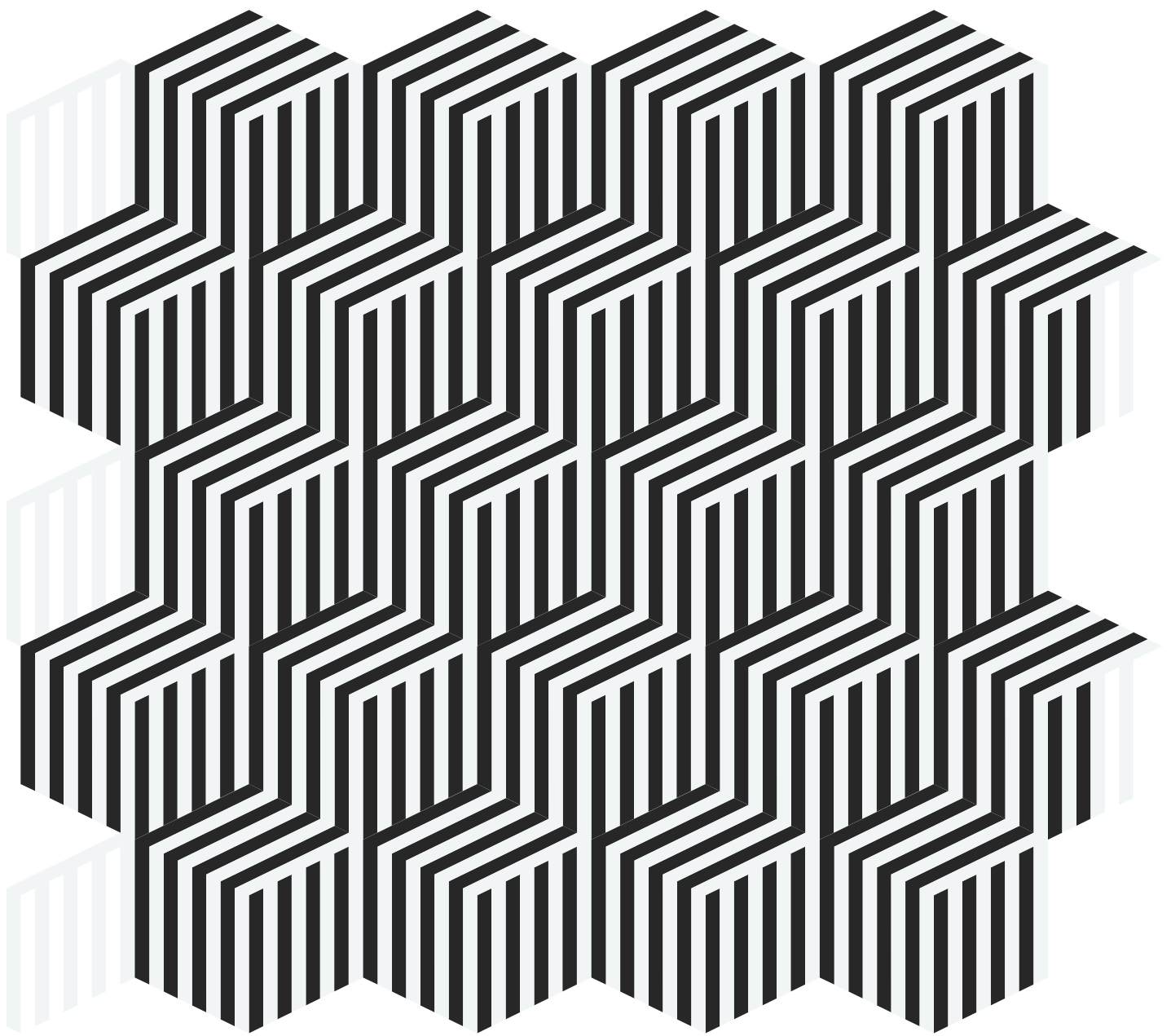
Κάπως έτσι, πολιτικοί φορείς, που κεφαλαιοποίησαν τον προηγούμενο κύκλο αγώνων, βρίσκουν βήμα σε τέτοιες περιπτώσεις. Συχνά, μάλιστα, για να γεφυρώσουν το χάσμα ανάμεσα στη βάση και την ηγεσία τους, να διατηρήσουν το αγωνιστικό προφίλ τους. Ο ΣΥ.ΡΙΖ.Α, φρέσκος τότε στην εξουσία, στον απόηχο των κινήματων που κατέληξαν να ζητούν εθνική ανεξαρτησία απέναντι στα ξένα συμφέροντα, εμφανίστηκε σαν υπεύθυνο κράτος που μεριμνά για τους πολίτες του· που απέναντι στις διεθνείς πιέσεις, θα προστατέψει πρώτα τα συμφέροντα τους, διατηρώντας έτσι την εθνική του κυριαρχία και, επομένως, τον πρώτο λόγο για την απόφαση.

Πολύς κόσμος προβληματίστηκε, μαζί και εμείς, με την παρουσία μελών των αστικών κομμάτων ως μαρτύρων υπεράσπισης στο δικαστήριο. Αυτό από τη μια φαντάζει λογικό με βάσει όσα αναφέρθηκαν παραπάνω, ότι δηλαδή, οι κινήσεις αυτές προσπαθούν να επηρεάσουν το σύνολο της κοινωνίας να πάρει θέση στη διαπραγμάτευση με το κράτος. Από την άλλη, θα έλεγε κανείς ότι, από θέση, επιδιώκουμε να συγκρουόμαστε με το κράτος και να προκρίνουμε αδιαμεσολάβητους αγώνες ή τέλος πάντων, να περιορίζουμε τη διαμεσολάβηση του κράτους. Εδώ πρέπει να γίνει μια διευκρίνιση: Δεν αποσκοπούμε απλά στο να αντικαταστήσουμε τη διαμεσολάβηση του κράτους με τη διαμεσολάβηση μιας πολιτικής θέσης, λιγότερο ή περισσότερο αδιάλλακτης, στους αγώνες μας. Το ζήτημα της διαμεσολάβησης είναι ποιοτικό και όχι ποσοτικό, μιας και αυτό που διαμεσολαβείται είναι οι σχέσεις. Μπορεί για παράδειγμα, σε δύο διαφορετικές περιπτώσεις αγώνα, μια υπερασπιστική γραμμή να είναι η ίδια στο δικαστήριο, αλλά να έχει προκύψει με τελείως διαφορετικό τρόπο στην κάθε περίπτωση μέσα από τις διαδικασίες του κινήματος.

Υπό αυτό το πρίσμα, εκεί βρίσκεται το δεύτερο διακύβευμα μιας αποτίμησης τέτοιων αγώνων: Στο κατά πόσο κατάφεραν να μετασχηματίσουν τις σχέσεις που υπήρχαν πριν, όταν ξεκινούσαν, να αφήσουν μια κληρονομιά μεγαλύτερης ευελιξίας στο να εμπλέκονται τα υποκείμενα, και η συμμετοχή τους να μην γίνεται επειδή εγκαλούνται εξωτερικά, να υπάρχουν λιγότερα πράγματα που βρίσκουν έτοιμα ή τους επιβάλλονται, και περισσότερα να αυτοδημιουργήσουν.

Το ζητούμενο, λοιπόν, πέραν της ικανοποίησης των αιτημάτων, για μας, είναι το κατά πόσο καταφέραμε στον όποιο βαθμό την αναδιάρθρωση των σχέσεων και των προηγούμενων συσχετισμών, κερδίζοντας ως κίνημα χώρο για το από δω και πέρα

απελευθερώνοντας δυνατότητες για τους επόμενους αγώνες μας. Από τη σκοπιά αυτή, ο αγώνας των πέντε, παρόλο που μπλόκαρε την έκδοσή τους, δεν κατάφερε να δώσει αυτήν την ώθηση στις κοινότητες των αγωνιζόμενων για την αναθεώρηση των όρων που θέτει το ελληνικό κράτος αυτή τη στιγμή στο πλαίσιο του κοινωνικού ανταγωνισμού.

F

a b r

i k a i

f a n e t

j u n e % □ | 7